

50
ΘΕΜ

ΚΩΝΣΤ. ΛΑΓΟΥΜΙΤΖΑΚΗ

Ἐπιθεωρητοῦ Δημ. Σχολείων

ΕΝΑ ΠΡΟΤΥΠΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Πρακτική ἐφαρμογή τῶν διδακτικῶν ἀρχῶν
τοῦ νέου Σχολείου.

Ὑποδειγματικές διδασκαλίες ὅλων τῶν μαθητῶν
σ' ὅλες τίς τάξεις.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε. ΑΘΗΝΑΙ-ΑΛΘΑΙΑΣ 4

89
ΚΩΝΣΤ. ΛΑΓΟΥΜΙΤΖΑΚΗ

Επιθεωρητοῦ Δημ. Σχολείων

ΕΝΑ ΠΡΟΤΥΠΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Πρακτική ἐφαρμογή τῶν διδακτικῶν ἀρχῶν
τοῦ νέου Σχολείου.

Ὑποδειγματικές διδασκαλίες ὅλων τῶν μαθητῶν
σ' ὅλες τὶς τάξεις.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΛΕΞΗ ΔΗΜΑΡΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε. ΑΘΗΝΑΙ-ΑΛΘΑΙΑΣ 4

PRINTED IN GREECE — 1934

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε.

ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ
ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΑ

Κάθε γνήσιο αντίτυπο έχει την υπογραφή.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελ.	7— 8	Πρόλογος
»	9— 25	Εισήγησις.
»	25— 39	Πῶς ἐργαζόμεθα τοὺς πρώτους μῆνες στήν πρώτη τάξι.
»	39— 46	Οἱ διδακτικὲς ἐνότητες ποὺ διδάχθησαν ὅλο τὸ χρόνο στήν Α'. τάξι.
»	46— 58	Ὑποδειγματικὲς διδασκαλίες στὴ Α'. τάξι.
»	58— 74	Ὑποδειγματικὲς διδασκαλίες στὴ δευτέρα τάξι.
»	74— 82	Οἱ ἐνότητες ἑνὸς χρόνου στήν Β'. τάξι.
»	82— 96	Ὑποδειγματικὲς διδασκαλίες στήν Γ'. τάξι.
»	96—100	Οἱ ἐνότητες ποὺ διδάχθησαν στήν Γ'. τάξι φέτος, ἀπὸ Ὀκτώβρ. ἕως τέλος Γενάρη.
»	100—114	Ὑποδειγματικὴ διδασκαλία στήν Δ'. τάξι (Γεωγραφία).
»	114—140	Ὑποδειγματικὴ διδασκαλία στήν Ε'. τάξι.
»	140—162	Ὑποδειγματικὴ διδασκαλία στήν Σ'. τάξι.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Από τα πολλά που έχουν γραφεί έως τώρα στον τόπο μας για το «Νέο Σχολείο», το «Σχολείον Ἑργασίας», τα περισσότερα αναφέρονται στο θεωρητικό μέρος του μεγάλου αυτού ζητήματος ή σε οδηγίες για την Ειδική Διδακτική αυτού, που και αυτές είνε γραμμένες θεωρητικά.

Σε μερικά από τα σχετικά βιβλία υπάρχουν και υποδειγματικές διδασκαλίες διαφόρων μαθημάτων, σκορπιστές όμως, χωρίς να δίνουν ένα τέλειον σχέδιον ἑργασίας. Βοήθημα που να δίνη στον Ἑλληνα δάσκαλο μιὰ πλήρη ὁργάνωσι ἑργασίας, σύμφωνα με τις διδακτικές ἀρχές του Νέου Σχολείου, σε ὅλες τις τάξεις και για ὅλα τὰ μαθήματα με διδ)λίες παρμένες ἐκ του πραγματικού, νομίζομεν ὅτι δὲν ὑπάρχει. Τὴν ἑλλειψιν αὐτὴ ἔρχεται νὰ τὴ συμπληρώσῃ τὸ βιβλίον αὐτό, πὺν περιλαμβάνει τὴν ἑργασίαν, ἡ ὁποία ἔγινε στὸ Προτύπον Δημοτικὸ Σχολεῖον Θεσ)νίκης, σε ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν εἰδικὴν Διδακτικὴν καὶ τὴν ὁργάνωσιν διδασκαλιῶν σε ὅλες τις τάξεις και για ὅλα τὰ μαθήματα. Πήραμε ἀπὸ ὅλη τὴν ἑργασίαν τοῦ προτύπου τὸ μέρος αὐτό, γιατί, ὅπως και παρὰ πάνω λέμε, καὶ ἐνὸς τέτοιου βοηθήματος ἔχουν ἀνάγκην οἱ Ἑλληνες διδ)λοι, πὺν θὰ θελήσουν νὰ διδάξουν σύμφωνα με τις νέες διδακτικές ἀρχές.

Δὲν ἰσχυρίζομεθα πὺς με τὰ ὀλίγα πὺν ἔχει τὸ βιβλίον αὐτό δίνομε τὴν καλύτερη μορφήν καὶ τὸν τελειότερον τύπον γιὰ ἓνα σχέδιον ἑργασίας, πάνω στις διδακτικές ἀρχές τοῦ Νέου Σχολείου. Γιατὶ μπορεῖ νὰ λεχθῇ πὺς, ἂν και ὑπάρχει εἰδικὴ Διδακτικὴ διὰ τὸ Νέο Σχολεῖον, δὲν ὑπάρχει ὅμως καὶ μοναδικὸς τρόπος, καλοῦπι, δηλ., διδασκαλίας καθε μαθήματος καὶ σε κάθε τάξιν, ὅπως γίνεται στὸ παλαιὸ Σχολεῖον με τὰ σταδία καὶ τὴν πορείαν τῆς διδ)λίας. Ἐὰν συνέβαινε ἓνα τέτοιο πρᾶγμα, δὲν θὰ ἦταν Σχολεῖον Ἑργασίας. Γιὰ τὸ νέο σχολεῖον ὑπάρχουν γενικὲς ἀρχές, σύμφωνα με τις ὁποῖες πρέπει νὰ ἐργάζεται ὁ δάσκαλος. Οἱ λεπτομέρειες κανονίζονται ἀπὸ διαφόρους παράγοντας, πὺν ἀλλάζουν σε κάθε τόπο καὶ σε κάθε σχολεῖον. Καὶ ἡ ἑργασία, λοιπόν, τοῦ Προτύπου Θεσ)νίκης, πὺν παρουσιάζεται στὸ βιβλίον αὐτό, δὲν δίδεται στοὺς δασκάλους ὡς καλοῦπι, παρὰ ὡς σχέδιον ἑργασίας. Κάθε δάσκαλος πὺν θέλει νὰ ἐργασθῇ πάνω στὸ σχέδιον αὐτό, θὰ κανονίσῃ τὴν ἰδικὴν του ἑργασίαν σύμφωνα με τις συνθήκες πὺν ἐργάζεται. Αὐτὸ μόνο ἔχομε

να τονίσουμε· ότι αυτά που έχει το βιβλίο, είνε παρμένα από την πραγματικότητα, από την Ελληνική πραγματικότητα.

Είνε από τη δουλειά δασκάλων Ελλήνων, που εργάστηκαν πάνω στις θεωρίες και τις υποδείξεις όλων εκείνων που έγγραφαν για το Σχολείον Έργασίας, δουλειά όμως που δεν έγραψε μηχανικά και δουλικά, αλλά έπεται από εξέτασι των διαφόρων θεωριών και την προσαρμογή των στην κατάσταση που έχουν απέναντί των. Γιατί πολλή προσοχή δώσαμε στο ζήτημα της πραγματικότητας. Δεν αποβλέψαμε απλώς αν μπορούν να εφαρμοσθούν ώρισμένες άρχές σε ώρισμένα παιδιά και υπό ώρισμένες συνθήκες, αλλά προσέξαμε κυρίως πώς μπορούν να εφαρμοσθούν οι Νέες Άρχές, σύμφωνα με τις συνθήκες που εφισκόμεθα ή μπορούμε και είνε δυνατό να δημιουργήσουμε.

Το βιβλίο περιλαμβάνει δυό μέρη, την εισαγωγή και το πρακτικό μέρος. Στην εισαγωγή, εξετάζεται σύντομα πώς ιδρύθηκε το Πρότυπο Σχολείο Θεσ/νίκης και σε ποιές βασικές άρχές έστήριξε την εργασία του, στο δεύτερο δέ μέρος υπάρχει ή οργάνωσις διδασκαλιών στις τρεις κατώτερες τάξεις κατά ενότητες (συγκεντρωτική διδασκαλία) και υποδειγματικές διδασκαλίες όλων των μαθημάτων και για όλες τις τάξεις, που γράφθηκαν την ώρα του μαθήματος, από ειδικό πρακτικογράφο, τον διδ)λο κ. Εδθύμ. Τόκκαρ, που εδρίσκεται εκτός υπηρεσίας και πάσθηκε για το ζήτημα αυτό. Όλα αυτά φανερώνουν δουλειά εξαιρεσίον Σχολείου, γιατί τέτοιο είνε και το Πρότυπο Θεσ/νίκης. Κοιτάς αυτό λειτουργεί και μονοτάξιο Πρότυπο, αυτό όμως ολοκληρώθηκε μόνον φέτος.

Άρχικά λειτούργησε με τις κατώτερες τάξεις. Στο τέλος τούτου του Σχολικού έτους θα παρουσιασθή και ή εργασία αυτού, που θα είνε βοήθημα για όσους εργάζονται σε μονοτάξια.

Και πάλιν όμως, απ' αυτά που γίνονται στο Πολυτάξιο Πρότυπο, μπορούν να οδηγήθουν όλοι οι διδάσκαλοι σ' όποιο σχολείο και αν εργάζονται.

Υποχρεώσι μου θεωρώ να εκφράσω δημοσία τās ευχαριστίας μου και τα συγχαρητήριά μου σε όλους του διδ)λους του Προτύπου, τον Δ/την κ. Ν. Αρίδαρ, τους διδ)λους και διδ)σας Ν. Καμπάνη, Ιωάννη Νεοάντην, (Μαο. Συναλίδου, Χο. Σγουραμάνη, Βασ. Μπέλλαν, (Αλέξ. Κεσανλή, του Μονοταξίου και την Αδαμαντίαν Χατζηθαλασσίον, ή οποία ετοποθετίθηκε φέτος στο Πρότυπο, αντί της Χο. Σγουραμάνη που μετατέθηκε στις Σέρρας, για τη μεγάλη προθυμία και εργατικότητα που έδειξαν και δείχνουν για την επιτυχία του σκοπού του Προτύπου.

Θεσσαλονίκη 28 Φεβρουαρίου 1934.

Κ. ΛΑΓΟΥΜΙΤΖΑΚΗΣ

ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ

ΠΩΣ ΕΓΕΙΝΕ ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟΝ ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΘΕΣ)ΝΙΚΗΣ

Στὸ παιδαγωγικὸ συνέδριον ποῦ ἔκαμαν οἱ δ)λοι τῆς περιφερείας Θεσ)νίκης τὸ θέρος τοῦ 1931 ἓνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα θέματα ἦταν τὸ «περὶ Σχολείου» Ἔργασίας». Μετὰ συζήτησι δύο περίπου ἡμερῶν διευτυπώθηκε ὡς ἐξῆς τὸ πόρισμα, τὸ ὁποῖον ἐξετυπώθη, μαζὺ μὲ τὰ πορίσματα καὶ τῶν ἄλλων θεμάτων, καὶ δόθηκε εἰς ὅλους τοὺς δ)λους καὶ δ)λίσας.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Τὸ Σχολεῖον Ἔργασίας προῆλθεν ἀπὸ τὰς νέας ψυχολογικὰς ἐρεῦνας καὶ παρατηρήσεις, κατὰ τὰς ὁποίας τὸ κυριώτερον στοιχεῖον τῆς μορφώσεως δὲν εἶναι αἱ γνώσεις αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἀπὸ τὰς ἀπλὰς παραστάσεις, ἀλλὰ αἱ γνώσεις αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἀπὸ τὴν βούλησιν, ὅποτε αὗται εἶνε σταθερώτεραι καὶ διαρκέστεραι. Βάσις τοῦ παλαιοῦ σχολείου εἶνε ἡ γνώσις (Νοησιεργὸς Ἀρχή) ἐνῶ τοῦ νέου εἶνε ἡ βούλησις, ἥτις ἡ θέλησις καὶ ἡ αὐτενέργεια τοῦ παιδιοῦ (Βουλησιεργὸς Ἀρχή.)

Ἀπεδείχθη δηλαδὴ διὰ τῆς νεωτέρας ψυχολογίας, ὅτι καθε φυσικὴ ἢ πνευματικὴ ἐκδήλωσις τῆς ζωῆς εἶνε ἀποτέλεσμα ἐνεργείας, ὑπαρχούσης εἰς τὸ παιδί, καὶ ὅτι αἱ σταθερώτεραι γνώσεις καὶ ἡ καλυτέρα μόρφωσις τοῦ πνεύματος καθὼς καὶ τοῦ σώματος, ἐπιτυγχάνονται ὅταν τὸ παιδί ἐνεργῇ αὐτοβούλως, εἴτε ἐν συνεργασίᾳ μὲ ἄλλα παιδιὰ, διὰ τῆς διεγέρσεως τῶν ψυχικῶν δυνάμεων αὐτοῦ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς παλαιὰς ἀντιλήψεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ μάθησις καὶ ἡ μόρφωσις ἐστηρίζετο εἰς τὴν παθητικὴν ἀποδοχὴν ἐκ μέρους τοῦ παιδιοῦ τῶν προσφερομένων γνώσεων καὶ ἠθικῶν ἀρχῶν.

2. Πρόδρομοι τοῦ Σχολείου Ἔργασίας εἶνε ὁ Ρουσώ, ὁ Πισταλότσι καὶ ὁ Φρέβελ, οἱ ὁποῖοι πρῶτοι κατενόησαν τὴν σπουδαιότητα τῆς αὐτενεργοῦ ἔργασίας τῶν παιδιῶν, καὶ τὴν μορφωτικὴν δύναμιν τῆς ἀρχῆς αὐτῆς. Αἱ ψυχολογικαὶ καὶ παιδαγωγικαὶ ἀρχαὶ τοῦ Ἐρβάρτου ἀνέκοψαν τὰς τάσεις αὐτὰς καὶ ἐπέβαλαν τὸ σχολεῖον μαθήσεως.

Ἐνα Πρότυπον Δημοτ. Σχολεῖο

1

3. Ἡ ἀρχικὴ κατεύθυνσις τοῦ Σχολείου Ἐργασίας ἦτο ἡ ἀπασχολοῦσα σωματικῶς τὸ παιδί, δηλαδὴ αἱ ἐργασίαι τῆς χειρὸς, διότι ἐθεωρεῖτο ὅτι ἡ χειρωνακτικὴ ἀσχολία ἀπετέλει τὸν σπουδαιότερον παράγοντα τῆς μορφώσεως (Κερσενστάϊνερ). Μειονέκτημα τῆς ἀρχῆς ταύτης εἶνε ὅτι παραγνωρίζει τὴν πνευματικὴν ἀξίαν. Ἐτέρα κατεύθυνσις εἶνε ἐκείνη κατὰ τὴν ὁποίαν πρωτεύουσαν θέσιν ἔχει ἡ πνευματικὴ ἐργασία, προερχομένη ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν δημιουργικὴν ἐργασίαν τοῦ παιδιοῦ χωρὶς νὰ διδῇ ὁ δημοδιδάσκαλος ἐτοιμὴν ὕλην (Γκάουντιχ). Μειονέκτημα τῆς ἀρχῆς αὐτῆς εἶνε ὅτι παραγνωρίζεται καὶ ἀπομακρύνεται ὁ δ)λος ἀπὸ τὸν μαθητὴν καὶ τὸ ἔργον τῆς Ἀγωγῆς.

Εἶνε δὲ σφάλμα τὸ τοιοῦτον, διότι, ἀδιαφόρως πρὸς τὸν τρόπον καὶ τὰς μεθόδους καθ' ἃς θὰ μορφωθῇ τὸ παιδί, δὲν πρέπει νὰ ἀφεθῇ τοῦτο ἀπολύτως ἐλεύθερον, ἀλλὰ νὰ ὀδηγηθῇ καταλλήλως ὑπὸ τοῦ δ)λου πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς Ἀγωγῆς.

Ἡ τρίτη καὶ ἐπικρατεστέρα ἀρχὴ εἶνε ὅτι τὸ παιδί διὰ τῆς βουλήσεως καὶ τῆς αὐτενεργείας του, εἴτε μόνο του εἴτε μὲ ἄλλα παιδιὰ, βοηθοῦντος καὶ τοῦ δ)λου διὰ τῆς καταλλήλου ἐπεμβάσεώς του, μορφώνει καὶ τὸ πνεῦμα του καὶ τὸ σῶμα του. Γνώρισμα δηλαδὴ τοῦ Σχολείου Ἐργασίας δὲν εἶνε ἂν ἡ ἐργασία γίνεται μὲ τὸ χέρι ἢ μὲ τὸν νοῦν, ἀλλ' ὅτι ὅ, τι γίνεται, εἶνε ἀποτέλεσμα βουλευτικῆς ἐνεργείας καὶ ψυχικῆς λειτουργίας τοῦ παιδιοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὀνομάζεται Σχολεῖον Ἐργασίας, σχολεῖον δράσεως, σχολεῖον κοινωνικὸν κλπ.

4. Μορφαὶ τοῦ Σχολείου Ἐργασίας εἶνε: α'. Ἐλευθέρᾳ ἐκλογῇ τῶν θεμάτων ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἢ δι' ἐρεθισμάτων (τοποθέτησις ὑπὸ τοῦ δ)λου εἰς τὴν αἶθουσαν ἀντικειμένων τὰ ὁποῖα θὰ προκαλέσουν τοὺς μαθητὰς εἰς συζητήσεις). β'. Εὐκαιρικῇ διδ)λίᾳ (γεγονότα τῆς ἡμέρας, παρατηρήσεις κατὰ τὰς ἐκδρομὰς κλπ.). γ'. Σύστημα κατατάξεως ὕλης ἢ συγκεντρωτικῇ διδ)λίᾳ. Κατ' αὐτὸ τὰ θέματα ἐξετάζονται ὅχι ἀπλῶς ἀλλὰ πλατεῖα καὶ γενικά, ὥστε ἀπὸ ἓνα ζήτημα εὕρισκον θέματα δι' ὅλα τὰ μαθήματα. δ'. Τῆς πόλεως Νταλτὸν τῆς Ἀμερικῆς. Κατὰ τοῦτο δὲν ὑπάρχουν τάξεις ἀλλὰ αἰθουσαὶ μαθημάτων, Φυσικῆς, Ἱστορίας, Γεωγραφίας κλπ.

Κάθε μαθητὴς ἀκολουθεῖ ὅποιο μάθημα θέλει. Εἰς κάθε τάξιν ὑπάρχει ὁ εἰδικὸς δημοδιδάσκαλος ὁ ὁποῖος παρακολουθεῖ τοὺς μαθητὰς εἰς τὰς συζητήσεις καὶ λύει τὰς ἀπορίας των.

5. Δὲν εἶνε δικαία ἡ τελεία καταδίκη τοῦ παλαιοῦ Σχολείου, διότι πολλὰ τοῦ νέου ἔχουν τὴν ἀρχὴν των εἰς τὸ παλαιόν. Καὶ κατὰ τοῦτο δέ, ὅταν ἐργαζόμενοι θέτωμεν εἰς κίνησιν τὴν βούλησιν, τὸν νοῦν καὶ τὸ θυμικόν, πλησιάζομεν πρὸς τὸ σχολεῖον ἐργασίας.

6. Μολονότι τὸ Σχολεῖον Ἑργασίας θέλει κέντρον πάσης ἐνεργείας καὶ κινήσεως τὸ παιδί, ὁ δ)λος δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νὰ εἶνε ἡ ψυχὴ τοῦ Σχολείου. Ἐφ' ὅσον δὲ τὰ παιδιὰ πρέπει νὰ μορφωθοῦν κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Πολιτείας, ἡ δὲ Ἑκπαίδευσις εἶνε ὁ μεταδότης τοῦ πνεύματος τούτου, εἶνε φυσικὸν καὶ ἐπιβεβλημένον πῶς ὁ δ)λος θὰ φροντίσῃ νὰ μορφωθῇ τὸ παιδί πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν, πρὸς τὴν ὁποίαν δὲν εἶνε δυνατόν νὰ φθάσῃ μόνον του, ἀφηνόμενον εἰς τὰς ὁρμὰς καὶ τὰς κλίσεις του καὶ τὰς ἐπιδράσεις τοῦ περιβάλλοντος.

7. Διὰ τὸ σχολεῖον Ἑργασίας, καὶ κυρίως ὡς πρὸς τὰς μορφὰς αὐτοῦ, ὑπάρχουν πολλαὶ ἀντιρρήσεις καὶ διαφωναί μετὰ τῶν παιδαγωγῶν ἄλλων τῶν χωρῶν, οὔτε ἐτεκράτησεν ἀκόμῃ εἰς καμμίαν χώραν, οὔτε εἰς τὸ Μόναχον ὅπου ἐργάζεται ὁ ἰδρυτής του, Κερσενστάινερ.¹

8. Νὰ μὴ παραγνωρίζωμεν τὴν Ἑλληνικὴν πραγματικότητα καὶ ὅτι διὰ τὴν ἐφαρμογὴν πλήρως τοῦ νέου Σχολείου ἐργασίας δὲν συντρέχουν παρ' ἡμῖν οἱ ἀπαιτούμενοι ὅροι (δημοδιδάσκαλοι ἱκανοί, διδασκλήρια, σχολικαὶ βιβλιοθηकाὶ, ἀριθμὸς μαθητῶν κατὰ τάξεις κλπ.). Οὔτε πρέπει νὰ λησμονώμεν τὴν φύσιν τοῦ Ἑλληνόπαιδος.

9. Δὲν εἶνε ὀρθὸν νὰ παραμένωμεν αὐστηρῶς προσηλωμένοι εἰς τὰ ἰσχύοντα, διότι τὸ τοιοῦτον σημαίνει ἀποτελεμάτως καὶ ὀπισθοδρομήσιν. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ παρασυρῶμεθα ἀσυλλόγιστα καὶ ἀμελέτητα πρὸς πᾶσαν νέαν ἰδέαν καὶ ὅπως τὴν ἀντιλαμβάνεται ἕκαστος, διότι θὰ καταλήξωμεν εἰς τὴν ἀναρχίαν. Οὔτε ὑπερβολικὴ συντηρητικότης οὔτε ἀκαρπὸς νεωτερισμός. Ἐκαστος δύναται νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς μεθόδους τοῦ νέου σχολείου, ἐφ' ὅσον κατανοῇ ταύτας καὶ ἔχει τὰ μέσα καὶ τὴν ἱκανότητα διὰ τὴν ἐφαρμογὴν των εἰς τάξεις τινὰς εἴτε εἰς ὠρισμένα μαθήματα ποὺ παρέχουν εὐκολίας. Ὅστις θὰ κάμῃ τοιαύτας δοκιμαστικὰς ἐφαρμογὰς δεῖν νὰ μοῦ τὸ ἀναφέρῃ. Οἱ μὴ δυνάμενοι θὰ ἐργάζωνται κατὰ τὸ γνωστὸν των σύστημα.

10. Νὰ ἀρχίσῃ προπαρασκευὴ καὶ μελέτη διὰ τὴν κατανόησιν τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν μεθόδων τοῦ νέου Σχολείου (ἐφοδιασμός τῶν Σχολείων δι' Ἐποπτικῶν μέσων ἱδρυσικῶν Σχολικῶν Βιβλιοθηκῶν, σύσταςις ομάδων Ἐρυθροῦ Σταυροῦ Νεότητος καὶ Μαθητικῶν Κοινοτήτων, ἀνάγνωσις σχετικῶν βιβλίων ἐκ τῶν ὑπαρχόντων παρ' ἡμῖν.) Γεωργάκη, Τὸ Σχολεῖον τοῦ μέλλοντος καὶ Ἑννοια Σχολείου Ἑργασίας. Δελμούζου, Αἱ πρῶται προσπάθειαι στὸ Μαράσλειον. Σωτηρίου, Τὸ σχολεῖον καὶ τὸ παιδί. Καραχρίστου, Διδακτικὴ Σχολ. Ἑργασίας τομ. Α'. καὶ Β'. καὶ Κοινωνιολογικά Παιδαγωγικά. Ἐξαρχοπούλου, Σω-

1. Ὁ Κερσενστάινερ πέθανε κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1931 πρὸς τὸ 1932.

ματολογία τοῦ Παιδὸς καὶ Εἰσαγωγή εἰς τὴν Παιδαγωγικὴν Κακούρου, Τὰ καθήκοντα τοῦ Πολίτου. Λέφα, Αἱ νέαι ιδέαι περὶ παιδιοῦ. Μιχαηλίδου, Τὸ σχολεῖον ἐργασίας. Παπαμαύρου, Διδακτικὴ ἀρχὴς Σχολ. Ἔργασίας. Θ. Καστάνου, Τὸ Σχολεῖον Ἔργασίας. Ἀθ. Ρέλια, Τὸ σχολεῖον Ἔργασίας. Γ. Παλαιολόγου, ἡ Νέα Δημοτικὴ Παιδείσις ἐν Γερμανίᾳ. Ι. Χρυσάφη, Ἐλευθερία καὶ Πειθαρχία στὴν Ἀγωγή τοῦ παιδιοῦ, μετάφραση ἐκ τοῦ Σουηδικοῦ κλ. Τὴν ἐφαρμογὴν τῶν πορισμάτων τοῦ συνεδρίου θὰ παρακολουθήσω ὅλως ἰδιαιτέρως, θὰ ἀποτελέσῃ δὲ θέμα τοῦ προσεχοῦς συνεδρίου μας. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐφιστῶ τὴν προσοχὴν τῶν κ. Δ)ντῶν τῶν σχολείων, οἱ ὅποιοι πρέπει νὰ παρακολουθοῦν καὶ τὴν ἐργασίαν τῶν συναδέλφων των.

Θεσσαλονίκη 1 Νοεμβρίου 1931

Ὁ Ἐπιθεωρητὴς
Κ. ΛΑΓΟΥΜΙΤΖΑΚΙΣ

Κατὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ Σχολικοῦ ἐκείνου ἔτους 1931-32, ἐσκοπεύαμεν ὅπως, ἐκτὸς ἀπὸ ὅσα θὰ ἔθεταν σὲ ἐφαρμογὴ ὅσοι δ)λοι θὰ μπορούσαν νὰ ἐργασθοῦν πάνω στὶς ἀρχὰς αὐτὰς, νὰ κάμωμε καὶ μιὰ συστηματικὴ ἐφαρμογὴ σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ σχολεῖα τῆς πόλεως. Τὴν πρόθεσί μας ὁμως αὕτῃ ἐπρόλαβε τὸ Ὑπουργεῖον, τὸ ὁποῖον μὲ εἰδικὴ ἐγκύκλιό του, ὥριζε ὅπως, στὰς ἑδρας τῶν Ἐπιθεωρητῶν, ὀργανωθοῦν Πρότυπα ἐξατάξια Σχολεῖα, διὰ νὰ χρησιμεύουν ὡς ὑπόδειγμα γιὰ τὰ λοιπὰ σχολεῖα ἐκάστης περιφερείας. Ἡ ὑπουργικὴ ἐγκύκλιος εἶνε ἡ ἐξῆς:

Ἀθῆναι 16 Σεπτεμβρίου 1931

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Κ.Α.Π.

Ἀριθ. πρωτ. 52757

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

Περὶ δημιουργίας προτύπων δημοτ. σχολείων εἰς τὰς ἑδρας τῶν ἐπιθεωρητῶν

Πρὸς

Τοὺς κ. κ. Ἐπιθεωρητὰς τῶν Δημοτ. Σχολείων

Κατὰ τὴν ἐπιθεώρησίν των ὑποδεικνύουν βεβαίως οἱ ἐπιθεωρηταὶ εἰς τὰ διάφορα σχολεῖα τὰ μέσα, δι' ὧν ταῦτα θὰ ἠδύναντο νὰ βελτιωθοῦν ἐν τῇ καθόλου λειτουργίᾳ των. Αἱ

υποδείξεις όμως αὐται ἔχουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μόνον θεωρητικὴν σημασίαν, διότι ἢ δὲν γίνονται ἀντιληπταὶ ἢ λησμονοῦνται, ἀμα ὡς ἀποχωρήσουν τοῦ σχολείου οἱ ἐπιθεωρηταί. Ἀποτελεσματικώτερον θὰ ἦτο, ἂν ὑπῆρχεν ἐν πρότυπον σχολεῖον, τὸ ὁποῖον νὰ χρησιμεύῃ ὡς ὑπόδειγμα διὰ τὰ λοιπὰ σχολεῖα τῆς περιφέρειας.

Διὰ τοῦτο ἐλάβομεν τὴν ἀπόφασιν, ὅπως εἰς τὴν ἔδραν ἐκάστου Ἐπιθεωρητοῦ, δημιουργηθῇ ἐν πρότυπον ἐξατάξιον δημ. σχολεῖον, λαμβανόμενον ἐκ τῶν ἤδη λειτουργούντων, παρακαλοῦμεν δ' ὑμᾶς ὅπως εὐθύς ἀπὸ τοῦ τρέχοντος ἔτους προβῆτε εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης.

Τὸ πρότυπον θὰ ἐγκατασταθῇ ἐν τῷ καταλληλοτέρῳ διδ)ρίῳ τῆς ἔδρας σας, νὰ ληφθῇ δὲ πρόνοια ὅπως ἐφοδιασθῇ τοῦτο διὰ τῶν ἀναγκαίων διδακτικῶν ὀργάνων καὶ ἐπίπλων.

Δέον νὰ φροντίσῃτε ὅπως εἰς τὸ πρότυπον τοῦτο τοποθετηθῶσιν οἱ ἱκανώτεροι ἐκ τῶν διδ)λων. Τὸ πρότυπον θὰ δι-ατελῇ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν σας, ὀφείλετε δὲ νὰ παρακολουθῆτε ὅσον τὸ δυνατόν συχνότερον τὴν ἐν αὐτῷ διδασκαλίαν καὶ ἐν γένει τὴν λειτουργίαν του. Κυρίως εἰπεῖν τὴν εὐθύνην τῆς λειτουργίας τοῦ ἐν λόγῳ σχολείου θὰ ἔχητε ὑμεῖς, ἢ κατὰστασις δὲ αὐτοῦ θὰ ἀποτελῇ στοιχείον διὰ τὴν περί ὑμῶν κρίσιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου. Κατὰ τὰ συγκαλούμενα κατ' ἔτος συνέδρια τῶν λειτουργῶν τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, οὗτοι θὰ παρακολουθοῦν τὸ πρότυπον σχολεῖον καὶ θὰ δύνανται νὰ ἐφαρμόζουν καὶ ἐπὶ τῶν ἰδικῶν των σχολείων ὅσα ἀπεκόμισαν ἐκ τῆς λειτουργίας αὐτοῦ. Νομίζομεν δὲ ὅτι ἀνεξαρτήτως τῶν συνεδρίων δέον ἐπὶ οἰαδήποτε παρουσιαζομένη εὐκαιρία νὰ καλῆτε εἰς τὴν ἔδραν σας ἐκ περιτροπῆς τοὺς διευθυντὰς καὶ τὸ λοιπὸν προσωπικὸν τῶν σχολείων τῆς περιφέρειας σας καὶ νὰ ὑποχρεώνητε αὐτὸ νὰ ἐπισκέπτεται τὸ πρότυπον καὶ παρακολουθῇ τὴν λειτουργίαν του.

Σχετικῶς μὲ τὴν λειτουργίαν τῶν προτύπων παρακαλοῦμεν νὰ ὑποβάλλητε ἡμῖν εἰδικὴν ἔκθεσιν.

Ὁ Ὑπουργὸς
Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν ἐγκύκλιον, τὸ Ὑπουργεῖον ἀπλῶς καὶ γενικῶς διέτασσε τὴ σύστασι προτύπων σχολείων, χωρὶς νὰ δίνη ὁδηγίαι καὶ χωρὶς νὰ καθορίσῃ μὲ ποῖον τρόπο καὶ κυρίως σὲ ποιὰς β α σ ι κ ῆ ς ἀ ρ χ ῆ ς θὰ εἰργάζοντο Ἐπιθεωρηταὶ καὶ Δ)λοι σ τ ᾱ Π ρ ό τ υ π α. Ἡ παράλειψις αὐτῇ ἦταν σπουδαιοτάτη, τὴν ὁποίαν μπορούσε καὶ ἔπρεπε νὰ συμπληρώσῃ τὸ τότε Γνωμοδοτικὸ Ἐκπαιδευτικὸ Συμβούλιο. Τίποτα όμως δὲν ἔγινε. Ἀφέθησαν οἱ Ἐπιθεωρηταὶ νὰ κανονίσουν,

όπως καθέννας ήθελε και ενόμιζε καλύτερα, τα διάφορα ζητήματα.

Σύμφωνα με την Υπουργική Έγκυκλιο ονομάσαμε Πρότυπο Σχολείον της Θεσ/νίκης το μέχρι τότε Πρότυπον του καταργηθέντος Διδασκαλείου Θηλέων, που δεν καταργήθηκε μαζί με το Διδασκαλείον, αλλά διατηρήθηκε ως Δημοτικό Σχολείο.

Έπροτιμήσαμε αυτό δια Πρότυπο, γιατί είχε πλεονεκτήματα που δεν τα είχαν άλλα σχολεία της Θεσ/νίκης, τα οποία έχουν μεγαλοπρεπή διδακτήρια (νέα) ενώ τουτο έχει διδακτήριο ένα κοινό οίκημα με μικρές αίθουσες παραδόσεων.

Τα πλεονεκτήματά του είναι, ότι εύρίσκεται εις το κέντρον της πόλεως και πλησίον του Γραφείου της Επιθεωρήσεως. Κοντά και γύρω του υπάρχουν και άλλα Δημ. Σχολεία, ώστε μπορούσαμε εύκολα να κανονίσωμε τον αριθμό των μαθητών, χωρίς να υποχρεωθούν τα παιδιά της συνοικίας να φοιτήσουν σε μακρυνά σχολεία, πράγμα που δεν μπορούσε να γίνη στα σχολεία που έχουν μεγαλοπρεπή διδ/ρια, γιατί σ' αυτά φοιτούν 500-600 μαθηταί, οι οποίοι δεν είναι εύκολο να περιορισθούν σε 250-300, όσους πρέπει να έχη ένα πρότυπο. Χωρίς άπ' αυτά, το σχολείο που προκρίναμε έχει αύλη και χώρο για σχολικό κήπο, καθώς και αρκετές αίθουσες εκτός από όσες χρειάζονται για την διδασκαλία, γιατί, μετά την κατάργησι του διδασκαλείου, πήραμε όλο το οίκημα για το Πρότυπο, που πρώτο έστεγάζετο σε μικρά και τελείως ανεπαρκή δωμάτια.

Διδάσκαλοι

Διδακτικό προσωπικό δεν κρατήσαμε εκείνο που είχε το παλαιό Πρότυπο. Έχοντες το δικαίωμα, σύμφωνα με την εγκύκλιο την Υπουργική, να εκλέξωμε το προσωπικό μεταξύ των διδ/λων της περιφέρειας, έπροκαλέσαμε πράξι του Έκπαιδευτικού Συμβουλίου, δια της οποίας έτοποθετήθησαν οι έξης διδ/λοι στο Πρότυπον της πόλεως.

1. Νικόλαος Άρίδας, μετεκπαιδευθείς εις το Πανεπιστήμιον, Εισηγητής, Δ/ντής του Προτύπου. Μετατέθηκε από το 5ον Σχολείο.

2. Άθαν. Καμπάνης, μετεκπαιδευθείς εις το Πανεπιστήμιον, Γραμματ. Α'. μετατέθηκε από το 30 Σχολείο.

3. Ιωάννης Νεράντζης, πτυχ. μετεκπαιδευθείς εις τα Γεωργικά, Γραμματ. Β'. μετατέθηκε από το 48ο Σχ.

4. Μαρία Συναπίδου, πτυχιούχος, Εισηγήτρια, από το παλαιό Πρότυπο.

5. Χρυσή Σγουραμάνη, πτυχ. Γραμματεὺς Α'. από το παλαιό Πρότυπο.

6. Βασίλ. Μπέλλα πτυχ. Γραμ. Α'. από το 5ο Σχολ.

Ἐκ τοῦ παλαιοῦ δηλ. προσωπικοῦ τοῦ καταργηθέντος προτύπου, διτηρήσαμε μόνον δύο δ)λίτσας.

Στὴν ἐκλογὴν τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ ἐλάβομεν ὑπ' ὄψει ὅλα τὰ προσόντα τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἔχη ἕνας δ)λος Προτύπου Σχολείου. Εὐτυχῶς ἡ ἐκλογὴ ἦταν εὐκόλη, γιατί μεταξύ τῶν διδ)λων τῆς Θεσ)νίκης πολλοὶ εἶνε οἱ ἱκανοί.

Μολονότι ἡ διατάσσουσα τὴν λειτουργίαν τῶν Προτύπων Ὑπουργικὴ Ἐγκύκλιος ὠριζεν ὅτι τὰ πρότυπα θὰ ἦσαν ἐξατάξια, ἐθεωρήσαμε σκόπιμον, βραδύτερα, νὰ ὀργανώσωμε καὶ ἓνα μονοτάξιον πρότυπο, ὅπως ὑπῆρχε καὶ στὸ Διδασκαλεῖο ποῦ καταργήθηκε. Σ' αὐτὸ ἐτοποθετήσαμε τὴν διδ)σαν Ἀλεξάνδραν Κεσανλῆ, πτυχιούχ. Γραμματ. Α'. ἐκ τοῦ 24ου, ἡ ὁποία ὑπηρετοῦσε πρῶτα στὸ Πρότυπο τοῦ Διδασκαλείου Θηλέων.

Μαθηταί

Στὸ Νέον Πρότυπον Σχολεῖον δὲν ἀφήκαμε τοὺς μαθητὰς ποῦ εἶχε τὸ παλαιὸν πρότυπον τοῦ Διδασκαλείου. Ἐκεῖνοι ἦσαν διαλεγμένοι, καλῶν οἰκογενειῶν παιδιὰ οἱ περισσότεροι ἀπὸ διαφόρους συνοικίας τῆς πόλεως. Ἡμεῖς ὠρίσαμε καὶ γιὰ τὸ Πρότυπο περιοχὴ, ὅπως καὶ γιὰ ὅλα τὰ ἄλλα σχολεῖα τῆς Θεσ)νίκης. Ἔτσι οἱ μαθηταὶ του εἶνε παιδιὰ ἀπὸ ὅλες τῆς κοινωνικῆς τάξεως. Εὐρεθήκαμε στὴν ἀνάγκη νὰ λυπήσωμε πολλοὺς γονεῖς, ποῦ ἤθελαν νὰ παραμείνουν τὰ παιδιὰ των στὸ Πρότυπο, ἂν καὶ ἐκάθητο σὲ ἄλλες συνοικίες.

Ἔτσι τὸ Πρότυπο εἶχε τὸ πρῶτον ἔτος 269, τὸ δεύτερον 248 καὶ τὸ τρίτον (τὸ τρέχον) 254 μαθητὰς. Ὁ ἀριθμὸς τῶν θὰ ἐφθανε μέχρι 300, ὡς εἶνε συνήθως εἰς τὰ ἐξατάξια Σχολεῖα, δὲν χωροῦν ὅμως περισσότερον οἱ αἰθουσες διδασκαλίας.

Παρατίθεται πίνακας ποῦ φανερώνει τοὺς μαθητὰς, κατὰ τάξεις καὶ φύλον.

Τάξις	1931—1932			1932—1933			1933—1934		
	ἄρρεν. θήλεις σύνολ.			ἄρρεν.θήλεις σύν.			ἄρρεν.θήλεις σύν.		
Α'.	19	26	45	19	22	41	24	21	45
Β'.	26	25	51	20	25	45	20	24	44
Γ'.	24	21	45	22	25	47	19	28	47
Δ'.	23	13	36	17	21	38	22	23	45
Ε'.	24	26	50	15	15	30	16	20	36
ΣΤ'.	22	20	42	25	22	47	19	18	37
	138	131	269	118	130	248	120	134	254

Ἐξωτερικὴ ὀργάνωσις

Ἡ Ὑπουργικὴ ἐγκύκλιος ὥριζε ὅπως τὰ Πρότυπα ἐφοδιασθῶν διὰ τῶν ἀναγκαίων διδακτικῶν ὀργάνων καὶ ἐπίπλων.

Στὸ κεφάλαιον αὐτὸ συναντήσαμε δυσκολίας, διότι δὲν ὑπῆρχαν τὰ χρηματικὰ μέσα, ἐμεγάλωνε δὲ τὴ δυσκολία τὸ γεγονός ὅτι ἀπὸ τὸ παλαιὸ Πρότυπο εὗρήκαμε ὀλίγα πράγματα, γιὰτὶ δὲν εἶχε τοῦτο πολλὰ χωριστὰ εἶδη, ἀλλὰ μετεχειρίζετο τὰ εἶδη τοῦ Διδασκαλείου Θηλέων, τὰ ὁποῖα, μετὰ τὴν κατάργησί του, τὰ πῆρε τὸ Διδ)λεῖο Ἀρρένων. Μὲ κόπους ἐξασφαλίσθησαν τὰ ἀπαραίτητα μέσα πού ἀπαιτεῖ ἓνα Νέο Σχολεῖο. Ἔτσι, χωρὶς ἀπὸ τὰ ἀτομικὰ τραπεζάκια καὶ καρεκλάκια πού εἶχαν ἡ Α' καὶ Β' τάξεις, ἔγιναν ὁμοία καὶ γιὰ τὴν Γ' γιὰ δὲ τὴς ἀνώτερες τάξεις ἔγιναν μεγάλα τραπέζια γιὰ ἕξ μαθητὰς καθένα, μὲ συρτάρι χωριστὸ γιὰ κάθε μαθητὴ καὶ μὲ κάθισμα κοινόν. Ἐδρα διδ)λου δὲν ὑπάρχει σὲ καμμιά τάξι. Κάθε δάσκαλος ἔχει τὸ κάθισμά του, πού τὸ τοποθετεῖ ὅπου τοῦ ταιριάζει. Τραπέζι μικρὸ ὑπάρχει γιὰ τὸ δάσκαλο, ὅπως καὶ γιὰ τὰ παιδιά, δὲν κάθεται ὁμῶς πάντα κοντὰ σ' αὐτό.

Σὲ κάθε τάξι ἔγινε βιβλιοθήκη πού εἶνε μαζὺ καὶ ντουλάπα γιὰ τὰ ἔργα χειροτεχνίας τῶν παιδιῶν. Ἐτοποθετήθηκαν μαυροπίνακες εἰς ὅλες τὴς πλευρὰς τῶν αἰθουσῶν διδασκαλίας. Στους τοίχους κρεμάσθηκαν ἐκλεκτὲς καλλιτεχνικὲς εἰκόνες. Μὲ τὴν ἐπιβλεψὶ τοῦ εἰδικοῦ διδ)λου (κ. Νεράντζη) ὁργανώθηκε Σχολ. κήπος καὶ συνεπληρώθηκαν αἱ ἐγκαταστάσεις ὀρνιθοτροφείου, περιστερῶνα, κουνελοτροφείου. Διασκευάσθηκε μιὰ αἴθουσα γιὰ χειροτεχνία καὶ τοποθετήθηκαν μέσα διάφορα ἐργαλεῖα ξυλουργικῆς, βιβλιοδετικῆς, χειροτεχνίας κλπ.

Μιὰ μεγάλη αἴθουσα ὠρίσθηκε γιὰ κοινὰς συγκεντρώσεις ὅλων τῶν τάξεων τοῦ Προτύπου καὶ γιὰ τὴς ἑορτές, ὅπως τὴν εἶχε καὶ τὸ Διδασκαλεῖο.

Ἡ Γενικὴ βιβλιοθήκη τοῦ σχολείου ἀπαρτίσθηκε ἀπὸ τὰ ὀλίγα βιβλία πού εἶχε τὸ παλαιὸ πρότυπο καὶ ἀπὸ ἄλλα πού ἀγοράσθηκαν. Τὰ βιβλία τῶν ταξικῶν βιβλιοθηκῶν ἔφεραν οἱ μαθηταὶ ἢ ἀγοράσθηκαν ἀπὸ τὰ Ταμεῖα τῶν ὁμάδων τῶν τάξεων. Στὸν κεντρικὸ διάδρομο τοποθετήθηκαν οἱ προθήκες τοῦ Σχολικοῦ Μουσείου, στὸ ὕψος τῶν παιδιῶν. Τὸ Πανεπιστήμιο μᾶς ἔδωκε πρόθυμα πολλὰ εἶδη ὀρυκτολογίας πού τοῦ ζητήσαμε. Ἐνας πρόσφυς Ρῶσσος εἰδικός, μᾶς ἐταρίχευσε πολλὰ πουλιὰ καὶ ἔρπετά. Οἱ συλλογὲς πλουτίζονται κάθε μέρα ἀπὸ διάφορα πράγματα πού φέρνουν μόνον τὰ παιδιά.

Στὸ Πρότυπο ἔγιναν φέτος καὶ μαθητικὰ λουτρά. Ὑπολείπεται ἀκόμη ἡ τοποθέτησις τοῦ θερμοσίφωνα γιὰ ν' ἀρχίσῃ ἡ λειτουργία του.

Ἡ ἐξωτερικὴ αὐτὴ ὁργάνωσις εἶνε ἀπαραίτητη γιὰ τὸ μόνον ἔτσι ἐξασφαλίζεται ἡ ἐνεργητικότητα τοῦ παιδιοῦ καὶ διευκολύνεται ἡ ἐλεύθερη δράσις του.

Ἑσωτερικὴ ὁργάνωσις.

Προκειμένου ν' ἀρχίσῃ ἡ ταχτικὴ λειτουργία τοῦ Προτύπου, δύο καὶ πλέον μῆνες ἀπὸ τῆς συστάσεώς του καὶ μετὰ τὴν δημιουργίαν καταλλήλων ἐξωτερικῶν ὄρων, ἐφόσον οὔτε τὸ Ὑπουργεῖον οὔτε τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον ἔδωκεν ὁδηγίαν ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς λειτουργίας τῶν Προτύπων, τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν καὶ ὁ ὑποφαινόμενος, σὲ εἰδικὲς συνεδρίες, ἐμελετήσαμε, ἐξετάσαμε καὶ καθωρίσαμε τίς βασικὰς ἀρχὰς πᾶν ὅτις ὅποιες θὰ ἐβασίζετο ἡ ἐργασία τοῦ Προτύπου. Ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψει τὰ πορίσματα τοῦ Παιδαγωγικοῦ Συνεδρίου μας καὶ ἐμελετήθηκαν οἱ γνώμες, θεωρητικὲς καὶ πρακτικὲς ὁ λ ω ν τ ὶ ν Π α ι δ α γ ω γ ῶ ν μ α ς π ο ὗ ἔ χ ο υ ν γ ρ ᾶ ψ ε ι σχετικὰ μὲ τὸ Νέον Σχολεῖον, ἐξετάσθησαν οἱ ἀντιθέσεις καὶ οἱ συμπτώσεις γνωμῶν, καὶ εἰδικώτερα, τὰ διάφορα συστήματα μὲ τὰ ὁποῖα μᾶς παρουσιάζεται τὸ Σχολεῖον Ἑργασίας, κυριώτατα δὲ ποῖα ἀπ' αὐτὰ εἶνε, κατὰ τὴν γνώμην μας, ὀρθότερα καὶ μποροῦν νὰ ἐφαρμοσθοῦν στὸν τόπον μας ποῖα δηλ. ἀνταποκρίνονται περισσότερο στὴν Ἑλληνικὴ πραγματικότητα. Δὲν ἀφήσαμε νὰ παρασυρθῶμεν ἀπὸ ἀκρότητες οὔτε νὰ ἐργασθῶμε πειραματιζόμενοι μὲ ὅλες τίς θεωρίες. Ἀποφασίσσαμε νὰ ἀκολουθήσωμε ὠρισμένες κατευθύνσεις, κατελήξαμε δὲ στὶς ἐξῆς ἀποφάσεις: 1) Νὰ προχωρήσωμεν μετὰ προσοχῆς. 2) Ἀποκλείεται ἀπολύτως τὸ σύστημα Νταλτὸν. 3) Ἀποκλείεται τὸ σύστημα ἐλεύθερης ἐκλογῆς θεμάτων ὑπὸ τῶν μαθητῶν, ὡς γενικὴ ἀρχή, δι' ὅλα τὰ μαθήματα. 4) Ἐγκρίνεται τὸ Σύστημα τῆς Ἑνιαίας συγκεντρωτικῆς διδασκαλίας γιὰ τίς δύο κατώτερες τάξεις. 5) Οἱ ἀνώτερες τάξεις θὰ διδάσκωνται μὲ ὠρολόγιον πρόγραμμα, ἡ διδασκαλία ὅμως θὰ γίνεται σύμφωνα μὲ τίς διδακτικὰς ἀρχὰς τοῦ Σχολείου Ἑργασίας, δηλ. κατὰ τὴν Βουλευσιεργὸν Ἀρχήν. Στὶς τάξεις αὐτὲς θὰ γίνεται χρῆσις καὶ τῆς ἐλεύθερης ἐκλογῆς θεμάτων καὶ εὐκαιρικῆς διδασκαλίας, ὡς ἀνάγκη οἱ περιστάσεις ἐπιβάλλουν τοῦτο. 6) Θὰ εἰσαχθῇ σχολικὴ ζωὴ ὅσο τὸ δυνατόν εὐρύτερη καὶ ἡ συνεργασία σχολείου καὶ γονέων τακτικὴ καὶ συστηματικὴ. Περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο ἐλάβαμε ὑπ' ὄψει τὰ πορίσματα τῶν ἐργασιῶν τῶν διακεκριμένων Παιδαγωγῶν μας κ.κ. Δελμούζου (Πρῶται προσπάθειαι στὸ Μαρὰςλειο) καὶ Καραχρίστου (Εἰδικὴ Διδακτικὴ τοῦ σχολείου Ἑργασίας τεύχος 1ον, 2ον καὶ 3ον).

Τὰ δεδομένα πάνω στα ὁποῖα στηρίχθηκαν οἱ ἀποφάσεις μας αὐτές εἶνε τὰ ἑξῆς:

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος Νταλτὸν ἀπεκλείσθη ἀπολύτως, γιατί οὔτε οἱ διδ)λοι θεωροῦν τοὺς ἑαυτοὺς των ἱκανοὺς γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τέτοιου συστήματος, ἀλλὰ καὶ γιατί δὲν συμβιβάζεται τοῦτο μὲ τὴν ζωηρὰ φύσιν τοῦ Ἑλληνόπαιδου. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸν ἀπεκλείσθη, ὡς γενικὴ καὶ μόνιμη ἀρχή, καὶ τὸ σύστημα τῆς ἐλεύθερης ἐκλογῆς τῶν θεμάτων ἀπὸ τοὺς μαθητὰς. Ἐνα τέτοιο σύστημα διδ)λίας θὰ ἔφερνε ἀσφαλῶς πλήρη ἀναρχίαν, τὰ παιδιὰ δὲν θὰ μάθαιναν παρὰ ἐλάχιστα πράγματα, θὰ εἶχε δὲ θλιβερὲς συνέπειες καὶ στὸ παιδαγωγικὸ μέρος, στὸ χαρακτῆρα τῶν παιδιῶν.

Βασικὴ ἀρχὴ ἐθέσαμε νὰ γεννηθῇ στὰ παιδιὰ συνειδητὴ θέλησις νὰ ἐξετάζουν γιὰ νὰ μαθαίνουν, ὥστε ν' ἀποκτοῦν γνώσεις μόνιμες. Βασισθῆκαμε δηλ. στὴν νέα ψυχολογικὴ ἀρχή, ὅτι δὲν ἀρκεῖ ἡ συγγένεια τῶν νέων παραστάσεων μὲ τίς παλαιὰς γιὰ νὰ γεννηθῇ τὸ διαφέρον τῶν παιδιῶν, ἀλλὰ χρειάζεται πρὸ παντὸς καὶ κυρίως νὰ θελήσουν αὐτὰ τὰ παιδιὰ νὰ ἐνεργήσουν καὶ νὰ δράσουν γιὰ νὰ μάθουν. Χρειάζεται δηλ. πρωτίτως καὶ ἡ ἐσωτερικὴ διάθεσις τοῦ παιδιοῦ στὸ νὰ μάθῃ. Ἡ γενικὴ αὕτῃ ἀρχὴ τηρήθηκε σὲ ὅλες τίς τάξεις, μὲ χωριστὸ ὁμῶς τρόπο στὶς δύο κατώτερες τὸν πρῶτο χρόνο καὶ στὴν τρίτῃ τὸ δεύτερο. Σ' αὐτὲς ἐφαρμόσθηκε ἡ ἐνιαία συγκεντρωτικὴ διδασκαλία, γιατί βρήκαμε ὅτι ἀνταποκρίνεται καὶ στὴν παραπάνω ψυχολογικὴ ἀρχή, ἀλλὰ καὶ στὴν ψυχικὴ καὶ διανοητικὴ ἱκανότητα τῶν μικρῶν παιδιῶν, καὶ κυρίως γιατί ἡ τέτοια διδασκαλία δημιουργεῖ συνθήκες στὸ Σχολεῖο, ὅμοιες μὲ τίς συνθήκες τῆς προσχολικῆς ζωῆς τοῦ μικροῦ παιδιοῦ. Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο δημιουργοῦμε στὶς τάξεις αὐτὲς καὶ μάλιστα στὴν Α' καὶ Β' καὶ ἐξωτερικὲς συνθήκες ποὺ νὰ ταιριάζουν στὶς ψυχικὲς καὶ νοητικὲς ἀπαιτήσεις τῶν μικρῶν παιδιῶν καὶ νὰ ὁμοιάζουν μὲ τὸ περιβάλλον ποὺ εἶχαν πρὶν νὰ ἔλθουν στὸ σχολεῖο (μικρὰ τραπεζάκια, μικρὰ καρεκλάκια, σπῖτι τῆς κούκλας, μεγάλη οἰκειότητα τοῦ διδ)λου κλπ.). Τὸ παιδί τῶν ἑξ καὶ τῶν ἑπτὰ ἐτῶν δὲν μπορεῖ νὰ ἐξετάξῃ τὰ πράγματα ποὺ τὸ περιβάλλουν χωριστά, ἡ διδ)λία δὲ μαθημάτων στὰ παιδιὰ αὐτά, σὲ τακτὲς ὥρες, χωρισμένων εἰς εἶδη (ἀνάγνωσις, πατριδογνωσία, ἀριθμητικὴ κ.λ.π.) καὶ ἀφύσικη εἶνε καὶ τὰ κουράζει ψυχικῶς καὶ νοητικῶς, γιατί τὰ ἀναγκάζει νὰ κάνουν μεταπτώσεις καὶ νὰ μαθαίνουν πράγματα ποὺ δὲν ἔχουν καμμιά ἐσωτερικὴ ἢ ἐξωτερικὴ σύνδεσιν μεταξύ των. Ἐνῶ ἡ διδασκομένη ὕλη κατὰ τὴν ἐνιαία συγκεντρωτικὴ διδ)λία, δὲν παρουσιάζεται στὸ παιδί ἀπὸ τὸ δάσκαλο αὐθαίρετα, ἀλλὰ κατὰ τὸν φυσικὸ τρόπο, ποὺ τὸ παιδί ἐξε-

τάζει τὰ πράγματα με τὴν προσωπική, ἀβίαστη καὶ ἐλευθερή προσπάθειά του.

Οἱ ἐνότητες παίρνονται ἀπὸ μιὰ βιολογική ἀνάγκη, ἀπὸ αὐτὴν τὴν κοινωνική ζωὴ τοῦ παιδιοῦ, ἀπὸ τὶς ἐνότητες δὲ αὐτές, φυσικά, ἀβίαστα καὶ ἐλευθερά βγαίνουν ὅλα τὰ μαθήματα, τὰ ὁποῖα, σύμφωνα με τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα, πρέπει νὰ μάθουν τὰ παιδιά τῆς Α'. Β'. καὶ Γ'. τάξης. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ὅλα τὰ μαθήματα παρουσιάζουν ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ σύνδεσι, ἀπὸ τὴ σύνδεσι δὲ αὐτὴ ἐπιτυγχάνεται καὶ ἐνότητα τῶν γνώσεων. Στὸ σύστημα αὐτὸ τακτικὴς ὥρες γιὰ κάθε μάθημα δὲν ὑπάρχουν οὔτε ξέρεῖ τὸ παιδί ὅτι διδάσκεται ἀ ν ά γ ν ω σ ι ἡ ἀ ρ ι θ μ η τ ι κ ῆ ἡ π α τ ρ ι δ ο γ ν ω σ ι α, ἡ ὤ δ ι κ ῆ κλπ.

Δὲν ὑπάρχει συνεπῶς οὔτε ὥρολόγιον πρόγραμμα. Τὸ κάθε μάθημα διδάσκεται ἀναλόγως με τὴν ἐξέτασι ποῦ γίνεται στὴν «Ἐνότητα» καὶ ὅταν ἔλθῃ ἡ σειρά του, σύμφωνα με τὶς ἐπιθυμίες τῶν παιδιῶν. Ἡ ἀρχὴ νὰ κανονίζεται ἡ διδασκαλία σύμφωνα με τὶς ἐπιθυμίες τῶν παιδιῶν, ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὴν φύσιν αὐτῶν, γιατί μᾶς εἶνε γνωστὸν πόσο εὐκολα ἀλλάζουν διαφέροντα τὰ μικρὰ παιδιά. Μὲ τὸ σύστημα δὲ αὐτὸ ἐπέρχεται καὶ οἰκειότης μεταξύ διδ)λων καὶ μαθητῶν, ἡ ὁποία δίδει στὴ διευξαγωγή τῆς διδ)λίας πνεῦμα τελείως φιλικό, ὅπως γίνεται στὰ παιχνίδια καὶ στὶς συναναστροφές τῶν μικρῶν. Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειώσωμε πῶς ὅσο στενώτερη καὶ φιλικώτερη γίνῃ ἡ οἰκειότης διδ)λου καὶ παιδιῶν, τόσο διευκολύνεται τὸ ἔργον τοῦ πρῶτον. Τὰ Παιδιά συχνὰ παρουσιάζουν ἀξιώσεις γιὰ ζητήματα ποῦ δὲν πρέπει ν' ἀσχοληθοῦν μ' αὐτά. Ἡ οἰκειότης ἐπιτρέπει στὸ διδ)λο νὰ ἀρνηθῇ, χωρὶς νὰ κακοφανῇ στὰ παιδιά, οὔτε νὰ τὰ δυσαρεστήσῃ καὶ νὰ χάσουν τὴν ἐμπιστοσύνη τους στὸ διδ)λο, γιατί, τὴν ἀρνησὶ τὴ θεωροῦν ὡς ἀρνησι ἐνὸς συντρόφου των, ἐνὸς μέλους τῆς συντροφίδος τῶν παιχιδιῶν των.

Ἔτσι φυσικά καὶ ἀβίαστα ὁ διδ)λος παρασύρει τὰ παιδιά σὲ ἐργασία σκόπιμη καὶ συστηματική. Γιατὶ πρέπει νὰ τονισθῇ τοῦτο: ὅτι, ἂν καὶ δίνωμεν ἐλευθερίαν στὸ παιδί στὴν ἐξέτασι τῶν ζητημάτων καὶ φροντίζομε νὰ γίνῃται αὐτὴ ἀνάλογα με τὶς διαθέσεις του, δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε πῶς δι δ ά σ κ ο μ ε τὰ παιδιά, συνεπῶς ἡ διδασκαλία πρέπει νὰ ἐκπληρώσῃ τὶς ἀπαιτήσεις της. Οὔτε παιχνίδι μόνο πρέπει νὰ εἶνε ἡ διδ)λία οὔτε σὲ κουβεντολογία νὰ περιορίζεται, ἀλλὰ πρέπει νὰ πλουτίζῃ τὸ παιδί με γνώσεις καὶ γενικά νὰ τὸ μορφώῃ. Γιατὶ δὲν πρέπει νὰ ξεχνιέται, ὅτι ἓνας ἀπὸ τοὺς σκοποὺς τοῦ Σχολείου, ποῦ εἶνε καὶ ἡ ἀπαίτησις τοῦ Κράτους καὶ τῆς Κοινωνίας καὶ τοῦ συμφέροντος τοῦ παιδιοῦ, εἶνε τὰ παιδιά νὰ μάθουν ὠ ρ ι σ μ έ ν α π ρ ά γ μ α τ α καὶ νὰ ἀσκη-

θοῦν σέ ὠρισμένες δεξιότητες, ποὺ θὰ τίς χρειασθοῦν στὴ ζωὴ. *Θὰ προσέξουμε στὸν τρόπο τῆς διδ/λίας, δὲν θὰ ξεχάσωμεν ὅμως καὶ τὸ σκοπὸ τῆς.*

Μὲ τὸ περιεχόμενον μιᾶς ἐνότητας τὰ παιδιὰ μποροῦν ν' ἀπασχοληθοῦν καὶ μιὰ βδομάδα, καὶ δυό, καὶ μῆνα ὁλόκληρο. Βγαίνουν ἀπ' αὐτὸ ὅλα τὰ μαθήματα καὶ πολλές φορές τὸ καθενα, ὅπως τὸ θέλει τὸ πρόγραμμα τὸ ἀναλυτικό, χωρὶς νὰ κουρασθοῦν τὰ παιδιὰ. Στὴ διδ/λία ἡ ἀλλαγὴ τῶν μαθημάτων γίνεται φυσικά, χωρὶς νὰ παραγνωρίζεται ἡ διάθεσις καὶ ἡ θέλησις τῶν παιδιῶν καὶ χωρὶς νὰ διασπᾶται ἡ ψυχικὴ ἐνότητὰ των. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ὑπάρχει ὠρολόγιον πρόγραμμα καὶ τακτὲς ὥρες γιὰ κάθε μάθημα. Καὶ ἡ ὥρα τῆς διδ/λίας κάθε μαθήματος ἐξαρθᾶται ἀπὸ τὴν ὄρεξι καὶ αὐθόρμητῃ θέλεισι τῶν παιδιῶν, χωρὶς νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψει τὰ διαλείμματα. Καὶ ἡ ἐξοδος τῶν παιδιῶν ἀπὸ τὴν τάξι γιὰ φυσικὴ ἀνάγκη, γίνεται ἐλεύθερα, πάντα ὅμως μὲ ἡσυχία, ὅπως καὶ ἡσυχὰ γυρίζουν στὴ θέσι των.

Ἀπὸ τίς ἐνότητες ποὺ παραθέτομε στὸ δεῦτερο μέρος τοῦ βιβλίου γιὰ τίς τάξεις Α'. Β'. καὶ Γ'. ἀπὸ τίς σχετικὲς ὑποδειγματικὲς διδ/λίες, φαίνεται καθαρά πῶς γίνεται ἡ ἐργασία αὕτη.

Ὅπως καὶ παρὰ πάνω λέμε στὴν ἀρχὴ ἐφαρμόσθηκε ἡ ἐνίασις συγκεντρωτικὴ διδ/λία μόνον στὶς δυὸ κατώτερες τάξεις Α'. καὶ Β'. Φέτος ἐφαρμόσθηκε καὶ στὴν τρίτη. Στὴν τάξι ὅμως αὕτη δὲν εἶνε πάντοτε εὐκόλο νὰ βγοῦν μερικὰ μαθήματα ἀπὸ τίς ἐνότητες, καὶ ὠρισμένως τὰ Θρησκευτικὰ καὶ ἡ Ἑλλην. Ἱστορία. Γι' αὐτὸ τὰ μαθήματα αὐτὰ διδάσκονται σὲ χωριστὴ ὥρα, τὴν τελευταία συνήθως, ἔξω ἀπὸ τὴν ἐνότητα, ὡς διήγημα. Μὲ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, ἄλλως τε, ἀπευθυνόμεθα στὸ συναισθηματικὸ κόσμον τῶν παιδιῶν, δὲν χρειάζεται, συνεπῶς, ἔρευνα προηγουμένως καὶ συζήτησις. Ἡ Θρησκεία δὲν εἶνε γνῶσις, ἀλλὰ συναίσθημα. Καὶ πάλι ὅμως μπορεῖ νὰ συμβῇ, ὥστε μάθημα Θρησκευτικῶν καὶ Ἑλληνικῆς Ἱστορίας νὰ ταιριάζῃ νὰ βγῇ ἀπὸ μιὰ ἐνότητα ἢ ἀπὸ καμμιά εὐκαιρία ἢ ἐποχὴ. Στὴν περίπτωσι αὕτη δὲν ἐμποδιζόμεθα νὰ τὸ συνδέσωμε μὲ τὰ ἄλλα μαθήματα. Ἀπὸ τὴν ἐνότητα π.χ. «Ἀμπέλιν» μπορεῖ νὰ διδαχθῇ «ὁ Νῶε καὶ οἱ γυιοὶ του».

Ἀπὸ ἓνα γάμον ποὺ εἶδαν τὰ παιδιὰ, τὸ θαῦμα τῆς Κανᾶ, τὰ Χριστούγεννα, ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ. Ἀπὸ μιὰ ἐπίσκεψιν σὲ ἀρχαῖον τόπον, ἡ σχετικὴ Ἱστορία κλπ. Στὶς κατώτερες τάξεις, Α'. καὶ Β'. οἱ προσευχὲς βγαίνουν φυσικά καὶ ἀβίαστα ἀπὸ τὴν ἐργασία τῶν παιδιῶν, διατυπώνονται δὲ ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ παιδιὰ, μὲ τὴ βοήθειαν τοῦ διδασκάλου.

Μερικοί είνε έναντίον τών «Ένοτήτων», γιατί δέν προέρχονται από τήν ἐλεύθερη θέλησι τών παιδιών.

Είνε ἀλήθεια, πώς οί ἐνότητες κατασκευάζονται από τό δάσκαλο. Ἡ κατασκευή των ὁμως δέν γίνεται αὐθαίρετα καί ἔξω από κάθε θέλησι τών παιδιών. Οἱ ἐνότητες βγαίνουν από τήν κοινωνική ζωή των παιδιών. Μπορεῖ ὁ δάσκαλος νά ἐκλέγη τὰ περιστατικά αὐτά τῆς ζωῆς, αὐτό ὁμως γίνεται καί μέ τή θέλησι τών παιδιών. Γιατί οἱ ἐνότητες παίρνονται πάντοτε από περιστατικά τῆς Κοινωνικῆς ζωῆς ἢ από ἐρεθισμούς ἐποχιακοὺς (φθινόπωρο, χειμῶνα κλπ., Χριστοῦγεννα) πού διεγείρουν ὅλα τὰ παιδιά, προκαλοῦν τήν καλή διάθεσι ὅλων, φέρουν ψυχικές ἐνότητες, τὰ αἰσθάνονται, κινοῦν ἐπομένως τήν ἐπιθυμία καί προκαλοῦν τήν ἐνεργητικότητα ὅλων τών παιδιών, φυσικά καί ἀβίαστα.

Καί ἡ ἀνάπτυξις τών διαφορῶν μαθημάτων από τήν «ἐνότητα» δέν γίνεται μέ τήν αὐθαίρετη θέλησι τοῦ δ)λου καί δέν παρουσιάζεται στα παιδιά ὡς διαταγή. Τούναντίον τὰ παιδιά προκαλοῦν τήν εξέτασι τών ζητημάτων πού προκύπτουν από τήν ἐνότητα. Ἐτσι φαίνονται ὅτι είνε δικά των ζητήματα, καί μέ χαρά καί εὐχαρίστησι τὰ ἐξετάζουν καί ἐργάζονται πάνω σ' αὐτά. Γι' αὐτό, ὅπως καί παρὰ πάνω λέμε, δέν ὑπάρχει ὠρολόγιον πρόγραμμα στοῦ σύστημα τῆς Ἑνιαίας συγκεντρωτικῆς διδασκαλίας. Θά διδαχθοῦν κάθε μέρα ἐκεῖνα πού θά προκύψουν από τήν συζήτησι τών παιδιών. Δέν μπορεῖ ἄλλως τε, νά γίνη διαφορετικά, δέν μπορούμε δηλαδή ν' ἀφήσωμε τὰ παιδιά νά ἐξετάζουν ἀπολύτως ἐλεύθερα ὅποιο ζήτημα θέλουν, ἐφ' ὅσον δέν ἔχουμε τήν ἀ τ ο μ ι κ ῆ ἀ γ ω γ ῆ καί μ ᾱ θ ῆ σ ι, ἀλλ' ὁ διδ)λος είνε ὑποχρεωμένος νά διδάσκῃ καί νά μορφώνῃ μαζύ 40—50 παιδιά. Ὅσον καί ἂν θέλωμε νά λαμβάνωμε ὑπ' ὄψει μας τήν ἀτομική θέλησι κάθε παιδιοῦ, δέν είνε δυνατόν ν' ἀφήσωμε τό κάθε παιδί νά μανθάνῃ ὅ,τι θέλει καί νά κάνῃ ὅ,τι θέλει, διότι είνε εὐνόητον τί χάος καί σύγχυσις θά παρουσιασθοῦν.

Γι' αὐτό, ἐπειδή τὰ παιδιά πρέπει ν' ἀσκηθοῦν ἰδιαιτέρως σέ μερικά μαθήματα, ὅπως είνε ἡ ἀριθμητική, ἡ τεχνική τῆς ἀναγνώσεως, ἡ γραφή κλπ., δέν μποροῦν δέ νά γίνουν οἱ ἀσκήσεις αὐτές μέσα στίς ἐνότητες, γιατί θά ἐγίνετο διάσπασις τών ἰδεῶν, ὀρίζομε χωριστές ὥρες, συνήθως τίς τελευταῖες, γιά τίς τέτοιες ἀσκήσεις. Φροντίζομε βέβαια νά προδιαθέσωμε ψυχικά τὰ παιδιά καί γιά τή δουλειά αὐτή, φανερό ὁμως είνε πώς γιά τὰ περισσότερα θά παίρνῃ μορφῇ ἀναγκαστικῆς ἐργασίας. Δέν μπορεῖ ὁμως νά γίνη διαφορετικά, ἐφ' ὅσον τό παιδί, γιά τό ἴδιο τό συμφέρον του καί τό καλό του, πρέπει νά μάθῃ ὅλα αὐτά.

Ἡ νεωτάτη Παιδαγωγική καὶ ψυχολογική κατεύθυνσις ὑποστηρίζει τὴν ἀντίθετη ἀρχή, τὴν πλήρη δηλ. ἐλευθερία τοῦ παιδιοῦ κάθε τάξεως στὴν ἐκλογή τῶν θεμάτων μὲ τὰ ὅποια θέλει νὰ ἀσχοληθῇ. Δὲν θέλει καμμιὰ δέσμευσι καὶ κανένα πρόγραμμα ἢ προκαθορισμένο θέμα. Οὔτε Ἐνότητες.

Θέλει τὸ δάσκαλο νὰ παραδέχεται τὴ διάθεσι κάθε παιδιοῦ καὶ τὶς αὐθόρμητες καὶ αὐτόβουλες ἐκλογές του.

Κανείς δὲν ἀρνείται τὰ νέα ψυχολογικά καὶ παιδαγωγικά ἀξιώματα, κατὰ τὰ ὅποια, κάθε παιδί ἔχει ἀπόλυτα ξεχωριστὴ προσωπικότητα, ποὺ δὲν τὴν ἔχει ἄλλο, καὶ ὅτι ἐνεκα τῆς ἀποκλειστικότητος στὴν ἀτομικότητα, δὲν μποροῦν νὰ ἐφαρμοσθοῦν, μὲ πλήρη ἐπιτυχία, γενικά καὶ ὁμοιόμορφα μέτρα, παιδαγωγικά καὶ διδακτικά, γιὰ ὅλα τὰ παιδιά. Κανείς, ἐπίσης, δὲν ἀρνείται τὸν σεβασμὸ στὴν προσωπικότητα τοῦ παιδιοῦ. Αὐτὰ ὅμως, στὴν παιδαγωγική καὶ τὴ διδακτική ἔχουν, καὶ πρέπει νὰ ἔχουν, τὰ ὅριά των. Ἀχαλίνωτη ἐλευθερία, σύμφωνα μὲ τὴ θέλησι τοῦ κάθε παιδιοῦ, εἶνε εὐνόητο ποῦ θὰ καταλήξῃ.

Μιά τέτοια, ἄλλως τε, ἐλευθερία, ὅσο καὶ ἂν εἶνε ὀρθή ψυχολογικῶς, δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικότητα, οὔτε στὴν προσχολική οὔτε στὴν μετασχολική ζωὴ τοῦ παιδιοῦ. Οὔτε στὸ σπῆτι του κάνει τὸ μικρὸ παιδί ὅ,τι θέλει, πρὶν νάρθῃ στὸ Σχολεῖο, οὔτε ἀφοῦ θὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ σχολεῖο θὰ ζῇ σὲ κοινωνία ποὺ θὰ ἐνεργῇ καὶ θὰ πράττῃ ὅπως τοῦ κατεβῇ.

Καὶ στὸ σχολεῖο, λοιπόν, πρέπει νὰ τηρηθοῦν καὶ ὡς πρὸς τὰ διδακτικά καὶ ὡς πρὸς τὰ παιδαγωγικά μέτρα, οἱ συνθήκες αὐτὲς τῆς προσχολικῆς καὶ μετασχολικῆς ζωῆς τοῦ παιδιοῦ. Λέγοντες αὐτά, δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι πρέπει νὰ παραμεληθοῦν οἱ πνευματικὲς διαφορὲς τῶν παιδιῶν καὶ πὼς πρέπει νὰ λείψῃ κάθε ἐλευθερία καὶ αὐτόβουλη διάθεσι, γιὰτὶ τότε θὰ καταντήσωμε πάλι στὸ παλιὸ σχολεῖο τῆς ἰσοπεδώσεως, ποὺ περιορίζει τὴν ζωηρότητα καὶ φέρνει τὸν μαρασμὸν τῶν παιδιῶν.

Μιά τέτοια προσπάθεια θὰ μᾶς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὸ Νέο Σχολεῖο, ὅπου οἱ διαφορετικὲς κλίσεις καὶ προτιμήσεις, οἱ διαφορετικὲς τάσεις καὶ ἱκανότητες, μᾶς ἀποκαλύπτουν τὴν προσωπικότητα τοῦ παιδιοῦ, ἔτσι δὲ μποροῦμε νὰ μορφώσωμε τὸ χαρακτήρα του.

Τὸ νόημά μας εἶνε, ὅτι στὸ νέο σχολεῖο δὲν πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ νεωτάτη ἀρχή, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἡ ἐργασία θὰ γίνεται σύμφωνα μὲ τὴν αὐθόρμητη θέλησι καὶ ἀπαίτησι κάθε παιδιοῦ. Τὴν ἀρχὴ αὕτη τὴν ἀποκλείσαμε ἀπὸ τὸ Πρότυπο καὶ μόνον στὴν πρώτη τάξι καὶ τοὺς πρώτους μῆνες τὴν ἐφαρμόζομε. Τὸ σύστημα τῆς ἐνιαίας συγκεντρωτικῆς διδασκαλίας στὶς κατώτερες τάξεις καὶ ἡ διδασκαλία τῶν μαθημάτων στὶς ἀνώτερες,

σύμφωνα με την βουλευσιεργό 'Αρχή, δημιουργοῦν συνθήκες πού ἡ ἐργασία γίνεται χωρίς νά λείψῃ ἡ θέλησις καί ἡ ἐσωτερική καλή διάθεσις τοῦ παιδιοῦ, χωρίς νά περιορισθῇ ἡ ἐνεργητικότητα του καί χωρίς νά παραγνωρισθῇ ἡ προσωπικότης του, ὅχι ὁμως καί νά ἀφήνεται ἐλεύθερο, χωρίς περιορισμό, νά ἐκδηλώνῃ καί νά ἐπιβάλλῃ τίς ἀτομικές προτιμήσεις καί θελήσεις του.

Τέτοια ἐλευθερία δίδεται στός παιδιά τοῦ Προτύπου, ὅλων τῶν τάξεων, στό ἐλεύθερα ἀπογεύματα καί στίς ἐλεύθερες ἐργασίες. Γιατί ἔχει τέτοια τὸ πρόγραμμα ἐργασίας τοῦ Προτύπου, γιά τὸ ὁποῖον ἀνάγκη νά ποῦμε καί τοῦτο, ὅτι ἡ τακτική διδακτική ἐργασία γίνεται γιά ὅλες τίς τάξεις μόνον π.μ. Γιά τίς κατώτερες ἀπὸ 8-12 καί γιά τίς ἀνώτερες ἀπὸ 8-1. Μ.μ. ἔχουν ὀρισθῇ ἡ Γυμναστική καί ἓνα ἐλεύθερο ἀπόγευμα γιά κάθε τάξι καί ἓνα κοινῆς συγκεντρώσεως ὅλων τῶν τάξεων. Τὰ ἐλεύθερα ἀπογεύματα πού διαρκοῦν δύο ὥρες περίπου, 3-5 μ.μ., τὸν χειμῶνα καί 4-6 τὸ καλοκαίρι, διαθέτει κάθε παιδί ὅπως θέλει, ἀπόλυτα ἐλεύθερο στὴν ἐκλογὴ τῆς ἐργασίας του.

Ἡ παρουσία τοῦ δασκάλου δὲν ἐμποδίζει τὰ παιδιά στὴν ἐκδήλωσι τῆς θελήσεώς των, ἐκτὸς βέβαια ἀν ἐνοχλῇ καί βλάπτῃ τ' ἄλλα παιδιά. Στὸ δάσκαλο καταφεύγουν ὅσα ἔχουν ἀνάγκη νά λύσουν καμμιὰ ἀπορία των.

Στὰ ἐλεύθερα αὐτὰ ἀπογεύματα τὰ παιδιά ἐπιδίδονται σὲ κάθε λογῆς ἐργασία: "Ἄλλα διαβάζουν στὴ βιβλιοθήκη, ἄλλα παίζουν στὴν αὐλῇ, ἄλλα ἰχθυογραφοῦν, ἄλλα ἀσχολοῦνται μὲ τὴν περιποίησι τοῦ κήπου, πολλὰ δὲ ἐναλλάσσουν τίς ἐργασίες αὐτὲς ὅλες. "Ἄν κανένα παιδί θέλει νά φύγῃ καί πρὶν τελιώσῃ ἡ ὥρα τῆς ἐλεύθερης ἐργασίας, μπορεῖ νά τὸ κάνει.

Εἶνε ὁμως τόσο ἡ εὐχαρίστησις των στίς ἀσχολίες αὐτές, τόσο αὐθόρμητα καί μὲ ἐσωτερικὴ διάθεσι ἐργάζονται, ὥστε πολλὰ μένουν μέχρι τὸ βράδυ. Κάθε τάξι ἔχει ἀκόμη καί ἓνα ἀπόγεμα γιά τὰ ταξικά ζητήματα (Σχολ. Κοινότητες) καί τότε γίνονται ἐλεύθερες συζητήσεις, λέγονται παράποντα καί ἄλλα τέτοια, στὸ τέλος βγαίνουν οἱ νόμοι τῆς Κοινότητος. Στ' ἀπογεύματα αὐτὰ γίνονται συχνὰ καί ταξικὲς ψυχαγωγίες, μὲ δραματοποίησι θεμάτων πού ἐδούλεψαν τὰ παιδιά, μὲ τραγούδια, μὲ ἀνάγνωσι καλῶν ἐκθέσεων ἢ ἐκλεκτῶν κομματιῶν ἀπὸ κατὰλληλα βιβλία.

Στὴ γενικὴ συγκέντρωσι ὅλων τῶν τάξεων, πού γίνεται κάθε δεκαπέντε, Σάββατο μ.μ., στὴ μεγάλη αἴθουσα, ἡ ὁποία ἔχει καί μικρὴ σκηνὴ θεάτρου, ¹ ἡ ὥρα διατίθεται σὲ ψυχα-

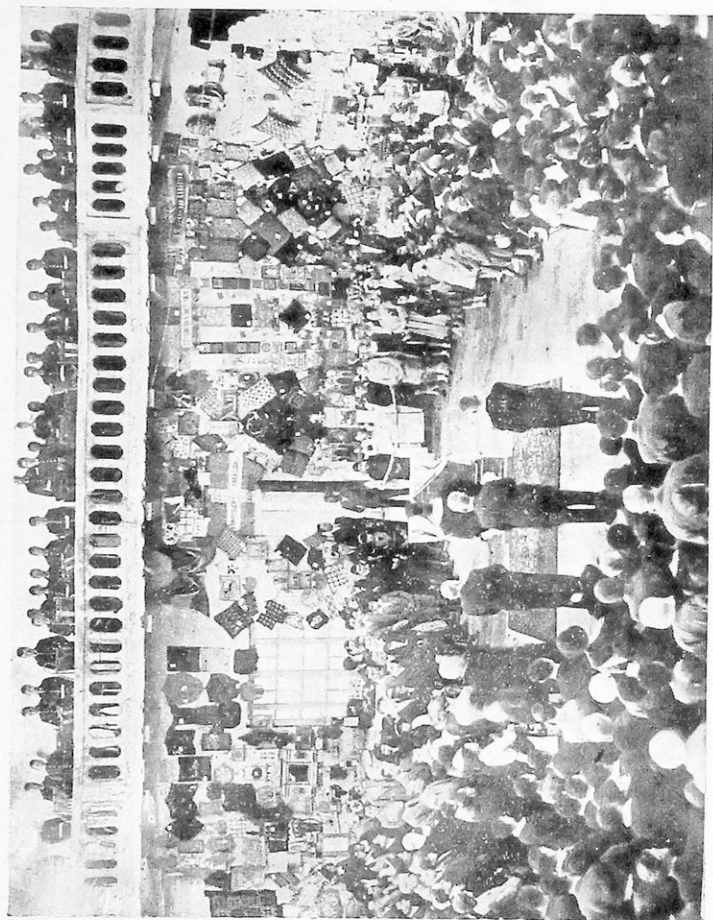
1. Τὴν σκηνὴν τὴν εἶχε κάμει τὸ Διδασκαλεῖον καί μᾶς τὴν ἀφῆκε.

γωγία γενική. Παίζονται μικρές κωμωδίες, καμωμένες από τα παιδιά, γίνονται άπαγγελίες, τραγούδια, χοροί Έλληνικοί, παίζεται γραμμόφωνο (κινηματογράφος Σχολείου δεν απέκτησε ακόμη το Πρότυπο). Άκόμη και κάτι άλλο γίνεται. Έπειδή στην περιοχή του Προτύπου δεν υπάρχει άνοικτος χώρος για να παίζουν τα παιδιά, οι μαθηταί του Προτύπου είνε ελεύθεροι να μαζεύονται τις βραδυνές ώρες στην αυλή του σχολείου και να παίζουν ελεύθερα, χωρίς την επίβλεψη κανενός δασκάλου.

Έτσι, μακριά από κάθε κίνδυνο του δρόμου, όπου συνήθως παίζουν τα παιδιά των πόλεων, μακριά από σκόνες, τα παιδιά του Προτύπου παίρνουν καμιά φορά και φίλους των μαθητάς γειτονικών σχολείων, άσχολούνται ελεύθερα και χαρούμενα με τα παιχνίδια των.

Αυτό δεν έγινε χωρίς λόγο, σχετικό με το όλο πρόγραμμα της εργασίας του Προτύπου. Το Πρότυπο αποδίδει στο παιχνίδι μεγάλη σημασία, όπως του αποδίδει γενικά το Νέο Σχολείο: Στηρίχθηκε στην άρχή ότι το παιχνίδι, εκτός του ότι είνε για το παιδί φυσική άπαιτήσις και βιολογική ανάγκη για τις λειτουργίες τις σωματικές, είνε από τα κυριώτερα μέσα για τη χαρά και το άνοιγμα της ψυχής του παιδιού, για την αποκάλυψη αυτής, ελεύθερα όπως γίνεται, άνοίγει δέκατόπιν την όρεξι και τη διάθεσι σε άλλες εργασίες. Γι' αυτό και μέσα στο μάθημα των κατωτέρων τάξεων, παίρνουν θέσι συνήθως και τα παιχνίδια, χωρίς ή διδ)λία να απομακρυνθή του σκοπού της. Άκόμη μιά φορά την εβδομάδα, όταν το επιτρέπη ο καιρός, το Πρότυπο, όπως και όλα τα άλλα σχολεία, κάνει γενική έκδρομή, με όλες τις τάξεις μαζί. Μεγάλη προσοχή έδωκε το πρότυπο και στο μάθημα της χειροτεχνίας, για την όποιαν πολύ ένδιαφέρο και όρεξι δείχνουν τα παιδιά, γι' αυτό στα περισσότερα μαθήματα έπεκτείνεται ή χειροτεχνία με την κατασκευή διαφόρων αντικειμένων σχετικών με το θέμα.¹

1. Το μάθημα της χειροτεχνίας έφροντίσαμε να διδάσκεται συστηματικώς σ' όλα τα Σχολεία της Θεσ)κης. Έπειδή δέ δεν είναι όλοι οι όλλοι έπαρκώς κατηρτισμένοι για το μάθημα αυτό, έκανονισαμε να μετεκπαιδευονται ανά ένας όλλος το χρόνο, από κάθε Σχολείο. Τη μετεκπαιδευσι αυτή ανέλαβε πρόθυμα και χωρίς καμιά άμοιβή ο ειδικός καθηγητής του Διδασκαλείου κ. Παναγάκος, γίνεται δέ κάθε Σάββατο 3-5 μ. μ., όλο το χρόνο. Έτσι σε λίγα χρόνια όλοι οι όλλοι θα τελειοποιηθούν στη διδασκαλία του μαθήματος αυτού. Ώρισαμε ακόμη, να διοργανώνεται κάθε χρόνο, τις έορτές του Πάσχα, Έκθεσις των ειδών της χειροτεχνίας όλων των Σχολείων της πόλεως. Γίνεται στην μεγάλη αίθουσα του μεγάρου της ΧΑΝ, την επισκέπτονται χιλιάδες κόσμου. Στο τέλος του βιβλίου υπάρχει εικών των έγκαινίων της περυσινής Έκθέσεως.

Τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐκθέσεως ἔργων χειροτεχνίας τῶν Μοθητῶν τῶν Δημ. Σχολ. Θεσ)κης. Παρευρίσκεται ὁ κ. Γεν. Διοικητής, ὁ κ. Δήμαρχος καὶ πολλοὺς κόσμος. (Μέγαρον ΧΑΝ.) Ἐπάνω ἡ μουσική τοῦ Παπαφίον ὀργανοτροφείου.

Όλα αυτά δίνουν ευκαιρία στο παιδί να εκδηλώσει την ελεύθερη θέλησή του, ελαττώνουν δε την πίεση που, τυχόν, γεννούν στα παιδιά οι περιορισμοί που βάζει ο δάσκαλος σε ζητήματα διδακτικά και παιδαγωγικά. Τηρεί δηλ. το Πρότυπο, ως προς το μέρος αυτό, τούτη η Γενική άρχή: Έλευθερα αλλά μαζύ και περιορισμός, ως απαιτεί και επιβάλλει η όρθη μάθησις και η καλή άγωγή.

Είς τις τρεις ανώτερες τάξεις, την Δ'. Ε'. ΣΤ'. διατηρήθηκε το ώρολόγιο πρόγραμμα και οι τακτικές ώρες διδασκαλίας για κάθε μάθημα, με τη διαφορά πώς οι διδάσκαλοι δεν είνε υποχρεωμένοι να τηρούν αυστηρώς και απαρεγκλίτως το πρόγραμμα. Μπορεί, όταν το απαιτήσει η περίστασις, να διασχίη το ίδιο μάθημα και σε δύο ώρες συνεχώς ή και να αλλάξουν οι ώρες των μαθημάτων. Οι μεταβολές αυτές εξαρτώνται από τη φύσι του μαθήματος ή από τη θέσι που θα πάρουν οι μαθηταί στην εξέτασι του θέματος ή αν επιβάλη τούτο κανείς έκτακτος έρεθισμός από τὰ γεγονότα τής καθημερινής ζωής. Στις περιπτώσεις αυτές ξεφεύγουν οι δι)λοι από το ώρολόγιο πρόγραμμα και τις τακτικές ώρες. Κανένα όμως μάθημα δεν παραλείπεται ποτέ, ούτε ξεχνιέται. "Αν από τις αλλαγές αυτές ξεφύγη κανένα μάθημα, θα εξετασθί σ' άλλη ώρα που όρίζεται στα παιδιά. Τηρείται δηλ. πάντοτε πρόγραμμα έργασίας, γιατί ή πράξις αποδεικνύει πως χωρίς πρόγραμμα δουλειά δε γίνεται. Τό Σχολείο Έργασίας θέλει ανεξαρτησία του δ)λου από τὰ προγράμματα και να μη προσαρμόζεται δουλικά σ' αυτά. Πάντοτε όμως δ)λος και μαθηταί, πρέπει να ξεύρουν πάνω σε ποιο θέμα θα δουλέψουν, αδιάφορα αν το θέμα αυτό δεν θάναι από τη σειρά που όρίζει το αναλυτικό ή το ώρολόγιο πρόγραμμα, γιατί λόγοι επέβαλαν να μην τηρηθούν αυτά.

Τό έρχόμενον έτος θα γίνη εφαρμογή του συστήματος τής ένιαίας διδασκαλίας και είς την Δ'. τάξιν, τής οποίας ή διδασκία ύλη δεν διαφέρει και πολύ τής Τρίτης. Στις ανώτερες όμως τάξεις, την Ε'. και ΣΤ'. βρήκαμε πως είνε δύσκολη ή εφαρμογή του συστήματος τούτου, διότι εκεί το παιδί έχει να μάθη πολλά, που δεν είνε εύκολο να βγούν, φυσικά και άβίαστα, από την ένότητα. Έπειτα στις ανώτερες τάξεις το παιδί έμαθε να ξετάξη τὰ πράγματα που το περιβάλλουν χωριστά. Δεν είνε το παιδί των 6-9 έτών με συγκεχυμένες τις γνώσεις, αλλά το παιδί που έχει μάθει πολλά, ξέρει να ξεχωρίξη και να τακτοποιή όσα μαθαίνει. Θέλει μάλιστα να τακτοποιή τις γνώσεις του, να έργάζεται δηλ. έπιστημονικά. Δεν κουράζεται πολύ με την έναλλαγή των μαθημάτων, μπορούμε μάλιστα να ποϋμε ότι την θέλει και την επιδιώκει ένιοτε. Όπως δήποτε έλήφθησαν

ὅπου ὅφει τὰ μειονεκτήματα ποῦ παρουσιάζει ἡ συχνή καὶ σὲ κάθε ὥραν ἐναλλαγή αὐτή, ποῦ ἀναγκάζει τὰ παιδιὰ νὰ μεταπηδοῦν ἀπτότομα σὲ διάφορους κύκλους γνώσεων, πράγμα ποῦ φέρνει καμμιά φορά διανοητικὴ κούρασι. Γιὰ τὴν ἐξουδετέρωσι τῶν μειονεκτημάτων αὐτῶν φροντίζομε νὰ συνδέωνται τὰ διάφορα μαθήματα, ὅπου εἶνε δυνατόν, ὥστε ἡ ἐναλλαγή νὰ μὴ ἐρχεται ἀπτότομα. Τὸ θέμα τῆς ἀριθμητικῆς τὸ παίρνουμε ἀπὸ τὸ προηγούμενο μάθημα. Ἀπὸ τὴν Γεωγραφία βγαίνει τὸ μάθημα τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας (ζῶα καὶ φυτὰ ξένων χωρῶν κλπ.). Τὰ μειονεκτήματα ὁμως αὐτὰ τῆς ἐναλλαγῆς τῶν μαθημάτων, ποῦ ὅπως λέμε, τὰ ἐξουδετερώνουμε ὅσο μποροῦμε μὲ τὴ σύνδεσι μετὰ τῶν, δὲν εἶνε ἀρκετὰ νὰ καταδικάσουν τὸ σύστημα, γιατί στὶς ἀνώτερες τάξεις, τὸ παιδί, λόγῳ τῆς ἡλικίας του, μπορεῖ ὅκοπα νὰ συμμορφώνεται μὲ τὶς ἀπαιτήσεις τοῦ ἀναλυτικοῦ καὶ ὥρολογίου προγράμματος. Καὶ πάλιν ὁμως τὰ ἐξεταζόμενα θέματα, ὅσο καὶ ἂν καθορίζονται σύμφωνα μὲ τὸ ἀναλυτικὸ πρόγραμμα καὶ σὲ τακτὲς ὥρες, δὲν παρουσιάζονται ὡς ἀξιώσις καὶ ἐπιταγή τοῦ δασκάλου, ἀλλὰ φέρονται μὲ τρόπο στὰ παιδιὰ, ὥστε νὰ φαίνονται πῶς τὰ ἐκλέγουν μόνα τῶν, ὅτι εἶνε δικά τῶν ζητήματα, καὶ ἔτσι μὲ εὐχαρίστησι ἀρχίζουν τὴ μελέτη καὶ τὴν ἔρευνα.

Στὴ διεξαγωγή τῆς διδ)λίας τῶν διαφόρων μαθημάτων στὶς ἀνώτερες τάξεις τηρεῖται ἡ ἐξῆς Γενικὴ ἀρχή. Αὐτενέργεια τῶν παιδιῶν πάνω στὰ πράγματα καὶ στὰ φαινόμενα. Ἀξίωμα δηλ. τοῦ Σχολείου Ἐργασίας εἶνε τοῦτο: Τὰ παιδιὰ δὲν πρέπει νὰ ἀποκτοῦν ἀπλῶς γνώσεις καὶ δεξιότητες, ἀλλὰ ὅ,τι μαθαίνουν νὰ τὸ αἰσθάνωνται, νὰ κινή τὴν ψυχὴν τῶν, καὶ μὲ αὐτενέργεια νὰ γίνεθαι κτῆμά τῶν, ὅποτε εἶνε μόνιμο καὶ διαρκές.

Ἡ αὐτενέργεια παρασύρει τὸ παιδί διαρκῶς σὲ νέα ἔρευνα, γιατί αἰσθάνεται τὴν εὐχαρίστησι ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐργασίας του. Ὄταν τὰ παιδιὰ ἀσκηθοῦν καὶ συνηθίσουν στὸν τρόπο αὐτὸ τῆς ἐργασίας, πρόθυμα καὶ εὐχάριστα αὐτοασκοῦνται κατόπιν καὶ αὐτοδιδάσκονται. Ἡ συνειδητὴ αὐτὴ ἐργασία ἐξασφαλίζει τὴν μονιμότητα καὶ σταθερότητα τῶν γνώσεων. Εἶνε δὲ τοῦτο ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ πλεονεκτήματα τοῦ νέου Σχολείου, γιατί ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ἀποκτήσεως γνώσεων μὲ τὴν ἐνεργητικότητα τοῦ παιδιοῦ, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀναπτύσσει σὲ μεγάλο βαθμὸ τὴ διανόησι γενικὰ, ἔχει καὶ μεγάλη ἡθικὴ ἀξία, στὴ διαπαιδαγώγησι τοῦ παιδιοῦ, γιατί τὸ συνηθίζει νὰ ἐργάζεται. Εἶνε δὲ γνωστὸν πόση ἡθικὴ ἀξία ἔχει ἡ ἐργασία.

Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ἐργασίας τοῦ Προτύπου στηρίζεται ἀπόλυτα στὴν πραγματικότητα.

Παίρνει τὰ παιδιὰ ὡς εἶνε καὶ τὰ ἀντικείμενα πού ἐξετάζονται ἀπὸ τὴν Κοινωνικὴ ζωὴ, τὴν Ἑλληνικὴ ζωὴ.

Οἱ διδακτικὲς ἐκδρομὲς καὶ οἱ ἐπισκέψεις δίνουν τὸ περισσότερο ὕλικό γιὰ ἐξέτασι καὶ συζήτησι. Ἐπῆρε τὸ Πρότυπο ἀπὸ τὸ Ἑμπορικὸ καὶ Βιομηχανικὸ Ἐπιμελητήριον κατάλογον ὅλων τῶν ἐργοστασίων τῆς Θεσ/νίκης. Καὶ τὰ ἐπισκέπτεται ὅλα ἡ Ε' καὶ ΣΤ'. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, οἱ ἑξοχές, ἡ φύσις γενικὰ, ἡ σύγχρονη ζωὴ καὶ ὅλες οἱ ἐκδηλώσεις τοῦ πολιτισμοῦ, εἶνε γιὰ τὸ Πρότυπο πηγὲς πού παίρνουν οἱ μαθηταὶ τοῦ τὰ ζητήματα πού ἐξετάζοντε. Ὅλα τὰ μαθήματα, ὅσο καὶ ἂν τηρεῖται τὸ ἀναλυτικὸ καὶ τὸ ὠρολόγιον πρόγραμμα, βγαίνουν ἀπὸ τίς παρατηρήσεις τῶν παιδιῶν πάνω στὰ πράγματα καὶ στὰ φαινόμενα.

Ἔτσι παρουσιάζονται ἰδικὰ τῶν ζητήματα, σὰν βγαλμένα ἀπὸ τὴν ἐλεύθερὴ βούλησίν των. Ἔτσι καθε πρᾶξις των καὶ κάθε μάθησίς των γίνετα βαθύ ψυχολογικὸ γεγονός, πού μένει διαρκὲς καὶ μόνιμο.

Ἡ ἐπεξεργασία τῶν θεμάτων ἀπὸ τὰ παιδιὰ γίνεται εἴτε ὁμαδικὰ εἴτε καὶ χωριστά. Δὲν τηρεῖται αὐστηρὰ οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο σύστημα. Αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ φύσιν τοῦ μαθήματος, τὸ κανονίζουν δὲ τὰ παιδιὰ μόνα των, καμμιὰ φορά δὲ ἐπεμβαίνει καὶ ὁ δάσκαλος. Οἱ τάξεις εἶνε χωρισμένες σὲ ὁμάδες ἀπὸ 5—6 παιδιὰ, ἀγόρια καὶ κορίτσια μαζί. Ὁ χωρισμὸς τῶν ὁμάδων ἔγινε ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ παιδιὰ. Μόνα των δηλαδὴ βρῆκαν τοὺς συντρόφους των. Ὅταν ἡ ἐξέτασις τοῦ ζητήματος γίνεται ἀπὸ τίς ὁμάδες, τὴν ὁμαδικὴν ἐργασίαν τὴν κάνουν τὰ παιδιὰ κάθε ὁμάδας ὅπως αὐτὰ θέλουν. Γίνεται καὶ στὸ σχολεῖο μ.μ. ὅπου τὰ παιδιὰ ἔρχονται μόνα των, εἶνε δὲ στὴ διάθεσίν των ἡ ταξικὴ βιβλιοθήκη, ἡ βιβλιοθήκη τοῦ σχολείου (ὁ ἐκάστοτε δάσκαλος τοῦ ὁποίου ἡ τάξις ἔχει ἐλεύθερο ἀπόγεμα, ἐπιβλέπει καὶ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ σχολείου). Μπορεῖ τὰ παιδιὰ τῶν ὁμάδων νὰ συγκεντρωθοῦν καὶ στὸ σπίτι καενὸς συμμαθητοῦ τῶν ἢ ὅπου ἄλλοῦ θελήσουν. Στὴν ὁμαδικὴ αὐτὴ ἐξέτασι τῶν ζητημάτων διατυπώνεται ἓνα κοινὸ πόρισμα πού γράφεται στὸ τετράδιον τῆς ὁμάδας, αὐτὸ δὲ διαβάζεται στὴν τάξιν, ὅταν γίνεται ἡ κοινὴ ἐπεξεργασία καὶ συζήτησις. Ἀπὸ τὴ συζήτησιν πού βγαίνει ἀπὸ τὴν ἐργασίαν ὅλων τῶν ὁμάδων διατυπώνεται τὸ ὁριστικὸ συμπέρασμα, πού τὸ γράφουν ὅλοι στὰ τετράδιά των. Ὅταν πάλιν ἡ ἐργασία γίνεται ἀπὸ κάθε παιδί χωριστά, καθένα γράφει στὸ πρόχειρον τετράδιόν του τίς παρατηρήσεις του καὶ πάνω σ' αὐτὲς γίνεται ἡ συζήτησις στὴν τάξιν. Στὴν περίπτωσιν αὐτὴ δὲν διαβάζονται βέβαια ὅλων τῶν παιδιῶν οἱ παρατηρήσεις. Συμβαίνει μάλιστα καὶ πολλὰ νὰ μὴν τίς φέρουν γραμμένες. Ὁ δάσκαλος στὸ τέ-

λος κάνει έλεγχο και βρίσκει ποιοί δέν δουλέψαν άτομικά. Γίνεται ή έναλλαγή αυτή τής εξετάσεως τών ζητημάτων ομαδικά ή άτομικά, γιατί μέ τόν τρόπο αυτό και ή έλευθερία του παιδιού περιορίζεται ολιγώτερο και οί τυχόν όκηνηροί, που στίς ομαδικές έργασίες προσφέρουν όλίγα, υποχρεώνονται νά δουλέψουν διά νά φανή ή άτομική των έργασία. Είνε ακόμη παιδαγωγικώς σκόπιμο και ώφέλιμο νά μή συνεργάζεται πάντοτε ό μαθητής μέ τήν ομάδα του ή τήν τάξι του, γιατί έτσι θα άναπτύξη τίς άτομικές του ικανότητες. Συνεργασία άπό τήν μιá μεριά για νά άναπτυχθῇ ή άλληλεγγύη και ή άλληλογανάπτυξις και τó κοινωνικόν ένδιαφέρον, άτομική έργασία άπό τó άλλο μέρος για νά τονωθῇ ή βούλησις πρός αντιμετώπισι τών δυσκολιών άπό τó ίδιο τó άτομο.

Δέν περιγράφουμε έδω θεωρητικά τόν τρόπον και τούς λόγους τής διδασκαλίας κάθε μαθήματος. Αυτό θα έπαιρνε έκτασι μεγάλη, θα εξέφευγε δέ και άπό τó σκοπό για τόν όποιον γράφτηκε τó βιβλίον αυτό. Για τó ζήτημα αυτό έχουν γραφή πολλά, τά όποια πρέπει νά μελετήσει όποις θελήσει νά καταπιασθῇ μέ τó Νέο Σχολείο.¹ Άπό τίς διδασκαλίες όμως που παραθέτομε στό δεύτερο μέρος του βιβλίου, τών διαφόρων μαθημάτων τών άνωτέρων τάξεων, θα όδηγηθῇ ό δάσκαλος στό τεχνικό μέρος τής διδασκαλίας. Όπως λέμε, άλλως τε, και στόν πρόλογο, δέν μπορεί νά υπάρξει σταθερό και μόνιμο υπόδειγμα διδασκαλίας, που γίνεται πάνω στίς άρχές του Σχολείου έργασίας, όπως συμβαίνει μέ τίς διδασκαλίες του παλαιού σχολείου, τών σταδίων. Η τεχνική τής διδασκαλίας είναι διαφορετική στό διάφορα μαθήματα, τó ίδιο δέ μάθημα δέν μπορεί νά διδαχθῇ μέ τόν αυτό, ακριβώς, τρόπον ούτε άπό τόν ίδιο δάσκαλο. Η διοργανώσις κάθε διδασκαλίας γίνεται σύμφωνα μέ τίς συνθήκες που βρίσκονται οί μαθηταί και τά μέσα που διαθέτουν. Σ' όλα αυτά υπάρχει μιá γενική άρχη: "Ότι σέ κάθε διδασκαλία ξεκινάμε άπό τά παιδιá, τά όποία πάλι, παρουσιάζουν τή δουλειά των, άπό τήν έρευνα που κάνουν πάνω στα πράγματα και στα φαινόμενα. Ό δάσκαλος μέσα στα παιδιά είναι και αυτός ένας άπό τούς συζητητάς. Έπειδή δέ αυτός ξέρει περισσότερα και έχει δεξιότητα στη διεύθυνσι τών συζητήσεων, είναι φυσικό ότι θα επηρεάζη τά παιδιά, και θα συμπληρώνη όσα αυτά, δέν ξέρουν στό κάθε ζήτημα, βάζει

1. Ελένη. Ειδική Διδακτική Καραχρήστου, Α', Β' και Γ' τόμος. Ειδική Διδακτική Παιγμαύρου (πλήν μαθηματ. Θρησκευτικών.) Ειδ. διδ. Α. Τσιρίμπα, Ε. Καλλιάφα Θεωρία και πράξις του Σχολείου Έργασίας και Σύγχρονος Ειδική Διδακτική (1933). Πρακτικά πειραματικού Σχολείου Άθηνών.

δὲ καὶ τὴ συζήτησι στὴ θέσι πού πρέπει, ὅταν τὰ παιδιὰ τῆς δίνουν στραβὸ δρόμο. Ἐδῶ ἔχομε νὰ τονίσωμε τοῦτο: Ὅτι στὸ Πρότυπο, ἐφαρμόζοντες τὴς Ἀρχές τοῦ Νέου Σχολείου, δὲν παραμερίσαμε διόλου τὸ ρόλο καὶ τὴ θέσι τοῦ δασκάλου μέσα στὸ Σχολεῖο, ὅπως τὸν θέλουν μερικοί: Ὁ δάσκαλος πρέπει νὰ εἶνε πάντα ἡ ψυχὴ τοῦ Σχολείου καὶ ἡ προσωπικότης του νὰ κυριαρχῇ σ' αὐτό. Πολλές φορές ἀνατίθεται στὰ ἴδια τὰ παιδιὰ νὰ διευθύνουν τὴ συζήτησι, ἅμα δηλ. συνηθίσουν. Τότε ὁ δάσκαλος βοηθεῖ ἐκεῖνο πού διευθύνει τὴς ἐργασίες. Αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ γίνεται συχνά: Παρατηρήσαμε πὼς ὅταν τὰ παιδιὰ διευθύνουν τὴ συζήτησι, πολλές φορές δὲν σοβαρεύονται. Συνήθως κάνουν τὴς ἐρωτήσεις στοὺς ἰδιαίτερους φίλους των, ἄλλη φορὰ σ' ἄλλους γιὰ νὰ τοὺς πειράξουν, ὅχι σπάνια δὲ κάνουν καὶ ἐρωτήσεις ἀνόητες, ἐπίτηδες γιὰ νὰ προκαλέσουν γέλοια καὶ θόρυβο. Ἡ ἐπεξεργασία τῶν θεμάτων γίνεται, κυρίως, μὲ τρεῖς τρόπους. Ἡ ἀπὸ τὴς ὁμάδες, ὡς παραπάνω λέμε, ἢ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς χωριστά, ἢ μὲ ἀπευθείας συζήτησι μεταξὺ δ)λου καὶ μαθητῶν (εὐκαιριακὴ διδασκαλία). Ἡ ἐργασία, πάλι, τῶν ὁμάδων, πάνω στὰ θέματα, γίνεται μὲ δύο τρόπους. Ἡ καταμερίζεται τὸ θέμα στὴς ὁμάδες, ἢ ὅλες οἱ ὁμάδες ἐξετάζουν γενικὰ ὅλο τὸ θέμα. Ὅταν ἐφαρμόζεται ὁ καταμερισμός, γίνεται ἀνάλογα πρὸς τὴ φύσι τοῦ μαθήματος. Στὴ Γεωγραφία π.χ. μιὰ ὁμάς θὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὸ ἔδαφος καὶ τὰ προϊόντα, ἄλλη μὲ τὴν συγκοινωνία, ἄλλη μὲ τὰς πόλεις καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Κατὰ τὸ Νέο Σχολεῖο, θέλομε καὶ πρέπει ν' ἀναπτυχθῇ ἡ θεληματικὴ ἐνεργητικότης τοῦ παιδιοῦ. Τὰ παιδιὰ γίνονται αὐτόβουλοι ἐρευνηταὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν φαινομένων, ἀπὸ τὴν ἔρευνα δὲ αὐτὴ γεννιῶνται ἀπορίες καὶ ἐρωτήματα πού προκαλοῦν συζητήσεις μεταξὺ τῶν παιδιῶν καὶ μεταξὺ παιδιῶν καὶ δασκάλου. Δὲν πρέπει ὅμως ν' ἀφήνωμε νὰ εἶνε τὰ ἐρωτήματα καὶ οἱ ἀποκρίσεις, χωρὶς πρακτικὸ σκοπὸ. Δὲν θὰ ἐπιτρέπωμε στὰ παιδιὰ νὰ παρασύρουν καὶ νὰ μᾶς παρασύρουν σὲ συζητήσεις ἄσκοπες, ὅπως κάνουν μερικοί, ἐκ τῆς ἀφορμῆς δὲ αὐτῆς κατηγοροῦν τὸ Νέο Σχολεῖο ὅτι καλλιεργεῖν τὴν ἀερολογία καὶ φέρνει χάος καὶ σύγχυσι στὴ μόρφωσι τῶν παιδιῶν. Οἱ ἐρωτήσεις καὶ οἱ ἀπορίες πρέπει ν' ἀνταποκρίνονται στὸ σκοπὸ πού ἐπιδιώκει ἡ διδασκαλία καὶ κάθε μάθημα. Μόνον στὰ ἐλεύθερα ἀπογεύματα καὶ στὴς ταξικὲς συγκεντρώσεις μποροῦν νὰ κάνουν τὰ παιδιὰ ὅποιες ἐρωτήσεις θέλουν. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἀρνησις τοῦ δασκάλου στὴν διάρκειαν τῆς ἐργασίας, νὰ συζητηθῇ ἕνα ζήτημα ἕξο πρὸς τὸ σκοπὸ τῆς διδασκαλίας, δὲν γίνεται ἀπὸτομα, ὥστε νὰ προσβληθῇ ὁ μαθητὴς ἢ νὰ χαλαρωθῇ τὸ ἐνδιαφέρον του στὴν ἔρευνα,

αλλά με τρόπον ὥστε νά νοιώσῃ πῶς τὸ συμφέρον τῆς τάξεως κάνει τὸ δάσκαλο ν' ἀρνηθῇ τὴ συζήτησι τοῦ ζητήματός του, τοῦ λέγει δὲ νά τὸ φέρῃ στὴν ταξικὴ συγκέντρωσι. Τὰ παιδιά μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ τῆς διδ)λίας ὄχι μόνον ἀγαποῦν κάθε μάθημα, ἀλλὰ αἰσθάνονται καὶ τὴν ἀνάγκην ὅτι πρέπει νά τὰ ἐξετάζουν ὅλα σ' ὅλες τὶς λεπτομέρειές των, μέχρις ὅτου τὰ ἐννοήσουν τελείως. Ἀποτέλεσμα εἶνε πῶς ὅ,τι μαθαίνουν, τὸ μαθαίνουν καλὰ, συνηθίζουν δὲ στὸ νά ἐξετάζουν καὶ μόνον τὸν νέα θέματα καὶ νά αὐτοδιδάσκονται.

Παρατηρήσεις

Σκόπιμο θεωροῦμε νά μὴν τελειώσωμε ἂν δὲν ποῦμε ποιὲς εἶνε οἱ παρατηρήσεις μας γιὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐργασίας ποὺ γίνεται στὸ Πρότυπο, σχετικὰ μὲ τὴν ἐργασία τῶν ἄλλων σχολείων τῆς Θεσ)νίκης, ποὺ ἐργάζονται κατὰ τὸ παλαιὸ σύστημα. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Προτύπου εἶνε ζωηρότεροι καὶ εὐθυμότεροι, ὁμιλητικοὶ καὶ συζητητικοί. Περισσότερο παρατηρητικοὶ καὶ μὲ κρίσι καθαρή. Ἐχουν πρωτοβουλία καὶ ὁρεξι γιὰ δουλειά. Χωρὶς νά ὑπολείπονται σὲ ποσότητα γνώσεων ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τῶν ἄλλων σχολείων, ὅ,τι ξέρουν, τὸ γνωρίζουν σταθερά. Διακρίνονται ἰδιαιτέρως στὴν προφορικὴ διατύπωσι τῶν ἰδεῶν των καὶ στὶς ἐκθέσεις. Ὅποιος ἰδῇ ἐκθέσεις τῶν μαθητῶν τῆς Β'. τάξεως δὲν πιστεύει ὅτι εἶνε γραμμένες ἀπὸ παιδιά ὀκτῶ χρόνων.

Οἱ καθυστερημένοι, καὶ αὐτοὶ ἀπὸ φυσικῶ των, εἶνε ἐλάχιστοι. Κοινωνικὸν ἐνδιαφέρον πολὺ ἀνεπτυγμένον. Ἀποδείξεις τούτων εἶνε καὶ ὅτι πολλοὶ γονεῖς πα ρ α κ α λ ο ῦ ν νά γίνουν δεκτὰ τὰ παιδιά των στὸ Πρότυπο. Γονεῖς δὲ μορφωμένοι ποὺ ξέρουν τί θὰ πῇ σχολεῖον. Καὶ ἡ Κοινωνία δηλ. ἀντιλαμβάνεται τὴ διαφορὰ τοῦ Προτύπου ἀπὸ τὰ ἄλλα σχολεῖα.

Τὶς παρατηρήσεις αὐτὲς τὶς ἐκάμαμε καὶ σ' ἄλλα σχολεῖα ὅπου ὠρισμένοι δ)λοι ἐργάζονται σὲ ὠρισμένες τάξεις σύμφωνα μὲ τὶς ἀρχές τοῦ Νέου Σχολείου. Ἡ ἐπιτυχία αὐτὴ δὲν ὀφείλεται μόνο στὸ σύστημα. Μεγάλον μέρος ἔχει σ' αὐτὴ καὶ ἡ γλῶσσα. Ἡ δημοτικὴ γλῶσσα, ποὺ τόσο τὴν αἰσθάνονται καὶ τὴν νοιώθουν τὰ παιδιά, εἶνε σπουδαιότατος συντελεστής στὴν ἐπιτυχία τοῦ Νέου Σχολείου. Δὲν ἠξεύρω τί θὰ γίνῃ ὕστερα ἀπὸ τὴν κατάργησί της καὶ τὴν ἐπαναφορὰ τῆς καθαρῆς ὡς ἔστιν αὐτῆς διὰ τὸν ἄνθρωπον. Φοβοῦμαι ὅμως ὅτι θὰ καταντήσωμε στὰ πρῶτα μας : Νά διδάσκωμε δηλ. μόνον γλῶσσα χωρὶς νά μάθουν τὰ παιδιά οὔτε γλῶσσα οὔτε γνώσεις.

Καὶ ἓνα ἄλλο ἔχομε νά παρατηρήσωμε. Εἶνε πλάνη ἢ ἄγνοια τῶν πραγμάτων, γιὰ κείνους ποὺ λένε ὅτι στὸ Νέο Σχολεῖο,

μέ τα νέα συστήματα διδ)λίας, δέν γίνεται δουλειά, ότι τα παιδιά δέν μαυθάνουν, ότι οί διδάσκαλοι και οί μαθηταί περνούν την ώρα των μέ όσο μπορούν λιγώτερο κόπο, για να ξεγελάση ό ένας τόν άλλον. Μπορεί μερικοί διδ)λοι, έπειδή δέν γνωρίζουν να έργασθουν καλώς, σύμφωνα μέ τις νέες διδακτικές άρχές, να μην παρουσιάζουν άποτελέσματα καλά στη δουλειά των. Μπορεί άλλοι, φυγόπονοι, να βρίσκουν άφορμή μέ τό Νέο Σχολείο να περνούν τις ώρες των ξεκούραστα. Αυτό όμως δέν σημαίνει πως μέ τό Νέο Σχολείο δέν γίνεται δουλειά. "Όποιος διαβάσει προσεκτικά τόν τρόπο της έργασίας στό Πρότυπο και όποιος παρακολούθησε άλλα Νέα Σχολεία στα όποία έργάζονται συνειδητοί διδ)λοι, δέν μπορεί παρά να όμολογήσει ότι στό Νέο Σχολείο γίνεται δουλειά, πού δέν έγινε ποτέ ούτε γίνεται σε κανένα παλαιό σχολείο, ούτε από δασκάλους, ούτε από μαθητάς. "Αν στ' άλλα σχολεία της Θεσ)νίκης ό κάθε δάσκαλος έργάζεται 28-30 ώρες την βδομάδα, στό Πρότυπο όλοι οί δασκάλοι δουλεύουν πάνω από 40 ώρες ό καθένας τη βδομάδα. "Όπως λέμε δε και παρά πάνω, τα άποτελέσματα της έργασίας στό Πρότυπο διακρίνονται από τη δουλειά των άλλων σχολείων της πόλεως. Τοῦτο άνεγνώρισαν και οί δασκάλοι αυτών, όταν επί ένα και πλέον μήνα, τόν περασμένο Ν) βριο και Δ)βριο, παρηκολούθησαν τακτικά ύποδειγματικές διδασκαλίες και γενικά τη δουλειά του Προτύπου. Παίρνω μάλιστα την εύκαιρία να συγχαρώ άλλη μιá φορά τους δασκάλους του Προτύπου για την έξαιρετική άφοσίωσί των στο καθήκον και για τους κόπους πού κατέβαλλαν και καταβάλλουν για την έπιτυχία του έργου.

Και μιá άλλη έξήγησις πρέπει να δοθη. Είναι πλάνη ή σκόπιμη παρεξήγησις ότι τό Νέο Σχολείο παραμελεί τα θρησκευτικά και δέν καλλιεργεί και δέν τόνώνει τό Πατριωτικό συναίσθημα. Οί αιώνιες και άκατάλυτες ιδέες πού διέπουν την Έλληνική Κοινωνία, της θρησκείας δηλ. και της πατρίδας, πού μερικοί θέλουν να κλονίσουν, όχι μόνον δε παραμελούνται από τό Νέο Σχολείο, αλλά καλλιεργούνται και ένισχύονται συστηματικά. "Αλλως τε ή τόνωσις ή ή παραμέλησις των συναισθημάτων αυτών, δέν μπορούμε να πούμε ότι έξαρτάται άποκλειστικά από τοῦτο ή εκείνο τό σύστημα έργασίας του σχολείου. Έφ' όσον, ως προς τα ζητήματα αυτά, έχουμε να κάμωμε μέ τόν συναισθηματικό κόσμο του παιδιού, είναι ζήτημα δασκάλου, είναι ζήτημα π ν ο ής και έξάρσεως εκείνου πού διδάσκει τό παιδί για τα ζητήματα αυτά.

Τό σύστημα διδ)λίας παίρνει θέσι τελευταία. "Αλλά και μέ τό νέο σύστημα διδασκαλίας, οί μεγάλες αυτές άρχές, διεγείρουν

βαθύτητα και πραγματικά συναισθήματα στα παιδιά. Παίρνομε τί γίνεται στο Πρότυπο Θεσ)νίκης.

Η ομαδική προσευχή όλων τών τάξεων στο μεγάλο διάδρομο, κάθε πρωί με τη συνοδεία αρμονίου που παίζει μια διδ)σα, οί προσευχές που βγαίνουν από τὰ ἴδια τὰ παιδιά τών κατωτέρων τάξεων, τὸ μάθημα που γίνεται από μια ἐπικαιριακή διδ)λία, ὁ ἐκκλησιασμός πολλῶν σχολείων μαζὺ σὲ εἰδικές λειτουργίες, γεννοῦν στὰ παιδιά ἀνεξάλειπτα θρησκευτικὰ συναισθήματα. Τὸ μάθημα Ἱστορίας που γίνεται σ' ἓνα ἀρχαιολογικὸ τόπο, ἢ ἀπὸ μιὰ εἰκόνα που βρίσκουν τὰ παιδιά, ἢ ἀπὸ ἓνα βιβλίο ἢ ἀπὸ ἓνα ποίημα που μόνα των ἐπίσης βρίσκουν τὰ παιδιά, οἱ ἑορτὲς που κάνουν μόνα των τὰ παιδιά με Ἑθνικὸ Ἱστορικὸ περιεχόμενο, προκαλοῦν τέτοια πατριωτικὰ συναισθήματα, που δὲν μπορεῖ νὰ καταφθάσῃ καμμιὰ δι)λία τοῦ παλαιοῦ σχολείου.

Ἐὰν ἐτύχε νὰ ἐκφέρουν μερικοὶ παιδαγωγοὶ γνῶμες θεωρητικὲς γιὰ τὰ θρησκευτικὰ, ἢ ἐὰν ὑπάρχουν δασκάλοι που παραγνωρίζουν τὴν ἀποστολὴ των, σ' αὐτὸ δὲ φταίει τὸ Νέο Σχολεῖο.

Πρέπει νὰ πιστευθῇ ἀπὸ ὅλους ὅτι τὸ Νέο Σχολεῖο δὲν εἶνε καταλυτὴς τῶν Ἀξιῶν καὶ τῶν μεγάλων Ἀρχῶν που πρέπει νὰ ἰσχύουν πάντοτε, γιατί μόνον μ' αὐτὲς ἡ ἀνθρωπότης μπορεῖ νὰ φθάσῃ στὴν ἀληθινὴ πρόοδο καὶ στὸν ἀληθινὸ πολιτισμό. Τὸ Νέο Σχολεῖο ἐργάζεται γιὰ τὴν ἀνύψωσι τοῦ παιδιοῦ, ταυτόχρονα ὅμως ἐργάζεται καὶ γιὰ τὴν ἐπικράτησι καὶ σταθεροποίησι τῶν Ἀξιῶν αὐτῶν. Ἡ Κοινωνικὴ Πειθαρχία, ἡ ἀλληλεγγύη, ὁ σεβασμός τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἄλλου καὶ ἡ ἀλληλοεξάρτησις, που ἀποβλέπουν στὴν ἐξυπηρέτησι τοῦ συνόλου καὶ ἀποτελοῦν τὰ κυριώτερα γνωρίσματα μιᾶς ἀληθινᾶ προωδευμένης καὶ πολιτισμένης Κοινωνίας, κατέχουν πρώτη θέσι στὸ Νέο Σχολεῖο, ἐφαρμόζονται δὲ καὶ καλλιεργοῦνται πρακτικὰ καὶ πραγματικὰ μετὰ τὰς Σχολικὰς Κοινοτήτες καὶ τὰς ἐλευθέρους ἐργασίας. Δὲν διδάσκονται μετὰ τὸ ὅτι ὅπως γίνεται στὸ παλαιὸ σχολεῖο. Τὰ θρησκευτικὰ καὶ Πατριωτικὰ συναισθήματα καλλιεργοῦνται καὶ τυνώνονται, ὅχι μετὰ λόγια κούφια, ἀλλὰ μετὰ διεγέρσεις πραγματικὰς που συγκλονίζουν ἀληθινὰ τὰ παιδικὰ ψυχὰς. Πρέπει ὅμως νὰ τονισθῇ τοῦτο:

Πάνω ἀπὸ τὰ συστήματα καὶ τὰς ἀρχάς, κυριαρχεῖ πάντα ὁ δάσκαλος, ἡ προσωπικότης τοῦ δασκάλου.

ΤΑΞΙΣ Α'. ΤΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΠΟΛΕΩΣ

Ἡμερολόγιον ἐλευθέρων ἐργασιῶν τῶν δύο πρώτων μηνῶν τῆς φοιτήσεως. Ἐνόητες ὅλου τοῦ ἔτους.

Ὁργάνωσις διδασκαλιῶν μιᾶς ἡμέρας πάνω στὴν ἐνότητα «ἡ Γιαγιά». Οἱ ἐλεύθερες ἐργασίες καὶ ἡ ἐνότητες ἔγιναν πέρυσι, ἀνήκουν δὲ στὴν διδ)σσαν Χρυσ. Σγουραμάνη, ἡ ὁποία μετετέθη ἐφέτος εἰς Σέρρας. Οἱ διδασκαλίες ἔγιναν ἀπὸ τὴν δ)σσα Μαρία Συναπίδου, ἡ ὁποία διδάσκει ἐφέτος τὴν Α'. τάξι.

Ἡ αἶθουσα διδασκαλίας τῆς Α'. τάξεως βρίσκεται στὴν Ν.Α. τοῦ πρώτου ὁρόφου. Φωτίζεται μὲ 4 παράθυρα, δύο ἀνατολικά καὶ δύο μεσημβρινά.

Ἐ π ι π λ α: Τραπεζάκια ἀτομικά μὲ καρεκλάκια πού εὐκολα μετακινοῦνται ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ παιδιὰ. Στὸ ἄνοιγμα τοῦ σκεπάσματος κάθε τραπεζιοῦ φαίνονται τὰ ἐξῆς:

- 1) Σακκουλάκι μὲ φακές
- 2) κουτάκι μὲ ὀδοντογλυφίδες
- 3) σπόγγος καὶ κιμωλία
- 4) χρωματιστὰ μολύβια
- 5) ἓνα ψαλιδάκι μὲ μύτες στρογγυλεμένες πού χρησιμοποιοῦνται γιὰ νὰ κόβουν καθ' ὑπόδειξιν τῆς δ)σσας καλλιτεχνικὲς εἰκόνες ἀπὸ διάφορα περιοδικὰ καὶ ἡμερησίδες

6) κινητὰ γράμματα. Σὲ χαρτονάκι ἄσπρο ὀρθογώνιο εἶναι κολλημένα κοφτὰ γράμματα χαρτονένια, μὲ ἄρκετὸ πάχος, σὲ τρόπο πού νὰ παρουσιάζεται τὸ γράμμα ἀνάγλυφο. ¹

7) ποδιὰ τῆς ὑπηρεσίας.

8) τετράδιο ἰχθυογραφίας καὶ γραφῆς μονόγραμμα ὥς πού νὰ μάθουν τὰ παιδιὰ τὰ 24 γράμματα. Ὑστερα ἀντικαθίσταται μὲ τετράγραμμο. Εἰς ὅλους τοὺς τοίχους κρέμονται πίνακες μὲ μῆκος τὸ μᾶκρος τοῦ τοίχου. Ὅλοι οἱ πίνακες ἔχουν ἓνα τετράγραμμο μὲ κόκκινο χρῶμα. Μόνον ἓνας πίνακας ὁ φαρδύτερος εἶναι ρηγωμένος ἀπὸ πάνω ὡς κάτω μὲ τετράγραμμο, γιὰ τὸ αὐτὸν καθημερινῶς γράφονται οἱ φρασσοῦλες πού χρησιμοποιοῦνται ὡς βιβλίον τοῦ παιδιοῦ. Ἐπάνω ἀπὸ τοὺς πίνακες κρέμονται εἰκόνες, μὲ παιδικὲς παραστάσεις, καλλιτεχνικὲς καὶ στολίζουν τοὺς τοίχους. Ἀνάμεσα ἀπὸ τίς εἰκόνες ἀνθοστῆλες καρφωτὲς καὶ γωνίες κρατοῦνε τίς ὀλοπράσινες γλάστρες πού χάρισε κάθε παιδί γιὰ τὸ στολισμὸ τῆς τάξης. Οἱ περισσευούμενες γλάστρες στολίζουν τὰ παράθυρα τῆς αἵθουσας.

1. Τὰ κινητὰ γράμματα τὰ κατασκευάζουν στὸ μάθημα τῆς χειροτεχνίας τὰ παιδιὰ τῶν μεγαλύτερων τάξεων.

“Ένα ημερολόγιο είναι κρεμασμένο στην άριστερή επάνω γωνία του μεγάλου πίνακα. Μιά ντουλάπα δίφυλλη, με τζάμια, δείχνει τα παιχνίδια που έφεραν τα παιδιά από το σπίτι τους, στην αρχή του έτους. (Κρατήθηκαν μόνον κείνα που είχαν σχέση με την μεγάλη ένότητα το «σπίτι»). Στην Ν.Α. γωνία της τάξης ένα μικρό λαβομάνο καμωμένο στο μέτρο των παιδιών, κρατάει στην πλάκα του τη λεκάνη με το κανατάκι. ‘Η σαπουνιέρα και δύο βάζα άπ’ έδω κι άπ’ εκεί με λουλούδια της εποχής ώμορφαίνουν το παιδικό λαβομάνο. Δεξιά του σ’ ένα κρεμαστόρι κρέμεται το προσόψι. “Ένα άμμοδοχείο κι ένα κασονάκι με πηλό, που βαστιέται πάντοτε μαλακός, μ’ ένα βρεγμένο χονδρό πανί, συμπληρώνει την επίπλωση της τάξης.

Τά τραπεζάκια τοποθετημένα σε σχήμα Π περιβάλλουν ένα ξύλινο σπιτάκι τοποθετημένο σε βάθρο ύψους 0,25 μ., συνηθισμένη μονοκατοικία, με τρία δωμάτια, κουζίνα κλπ χρειώδη, έπιπλωμένο. Έχει αύλη και μικρό κήπο με πρασινάδα φυσική. Το σπιτάκι είναι χειροτεχνικό έργο των μαθητών της περσινής Ε’ και ΣΤ’ τάξης του ίδιου σχολείου.

Στην τακτοποίηση των επίπλων και στην καθαριότητα του σπιτιού, ζετίναγμα, πλύση κλπ. βρίσκουν τα παιδιά το μεγάλο κουκλίστικο σπίτι, που πάνω του παίζουν πολύ εύχαριστα τις νοικοκυράδες.

Έξω από την πόρτα της τάξεως είναι κρεμάστρα ξύλινη, κινητή, σύμφωνα με τα μέτρα των παιδιών όπου κρέμονται υποχρεωτικά τα παλτουδάκια τους και τα καπέλα τους κάθε πρωί. Έλήφθησαν δηλ. μέτρα και έτέθηκε ως αρχή όπως δια τα πρωτοερχόμενα εις το σχολείον παιδιά δημιουργηθούν συνθήκες και γίνεται ή εργασία σύμφωνα με την προσχολική ζωή του παιδιού και τις άπαιτήσεις της ηλικίας τους. Για τους λόγους αυτούς εις την Α’ τάξη επί δύο και πλέον μήνας δέν γίνεται κανένα συστηματικό μάθημα, ούτε ένότητες εφαρμόζονται. Τα παιδιά περνούν τον καιρόν των σάν νά παίζουν, μέσα ή έξω από την αίθουσα, πάνω δε στο παιγνίδι, με τρόπο φυσικό και άβίαστο, μαθαίνουν άκουστικώς τα γράμματα καθώς και τους πρώτους αριθμούς. Όταν δε βραδύτερον, στο τέλος του δευτέρου μήνα ή στον τρίτο, αρχίσει συστηματική διδασκαλία πάνω στας ένότητας, τα παιδιά ξεύρουν ήδη όλους τους φθόγγους και τους αριθμούς από το ένα έως το δέκα. Με εύκολία δέ, άλλα και με εύχαρίστησι, άσχολούνται κατόπιν στη συστηματική μάθησι. ‘Η άσκησις του πνεύματος των μικρών παιδιών, των ματιών και των χειρών, με μορφή παιγνιδιού, σ’ ό, τι άφορᾷ, τα γράμματα και τους έριθμούς, δημιουργεί εύνοϊκό έδαφος για τη συστηματική διδασκαλία της άναγνώσεως και άριθμητικῆς.

*Ἐλεύθερες ἐργασίες στὴν πρώτη τάξη τοῦ Πρωτοῦτου
πόλεως ἀπὸ τὴς 14 Ὀκτωβρίου 1932.*

Πέρνομε μερικὲς μόνο μέρες ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιο τῆς 8)σης Χρυσῆς Σγουραμένη.

Π ρ ὶ μ ῆ ρ α

Τὸ κάθε παιδί παίρνει μέσα στὴν τάξι τὴ θέσι πού τοῦ ἀρέσει. Ἄν παρουσιαστῇ ἀνάγκη, θ' ἀλλάξη θέσι μὲ τὸ τραπεζάκι του. Μαθαίνει τὸ ὄνομα τῶν παιδιῶν πού ἔχει στὸ πλάι του καὶ κατόπιν ὁλων τῶν ἄλλων. Γνωρίζομεθα.

Ἐξ ἀφορμῆς κάποιου παιδιοῦ πού ζητεῖ νερό, βγαίνομε ὅλοι ἔξω καὶ παρατηροῦμε τὸ σχολεῖό μας. Οἱ βρύσες εἶναι ἀκατάλληλες γιὰ τὰ μικρὰ παιδάκια καὶ παρακαλοῦμε τὸν κ. Διευθυντὴ νὰ διορθωθοῦν. Σκορπιζόμαστε στὴν αὐλή. Ἄλλα παρατηροῦν τὸν κῆπο, ἄλλα τὴ στέρνα μὲ τὰ χρυσόψαρα, τὸ γυμναστήριον, τὸ κοτέτσι, τὰ κουνέλια κλπ.

Καθόμαστε μὲ τὰ καρεκλάκια μας στὸ ὑπόστεγο τοῦ γυμναστηρίου, μαθαίνομε πῶς τὸ λένε τὸ σχολεῖο μας καὶ μιλάμε γιὰ τὰ διάφορα παιγνίδια πού παίζουν τὰ παιδάκια στὰ σπίτια τους.

Ζητῶ νὰ μοῦ φέρουν μερικά ἀπ' αὐτὰ τὰ παιγνιδάκια τους στὸ σχολεῖο.

Δ ε ὕ τ ε ρ η μ ῆ ρ α.

Τὰ τραπεζάκια μας δὲν εἶναι ξεσκονισμένα. Τοὺς δίνω δυὸ τρία δικά μου ξεσκονόπανα καὶ ξεσκονίζουν. Ἀποφασίζουμε ὅλοι νὰ ἔχουμε ξεσκονόπανα. Μερικὰ παιδιά ἔφεραν τὴς κοῦκλες των. Παρουσιάζω κομματάκια ἀπὸ διάφορα ὑφάσματα καὶ παίζουμε τὸν ἔμπορο. Τὰ παιδιά ἀγοράζοντας γιὰ τὴς κοῦκλες των, ξεχωρίζουν τὸ μάλλινο ἀπὸ τὸ βελούδινο, λινό, μεταξωτὸ κλπ. Ἐνα παιδάκι μᾶς λέει ἕνα τραγουδάκι γιὰ τὴν κούκλα: Κούκλα μου ἀγαπημένη κ.τ.λ. Τὸ μαθαίνομε ὅλοι.

Τ ρ ῖ τ η ἡ μ ῆ ρ α.

Τὰ παιδάκια μπαίνοντας στὴν τάξι σπρώχνονται. Μαθαίνουμε πῶς θὰ μπαίνομε στὴν τάξι. Ἐνα παιδάκι ρωτᾷ ποῖο βιβλίο ν' ἀγοράσῃ. Λέμε ποῖα πράγματα μᾶς χρειάζονται προτιήτερα ἀπὸ τὸ βιβλίο. Δείχνω μιὰ ἱχνογραφία χωρὶς στίξεις. Μοιράζω στὰ παιδάκια ἀπὸ ἕνα κομματάκι χρωματιστῆς κόλλας καὶ τ' ἀφίνω ν' ἀγοράσουν ὅποια χρώματα τοὺς ἀρέσουν. Θ' ἀγοράσουν καὶ χρωματιστὰ μολύβια, πλάκα, ψαλιδάκι καὶ γόμα.

Τετάρτη μέρα.

Ένα παιδάκι βλέποντας πώς έβαλα στη τάξι δικές μου γλάστρες, έφερε κι εκείνο. Άναθέτουμε στα ίκανότερα παιδιά να τις ποτίζουν. Χωριζόμαστε σε συντροφίες. Άλλα αναλαμβάνουν να καθαρίζουν τους πίνακες, άλλα να μαζεύουν τα χαρτιά της τάξης κτλ.

Ένα παιδάκι, ή Πέπω, έρχεται με λυμένα τα κορδόνια των παπουτσιών της. Μαθαίνουμε να τα λύνουμε και να τα δένουμε και να ξεκουμπώνουμε και κουμπώνουμε τις ποδιές, μα στο δέσιμο των κορδονιών δυσκολευόμαστε.

Πέμπτη μέρα.

Φέρανε τα παιδιά τα σχολικά πράγματα.Θα τα βάλουμε στο τραπεζάκι μας. Θέλουμε να το κάνουμε όμορφο και αποφασίζουμε να το στρώσουμε. Τις χρωματιστές κόλλες τις διπλώνουμε και τις κάνουμε τετράδιο. Κόβουμε τις άκρες από τα χρωματιστά τετράδια και σχηματίζουμε μια τούφα από χρωματιστές χάρτινες κορδέλλες. Θα μās χρειαστούν.

Έκτη μέρα.

Στρώσαμε τα τραπεζάκια μας με κόλλα και τη στερεώσαμε με τέσσαρες πινέζες. Παίζουμε τις κορδέλλες: ένα παιδάκι γίνεται πωλητής, εγώ μανούλα, που δείχνοντας τα διάφορα χρώματα στο δειγματολόγιο τα στέλνω και αγοράζουν κορδέλλες. Το παιχνίδι αυτό το παίζουν μ' ευχαρίστησι.

Κάποιο παιδάκι μās λέγει ένα παραμύθι, έννοείται ότι προσέχουν όσα θέλουν,τα άλλα ασχολούνται μ'ό,τι τους άρέσει. Παίζουν με την πλαστιλίνη, ζωγραφίζουν με τα χρωματιστά μολύβια τους, ή με τις χρωματιστές κιμωλίες στους πίνακες κλπ.

Λέγω κι εγώ ένα παραμύθι, που τα τράβηξε όλα. Το λεοντάρι, ό άετός, το ψάρι και το μυρμήγκι. Μερικά κομμάτια του παραμυθιού τους κάμουν έντύπωση και ρωτούν.Πώς μπόρεσε το ψάρι να καταπιή το παλληκάρι; Τόσο άλύπητη ήταν ή βασιλοπούλα και ό βασιλιάς. Πώς το μικρό μυρμήγκι έδωσε την πιο μεγάλη βοήθεια στο παλληκάρι, κτλ. Λύονται οι άπορίες άναμεσαξύ των και με την βοήθειά μου.

Έβδομη μέρα.

Πάμε στη στέρνα και κοιτάμε τα φαράκια πώς κολυμπούν, πότε όλόρθα πότε γυρτά. Γινόμαστε κι έμεις φαράκια και έτσι γυμνάζουμε όλο το κορμί μας. Μαθαίνουμε το τραγούδι: όμορφα μέσα στα νερά παίζουν τα ψάρια κτλ. και το παίζουμε. Κάνουμε φαράκια με τηνπλαστιλίνη και τα ζωγραφίζουμε στις ίχνογρα-

φίες ή στους πίνακες. Τά ψαράκια του πίνακα διωρθώθηκαν από τὰ ἴδια παιδιά ὅσο ἦτο δυνατόν. Ἡ ἑμορφὴ καλλιτεχνικῆ των ἐκδήλωσι μαρτυρεῖ τὴν δυναμικότητά των. Μὲ τὴν ἰχθυογράφῃσι ξυμπνοῦν ἱκανότητες κρυμμένες στὶς παιδικὲς ψυχὲς καὶ ἀποτυπώνονται αἱ ἐντυπώσεις των.

Ὅ γ δ ὧ μ ἔ ρ α.

Δυὸ τρία παιδιά φέρανε τὰ τόπια τους. Χωρίζομαστε σὲ ὁμάδες καὶ παίζομε τὸ τόπι. Ὁ Γιώργος κτύπησε στὸ διάλειμμα τὸ Μιχαλάκη καὶ τὸ Γιαννάκη. Μέσα στὴν τάξι κάναμε ἀναπαράστασι τῆς ἀταξίας καὶ τὰ παιδιά βρῆκαν ποιὸς ἔχει τὸ μεγαλύτερο ἄδικο. Ὁ Γιώργος ἐνοίωσε τὸ σφάλμα του καὶ ζήτησε συγγνώμην. Μιλᾶμε πῶς πρέπει νὰ παίζουσι στὴν αὐλὴ καὶ γενικά.

Παίζομε τὸ βοσκὸ μὲ τ' ἀρνάκια καὶ κατσικάκια. Τὰ ἀγόρια κατσικάκια. Ἕνας γίνεται βοσκὸς καὶ ἕνας ἀγοραστής. Τρία κατσικάκια καὶ δύο προβατάκια. Μάθημα Ἀριθμητικῆς.

Ἐλεύθερη ἐβδομαδιαία ἐργασία

στὴν πρώτη τάξι μὲ βάση τὸ παραμῦθι καὶ τὸ παιγνίδι. Ἀπὸ 22 μέχρι τέλους Ὀκτωβρίου.

Παραμῦθι: ὁ μισοκοκοτάκος.

Κάνομε πῶς ἔτρεχε ὁ μισοκοκοτάκος καὶ γυμνάζομε ὅλο τὸ σῶμά μας. Παίρνομε φράσεις τοῦ παραμυθιοῦ καὶ τίς χωρίζομε σὲ λέξεις καὶ φωνήϊτες. Μερικὰ παιδάκια ζητοῦν νὰ ποῦμε τὸ τραγοῦδι τοῦ πετεινοῦ ποῦ τὸ ξέρουν λίγο· τὸ μαθαίνομε ὅλοι.

Παίζομε τὴ γειτόνισσα μὲ τὰ κοτόπουλα. 3 ἀγοράκια γίνονται πετειναράκια καὶ τρία κοριτσάκια κότες, ἕνα κοριτσάκι γίνεται γειτόνισσα καὶ ἕνα παιδάκι ἀγοραστής· μάθημα ἀριθμητικῆς. Ἰχθυογραφοῦμε τὸ πετειναράκι.

Μοῦ ζητοῦν νὰ τοὺς δώσω τὰ τελάρια μὲ τὰ γεωμετρικὰ σχήματα. Ζωγραφίζουσι μὲ τὰ χρωματιστὰ μολύβια τὸν κύκλο, τὸ τρίγωνο, τὸ τετράγωνο καὶ τὸ μακροῦλό τετράγωνο. Ὁ Γιαννάκης μᾶς λέγει πῶς μέσα στὸν κύκλο ζωγράφισεν ἕνα σπιτάκι. Χωρίζομε τὴ φράσι του σὲ λέξεις καὶ τὴ λέξι «κύκλος» σὲ φθόγγους. Τοὺς φθόγγους τοὺς παριστάνουσι τὰ διάφορα παιδάκια ποὺ στέκονται στὴ σειρὰ καὶ φωνάζει τὸ καθένα τὸ φθόγγο ποὺ πῆρε. Ἐπειτα ἀνακατώνονται, ἡ λέξι ἀλλάζει καὶ γίνεται ἄστεϊο. Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ μὲ διάφορες ἄλλες φράσεις ποὺ τίς βρίσκουσι τὰ παιδιά, σὰν τὴ φράσι τῆς Τασούλας: Κυρία πότε θὰ πᾶμε ἐκδρομή; Μὲ τὰ ξυλαράκια, τοὺς σχίδας, ποὺ ἔχουν

ετοιμάσει τὰ παιδιὰ τῆς ἑκτῆς τάξης, κάμνουμε σπιτάκια, κάρτες, τραπεζάκια κτλ. πού κατόπι τὰ ζωγραφίζουμε στή χρωματιστή κόλλα καί τὰ κολλᾶμε μέ προσοχή στό χαρτόνι. Ἀπό τήν εἰκόνα τῆς Παναγίας πού ἔχουμε στήν τάξη παίρνουν ἀφορμή τὰ παιδάκια καί μοῦ λένε πῶς καί αὐτὰ ἔχουν εἰκόνες στά σπίτια των. Μιλᾶμε γιά τή προσευχή καί μαθαίνομε μιὰ καινούργια τραγουδιστή προσευχή. Ἀποφασίζουμε νά κάνουμε σπίτι γιά τίς κοῦκλες μας πού νά μοιάζῃ τὰ δικά μας σπίτια. Μά τὰ περισσότερα παιδιὰ κάθονται σέ πολυώροφα σπίτια, πού ἀμφιβάλλουμε ἂν θά τὸ ἐπιτύχωμε. Τῆς Κλειούλας τὸ σπίτι εἶνε μονόπατο· πᾶμε ὅλοι καί τὸ παρατηροῦμε. Μᾶς ἔρεσε. Παρακαλοῦμε τὸ μπαμπά της, πού εἶνε ἐργολάβος καί μᾶς δίνει ἀρκετὲς οδηγίες. Ἐννοεῖται σέ μένα. Ἀρχίζει τὸ κτίσιμο. Τὰ παιδιὰ μέ λαχτάρα παρακολουθοῦν καί ζητοῦν νά βοηθήσουν καὶ αὐτά, μὰ δὲν εἶναι ἀκόμη καιρός. Τὸ σκελετὸ τοῦ σπιτιοῦ μέ τὴν καθοδήγησι καί τίς ἀναλογίες πού δίνω ἐγώ, τὸν ἐργάζεται ὁ μαραγκός. Βοηθοῦν καί τὰ παιδιὰ τῶν δύο μεγαλύτερων τάξεων στὸ μάθημα τῆς χειροτεχνίας. Θέλομε νά γίνῃ ἀπαράλλακτο μέ τὸ σπίτι τῆς Κλειούλας. Ὁ σιδηρᾶς θά μᾶς φτιάξῃ τὴ σιδηρόπορτα. Ὁ τενεκετζῆς, τοὺς σωλῆνες τῆς βροχῆς καί τῆς κουζίνας. Ὁ μαρμαρᾶς τὰ μάρμαρα. Τὰ παιδάκια τῆς πρώτης τὰ κεραμύδια μέ πηλό, τὰ ἐπιπλα τοῦ σπιτιοῦ καί τὰ ρουχικά τῆς κούκλας. Τὰ μεγαλύτερα παιδιὰ θά μᾶς βοηθήσουν στά παράθυρα καί τὰ παντζούρια.

Μὲ πόση χαρὰ περιμένομε ὅλοι νὰ τὸ δοῦμε τελειωμένο.

Πρῶτη Νοεμβρίου 1932.

Σήμερα μᾶς ἦρθε καὶ καινούργια μαθήτρια ἡ Δεσποινούλα Ζυμάρη· τὴν παίρνει στή συντροφιά της ἡ Κική. Ὁ Δημητράκης προτείνει νὰ τῆς ποῦμε τὸν μισοκοκοτάκο, γιὰ νὰ τὸν μάθῃ καὶ αὐτή. Ἀναλαμβάνει νὰ πῇ τὸ παραμῦθι ὁ Μιχαλάκης. Τὸ λέγει τόσο καλά, πού ὅλα τὰ παιδάκια τὸν προσέχουν σὰν νὰ τὸν ἀκοῦνε γιά πρώτη φορά. Ἡ Ἡρώ Πελεκίδου θέλει νὰ παίξουμε τίς φρασοῦλες γιὰ νὰ δῇ καὶ ἡ Δεσποινούλα· γίνεται. Ἕνας κύκλος κατακύλησε καὶ ἡ «νοικοκυρεμένη» Ἕνα προτείνει νὰ μετρηθοῦν ὅλα τὰ σχήματα μήπως χάθηκε κανένα. Γίνεται Ἀριθμητική.

Τετάρτη Νοεμβρίου.

Τὴν πρώτη ὥρα τὰ παιδιὰ καθάρισαν τὰ τραπεζάκια των καὶ ἔπαιξαν μόνα των, γιὰτὶ εἶχα μάθημα στήν Ε΄ τάξη.

Τὴν ἄλλη μέρα ἓνα παιδάκι προσπαθοῦσε νὰ κάμῃ τὸ καπέλο τοῦ καπελλᾶ. Ἐρωτῶ ἂν εἶπαν ὅλα τὰ παιδάκια στήν μαμά τους τὸ παραμῦθι πού μάθανε: ὁ καπελλᾶς καὶ οἱ μαϊ-

μοῦδες. Γιὰ νὰ ἐπαναλαμβάνωνται ὅσα λέμε καὶ γιὰ τὴν τέλεια ἐκμάθησι, ζητῶ νὰ ἀνακοινώνουν στὸ σπῆτι των, ὅσα μαθαίνουν στὸ σχολεῖο. Μὰ ἡ Ἑλενίτσα Τουρπάλη μοῦ λέγει: Κυρία, ἐγὼ δὲν τὸ εἶπα, γιατί λίγο δύσκολα μαθαίνω. Ἡ Πελεκίδου ἀναλαμβάνει καὶ τῆς τὸ λέγει.

Ἔπειτα ρωτῶ σὰν τί προσευχὴ λέτε νὰ εἶπεν ὁ καπελλάς στὸ Θεὸ καὶ βγαίνει ἀπὸ τὰ παιδιὰ ἡ προσευχή: Σὲ παρακαλῶ, Θεέ μου, βοήθησέ μου ναῦρω τὰ καπέλλα, γιατί δὲν θὰ ἔχω λεφτὰ γιὰ ν' ἀγοράσω ψωμάκι γιὰ τὰ καλὰ παιδάκια μου. Τὴν ἄλλη ὥρα θυμῆθηκαν τὰ παιδιὰ τὸ σπίτι τῆς κούκλας των, καὶ μὲ παρεκάλεσαν νὰ πᾶμε στὸ ἐργαστήριον νὰ τὸ δοῦμε. Τὴν ὥρα ἐκείνη ὁ μαραγκὸς μετροῦσε πόσα μαρμαράκια θὰ χρειαστοῦν γιὰ τὸ στρώσιμο τῆς αὐλῆς. Κατενθουσιάστηκαν, σὰν εἶδαν πὼς τὸ σπίτι τῆς κούκλας θὰ στρωθῇ μετ' ἄλλῃν μάρμαρα καὶ ὅχι μὲ ζωγραφισμένα. Μιλήσαμε γιὰ τὰ παράθυρα τοῦ σπιτιοῦ καὶ τοὺς ἐδειξα τὸ πλαίσιο τοῦ παραθυριοῦ ποὺ τὸ ἐργάστηκαν τὰ παιδιὰ τῆς ἑκτῆς τάξης. Μετρήσαμε πόσα τζάμια θάχῃ τὸ κάθε παράθυρο καὶ φύγαμε.

Στις 11 Νοεμβρίου 1932.

Τὴν πρώτη ὥρα ἔχω χειροτεχνία στὴν Στ' καὶ Ε' τάξι καὶ τὰ παιδιὰ τῆς Α' καθαρίζουν τὰ τραπεζάκια τους καὶ τὴν τάξι.

Τὴν δευτέρη ὥρα τὰ παιδιὰ ζητοῦν νὰ κάνουν βαρκούλα. Τὰ ὀδηγῶ. Ἡ Ἑτα ἔκανε μιὰ ὁμορφὴ κόκκινη βαρκούλα. Ὅλα τὰ παιδιὰ καταγίνονται μὲ τὴν διπλωτική.

Τὴν τρίτη ὥρα ὁ Νίκος μᾶς λέγει ἕνα ποιηματάκι γιὰ τὴ βαρκούλα. Ἀχ καλή, καλὴ βαρκούλα κτλ. τὸ μαθαίνουμε ὅλοι.

Τὴν τελευταία ὥρα βάλαμὲ στὴ βαρκούλα τὸ κουκλάκι καὶ τραγουδήσαμε τὸ τραγούδι τῆς βαρκούλας.

Στις 12 Νοεμβρίου 1932.

Ἡ Ἑλλη Καστρινακὴ ἔχει ὄρεξι γιὰ δουλειά. Μόλις μπῆκα στὴν τάξι μοῦ λέγει: Κυρία θὰ σᾶς πῶ μιὰ φρασούλα. Ἐπάνω στὸ ταβάνι ἔχει μιὰ τρύπα, μὰ τρύπα στὸ ταβάνι δὲν ἔχει, ἡ τρύπα εἶναι στὸν τοῖχο.

Τὰ παιδιὰ τὴν διορθώνουν. Παίζομε ἔπειτα μὲ τίς φράσεις, παίζομε μὲ τὰ ὀνόματά των χωρίζοντάς τα σὲ φωνήτσες καὶ ἔτσι περνᾷ ἡ πρώτη ὥρα.

Τὴν ἄλλη ὥρα μιᾶμε γιὰ τὰ μέρη τοῦ δωματίου: Ταβάνι, πάτωμα, τοῖχοι κτλ. Ζέρομε ποιοὺ χέρι λέγεται δεξιὸ καὶ ἀριστερὸ καὶ ὀνομάζομε καὶ τοὺς τοίχους, ὁ δεξιός, ὁ ἀριστερός, ὁ ἔμπρὸς καὶ ὁ πίσω.

Τὴν τρίτη ὥρα κάνομε γυμναστικὴ σηκώνοντας πότε τὸ δεξιό, πότε τὸ ἀριστερό, ἡ καὶ τὰ δυὸ χεράκια ψηλὰ καὶ τὰ χτυποῦμε

δύο, τρεις φορές. Τὴν τελευταία ὥρα ζωγραφίζουμε καὶ ἐπειτα τραγουδάμε τὰ τραγούδια ποὺ μάθαμε.

Στὶς 14 Νοεμβρίου 1932.

Τὴν πρώτη ὥρα ποὺ ἐγὼ ἔχω χειροτεχνία στὴν Ε' καὶ ΣΤ' τάξι, τὰ παιδιά τῆς πρώτης ἔχουν τὴν καθαριότητα τῆς τάξεώς των.

Σήμερα ἡ Πέπω, ἡ Ἡρώ, ἡ Μαργαρίτα καὶ ὁ Γιάννης εἶναι ἄρρωστοι. Πρέπει νὰ μάθουμε πῶς εἶνε, μὰ κανεὶς δὲν κάθεται κοντὰ τοὺς. Ἀποφασίζουμε νὰ κάνουμε μιὰ προσευχή γιὰ νὰ παρακαλέσωμε τὸν Θεὸ νὰ τοὺς κάνη καλά. Ὅλα τὰ παιδάκια σκέπτονται καὶ σὲ λίγα λεπτά τὰ περισσότερα παιδιά κάτι ἐτοιμάσανε. Ἡ Τουρπάζη, ἡ ἄλλοτε δειλή, ζητεῖ νὰ μιλήσῃ πρώτῃ. Μᾶς λέγει τὴν προσευχή της. Καλή μου Παναγίτσα, κάνε καλὰ τὰ παιδάκια τῆς τάξης μας γιὰ νὰ ξανάρθουν στὸ σχολεῖο καὶ νὰ παίξωμε. Ἡ Κλειούλα διορθώνει. Θέλει νὰ ἀρχίσωμε μὲ τὸ «παρακαλῶ». Ἡ Ἑτα προσθέτει. Πρέπει νὰ παρακαλέσωμε καὶ γιὰ ὅλο τὸν κόσμον.

Τὴν τρίτῃ ὥρα ἡ Ἐλενίτσα τὴν ξαναλέγει διωρθωμένη. Σὲ παρακαλῶ καλή μου Παναγίτσα, κάνε καλὰ τὰ ἄρρωστα παιδιά τῆς τάξης μας, γιὰ νὰ ξανάρθουν νὰ παίξωμε στὸ σχολεῖο καὶ φύλαγε ὅλο τὸν κόσμον ἀπὸ κάθε ἀρρώστεια. Τὴν μαθαίνομε ὅλοι.

Τὴν τελευταία ὥρα μοῦ ζητοῦν παραμῦθι, τοὺς λέγω τὸ μαγεμένο πύργο.

Στὶς 15 Νοεμβρίου 1932.

Ἦλθαν τὰ ἄρρωστα παιδάκια καὶ ἡ Ἑλλη ἀναλαμβάνει νὰ πῇ τὸ παραμῦθι, γιὰ νὰ τὸ μάθουν καὶ τὰ παιδιά ποὺ ἀπουσίαζαν. Ἐπειτα χαρακτηρίζουν τὰ διάφορα πρόσωπα τοῦ παραμυθιοῦ.

Τὴν ἄλλῃ ὥρα ἡ Πέπω προτείνει νὰ κάνουν μὲ πλαστολίνη τὸ ποτιστηράκι καὶ γιὰ νὰ τὸ κάνουμε καλὸ ἀποφασίζουμε προτιμότερα νὰ τὸ παρατηρήσωμε καλὰ. Γίνεται. Ἐπειτα ἡ Πέπω τὸ περιγράφει στὰ ἄλλα παιδιά καὶ λέει καὶ τὸ γιατί εἶνε ἔτσι καμωμένο. Ἡ Ἑλλη θέλει νὰ κάνωμε φράσεις μὲ τὴ λέξη ποτιστηράκι. Γίνεται.

Τὴν τελευταία ὥρα βγήκαμε στὸν ἥλιο καὶ παίξαμε μὲ τὸ τόπι, χωρισμένοι σὲ συντροφίες.

Στὶς 16 Νοεμβρίου 1932.

Τὴν πρώτη ὥρα ὕστερα ἀπὸ τὰ πέντε λεπτά τῆς καθαριότητος τὸ κάθε παιδί ζωγράφισε ὅ,τι ἤθελε καὶ παίρνοντας ἀφορ-

μή από τις ζωγραφιές τους κάναμε φρασούλες και παίξαμε με αυτές.

Τη δεύτερη ώρα ο Γιώργος λέγει: αφού χθες δεν προφθάσαμε να κάνουμε το ποτιστηράκι με πλαστιλίνη να το κάνουμε σήμερα γίνεται· τὰ καλύτερα κρατήθηκαν στη ντουλάπα.

Την τρίτη ώρα ρωτώ αν είπαν στο σπίτι την προσευχή που μάθαμε προχθές. Η Πέτω και μερικά άλλα παιδιά λένε πως δεν την είπαν γιατί την λησμόνησαν και παρακαλούν να τους πη ένας που ξεύρει το δεύτερο κομματάκι της προσευχής. Γίνεται.

Την τελευταία ώρα κάναμε χαρτοκοπτική. Φτιάξαμε όμορφα φουρφούρια και βαρκοῦλες, μα και σχήματα διπλώνοντας τις άκρες του τετραγώνου. Χαρτοδιπλωτική.

Στις 17 Νοεμβρίου 1932.

Για πρώτη φορά ανάψαμε τη θερμάστρα. Η κυρά Βάσω μάς έφερε 4 ξύλα και με αυτά κάναμε αριθμητική. Έπειτα ζωγραφίσαμε στους πίνακες τὰ ξύλα. Την άλλη ώρα μου ζητήσανε παραμύθι και τους είπα τὸ διήγημα τοῦ ἀλφαβηταρίου. Η Καστρινάκη μου λέγει πως ὁ μπαμπάς της τῆς ἔδειξε τις εἰκόνες τοῦ ἀλφαβηταρίου και ὅταν τὸ ἔλεγα τῆς φάνηκε σὰν νὰα τὸ βιβλίο ἐκεῖνο και γύριζε τὰ φύλλα, με τὴ διαφορά πως ἔλεγα περισσότερα πράγματα ἐγώ.

Την τελευταία ώρα μιλήσαμε για τὴν οἰκογένεια τοῦ κ. Καλομοίρη και για τὴν κάθε μιὰ οἰκογένεια τῶν παιδιῶν. Ἀποφασίσαμε νὰ κάνουμε μιὰ οἰκογένεια, με πλαστιλίνη, μα ἡ πλαστιλίνη εἶνε πολὺ λίγη, γι' αὐτὸ τὸ ἀπόγευμα φέρανε τις κοῦκλες τῶν γιὰ νὰ κάνουμε μ' αὐτὲς τὴν οἰκογένεια τοῦ Καλομοίρη και νὰ τὴ βάλουμε στὸ σπιτάκι που κτίζομε γιὰ νοικοκυραίους.

Οἱ κοῦκλες τῶν ἄλλων παιδιῶν θὰναι οἱ φιλενάδες τῆς οἰκογένειας τοῦ κ. Καλομοίρη και θὰ τις ἐπισκέπτονται.

Στὸ τέλος τους εἶπα και τὸ τραγουδάκι τοῦ παιδιοῦ που ἀνεβαίνει στὸ δέντρο.

Στις 24 Νοεμβρίου.

Σήμερα κρεμάσαμε στὸν τοῖχο τῆς τάξεώς μας τὴν ὑφαντὴ ἐργασία τῆς Δεσποινούλας, τὴ χαρτοκοπτικὴ τῆς Πόπης, τὸ φουρφουράκι τῆς Ἐλενίτσας και μερικὰ λαγουδάκια ἄλλων παιδιῶν. Ἐπειτα πήγαμε στὸ ἐργαστήρι και παρατηρήσαμε τὸ σπίτι τῆς κούκλας. Ἐχει 4 δωμάτια μεγάλα και 2 μικρά. Λείπει ὁ λουτροῦς που θὰ τὸν κάνουμε κοντὰ στὴ κρεββατοκάμαρα τῆς γιαιγιᾶς.

*Ενα Πρότυπον Δημ. Σχολεῖο

3

Με τις παραπάνω φράσεις, καθώς και με τις λέξεις πάτωμα, ταβάνι, τοίχος, σαλόνι, κάμαρα, λουτρός, κουζίνα, παίξαμε χωρισμένοι σε ομάδες. Έπειτα κάναμε αριθμητική με τους κυλινδρους από 10—1 δίνοντας από ένα στα παιδιά κάθε ομάδας χωριστά.

Την άλλη ώρα ή "Ετα ζήτησε να κάνουμε χαρτοκοπτική για να μάθη και αυτή που άπουσίαζε να κάνει φουρφουράκια και στο τέλος με παρεκάλεσαν και τους είπα το τραγουδάκι του σιδηρώματος με τον κύλινδρο.

Στις 29 Νοεμβρίου 1932.

Σήμερα πήγαμε στο εργαστήρι και είδαμε το σπίτι του κ. Καλομοίρη. Το βάφουνε τα παιδιά της ΣΤ' με λαδομπογιά γκρι ανοικτό επάνω και γκρι σκούρο κάτω. Μεθαύριο θα στείλωμε στο φούρνο του 'Αλατίνι τα τουβλα και κεραμίδια του σπιτιού για να ψηθούν.

Η Κλειούλα μάς έφερε ένα άσπρο όμορφο μαρμαράκι, που θα στρώσωμε μ' αυτό το λουτρό. Δώσαμε στα παιδιά της ΣΤ' να κάμουν παράθυρα, πόρτες, κάγκελα και επιπλά του σπιτιού του κ. Καλομοίρη.

Με τις παραπάνω φράσεις και λέξεις παίξαμε. Έπειτα ζωγράψαμε διάφορα σπίτια στους πίνακες και στις ιχνογραφίες και αποφασίσαμε να κάνη κάθε συντροφιά και από ένα σπίτι από χαρτόνι, που θα το εργαστή και θα το επιπλώση μόνη της και έτσι η οικογένεια του κ. Καλομοίρη θα έχη γύρω της έξη γειτονικές οικογένειες.

Την τελευταία ώρα βγήκαμε στον ήλιο και παίξαμε πρώτα με τα τόπια και έπειτα τα κοπάδια.

Στις 5 Δεκεμβρίου 1932.

Κάποιος χτίστης διορθώνει το σχολειό μας, τον πλησιάζουμε και κοιτάμε πώς εργάζεται, γιατί όταν πήγαμε στο γιαπί ο χτίστης εργαζότανε ψηλά και δεν είδαμε σχεδόν τίποτε. Τον ρωτάνε λοιπόν τώρα για τα εργαλεία του και τα λέγει πώς εκτός από το φκιάρι, το μυστρι και την πλάνη έχει κι άλλα που θα τα φέρη να τα δούνε.

Την άλλη ώρα θυμηθήκανε πώς η κ. Καλομοίρη φώναζε το Ρήγα όταν κτυπούσε την καμπάνα. «Έ Ρήγα έλα». Παίζουμε με τη φράσι και τους δείχνω τη φωνίτσα ε που έχει τόσο μεγάλη φωνή και κατόπι παίζουμε με τη λεξούλα έλα.

Την τελευταία ώρα ζωγράφισαν πόρτες, παράθυρα, σκάλες και στο τέλος τραγουδήσαμε.

Στις 10 Δεκεμβρίου 1932.

Τὰ παιδιὰ τὴν πρώτη ὥρα ἔχουν ὄρεξι γιὰ χειροτεχνία. Ἄλλα σχεδιάζουν ἐπάνω στὸ χαρτόνι ροκάνια καὶ τὰ κόβουν, ἄλλα πριόνια καὶ ἄλλα τανάλιες.

Τὴν ἄλλη ὥρα ἡ Δεσποινούλα μᾶς λέγει πὼς καὶ στὸ σπίτι της ὁ μαραγκὸς κόλλησε δυὸ σανίδια μὲ ψαρόκολλα. Ρωτῶ γιὰ τὸ χρῶμα τῆς ψαρόκολλας καὶ ἄλλα μοῦ λένε καφέ καὶ ἄλλα σὰν τὸ μέλι. Μὲ τίς παραπάνω φράσεις καὶ λέξεις παίζομε καὶ ρωτῶ νὰ μοῦ ποῦνε λέξεις ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ μ. Κατόπι τοῦς δείχνω τὴ φωνίτσα μ καὶ θυμοῦνται πὼς ἡ ἀγελάδα φωνάζει ἔτσι καὶ στὸ τέλος μὲ τίς φωνίτσες ποὺ ἔχουν γράψανε τὴ λέξη μέλι.

Τὴν τελευταία ὥρα τραγουδήσαμε.

Στις 13 Δεκεμβρίου 1932.

Τὰ παιδιὰ ζωγραφίζουν καὶ χαρτοκόβουν τὰ ἐργαλεῖα τοῦ μαραγκοῦ. Στὴν Ἔτα ποὺ ζωγράφισε τὸ ροκάνι, τὴν τανάλια καὶ τὸ πριόνι, τῆς λέγω νὰ μᾶς γράψῃ στὸν πίνακα πόσα ἐργαλεῖα ζωγράφισε, μὰ ἡ Ἔτα μὲ παρακαλεῖ νὰ τῆς δείξω πρῶτα τὸ σημαδάκι ποὺ φωνάζει 3 καὶ ἔτσι φθάσαμε στὴν ἀνάγκη νὰ μάθωμε τὸν ἀριθμὸ 3. Τὴν ἄλλη ὥρα μιλάμε γιὰ τὸ πριόνι, πὼς ὅταν δὲν κόβῃ τὸ διορθώνομε μὲ τὴ λίμα καὶ τὸ ἀλείφουμε λάδι. Παίζομε μὲ τίς φράσεις καὶ μὲ τὴ λέξι λάδι καὶ μαθαίνομε καὶ τὴ φωνίτσα δ.

Τὴν τελευταία ὥρα εἴπαμε τὸ τραγουδάκι τοῦ σπιτιοῦ.

Στις 14 Δεκεμβρίου 1932.

Ἡ Πέπω ἔφερε κλωστὲς καὶ ἀρχίσαμε νὰ ράβωμε χαρτονένια σπιτάκια. Τὴν ἄλλη ὥρα θυμηθῆκαμε πὼς τὸν Δεκέμβρη τὸν καλὸ αὐτὸ μῆνα ποὺ φέρνει τίς γιορτές, θὰ τὸν περάσῃ ἡ οἰκογένεια τοῦ κ. Καλομοίρη στὸ Ξενοδοχεῖο. Ἐπειτα τραγουδήσαμε τὸ τραγουδάκι «Ἦρθαν τὰ Χριστούγεννα».

Ἡ Ἔτα παίζοντας μὲ τίς φωνίτσες ποὺ ἔχει στὸ κουτάκι της, μᾶς δείχνει πὼς ἔγραψε μὲ τὸν ἀριθμὸ ἓνα καὶ τίς φωνίτσες 1 γ ἄ λ α. Τῆς λέγω νὰ γράψῃ τὸν ἀριθμὸ 1 καὶ μὲ τίς φωνίτσες, μὰ μοῦ ζητεῖ νὰ τῆς δείξω τὴ φωνίτσα ν καὶ ἔτσι μαθαίνομε καὶ τὴ φωνίτσα ν. Τὴν τελευταία ὥρα μάθαμε καὶ τὸ τραγουδάκι τοῦ Ἀγ. Βασίλη.

Ἐν ό τ η τ α (πρώτη): Ἐτοιμασία γιὰ τὸν χειμῶνα καὶ γιὰ τὰ Χριστούγεννα. 15–23 Δ)βρίον.

Πραγματογνωσία καὶ Σύννεφα, βροχή, χιόνι. Μάλλινα ρούχα. Λεκτικά Ἀσκήσεις Ζύλα, κάρβουνα. Δάσος ξυλοκόπος, καρβουνᾶς - ξυλᾶς.

Ἑλληνικά	Ἀπὸ τὰς λεκτικὰς ἀσκήσεις βγαίνει τὸ μάθημα. Διδασκαλία γράμμ. ιι—οθ—α—μ—σ—ρ—Ρ.
Παραμύθι	Ὁ λύκος καὶ τὰ κατσικάκια.
Τραγούδι	Τὰ Χριστούγεννα.
Παιγνίδια	Ρυθμικὸ ὁ ξυλοκόπος. Ὁ κυνηγός. Πῶς χορεύει τὸ χιόνι Ἐλεύθερο παιγνίδι.
Χειροτεχνία	Ράψιμο μαλλ. φορεμάτων. Δένδρο ἀπὸ χαρτί.
Ἰχνογραφία	Δένδρα, ζῶα.
Καλλιγραφία	Γράψιμο τοῦ μαθήματος.
Θρησκευτικά	Προσευχὴ νὰ περάσωμε καλὰ τὸ χειμῶνα.

Σχέδιο εβδομαδιαίας ἐργασίας ἀπὸ 9—14—1—33

Ἐν ὁ τ η τ α : Οἱ διακοπὲς τῶν Χριστουγέννων.

Θρησκευτικά	Προσευχὴ γιὰ τὸ νέο χρόνο. Γιατὶ γιορτάζομε τὰ Θεοφάνεια καὶ τοῦ Ἀγ. Βαλείου.
Πραγματογνωσία	Τὸ πορτοκάλι, τὸ λεμόνι, τὰ ἀμύγδαλα, τὰ μῆλα.
Ἑλληνικά	Ἀνάγνωση σχετικῶν φράσεων στὸν πίνακα. Τὰ ἄγνωστα γράμματα ποῦ θὰ παρουνισιастὴ ἀνάγκη νὰ μάθουν. Ποιήματα σχετικὰ μὲ τὶς γιορτές.
Ἀριθμητικὴ	Προσθέσεις μὲ σχετικὰ ἀντικείμενα ἐντὸς τοῦ 4, 5 καὶ 6.
Τραγούδι	Μὲ τὰ δυὸ χεράκια ρυθμικὸ καὶ ἡ προσευχή. Γονεῖς μου μὲ ἀγάπη κτλ.
Ἰχνογραφία	Σχετικὰ μὲ τὴ γιορτὴ ἀντικείμενα.
Χειροτεχνία	Σχετικὰ μὲ τὴ γιορτὴ ἀντικείμενα.

Σχέδιο εργασίας στην πρώτη τάξη από τις 16-25-1-33**Ένότητα: Τὸ κουκλόσπιτο.**

	Γενική εικόνα καὶ καθαριότητα τοῦ κλουκλόσπιτου.
Θρησκευτικά	Προσευχὴ - Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου κτλ.
Ἀνάγνωση	Σχετικές με τὴν ἐνότητα φράσεις.
Πραγματογνωσία	Εἶδη σπιτιῶν. Ἡ σκούπα, ἡ βούρτσα, τὸ ξεσκονιστήρι κτλ.
Ἀριθμητική	Προσθέσεις ἐντὸς τοῦ 1 καὶ 5 μετὰ παράθυρα, τὰ δωμάτια τῆς πόρτες καὶ ἄλλα σχετικὰ ἀντικείμενα.
Ἰχνογραφία	Σπιτάκια, βούρτσες, σκούπες, ξεσκονιστήρια.
Χειροτεχνία	Τὰ διάφορα ἰχνογραφήματα μετὰ χαρτόνι, χρωματιστές κόλλες ἢ πλαστίλινη, μὲ καὶ χόρτο ἢ καὶ πτερὰ.
Τραγούδι	Ἡ καθαριότητα.

Σχέδιο εργασίας ἀπὸ 26-27-2-33

	Ὄνομασία τῶν διαφόρων διαμερισμάτων τοῦ κουκλόσπιτου.
Θρησκευτικά	Προσευχὴ: Βοήθησε, Θεέ μου νὰ τὸ δοῦμε κι ἐπιπλωμένο.
Ἀνάγνωση	Διάφορες φράσεις σχετικές μετὰ τὴν ἐνότητα.
Πραγματογνωσία	Τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος καὶ ὁ ἀερισμὸ τῶν δωματίων καὶ γενικὰ τοῦ σπιτιοῦ.
Ἰχνογραφία	Παράθυρα, πόρτες, σκάλες κτλ.
Χειροτεχνία	Τὰ ἀνωτέρω ἰχνογραφήματα μετὰ χαρτόνι καὶ χρωματιστές κόλλες.
Ἀριθμητική	Προσθέσεις μέσα στὸ 9 καὶ 10.
Τραγούδι	Τὸ κουκλόσπιτο.

Σχέδιο εργασίας από 7-18-2-33

	Ἐπιπλώνομε τὶς κρεββατοκάμαρες τοῦ κουκλόσπιτου
Θρησκευτικὰ	Πρωϊνὴ προσευχή. Σκύφτω γονατ.
Ἀνάγνωση	Φράσεις σχετικὲς μετὰ τὴν ἐνότητα.
Πραγματογνῶσ.	Τὰ διάφορα ἔπιπλα τῆς κρεββατοκάμαρας.
Ἰχνογραφία	Διάφορα ἔπιπλα.
Χειροτεχνία	Διάφορα ἔπιπλα γιὰ τὰ ἀτομικὰ σπιτάκια.
Ἀριθμητικὴ	Ἀφαιρέσεις μέσα στὸ 5.
Τραγούδι	Προσευχὴ: Θεέ, Σὺ ποὺ βλέπεις τὰ σπιτάκια κτλ.

Σχέδιο εργασίας από 20-25-2-33

Ντύνομε τὴ κούκλα μας καρναβάλι.

Θρησκευτικὰ	Προσευχὴ: εὐχαριστήριος - ἐπανάληψις
Ἀνάγνωση	Φράσεις σχετικὲς μετὰ τὴν ἐνότητα στὸν πίνακα καὶ στὰ τετράδια Ποίημα: «Τὸ καρναβάλι» τοῦ Σπεράντσα, κι ἀπὸ τὸ βιβλίο «ἡ Ἀποκρῆς.»
Ἀριθμητικὴ	Ἀφαιρέσεις μέσα στὸ 6.
Πραγματογνῶσ.	Ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύχτα.
Ἰχνογραφία	Σκίτσα καρναβαλιῶν.
Χειροτεχνία	Τὰ καρναβαλιστικά ρούχα τῆς κούκλας.
Τραγούδι	Τὸ καρναβάλι.

Σχέδιο εργασίας της πρώτης τάξης από 1-2)3)33

Ἡ ἐπίπλωση τῆς τραπεζαρίας

ὥρες	Μαθήματα	Ὑ λ η	Τροποποίηση	Ἀναβολή
2)2	Θρησκευτικά	Μεσημβρινή προσευχή Πλάστη καὶ Δημιουργέ κτλ.	Καὶ ἄλλη προσευχή πρωϊνὴ τοῦ Στ. Σπεράντζα «Σὰν τὰ πουλάκια τὰ γλυκόφωνα»	
8	Ἀνάγνωση	Φράσεις στὸ πῖνακα σχετικὲς μὲ τὴν ἐνότητα καὶ τὰ ποιήματα τοῦ Σπεράντζα: «Τὸ ἀγγελάκι» καὶ ἡ «καλὴ γιαιγιά»		
3	Πραγματογνωσία	Τὰ ἐπιπλά τῆς τραπεζαρίας		
3	Ἀριθμητικὴ	Ἀφαιρέσεις μέσα στὸ 7 καὶ 8	9 καὶ 10	
3)2	Ἰχνογραφία	Τὰ ἐπιπλά τῆς τραπεζαρίας	Καὶ τὰ χελιδόνια	
3)2	Χειροτεχνία	Τὰ ἐπιπλά τῆς τραπεζαρίας	Καὶ τὰ χελιδόνια	
4)2	Ὡδική	Θεέ, Σὺ ποὺ βλέπεις τὰ σπιτάκια Προσευχὴ Ζαχ. Παπαντωνίου κλπ.		

Σχέδιο εργασίας της πρώτης τάξης από 11)3-18)3)33

Έπιπλώνομε την αίθουσα της ύποδοχής

Ώρες	Μαθήματα	Υ λ η	Τροποποίηση	Αναβολή
2)2	Θρησκευτικά	Προσευχή.Γιά τούς γονείς	Τò σπιτάκι-ποίημα	
8	Ανάγνωση	Φράσεις σχετικές με την ένότητα.Ποίημα: Τò σπιτάκι μας, τού Σπεράντζα.		
3	Αριθμητική	Πολλαπλασιασμός μέσα στο 10.		
3	Πραγματογνωσία	Τά έπιπλα τού σαλονιού		
3)2	Ίχνογραφία	Τά έπιπλα τού σαλονιού.		
3)2	Χειροτεχνία	Τά έπιπλα τού σαλονιού		
4)2	Ώδική	Συνέχεια τού προηγούμενου.		

Σχέδιο εργασίας της πρώτης τάξης από 30)3-31)3)33

Τò μαγειρείο καί τὰ σκεύη του-έπίσκεψις.

Ώρες	Μαθήματα	Υ λ η	Τροποποίηση	Αναβολή
2)2	Θρησκευτικά	Μεσημβρινή προσευχή καί έρμηνεία της έορτής τού Εύαγγελισμού		
8	Ανάγνωση	Φράσεις στο πίνακα σχετικές με την ένότητα		
3	Αριθμητική	Διαιρέσεις μέσα στον άριθμό 10		
3	Πραγματογνωσία	Τά σκεύη τού μαγειρείου καί τὰ διάφορα εις αυτό άντικείμενα		
3)2	Ίχνογραφία	» » » » » »		
3)2	Χειροτεχνία	» » » » » »		
4)2	Ώδική	Συνέχεια τού προηγούμενου καί σέ κάθε άστέρι κτλ. Προσευχή βραδινή		

Σχέδιο εργασίας της πρώτης τάξης από 2)4-6)4)33

Διορθώνουμε τὸν κήπο τοῦ Σχολείου μας

ὥρες	Μαθήματα	Υ λ η	Τροποποίηση	Αναβολή
	Θρησκευτικά	Ἐπανάληψις προηγουμένων προσευχῶν		
	Ἀνάγνωσις	Φράσεις στὸν πίνακα σχετικές με τὴν ἐνότητα καὶ ἀπὸ τὸ βιβλίο: Τὸ περιβόλι Σελίς 33—Μιά πεταλούδα—ποίημα Ζαχ. Παπαντωνίου Αὐτὸ λέω κι ἐγὼ Σελίς 26.		
	Ἀριθμητική	Προσθέσεις μέσα στὸ 1—20		
	Πραγματογνωσία	Φυτὰ καὶ ζῶα τοῦ κήπου		
	Ἰχνογραφία	» » » » »		
	Χειροτεχνία	» » » » »		
	Ὡδική	Συνέχεια τοῦ προηγουμένου		

Σχέδιο εργασίας της πρώτης τάξης από 6)4-24)4)33

Ἐτοιμάζουμε τὸ κουκλόσπιτο γιὰ τὸ Πάσχα

ὥρες	Μαθήματα	Υ λ η	Τροποποίηση	Αναβολή
2)2	Θρησκευτικά	Τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ Ἡ ἑορτὴ τοῦ Λαζάρου. Ἡ Ἀνάστασις.	Ἡ ἑορτὴ τῶν Βαΐων	Ἡ Ἀνάστασις
8	Ἀνάγνωσις	Φράσεις στὸν πίνακα σχετικές με τὴν ἐνότητα. Ποιήματα τοῦ Σπεράντζα. «Τὰ τσουγκρίσματα καὶ Χριστὸς Ἀνέστη». Ἀπὸ τὸ βιβλίο: Ἡρθε ὁ Λάζαρος. Τὸ στόλισμα τοῦ Ἐπιταφίου—Ἀνάστασις		
3	Ἀριθμητική	Προσθέσεις μέσα στὸ 20		
3	Πραγματογνωσία	Τὸ αὐγὸ, τὸ ἀρνάκι, τὰ Πασχαλινὰ τσουρέκια		
3)2	Ἰχνογραφία	» » » » »		
3)2	Χειροτεχνία	» » » » »		
4)2	Ὡδική	Ἐπανάληψη τοῦ προηγουμένου Ἡ Πασχαλιά		
	Παιγνίδι	Τὸ τόπι		

Σχέδιο εργασίας της πρώτης τάξης από 25-30)4)33

Καθαρίζουμε και τακτοποιούμε το σχολείο της Ρήνας

Ώρες	Μαθήματα	Υ λ η	Τροποποίηση	Αναβολή
	Θρησκευτικά	Προσευχή: «Το παιδάκι όταν προσεύχεται»		Το παιδάκι όταν προσεύχεται
	Έλληνικά	Φράσεις στον πίνακα σχετικές με την ενότητα και το ποίημα «Γυρισμός στο σπίτι» του Στ. Σπεράντζα Σχετικές ιστορίες από το βιβλίο		
	Αριθμητική	Αφαιρέσεις μέσα στο 20		
	Πραγματογνωσία	Γενική παρατήρηση του σχολείου Το σχολείο		
	Ϊχνογραφία	Το σχολείο - χαρτοκολλητική		
	Χειροτεχνία	Τα κοτοπουλάκια		
	Ώδική	Παιγνίδι- τα κοτοπουλάκια		
	Γυμναστική			

Σχέδιο εργασίας της πρώτης τάξης από 1-5)5)33

Τα έπιπλα του σχολείου

Ώρες	Μαθήματα	Υ λ η	Τροποποίηση	Αναβολή
	Θρησκευτικά	Προσευχή. Το παιδάκι όταν προσεύχεται κτλ.		
	Έλληνικά	Φράσεις στον πίνακα σχετικές με την ενότητα και από το βιβλίο: «Η τυφλόμυγα Σελ. 19. Το κακό τριαντάφυλλο. Σελ. 62		
	Αριθμητική	Προσθαφαιρέσεις μέσα στο 20		
	Πραγματογνωσία	Τα έπιπλα του σχολείου		
	Ϊχνογραφία	» » » »		
	Χειροτεχνία	» » » »		
	Ώδική	Τα κοτοπουλάκια		
	Παιγνίδι	Τα κοτοπουλάκια		

Σχέδιο εργασίας της πρώτης τάξης από 4-12)5)33

‘Η αύλη του σχολείου μας

Ώρες	Μαθήματα	Υ λ η	Τροποποίηση	Αναβολή
	Θρησκευτικά	Προσευχή. Για τὰ δέντρα καὶ τὴν προσευχή τοῦ Σπεράντζα «Σὰν τὰ πουλάκια τὰ γλυκόφωνα»		
	Ἑλληνικά	Φράσεις στὸν πίνακα σχετικές με τὴν ἐνότητα - Ποίημα. «Τὸ κλαδάκι» τοῦ Σπεράντζα - «Τὸ περιβολάκι» ἀπὸ τὸ βιβλίο Σελὶς 32		
	Ἀριθμητική	Προσθαφαιρέσεις μέσα στὸν ἀριθ. 20 με τὰ δέντρα		
	Πραγματογνωσία	‘Η αύλη καὶ τὰ δέντρα της		
	Ἰχνογραφία	‘Η αύλη καὶ τὰ δέντρα της		
	Χειροτεχνία	Τὰ δέντρα - χαρτοκοπτική, χαρτοκολλητική		
	Τραγούδι	‘Η λαγίνα καὶ τὰ λαγουδάκια της (μιλεῖ γιὰ δέντρα καὶ θάμνους)		
	Παιγνίδι	» » » » » » » » »		

Σχέδιο εργασίας της πρώτης τάξης από 12-25)5)33

‘Ο κήπος του σχολείου (δουλειὰ στὸν κήπο)

Ώρες	Μαθήματα	Υ λ η	Τροποποίηση	Αναβολή
	Θρησκευτικά	Προσευχή γιὰ τὰ ἄνθη	Γιὰ τοὺς σεισμούς	
	Ἑλληνικά	Φράσεις στὸν πίνακα σχετικές με τὴν ἐνότητα καὶ τὰ ποιήματα «Πεταλούδι» τοῦ Σπεράτζα καὶ «Παιδάκι καὶ μέλισσα»	Ἀπὸ τὸ βιβλίο «Τὸ μι- κρὸ τριαντάφυλλο»	
	Ἀριθμητική	Πολλαπλασιασμός μέσα στὸ 20. Ἀγορὰ σπόρων καὶ λουλουδιῶν		
	Πραγματογνωσία	Τὰ ἄνθη, τὰ ἐργαλεῖα καὶ τὰ ζῶα τοῦ κήπου		
	Ἰχνογραφία	» » » » » » » » »		
	Χειροτεχνία	» » » » » » » » »		
	Τραγούδι	Παιδάκι καὶ μέλισσα	Συνέχ. Προηγούμενου	
	Παιγνίδι	Παιδάκι καὶ μέλισσα		Παιδάκι καὶ μέλισσα

Σχέδιο εργασίας της πρώτης τάξης από 26 - 31)5)33

Παιγνίδι-Παίζουμε τις δασκάλες.

Ώρες	Μαθήματα	Υ λ η	Τροποποίηση	Αναβολή
	Θρησκευτικά	Επανάληψις τῶν προηγουμένων προσευχῶν, πού ἔχουν σχέση μέ τήν ἐνότητα.		
	Ἑλληνικά	Ἀπό τὸ Ἀλφάβητ. Παίζουμε τις δασκάλες. Ποίημα: Τοῦ παιγνιδιού ἡ χαρά τοῦ Σπεράτζα. Διάφορα ποιηματάκια καὶ παραμῦθια φερμένα ἀπὸ τὰ παιδιὰ		
	Ἀριθμητική	Προσθέτουμε καὶ ἀφαιρούμε μέ τοὺς μαθητὰς καὶ μαθήτριες καὶ μέ τις καρέκλες		
	Πραγματογνωσία	Τὸ βιβλίο, τὸ τεράδιο κτλ.		
	Ἰχνογραφία	Τὸ βιβλίο, τὸ τεράδιο κτλ.	Σχεδιάγραμμα τοῦ σχολείου	
	Χειροτεχνία	Τὸ βιβλίο, τὸ τεράδιο κτλ.		
	Τραγούδι	Επανάληψις τῶν προηγουμένων		

Σχέδιο εργασίας της πρώτης τάξης από 1-5)6)33

Ἡ ἐκκλησία τῆς συνοικίας (ἐπίσκεψις ὅλης τῆς τάξης)

Ώρες	Μαθήματα	Υ λ η	Τροποποίηση	Αναβολή
	Θρησκευτικά	Προσευχή: «Κάνε μου καλὰ» τοῦ Σπεράτζα		
	Ἑλληνικά	Φράσεις σχετικές μέ τήν ἐνότητα καθὼς καὶ ἀναγνώσματα ἀπὸ τὸ βιβλίο Ποίημα: Τὸ καντηλάκι. Τὸ ἐκκλησάκι τῆς Ἀγ. Βαρβάρας		
	Ἀριθμητική	Διαιρέσεις μέσα στὸ 20 μέ τὰ κηριά, τὰ καντηλάκια κλ.		
	Πραγματογνωσία	Ἡ ἐκκλησία καὶ τὰ ἱερά σκεύη τῆς		
	Ἰχνογραφία	Ἡ ἐκκλησία καὶ τὰ σκεύη τῆς καὶ ἡ κάτοψη τῆς ἐκκλησίας		
	Χειροτεχνία	» » » » »		
	Τραγούδι	Τὸ ἐκκλησάκι		

Σχέδιο εργασίας της πρώτης τάξης από 5-16)6)33
 Οι δρόμοι της συνοικίας (επίσκεψη δλης της τάξης).

Ώρες	Μαθήματα	Υ λ η	Τροποποίηση	Αναβολή
	Θρησκευτικά	Προσευχή: 'Επανάληψη, των προηγούμενων		
	'Ελληνικά	Φράσεις σχετικές με την ένότητα στον πίνακα. Ποίημα - ο φύλακας άγγελος		
	'Αριθμητική	Οι άρτιοι και οι περιττοί αριθμοί και το παιγνίδι: Μονά - ζυγά - με φασόλια		
	Πραγματογνωσία	Οι δρόμοι, ο φωτισμός, οι ύπνομοι κι οι πλατείες.		
	'Ιχνογραφία	» » » » » » » »		
	Χειροτεχνία	» » » » » » » »		
	Τραγούδι	και σπιτάκια μονόφασσα		
	Παιγνίδι	'Ο δρόμος		

Σχέδιο εργασίας της πρώτης τάξης από 16-22)6)33
 'Η αγορά της συνοικίας (επίσκεψη δλης της τάξης)

Ώρες	Μαθήματα	Υ λ η	Τροποποίηση	Αναβολή
	Θρησκευτικά	Προσευχή υπέρ του ιδιοκτήτου της αγοράς Μοδιάνου		
	'Ελληνικά	'Ενα κομμάτι στον πίνακα σχετικό με την ένότητα		
	'Αριθμητική	'Απλά προβληματάκια στηριγμένα επάνω σε διάφορα ψώνια		
	Πραγματογνωσία	'Η αγορά		
	'Ιχνογραφία	'Η κότοψη, η πρόσοψη και τὰ διάφορα ψώνια		
	Χειροτεχνία	Τὰ διάφορα ψώνια		
	Τραγούδι	Τὰ ψώνια		
	Παιγνίδι	Τὰ ψώνια		

Σχέδιο εργασίας μιας ημέρας στην Δ'. τάξη.

Δ)σα Μαρία Σιναπίδου.

Πρώτη ώρα.

Λεκτικές Άσκήσεις και Άνάγνωσι από την ένότητα «ή Γιαγιά».

Διδασκα. Παιδιά, ν' αρχίσουμε τώρα τη δουλειά: Θυμάστε τί είδαμε χθές, για την κάμαρα της μαμάς; Μάθατε όλα να το διαβάσετε;

Μαθητής. Μάθαμε, κυρία.

Διδασκα. Θέλετε τώρα να το διαβάσουμε από τα τετράδιά σας;

Μαθητής. Θέλω, κυρία.

Διδασκα. Βγάλτε, λοιπόν τα τετράδια πάνω (όλοι τα βγάζουν και έτοιμάζονται). Ν' ανοιχτούνε τα τετράδια στο μάθημα και το μολύβι στο χέρι (όλοι επιδειχτικά δείχνουν το μολύβι.) Τώρα ένα παιδάκι θά διαβάσει. Όλοι θά δείχνουνε.

Μαθητής. (διαβάζει). Στην κάμαρα της μαμάς έχουμε δυο κρεβάτια (διακόπτει ένας λέγοντας: Κυρία, πρώτα το λέγει σιγά. Απαντά ό άλλος. Κυρία, το λέγω πρώτα με το νού μου) μεγάλη κι ένα μικρό για τη Βάσω.

Πολι. Κι εγώ να διαβάσω, κι εγώ.....κι εγώ.

Διδασκα. Ό Γιαννάκης να διαβάσει: να δείχνης όμορφα.

Γιαννάκης (διαβάζει καλύτερα και πιό σύντομα).

Διδασκα. Άς το διαβάσει κι ή Κατίνα.

Κατίνα (διαβάζει) Στη λέξι..... κι ένα, διορθώνει ένας μαθ..... «και» όχι..... «κι» όπως είπες.

Διδασκα. Όχι καλά είπε..... «κι».....

Άς διαβάσει τώρα ό Άλέκος να το μάθει κι ό Τάκης που άργησε σήμερα (ό Τάκης μόλις ήλθε).

Άλέκος (διαβάζει) Τελειώνοντας λέγει: δυο φορές το έγραψα κυρία.

Διδασκα. Νά το διαβάσουμε και όλοι μαζί (τό λέγουν όλοι). Καλά: Τώρα να δώ και το γραπτό σας. (Βλέπει όλα τα τετράδια). Ώραϊα. Τώρα να κλείσουν τα τετράδια (οί μαθηταί κλείουν τα τετράδια).

Διδασκα. Έμάθαμε πόσα κρεβάτια έχει ή κάμαρα της μαμάς. Δέν μού λένε έχει άλλη κάμαρα κρεβάτια;

Μαθητής. Έχει και της γιαγιάς.

Διδασκα. Νά έλθη ή Πηνελόπη να μάς πη πόσα έχει.

Πηνελόπη. Πλησιάζει στο σπιτάκι και βγάζει τρία κρεβάτια από την κάμαρα της γιαγιάς και κατόπι λέγει: Ή κάμαρα της γιαγιάς έχει τρία κρεβάτια.

Διδασκα. Όλα είναι δικά της;

Πηνελόπη. "Οχι. "Ενα είνε δικό της, ένα του Ρήγα και ένα τής Ρήνας.

Διδασσα. Δείξε μας ποιοό είνε τής γιαγιᾶς, ποιοό του Ρήγα καὶ ποιοό τής Ρήνας.

Πηνελόπη. (δείχνει). Αυτό είνε τής γιαγιᾶς, αυτό του Ρήγα κι αυτό τής Ρήνας.

Διδασσα. "Εχει ἄλλα ἐπιπλα στὴν κάμαρα τής γιαγιᾶς;

Πηνελόπη. "Εχει μιὰ ντουλάπα.

Γιαννάκης. "Ανοίγει ἡ ντουλάπα;

Πόπη. "Εχει ἐκεῖ ἓνα μέρος ποὺ βάζουν τὰ καπέλλα καὶ τὰ ρούχα.

Διδασσα. Πῶς τὸ λένε αὐτό τὸ μέρος; (κανεὶς δὲν ξέρει).

Διδασσα. Ραφάκι τὸ λένε.

"Ενας μαθητής. "Απὸ κάτω ἀπ' τὴ ντουλάπα ἔχει συρτάρι;

Διδασσα. "Εχει, μὰ εἶναι κλειδωμένο. "Η Πηνελόπη, νὰ δείξη τὴ ντουλάπα σ' ὅλα τὰ παιδιά. ("Η Πηνελόπη περνᾷ ἀπὸ κάθε τραπεζάκι καὶ δείχνει τὴ ντουλάπα).

"Ενας μαθητής. Τίποτε ἄλλο ἔχεις νὰ μᾶς δείξης, Πηνελόπη;

Πηνελόπη. "Εχει στὴν κάμαρα δυὸ χαλιά.

Διδασσα. Καλὰ, ἄφησέ τα καὶ κάθησε: πολὺ καλὰ μᾶς τὰ εἶπε ἡ Πηνελόπη. Πές τα καὶ σύ, Γιαννάκη.

Γιαννάκης. Σήμερα ἐξετάσαμε τὴν κάμαρα τής γιαγιᾶς.

Διδασσα. Καὶ βγάλαμε;

Γιαννάκης. Τρία κρεββάτια, δυὸ χαλιά καὶ μιὰ ντουλάπα.

Διδασσα. Ποιὸς θὰ μᾶς πῇ τώρα μόνο γιὰ τὴν ντουλάπα. Τί χρώμα ἔχει καὶ πόση μεγάλη εἶναι.

Μαρίκα. "Εχει καθρέφτη, ἔχει φύλλα..... ἓνα ἡ ντουλάπα.

Διδασσα. Τί χρώμα ἔχει;

Μαρίκα. Καφέ.

Διδασσα. "Αμὰ τὴν ἀνοίξουμε, τί βλέπουμε; ἐδῶ γιὰτί εἶνε αὐτό;

Μαρίκα. Νὰ βάλουμε καρφάκια γιὰ νὰ κρεμάμε τὰ φορέματα (ὅλοι παίρνουν μέρος στὴ συζήτησι).

Σοφοῦλα. "Οχι, νὰ μὴ βάλωμε καρφάκια. "Εμεῖς στὴ ντουλάπα μας ἔχομε ἓνα ξύλο, αὐτὸ ἔχει γάντζους κι ἐκεῖ κρεμᾷ ἡ μαμὰ τὰ ρούχα. Τέτοιο νὰ βάλωμε καὶ στὴ ντουλάπα τής γιαγιᾶς.

Φώτης. Κι ἐμᾶς, ἡ ντουλάπα μας ἔτσι εἶνε.

Καὶ ἄλλα παιδιά. Κυρία, κι ἐμᾶς.

Διδασσα. "Ετσι εἶνε καὶ ἡ ντουλάπα τής γιαγιᾶς. Νὰ σᾶς πῶ πῶς θὰ βάλουμε φορέματα μέσα στὴ ντουλάπα (δείχνει). Νὰ ἔτσι θὰ εἶναι: ἓνα ξύλο σάν τὸ μολύβι, μὰ χονδρύτερο, στη-

ριγμένο από τις πάνω πλαγινές άκρες τής ντουλάπας. Πάνω σ' αυτό πηγαиноέρχονται οί κρεμασμένοι γάντζοι άπ' τις ξύλινες κρεμάστρες που θά τις φορτώση ή γιαγιά μέ τις γούνες και τά μαύρα φορέματα. "Ετσι είνε ή μόδα τώρα νά βάζουν τά φορέματα.

Τώρα σās ρωτώ : Στο ίδιο ψηλά θά είνε τó ξύλο. που θά κρεμᾷ ή γιαγιά τά ρούχα της και τά ξύλο που θά τά κρεμᾷ ή Ρήνα και ό Ρήγας;

Φιφή. "Όχι, κυρία.

Διδσ α. Γιατί;

Φιφή. Γιατί ή Ρήνα και ό Ρήγας είνε μικροί και δέν θά φθάνουν.

"Εγώ στη ντουλάπα μας, κρεμῶ τó φόρεμά μου χαμηλά. "Η μαμά κρεμᾷ τά δικά της ψηλά.

Διδσ α. Καλά μās τά εἶπε ή Φιφή.

"Η γιαγιά βέβαια θά ἔχη ξύλο πιό ύψηλό ἐνῶ ή Ρήνα και ό Ρήγας, ίδιο σάν τής γιαγιάς, μά βαλμένο χαμηλότερα ἔτσι που νά φτάνη ή Ρήνα και ό Ρήγας γιατί δέν μεγαλώσανε ακόμα. Κι ἔτσι κάτω από τά μαύρα φορέματα τής γιαγιάς θά φιγουράρουν τά τριανταφυλλένια, πράσινα, κόκκινα κι ἄσπρα φορέματα τής Ρήνας και τά ναυτικά τοῦ Ρήγα.

Νά μās τά πῆ αὐτά κι ή "Ελλη.

"Ελλη. Στη ντουλάπα βάζουμε ἕνα ξύλο γιά τά ρούχα. "Εκεῖ βάζουμε πολλούς γάντζους που πηγαίνουν και ἔρχονται.

Διδσ α. Γιά τά παιδιὰ τί θά βάλουμε;

"Ελλη. "Ενα ἄλλο ξύλο στρογγυλό, θά τó βάλουμε πιό χαμηλά γιατί ή Ρήνα και ό Ρήγας δέν μεγαλώσανε ακόμα.

Διδσ α. Φτάνει ἐσύ. Θά ἤθελα ακόμα ἕνα παιδί νά πῆ.

Μαρίκα. "Εγώ κυρία. Τής γιαγιάς ή ντουλάπα ἔχει ἕνα φύλλο.

Διδσ α. Τί χρῶμα ἔχει;

Μαρίκα. Καφέ χρῶμα.

Διδσ α (δείχνει). Αὐτά τί εἶναι;

Μαρίκα. Σურτάρια γιά τά ρούχα.

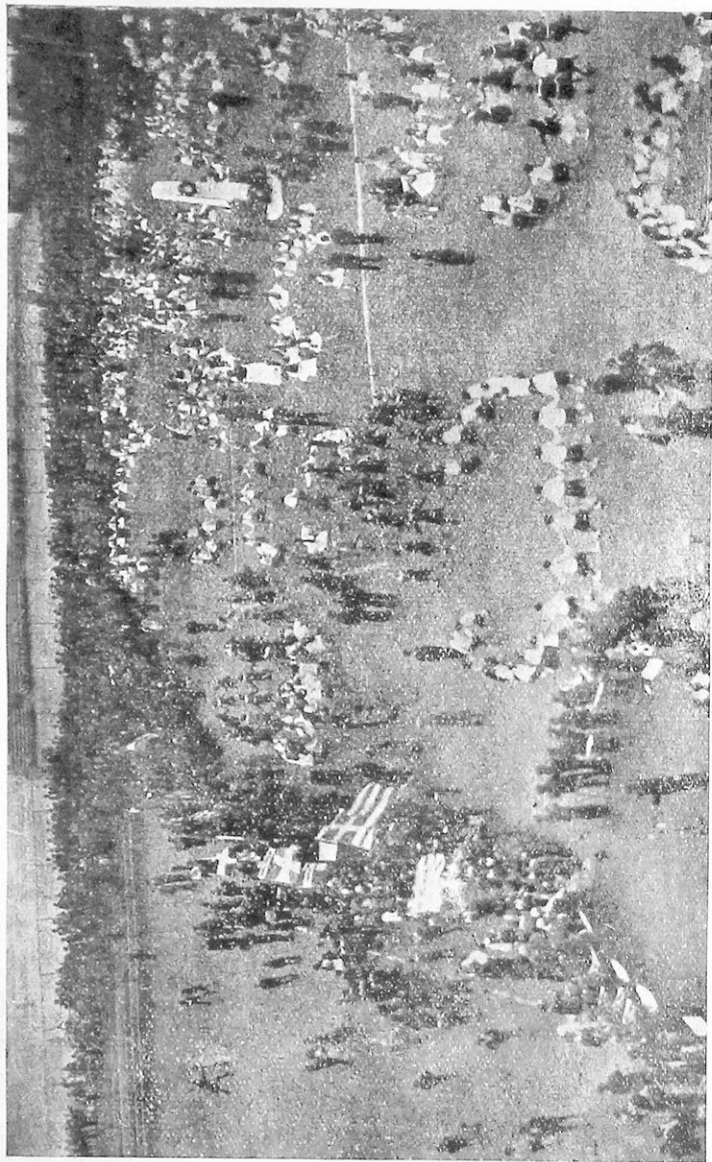
Διδσ α. "Εδῶ τί θά βάλουμε;

Μαρίκα. "Ενα ξύλο νά κρεμᾶμε τά ρούχα.

Διδσ α. Τώρα νά μās πῆ γιά τά κρεββάτια ό Χρυσούλης. Χρυσούλης. Τό κρεββάτι τής γιαγιάς τó φτιάσανε ἀπό ξύλο.

Διδσ α. Μὲ μιὰ λέξι, πῶς θά τó ποῦμε; (βοηθεῖ..... εἶναι πολλοί μαζύ..... ξύλο). Πάει ἔτσι; εἶναι ξύλο. Τό διορθώνει ό Τάκης λέγοντας: εἶναι ξυλένιο.

Διδσ α. Πιάσε το νά δῆς (μαθ. τó πιάνει και ξαναλέγει: τó κρεββάτι τής γιαγιάς εἶναι ξυλένιο).

Οί μαθηταί τῶν Δημοτ. Σχολ. Θεσ(κη)ς ἐορτάζουν τήν Ἑθνικήν ἑορτήν. Ἀρῶ κατέθηκαν στεφάνους στό κενοτάφιον τραγουδούν καί χορεύουν γύρω σ' αὐτό.

"Ενας. Τὸ σχέδιό του εἶναι ἔτσι κάτι γραμμίτσες.

Διδασκα. Τί ἔχεις νὰ πῆς Νικάκη γιὰ τὸ κρεββάτι τῆς Ρήνας καὶ τοῦ Ρήγα;

Νικάκης. Τὸ κρεββάτι τῆς Ρήνας καὶ Ρήγα δὲν εἶνε τὸ ἓνα μικρότερο καὶ τὸ ἄλλο μεγαλύτερο, εἶνε ἴδια.

Διδασκα. Τί χρῶμα ἔχουν;

Νικάκης. "Ασπρο.

Κωστάκης. Παιδιά! τὰ κρεββάτια ἴσια-ἴσια εἶναι.

Διδασκα. Τί λογιὰ εἶναι;

Κωστάκης. "Ασπρα, τὰ κρεββάτια τῆς Ρήνας καὶ τοῦ Ρήγα εἶνε ἄσπρα καὶ ξυλένια.

Διδασκα. Τώρα θὰ ἤθελα νὰ ποῦμε γιὰ τὴ γιαιγιὰ λιγάκι. Κοιμηθῆτε ὅλοι. (ὅλοι βάζουν τὰ κεφαλάκια τους πάνω στὰ τραπεζάκια, κλείνουν τὰ μάτια τους κι ἔτσι συγκεντρώνονται στὸν ἑαυτό τους ἀνετώτερα καὶ καλύτερα). Σηκώθητε τώρα (σηκώνονται καὶ φωνάζουν: ἐγὼ βρῆκα ὁμορφες φρασσοῦλες κι ἐγώ... κι ἐγὼ βρῆκα).

Διδασκα. Τί ἔχει νὰ πῇ ἡ Κοῦλα;

Κοῦλα. Ἡ γιαιγιὰ ἔχει φορέματα.

Διδασκα. Τί λογιὰ χρῶμα ἔχουν τὰ φορέματα τῆς γιαιγιᾶς;

Κοῦλα. Κοκκίνα, πράσινα (διαφωνοῦν ἄλλοι καὶ φωνάζουν).

Πολλοί. "Οχι, ὄχι μαῦρα ἔχει.

Γιαννάκης. Ἡ γιαιγιὰ ἔχει μαῦρα ροῦχα κι ἓνα τουλοπάνι μαῦρο κι ἄσπρα μαλλιά.

Διδασκα. Γιατί φοράει μαῦρα;

Στέλλω. Ἐγὼ λέγω γιατί μπορεῖ νὰ πεθάνη.

Μέλλω. Γιατί πέθανε ὁ ἄνδρας τῆς.

Διδασκα. Πές τα ὅλα τὰ λόγια τώρα, γιατί φορεῖ ἡ γιαιγιὰ μαῦρα ροῦχα;

Μέλλω. Φοράει μαῦρα ροῦχα, γιατί πέθανε ὁ ἄνδρας τῆς καὶ γιατί εἶναι γρηά.

Διδασκα. Τί δουλειές κάνει ἡ γιαιγιὰ;

"Ενας μαθ. Ἡ γιαιγιὰ γνέθει.

"Αλλος μαθ. Κυρία καρुकώνει καὶ πλέκει.

"Αλλος. Κάνει κάλτσες.

"Αλλος. Ἡ γιαιγιὰ δίνει στὰ πουλιά νὰ τρῶνε.

Διδασκα. Ἡ γιαιγιὰ ταΐζει τὰ πουλάκια, ἔτσι τὸ λένε αὐτό. Ὅλοι θέλω νὰ σκεφθῆτε γιὰ τὴ γιαιγιὰ.

"Αγλαΐα. Ἡ γιαιγιὰ λέγει στ' ἄγγονάκια τῆς παραμύθια.

Διδασκα. Ποιά εἶναι τ' ἄγγονάκια;

"Αγλαΐα. Ἡ Ρήνα, ὁ Ρήγας καὶ ἡ Βάσω.

Νώντας. Ἡ γιαιγιὰ σκαλίζει τὸ μπαχτσέ.

"Ενας μαθ. Ἡ γιαιγιὰ μαλώνει τ' ἄγγονάκια (ὅλοι γελοῦν).

"Ενα Πρότυπο Δημοτ. Σχολεῖο

Μαθήτρια. Πάει στην εκκλησία ή γιαγιά.
 Πόπη. 'Η γιαγιά παίζει με τ' άγγονάκια της.
 'Αλλη. 'Η γιαγιά τάζει τὰ περιστεράκια.
 'Αλλη. 'Η γιαγιά στ' άγγονάκια της λέγει· ἄντε παιδιά
 νὰ πᾶμε νὰ κοιμηθοῦμε.
 Χρήσιτος. 'Η γιαγιά ἀγαπᾷ τ' άγγονάκια της.
 Τασοῦλα. Δίνει τῆς Βάσως γάλα· τοὺς ψήνει καὶ ψωμί.
 Μαίρη. 'Η γιαγιά μένει στὸ πλυσταριὸ καὶ βλέπει τὴν
 πλύστρα νὰ πλύνῃ καλά.
 Μαθήτρια. 'Η γιαγιά βγάζει βόλτα τ' άγγονάκια.
 'Αλλη. 'Η γιαγιά τ' άγγονάκια τὰ ντύνει.
 Τάκης. 'Η γιαγιά τὰ φιλάει.
 'Αλλος μαθ. 'Η γιαγιά ποτίζει τὰ λουλούδια.
 'Αλλος μαθ. 'Η γιαγιά πλένει τ' άγγονάκια.
 Πόπη. 'Η γιαγιά σενδονιάζει τὸ πάπλωμα.
 Λιλή. 'Η γιαγιά ἐτοιμάζει τὸ τραπέζι.
 Μαίρη. 'Η μαμὰ ἐτοιμάζει τὸ τραπέζι ὅχι ἡ γιαγιά. 'Η
 γιαγιά βάζει μόνον φαγί.
 (Διδ)σα. Φτάνει πιά (ὅλοι ὅμως θέλουν νὰ ποῦνε).
 'Ανθοῦλα. 'Η γιαγιά δὲν ἔχει δόντια, δὲν μπορεῖ νὰ φάῃ
 φαγί, τρώγει μαλακά πράματα.
 (Διδ)σα. Τί πράματα;
 Πολλοί. Γάλα, γαιοῦρτι, ριζόγαλα, κρέμα κι ἄλλα.
 Μαθητ. 'Η γιαγιά κάθεται στὴν πολυθρόνα κοντὰ στὴ
 σόμπα.
 (Διδ)σα. Φτάνει πιά· τώρα θὰ σκεφθοῦμε ἄλλα. 'Η γιαγιά
 πλέκει καὶ πρὶν ἀρχίσῃ τί κάνει;
 Μαρίκα. Κάνει τὸ σταυρὸ της.
 (Διδ)σα. (τοὺς βοηθεῖ) γιὰ νὰ μὴ φύγῃ καμμιὰ θηλιά ἀπὸ
 τὴ βελόνα;
 Πολλοί. μιὰ παραμάννα.
 (Διδ)σα. Καλά, μὰ καὶ κάτι ἄλλο βάζει.
 Πολλοί. Γυαλιά, γυαλιά.
 (Διδ)σα. Βέβαια, δὲν βλέπει ἡ καυμένη γιαγιά ὅταν πέθανε
 ὁ παπούς ἔκλαψε πολὺ, ὅταν ἀρρώστησε ὁ Ρήγας πάλι ἔκλαψε
 κι ἄλλες φορὲς ἔκλαψε· γι' αὐτὸ τώρα φορεῖ γυαλιά.
 Τασοῦλα. Πιὸ πολὺ ἔκλαψε ὅταν πέθανε ὁ παπούς.
 (Διδ)σα. 'Ας τὰ πῇ αὐτὰ ἕνας, ὁ Τάκης.
 Τάκης. 'Η γιαγιά φορεῖ γυαλιά γιὰ νὰ βλέπῃ.
 (Διδ)σα. Τώρα θὰ σκεφθοῦμε τί θὰ γράψουμε γιὰ νὰ ἔχουμε
 αὔριο γραμμένο γιὰ τὴν κάμαρα τῆς γιαγιάς. Ποιὸς θέλει νὰ
 μᾶς πῇ;
 Γιαννάκης. Στὴν κάμαρα τῆς γιαγιάς ἔχουμε τρία κρεβ-

βάτια· ένα για τη γιαγιά, ένα μικρό για την Ρήνα κι ένα άλλο μικρό για το Ρήγα.

Διδοσα. Ποιός άλλος θα τὰ πή σάν το Γιαννάκη;

Χρηστος. Στην κάμαρα της γιαγιάς έχουμε τρία κρεβάτια, ένα μεγάλο για την γιαγιά, ένα μικρό για τη Ρήνα κι ένα άλλο μικρό για το Ρήγα.

(τὸ ἐπαναλαμβάνουν κι ἄλλοι).

Διδοσα. Νὰ δῶ τώρα ποιοὶ παιδι θὰ μπορέση νὰ γυρίση πρὸς τὸν πίνακα χωρὶς ν' ἀκουσθῇ καθόλου, (ὅλοι προσπαθοῦν νὰ γυρίσουνε τὰ τραπεζάκια πρὸς τὸ μεγάλο πίνακα, χωρὶς νὰ κάμουν θόρυβο. Τὸ ἓνα παιδι βοηθεῖ τὸ ἄλλο).

Διδοσα. Στάθι, στὸν πίνακα (βγαίνει). Ποιός θὰ πή στὸν Στάθι νὰ γράψῃ;

Μίμησ. (λέγει) Στῆς γιαγιάς τὴν κάμαρα ἔχομε τρία κρεβάτια (ὁ Στάθης δὲν μπορεῖ νὰ γράψῃ..... Ἀντὶ «στῆς» γράφει «σίτς» βγαίνει ἄλλος καὶ τὸν βοηθεῖ γράφοντας «στῆς».

Οἱ ἄλλοι λένε πῶς τὸ σ πρέπει νὰ γίνῃ Σ.

Διδοσα. Πῶς τὸ λένε αὐτὸ τὸ σ;

Πολλοί. Κεφαλαῖο (ὁ Στάθης τὸ διορθώνει).

Διδοσα. Νὰ βάλῃς καὶ περισπωμένη (βάζει). Τώρα ποιά λέξη θὰ γράψουμε;

Μαίρη. γιαγιάς (φωνάζει δυνατὰ).

Διδοσα. Ἐλα λοιπόν, νὰ τὸ γράψῃς.

Μαίρη. (πηγαίνει στὸν πίνακα καὶ βάζει τὴν παλάμη της γιὰ νὰ γράψῃ τὴ λέξι «γιαγιάς» ὕστερα ἀπὸ τὴ λέξι «Στῆς» Προσέχει δηλ. στὴν ἀπόστασι μεταξὺ τῶν λέξεων).

Νίκος. τὸ γ τὸ ἔκαμε στραβό· νὰ τὸ σιάξῃς (τὸ σιάζει) Καὶ τὸ ς. Νὰ μεγαλώσῃς τὴν πάνω οὐρίτσα (ἐπίσης διορθώνει. Βγαίνει ὁ ἄλλος καὶ γράφει τὸ ς πολὺ ὁμορφο).

Διδοσα. Πολὺ ὠραῖο. Κάνε το καὶ σὺ ἔτσι Γ.

Διαβάστε τώρα νὰ δοῦμε τί λέγει (διαβάζουν γιαγιάς). Τώρα ἄλλη λέξι νὰ γράψουμε.

Νίκος. (βάζει τὴν παλάμη του ὕστερα ἀπὸ τὴ λέξι «γιαγιάς» καὶ γράφει). Τὴν (βάζει πάλι τὴν παλάμη του) κάμαρα.

Διδοσα. Βάλε τόνο στὸ -μά. Ὅλοι φωνάζουν) καμάρα, καμάρα. Στὸ τέλος καταλαβαίνει τὸ λάθος του καὶ βάζει τόνο στὸ κά.

Διδοσα. Διαβάστε τώρα.

Πολλοί. Κάμαρα.

Διδοσα. Ποιὸ παιδι θέλει νὰ διαβάσῃ αὐτὰ ποὺ ἔγραψαν στὸν πίνακα;

Ἰβώνη. Ἐγὼ κυρία.

Διδοσα. Καλά, διάβασέ το.

Ἰβώνη. Διαβάζει «Στῆς γιαγιάς τὴν κάμαρα».

Διδ)σα. Καλά, τί χρειάζεται να γράψουμε ακόμα;

Ίβώνη. Έχουμε τρία κρεββάτια.

Διδ)σα. Νάρθης, να τὸ γράψης.

Ίβώνη. Πηγαίνει στὸν πίνακα καὶ γράφει. Δυσκολεύεται στὸ - τρία, γράφει - τία.

Ίωάννα. Λάθος, κυρία: Δὲν λείε τρία, ἔγραψε τία.

Ένας μαθ. Όπως τὸ λένε τὰ μωρὰ - τία.

Διδ)σα. Ποιὸ γράμμα πρέπει νὰ βάλῃ ακόμα γιὰ νὰ λήῃ τρία; Οἱ μαθηταὶ σιγὰ προφέρουν τ-ρ-ία - τ-ρ-ία.

Τάκης. Κυρία, θὰ βάλῃ ἓνα -ρ- μπροστὰ στὸ - τ -

Θανασάκης. Όχι μπροστὰ, ἔπειτα.

Πολλοὶ μαθητ. Μάλιστα, ἔπειτα.

Διδ)σα. Γράψε το, Ίωάννα, καὶ διάβασέ το.

Ή Ίωάννα τὸ γράφει καὶ τὸ διαβάζει.

Διδ)σα. Διαβάσατέ το τώρα ὅλοι.

Μαθητ. (ἐν χορῶ τρία, τρία)

Διδ)σα. Τί θὰ γράψουμε ακόμα;

Πολλοί. Κρεββάτια.

Διδ)σα. Νὰ τὸ γράψῃ αὐτὸ ὁ Χρυσούλης. Ήλα Χρυσούλη. Κάθησε Ίωάννα. Ὁ Χρυσούλης γράφει «κρεβάτια».

Τάκης. Καλὰ τὸ ἔγραψε, κυρία.

Διδ)σα. Καλὰ τὸ ἔγραψε. Νὰ σὰς πῶ ὅμως τί χρειάζεται ακόμα. Πρέπει νὰ γράψῃ δύο β ἔτσι πρέπει.

Ὁ Χρυσούλης τὸ γράφει.

Διδ)σα. Διάβασέ τα Χρυσούλη τώρα ὅλα.

Χρυσούλης. (διαβάζει) «Στῆς γιαιγιᾶς τὴν κάμαρα ἔχουμε τρία κρεββάτια»

Διδ)σα. Μπράβο. Νὰ τὸ διαβάσῃ καὶ ἡ Νίνα. (τὸ διαβάζει). Νὰ τὸ διαβάσουμε ὅλοι μαζὺ (τὸ διαβάζουν).

Διδ)σα. Πολὺ ὥραϊα. Θέλετε τώρα νὰ τὸ γράψετε καὶ στὰ τετράδιά σας;

Μαθητὴς. Θέλουμε, κυρία.

Διδ)σα. Βγάλτε λοιπόν, τὰ τετράδιά σας καὶ προσέξτε ὅλοι νὰ τὸ γράψετε ὥραϊα.

Οἱ μαθηταὶ βγάλουν τὰ τετράδια καὶ γράφουν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῆς διδ)λίσσης. Γίνεται μάθημα καλλιγραφίας.

Διδ)σα. Τώρα ποὺ τελειώσατε, παιδιὰ, σιγὰ, σιγὰ, διάλειμμα.

(γίνεται διάλειμμα).

Δευτέρα ώρα.

Μάθημα Χειροτεχνίας - Ίχνογραφίας.

Διδσ α. Τί είπαμε, παιδιά, πώς βάζει ή γιαγιά πριν αρχίση τη δουλειά, γιά νά βλέπη;

Όλοι. Γυαλιά, κυρία.

Διδσ α. Ζέρετε σεις νά κάνετε γυαλιά;

Μαθηταί. Όχι, δέν ξέρομε.

Διδσ α. Όχι όμως σάν αυτά πού φορεΐ ή γιαγιά, αλλά έτσι, νά μοιάζουνε. Άν σās δώσω από τούτο έδω τó μαλακό ξύλο (δεικνύει χόρτο πού κάνουν τίς σκούπες) μπορείτε νά κάμετε γυαλιά σάν τής γιαγιάς;

Πολλοί μαθ. Μπορούμε, κυρία.

Μενάκης. Μά δέν θάχουν, κυρία, τζάμι.

Διδσ α. Δέν πειράζει, νά κάμετε τά γυαλιά, χωρίς τζάμι

Πολλοί μαθ. Ζέρομε, ξέρομε.

Σοφοϋλα. Έγώ έκαμα μιά φορά μέ τή μεγάλη μου αδελφή τής κούκλας μου, πού θέλαμε νά τήν κάμωμε γρηά. Τά κάμαμε από τέλι.

Διδσ α. Καλά. Τώρα θά κάμετε όλα τά παιδιά, από τó μαλακό αυτό ξύλο. (Περνά από όλα τά τραπεζάκια καί δίνει σέ κάθε παιδι από 2-3 ξυλάκια. Τά παιδιά μέ πολλή εύχαρίστησι άσχολούνται νά κάμουν τά γυαλιά. Ή διδσ τά βοηθεΐ).

Διδσ α. Όποιος τελειώνει, θά τά φοράη (σέ λίγο όλοι φορούν τά γυαλιά των, άλληλοκοιτάζονται καί γελούν).

Τάκης. Όλοι γενήκαμε παπουδες καί γιαγιάδες (τά παιδιά γελούν περισσότερο).

Ίβώνη. Έγώ θά τά δείξω τής γιαγιάς μου.

Γιαννάκης. Κι έγώ.

Μίμης. Έγώ δέν έχω γιαγιά.

Τάκης. Νά τά φυλάξης, σάν θά κάμης, νά τής τά δείξης.

Διδσ α. Φθάνει τώρα. Ώραϊα έκάματε όλοι τά γυαλιά. Ζέρετε όμως καί νά τά ζωγραφίσετε;

Μαθηταί. Ζέρομε, κυρία.

Διδσ α. Βγάλετε λοιπόν τά τετράδια τής ίχνογραφίας καί νά ίχνογραφήσετε τά γυαλιά τής γιαγιάς (άρχίζει ή ίχνογράφησι. Μερικά παιδιά κάνουν χρωματιστά γυαλιά).

Διδσ α. Τά χρωματιστά γυαλιά, τί χρώμα έχουν; Άλλοι λένε πράσινο, άλλοι μαύρο.

Τάκης. Τά μαύρα είναι γιά τόν ήλιο.

Διδσ α. Μαύρα καί πράσινα λοιπόν νά κάνετε καί σεις (έπαινει τήν Ίωάννα, τήν Ίβώνη, γιά τά καλά γυαλιά τους,

τῆς Εὐδοξίας, λέγει, εἶνε πολὺ μικρά). Τὰ καλύτερα εἶναι τοῦ Γιωργάκη. Μὲ κόκκαλο ποὺ μπαίνει στ' αὐτιά. Μπράβο Γιωργάκη (ὁ Γιωργάκης τὰ δείχνει στοὺς ἄλλους γιὰ ὑπόδειγμα κι ὅλοι προσπαθοῦν νὰ τὸν μιμηθοῦν.

Ἡ Διδ)σα προσπαθεῖ τὸ τέλειο νὰ βγῇ ἀπὸ τὰ παιδιὰ κι ὄχι ἀπὸ τὴν ἴδια).

Μα ρίκα. Ἐγὼ τὰ ἔκανα καφέ.

Διδ)σα. Ὠραῖα γιὰ κοιτάξετε καὶ τοῦ Βασιλάκη τὶ Ὠραῖα ποὺ ἔγιναν.

(Ἐξετάζει τὴν ἐργασία ὅλων τῶν παιδιῶν καὶ κάτι λέγει γιὰ τὸν καθένα. Κτυπᾷ διάλειμμα).

Διδ)σα. Ὠραῖα τὰ ἔκαματε ὅλοι. Μπράβο, φυλάξετε τώρα τὰ τετράδιά σας καὶ κάμετε διάλειμμα.

Γίνεται διάλειμμα.

Τρίτη (τελευταία) ὥρα.

Ἀριθμητική (περὶ τοῦ ἀριθ. 5) καὶ Θρησκευτικά.

Διδ)σα. Ποιὸς ξέρει κανένα τραγουδάκι ποὺ νὰ τοῦ τῶμαθε ἢ γιαιγιά του;

Τάκης. Ἐμένα ἢ γιαιγιά μου μοῦ ἔμαθε παραμῦθια.

Φιφή. Κι ἔμένα μοῦ λέει παραμῦθια ἢ γιαιγιά μου.

Διδ)σα. Θέλετε νὰ σᾶς πῶ ἓνα τραγουδάκι ποὺ μοῦ τῶμαθε ἢ γιαιγιά μου ὅταν πῆγαίνα στὸ σχολεῖο;

Μαθητ. Θέλομε, κυρία.

Διδ)σα. Ἀκοῦστέ το: Λέγει: Εἰς τὸ δένδρο τὸ ψηλὸ, ἀναβαίνω καὶ γελῶ. Στὰ κλωνάρια εἶμαι πάνω, τὸνα ἀφήνω τ' ἄλλο πιάνω. Τώρα σπάζει τὸ κλαράκι μπᾶμ καὶ πέφτει τὸ παιδάκι. Σᾶς ἀρέσει;

Μαθητ. Μᾶς ἀρέσει. Ξαναπῆστο.

Διδ)σα. Θὰ τὸ ξαναπῶ. Θὰ σᾶς δείξω καὶ τὸ δένδρο καὶ τὸ παιδάκι. Τὸ ἓνα χέρι μου θὰ εἶνε τὸ δένδρο καὶ τὸ ἄλλο τὸ παιδάκι, ποὺ ἀνεβαίνει στὸ δέντρο. Κοιτάξετε. Νὰ το τὸ δένδρο (ἀνοίγει τὰ δάκτυλα τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, ποὺ παριστᾷ τὸ δέντρο). Νὰ τὸ παιδάκι (ὁ πρῶτος δάκτυλος τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐπαναλαμβάνει ρυθμικὰ τὸ τραγουδάκι, ἐνῶ μὲ τὸν δάκτυλο τῆς δεξιᾶς χειρὸς, ἐγγίζει τὰ ἀνοικτὰ δάκτυλα τῆς ἀριστερᾶς (δένδρο). Κάθε στροφὴ τελειώνει στὸν τελευταῖο δάκτυλο.

Διδ)σα. Θέλετε τώρα νὰ τὸ ποῦμε ὅλοι μαζί;

Μαθητ.αί. Μάλιστα, θέλουμε.

Διδ)σα. Κάμετε καὶ σεῖς μὲ τὰ χεράκια σας τὸ δένδρο καὶ

τὸ παιδί: Δένδρο θὰ εἶνε τὸ χέρι πού δὲν γράφει, παιδί τὸ χέρι πού γράφομε. Δείξτε ὅλοι τὸ δένδρο καὶ τὸ παιδάκι (τὰ παιδιὰ σηκώνουν μὲ ἀνοικτὰ τὰ δάκτυλα τοῦ ἀριστεροῦ χεριοῦ· ἔχουν σηκωμένο καὶ τὸ δεξιὸ μὲ ἀνοικτὸ τὸν δείκτη).

Διδασκα. Τώρα θὰ τὸ λέγω ἐγὼ πρώτη καὶ ἔπειτα σεῖς.

Ἐπαναλαμβάνεται δυὸ φορές ρυθμικὰ τὸ τραγουδάκι.

Διδασκα. Φθάνει. Ποιὸ παιδί θὰ μοῦ πῇ τώρα πόσα κλαδιὰ ἔχει τὸ δένδρο πού ἀνέβηκε τὸ παιδί; Ὁ Μίμης νὰ πῇ.

Μίμης. Πέντε κλαδιὰ ἔχει.

Διδασκα. Πῶς τὸ ξέρεις;

Μίμης. Γιατὶ πέντε εἶνε καὶ τὰ δάκτυλα.

Διδασκα. Μέτρησέ τα δυνατὰ καὶ δείχνε τα.

Μίμης. Τὰ μετρᾷ καὶ τὰ δείχνει· ἓνα, δύο, τρία, τέσσαρα, πέντε.

Διδασκα. Καὶ ἡ Φρόσω νὰ μᾶς μετρήσῃ τὰ κλαδιὰ τοῦ δένδρου.

Φρόσω. Τὰ μετρᾷ.

Διδασκα. Καὶ ὁ Γιαννάκης (τὰ μετρᾷ).

Διδασκα. Ὅλοι νὰ μετρήσῃτε (τὰ μετροῦν).

Διδασκα. Ποιὸς θυμᾶται νὰ μᾶς πῇ πόσες γειτόνισσες ἦταν στὸ παιχνίδι πού παίξαμε, τῆς γιαγιάς.

Πολλοὶ μαθητ. Πέντε, κυρία.

Διδασκα. Ποιὸς ξέρεي νὰ μᾶς μετρήσῃ καὶ τίς πόρτες τοῦ σπιτιοῦ μας (πρόκειται περὶ τοῦ κουκλίστικου σπιτιοῦ πού ἔχει στηθῇ στὸ μέσον τῆς αἰθούσης).

Νάρθη ὁ Γεωργάκης νὰ τὰ μετρήσῃ.

Γεωργάκης. Πηγαίνει, καὶ τίς μετρᾷ μιά, μιά: Εἶνε πέντε, κυρία.

Διδασκα. Σηκωθῆτε ὅλοι ὄρθιοι, νὰ τίς ξαναμετρήσῃ, νὰ τίς δῆτε: Ξαναμέτρησέ τις, Γεωργάκη. Οἱ μαθηταὶ σηκώνονται μπροστὰ στὰ τραπεζάκια τους καὶ βλέπουν καὶ ὁ Γεωργάκης δείχνει καὶ μετρᾷ τίς πόρτες τοῦ σπιτιοῦ: Μιά, δυό, τρεῖς, τέσσαρες, πέντε.

Διδασκα. Καθῆσете τώρα. Ζέρετε νὰ γράφετε τὸ 5;

Τάκης. Ἐγὼ ξέρω, κυρία.

Διδασκα. Οἱ ἄλλοι ὅμως δὲν τὸ ξέρουν. Κοιτάξετε νὰ τὸ γράψω ἐγὼ στὸν πίνακα. Γράφει στὸν πίνακα ἀναλυτικά. Μιά γραμμὴ ἴσια, στὸ κάτω μέρος μιά καμπουριαστή, στὸ ἐπάνω μιά πλαγιαστή, τὸ ἐπαναλαμβάνει τρεῖς, τέσσαρες φορές.

Διδασκα. Πῶς τὸν λέγουν, Ἰβώνη, τὸν ἀριθμὸ αὐτό;

Ἰβώνη. Τὸν λένε πέντε.

Διδασκα. Ὅλοι νὰ μοῦ τὸ ποῦν (οἱ μαθηταὶ τὸ λέγουν).

Διδασκα. Σηκωθῆτε νὰ τὸν γράψετε καὶ σεῖς στὸν πίνακα. Νὰ πάρῃ καθένας κιμωλία καὶ νὰ σηκωθῇ νὰ γράψῃ. Σηκώ-

νουνται ὅλοι καὶ γράφουν στοὺς πίνακες ποὺ εἶνε γύρω στοὺς τοίχους τῆς αἵθουσας. Ἡ διδ)σα περνᾷ ἀπὸ τὸν καθένα καὶ τὸν διορθώνει. Ὅσοι τὸ γράφουν καλὰ, τοὺς λέγει νὰ καθήσουν νὰ τὸ γράψουν καὶ στὸ τετράδιο.

Διδ)σ α. Φθάνει. Θέλω νὰ μᾶς πῇ ὁ Μένος πόσα κλωνάρια τοῦ δέντρου τῆς γιαγιᾶς ἔσπασαν;

Μένος. Σκέπτεται λίγο—ένα, κυρία.

Διδ)σ α. Ἀφοῦ ἔσπασε ένα, πόσα ἔμειναν;

Μένος. Ἀφοῦ ἔσπασε ένα κλωνάρι, ἔμειναν τέσσαρα κλωνάρια.

Διδ)σ α. Νὰ μᾶς πῇ καὶ ἡ Μαρίκα πόσες πόρτες ἔχει ἡ αἵθουσά μας.

Μαρίκα. Μία ἔχει, κυρία.

Διδ)σ α. Πόσες ἔχει τὸ σπίτι μας, Μίμη;

Μίμη. Τὸ σπίτι μας ἔχει πέντε πόρτες.

Διδ)σ α. Πόσες παραπάνω πόρτες ἔχει τὸ σπίτι μας ἀπὸ τὴν αἵθουσα Χρηστάκι;

Χρηστάκης. Τὸ σπίτι μας ἔχει τέσσαρες πόρτες παραπάνω.

Διδ)σ α. Ὁ Τάκης νὰ μᾶς πῇ, ἂν βάλωμε στὴν αἵθουσά μας δύο πόρτες ἀκόμη, πόσες θὰ ἔχη;

Τάκης. Ἄν βάλωμε στὴν αἵθουσά μας δύο πόρτες ἀκόμη, θὰ ἔχη τρεῖς πόρτες.

Γιαννάκης. Καὶ παράθυρα ἔχει τέσσαρα ἡ αἵθουσά μας.

Διδ)σ α. Μάλιστα. Ἡ Ἰωάννα νὰ μᾶς πῇ: ἔαν σπάσουνε δύο κλαδιὰ τοῦ δέντρου, πόσα κλαδιὰ θὰ μείνουν; νὰ μᾶς τὸ δείξῃ στὸ χέρι ποὺ κάμαμε κλαδί.

Ἰωάννα. Ἀνοίγει τὰ δάκτυλα τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ. Λέγει: τὸ δέντρο ἔχει πέντε κλαδιὰ, ἂν σπάσουνε τὰ δυὸ (χαμηλώνει μὲ τὸ δεξιὸ χέρι δύο δάκτυλα τῆς ἀριστερᾶς) θὰ μείνουν τρία κλαδιὰ.

Διδ)σ α. Καλὰ τὸ εἶπε ἡ Ἰωάννα. Φθάνει. Στὸ σπίτι σας θὰ μοῦ γράψετε στὸ τετράδιό σας ένα δέντρο νὰ ἔχη πέντε κλαδιὰ καὶ ένα σπίτι νὰ ἔχη πέντε πόρτες: Νὰ μοῦ γράψετε καὶ δέκα φορές τὸν ἀριθμὸ 5. Φυλάξετε τώρα τὰ τετράδιά σας.

Συνέχεια: Θρησκευτικά. Μιά προσευχή.

Διδ)σ α. Τώρα θέλω νὰ μᾶς πῇ, ὅποιο παιδάκι ξέρει, τί κάνει ἡ γιαγιὰ τὸ βράδυ, πρὶν νὰ κοιμηθῇ!

Φωφώ. Ἡ γιαγιὰ τὸ βράδυ πρὶν νὰ κοιμηθῇ βγάζει τὰ ροῦχα τῆς καὶ βάζει τὰ νυχτικά τῆς.

Διδ)σ α. Δὲν κάνει τίποτε ἄλλο;

Τάκης. Λέγει καὶ καλὴ νύκτα.

Διδ)σ α. Ἄλλο τίποτε;

Ἰβώ ν η. Κυρία, κάνει καὶ τὴν προσευχή της.

Διδασ α. Καλὰ τὸ εἶπε ἡ Ἰβώνη. Ποιὸ παιδί τώρα ξέρει νὰ μᾶς πῇ τί λέγει ἡ γιαγιά στὴν προσευχή της;

Τάκ ης. Τὴν λέγει σιγά, καὶ δὲν τὴν ἀκοῦμε.

Διδασ α. Μὲ τὸ νοῦ σας νὰ βρῆτε, σὰν τί θὰ λέγη ἡ γιαγιά στὴν προσευχή της. Κλείστε τὰ ματάκια σας καὶ σκεφθῆτε (τὰ κλείνουν καὶ σκέπτονται).

Διδασ α. Ἀνοίξτε τὰ ματάκια σας. Σκεφθήκατε; νὰ μᾶς πῇ ἡ Φρόσω.

Φρόσω. Ἡ γιαγιά λέει στὴν προσευχή της: Θεέ μου νὰ κάνης τὰ ἐγγονάκια μου πλούσια καὶ νὰ μὲ ἀγαποῦν.

Νώ τ ας. Θεέ μου, βοήθησέ με νὰ κοιμηθῶ καλὰ καὶ νὰ μὴ δῶ κακὸ ὄνειρο.

Τασία. Θεέ μου νὰ κάνης τὰ ἐγγονάκια μου καλὰ παιδιά, νὰ μὴν εἶνε φτωχὰ, νὰ εἶναι πλούσια καὶ νὰ δίνουν στοὺς φτωχοὺς.

Μέλπω. Θεέ μου, σὲ παρακαλῶ πολὺ νὰ δώσης ὑγεία στ' ἀγγονάκια μου.

Μαίρη. Θεέ μου, νὰ φυλάγης τ' ἀγγονάκια μου μὴν ἀρρωστήσουν.

Χρήστος. Θεέ μου, νὰ φυλάγης τ' ἀγγονάκια μου νὰ γίνουν καλὰ παιδιά, νὰ μὴν ἀρρωστήσουν ποτὲ οὔτε νὰ μὴν ποῦνε ποτὲ κακὸ λόγο.

Γιαννάκης. Θεέ μου, νὰ μὴν ἀρρωστήσουν τ' ἀγγονάκια, νὰ μεγαλώνουν, νὰ πιάσουν καλὴ δουλειά.

Σοφοῦλα. Θεέ μου, νὰ γίνουν παρὰ πολὺ μεγάλα παιδιά, νὰ πάρουν δουλειά, νὰ εἶναι πολὺ πλούσια κι ὕστερα νὰ πεθάνη ἡ γιαγιά.

Διδασ α. Νὰ πῶ κι ἐγὼ τὴν προσευχή τῆς γιαγιᾶς;

Μαθ. Μάλιστα, κυρία.

Διδασ α. Λέγει. Θεέ μου, νὰ βοηθήσης τὰ ἐγγονάκια μου νὰ μὴν ἀρρωστήσουν, νὰ μεγαλώσουν, νὰ γίνουν καλοὶ καὶ πλούσιοι ἄνθρωποι, νὰ βοηθοῦν τοὺς φτωχοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ ἀγαποῦν καὶ τὴ γιαγιά τους.

Διδασ α. Νὰ τὴν ποῦμε τώρα καὶ μαζί. Θὰ λέγω ἐγὼ πρώτη καὶ ἔπειτα σεῖς. Ἐπαναλαμβάνεται δύο φορές ἡ προσευχή.

Κτυπᾷ τὸ κουδοῦνι. Σχολοῦν τὰ παιδιά.

Παραθέτομε τὸ ἀναγνωστικὸ πού ἐβγαλαν τὰ παιδιά ἀπὸ τὴν ἐνότητα «ἡ Γιαγιά».

«Ἡ γιαγιά γνέθει. Ἡ γιαγιά πλέκει. Ἡ γιαγιά χτενίζει τὴ Βάσω. Ἡ γιαγιά ξέρει παραμύθια.» (διδάσκεται πρώτη φορὰ τὸ εἰ).

«Ή γιαγιά ταΐζει τις κότες, τὸν πετεινό, τις πάπιες, τις χήνες, τὰ περιστέρια».

«Τῆς γιαγιάς ἡ κάμαρα ἔχει τὸ παράθυρο στὴν ἀνατολὴ καὶ τὴν πόρτα στὴ δύσι».

Ἀναγνωστικό ἀπὸ εὐκαιριακὴ διδασκαλία.

«Σήμερα φυσάει κρύος ἀέρας καὶ κάπου ρίχνει ψιλὴ βροχή, (διδάσκονται πρώτη φορὰ τὸ *κρ χν* καὶ *βρ*)».

ΤΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

Τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Δευτέρας τάξεως εἶνε, περίπου, ὅπως καὶ τῆς πρώτης. Ἐχει ἀτομικὰ τραπεζάκια καὶ μικρὰ καθίσματα, εὐκολοκίνητα. Μαυροπίνακες εἰς ὅλες τις πλευρές.

Καλλιτεχνικὲς εἰκόνες παιδικές. Δοχεῖο μεγάλο μὲ ἄμμο. Ἐφαρμόζεται καὶ στὴ τάξι αὐτὴ ἡ ἐνιαία συγκεντρωτικὴ διδασκαλία. Ἡ πρώτη ἀνάγνωσι βγαίνει ἀπὸ τὸ θέμα ποὺ ἐξετάζεται. Τὰ παιδιὰ δηλ. κάνουν ἰδικὸ τῶν ἀναγνωσμάτων. Τὸ βιβλίο τὸ χρησιμοποιοῦμε ὅταν κανένα ἀπὸ τὰ κεφάλαιά του μπορῇ νὰ συσχετισθῇ μὲ τὸ συζητούμενο θέμα, ἢ ὡς ἐλεύθερο ἀνάγνωσμα, ὡς λέμε καὶ παραπάνω.

ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Διδασκαλίαι μιᾶς ἡμέρας (9-1) τῆς διδ(σ)ης Ἀδαμαντίας Χατζηθαθανάσιου.

Πρώτη ὥρα.

Πατριδογνωσία, Πραγματογνωσία, ὕστερα ἀπὸ μιὰ διδακτικὴ ἐκδρομὴ, στὸ Συνοικισμό Νέα Κρήνη.

Διδ(σ)α. Γιὰ τὸν περίπατο ποὺ κάναμε τὸ Σάββατο θάχετε γράψει βέβαια στὸ ἡμερολόγιό σας.

Παιδ(ι)ά. Μάλιστα, μάλιστα.

Διδ(σ)α. Ἐγὼ λέγω νὰ διαβάσουμε μερικὰ ἡμερολόγια γιὰ νὰ δοῦνε πῶς περάσαμε καὶ τὰ παιδάκια ποὺ δὲν ἦταν στὴν ἐκδρομὴ.

Ἐτ(α). Νὰ διαβάσω ἐγώ;

Διδ(σ)α. Καλὰ, διάβασε.

Σημείωσις.

Στὴν Α'. τάξι καθὼς καὶ στὴ Β'. δὲν μεταχειρίζομεθα ἰδιαιτέρο ἀναγνωστικό: Ἡ ἀνάγνωσις βγαίνει ἀπὸ τὴν ἐργασία τῶν ἰδίων τῶν παιδιῶν: Τὰ παιδιὰ δηλαδὴ μόνω τω. κάνουν τὸ ἀναγνωστικό τῶν: Τὸ ἀναγνωστικό ποὺ ὀρίζει τὸ Κράτος τὸ μεταχειρίζομεθα στὶς ἐλεύθερες ἐργασίες ἢ σὰν ἐλεύθερο ἀνάγνωσμα.

*Ε τ α. (διαβάζει). Κυριακή 28 του Γενάρη 1934. Χθές πήγε η τάξι μας έκδρομή στη Νέα Κρήνη. Είδαμε πολλά πράματα. Τήν ἐκκλησία 'Αγ. Παρασκευή, τήν πλατεία του χωριού, τὸ καφενεῖο. "Υστερα πήγαμε στήν ἀμμουδιά. Είδαμε τοὺς ψαράδες πού ἀπλωναν τὰ δίχτυα τους γιὰ νὰ στεγνώσουν. Ἡ θάλασσα ἦταν γεμάτη ἀπὸ ψαρόβαρκες. Ρωτήσαμε ἓνα ψαρά πῶς ψαρεύουν καὶ τί ψάρια πιάνουν. "Υστερα μὲ τὴ βάρκα του πήγαμε βόλτα. "Ολο τραγούδια καὶ χαρὲς εἴχαμε.

*Ε ν α ς μ α θ. "Ετα, δὲ μᾶς διηγήθηκες τί μᾶς εἶπε ἡ γυναῖκα ἐκείνη στήν ἐκκλησία, οὔτε καὶ γιὰ τὸν ψαρά. "Επρεπε αὐτὰ νὰ τᾶγραφες.

*Α λ λ η μ α θ. Δὲν ἀνέφερες τὸ μαραγκοῦδικο ποῦκανε βάρκες.

*Ε τ α. "Εγὼ δὲν πήγα μέσα.

*Η ρ ὡ. Νὰ διαβάσω κι ἐγώ;

Δ ι δ) σ α. Μάλιστα, διάβασε.

*Η ρ ὡ. (διαβάζει) Σάββατο 27 τοῦ Γενάρη 1934. Σήμερα πού ζύτηνησα εἶδα τὴ μέρα συννεφιασμένη καὶ στενοχωρήθηκα. Φοβήθηκα μήπως δὲν πᾶμε περίπατο. Ἡ μαμά μου δὲ μοῦ ἔβαλε πολὺ φαγί. "Ενα αὐγὸ, δύο μανταρίνια καὶ μιὰ χοντρή φέτα ψωμί, βοῦτυρο καὶ σαλάμι. Τὰ ἔβαλα στὸ καλαθάκι μου καὶ πήγα σχολειό. "Ολα τὰ παιδιά μὲ τὰ καλαθάκια τους. Ἡ Δ ι δ) σ α μᾶς εἶπε πῶς θὰ φύγουμε στὶς 10 ἡ ὥρα γιὰ νὰ καθάρισῃ ὁ οὐρανὸς μὲ τὸν ἥλιο πού ἄρχισε νὰ φαίνεται. Ξεκινήσαμε μὲ τραγούδια. Στὸ δρόμο τοῦ σχολείου μας εἶδαμε δύο δεσποινίδες πού γνώριζαν τὴν Διδ)σα μας. Πήραμε ἀπ' τὴν ὁδὸ Τσιμισκῆ τὸ τράμ. Πηγαίναμε ὅλο μὲ τραγούδια. Τραγουδοῦσαμε τὸ μπακάλη, τὸ μαραγκό, τὰ ναυτάκια. Στὸ Ντεπὼ κατεβήκαμε. Μπήκαμε στὸ Λεωφορεῖο. Μαζί μας ἦταν καὶ τὸ μονοτάξιο, ὅμως πῆραν ἄλλο λεωφορεῖο. Στὸ δρόμο μᾶς πέρασε τὸ μονοτάξιο. Φτάσαμε στήν Νέα Κρήνη. Τραβήξαμε πρῶτα στήν ἐκκλησία. Κάναμε τὴν προσευχή μας. "Υστερα πήγαμε νὰ φᾶμε. Ἡ Δεσποinouῖλα, Καίτη, ἡ Βέα, κι ἐγὼ καθήσαμε μαζί. Τί ὄρεξι! "Ο καθένας εἶχε καλὰ φαγητά. Ἡ Δεσποinouῖλα εἶχε λίγο ψητό, ἓνα αὐγὸ, ἄσπρο τυρί, παξιμάδια, μανταρίνια, καρύδια, σῦκα καὶ μύγδαλα. Ἡ Καίτη τὰ ἴδια. Ἡ "Ετα μὲ τὴν ἰδέα πῶς δὲ θὰ πᾶμε εἶχε τυρί καὶ ψωμί. Ἡ Βέα δὲ θυμᾶται. Πήγαμε καὶ βόλτα μὲ τὴ βάρκα. "Ε, τί γέλοια. Ἡ Δ)νις μας τράβηξε κουτί. Τραγουδήσαμε τὸν ψαρά, τὰ ναυτάκια. Σὰν γυρίσαμε στήν ἀμμουδιά, κάναμε γυμναστικὴ μὲ τὸ τραγούδι τοῦ ναύτη. "Υστερα ρίξαμε πέτρες στὴ θάλασσα καὶ κοιτάξαμε νὰ κάνῃ ἡ πέτρα μας πολλοὺς γύρους στὸ νερό. (τελειώνοντας λέγει). Τί ἔχετε νὰ παρατηρήσετε καὶ σηκώνετε χέρι; "Αλλὰ πρὶν μοῦ

πῆτε σείς, νὰ σᾶς πῶ μερικά πράματα πού ξέχασα νὰ τὰ γράψω στὸ ἡμερολόγιό μου.

Ἡ καντηλανάφτρα μᾶς εἶπε πὼς τὸ χωριὸ ἐγίνε τὸ 1929. Τὴν ἐκκλησία του τὴν ἔκανε τὸ Κράτος τὸ 1931. *Ἄλλες ἐκκλησίες δὲν ἔχει. Μόνο μιὰ μικρή..... (ἄλλος μαθ.) τὸν Ἅγιο Γιάννη.

Ἡ ρ ῶ. Ναί, τὸν Ἅγ. Γιάννη, πού τὴν ἔκανε ἓνας πλούσιος με δικά του λεφτά. Τὸ χωριὸ δὲν ἔχει οὔτε σχολεῖο καὶ τὰ παιδιὰ πᾶνε μισὴ ὥρα δρόμο στὸ σχολεῖο τῆς Ἀρετσοῦς. Τὸ χειμῶνα γεμίζουν καὶ λάσπες. Τώρα ὁμως ἔβαλαν τὰ θεμέλια γιὰ νὰ χτίσουν σχολεῖο. (διαμαρτύρεται γιατί πολλὰ παιδιὰ θέλουν νὰ τὴ βοηθήσουν χωρὶς νὰ θέλῃ ἡ ἴδια). Φοῦρνο δὲν ἔχει. Τὰ ψωμιὰ τὰ παίρνουν ἀπ' τὴ Θεσ)νίκη καὶ τὰ πουλᾶνε στὸ μαγαζὶ τοῦ μπακάλη. *Ἐχει σπίτια..... δὲν ξέρω πόσα ἐγὼ μήπως θυμάται κανεῖς; (ἓνα παιδί, ὁ γραμματέας τῆς τάξης ἀνοίγει τίς σημειώσεις πού κρατοῦσε ἐκεῖ καὶ λέει). 250 σπίτια καὶ 2500 κατοίκους.

Ἡ ρ ῶ. Λοιπὸν πήγαμε στὴ βάρκα ὕστερα ἐνὸς ψαρά. Τὸν παρακαλέσαμε νὰ μᾶς μιλήσῃ γιὰ τὴ δουλειὰ του. Μᾶς εἶπε πὼς με τὴ φουρτούνα δὲν ἔρχονται τὰ ψάρια ἐκεῖ καὶ δὲν ψαρεύουν. Ξεκουράζονται, λέει, στὰ σπίτια τους καὶ στὸ καφενεῖο. Ἄμα θέλουν νὰ ψαρέψουν μπαρμπούνια, σαρδέλλες ἔχουν πυκνότερα δίχτυα. Γιὰ τίς σουπιές ὁμως καὶ κεφαλόπουλα πιὸ μεγάλες τρύπες ἔχουν τὰ δίχτυα. Ἡ ὁκὰ τὰ μπαρμπούνια ἔχει 60 δρχμ. Βγάζουν τὴ μέρα ἅμα εἶνε καλὸς καιρὸς 20—30 ὁκάδες. Στὸ μέρος αὐτὸ βγάζουν περισσότερὸ σουπιές καὶ κεφαλόπουλα.

Ἡ ρ ῶ. Τελείωσα παιδιά.

Μ α θ η τ. Ἐμένα μ' ἄρσε, Ἡ ρ ῶ, γιατί τὰ διηγῆθηκες πολὺ ὠραῖα.

*Ἀ λ λ ο ς μ α θ. Δὲ μᾶς εἶπες ποῦ πήγαμε νὰ φᾶμε καὶ καθίσαμε στὸ καφενεῖο γιατί ἔκανε λίγο κρύο.

Ἡ ρ ῶ. Πῶς; τὸ εἶπα (διαβάζει σχετικὸ κομμάτι ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιό της).....

Δ ι δ σ α. Γιατί νᾶναι πυκνότερα τὸ δίχτυα γιὰ τὸ ψάρεμα τῶν μπαρμπουνίων καὶ σαρδελλῶν;

Ἡ ρ ῶ. Γιατί εἶνε τὰ ψάρια μικρά. Ἄμα ἦταν μεγάλα θάβρηναν ἔξω ἀπὸ τὸ δίχτυ πάλι.

Δ ε ὕ τ ε ρ ο ς μ α θ. Ἐμεῖς τὸν ρωτήσαμε νὰ μᾶς πῇ μιὰ ἱστορία ἂν ἔχη ἀπ' τὴ ζωὴ του κι αὐτὸς μᾶς εἶπε πὼς δὲν ἔχει. Ἐνῶ οἱ ψαράδες ἔχουν, ὅπως λέει μάλιστα κι ἓνα ποίημα δὲν ξέρω ὁμως τίνος εἶναι.

«Τοῦ ψαρᾶ ἡ δουλειὰ εἶναι πολὺ βαρειά,
ἡ βάρκα εἶν' ἡ φωληὰ του,
κι ἡ θάλασσα εἶνε πολὺ κακιὰ γι' αὐτόν».

Καὶ βέβαια εἶναι κακιὰ, γιατίι με τὶς φουρτοῦνες δὲν ψαρεύουν καὶ στενοχωριοῦνται. Τί καλὰ νὰ μᾶς ἔλεγε μιὰ ἱστορία γιὰ τὴν φουρτοῦνα!

Διδοσ. Ποιὸν καιρὸ μᾶς εἶπε πὼς στενοχωριοῦνται περισσότερο; θυμᾶσθε;

Μαθητ. Τὸν χειμῶνα, πού φυσάει ὁ ἀέρας κι ἔχει φουρτοῦνες.

Διδοσ. Σχετικὰ με τὸ ψάρεμα θυμᾶστε πότε μᾶς εἶπε πὼς τὸ κάνουν;

Μαθητ. Κοντὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα.

Διδοσ. Γιὰ τὸ χωριὸ ἔχει κανεὶς νὰ συμπληρώσῃ;

Μαθητ. Μᾶς εἶπε, Ἡρώ, πὼς τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἔκανε τὸ Κράτος· δὲ μᾶς εἶπε ὅμως τὶς εἰκόνες, τὰ κεντήματα, τοὺς πολυελαίους καὶ ἄλλα τ' ἀφιέρωσαν οἱ ἄνθρωποι τοῦ χωριοῦ.

Ἀλλος μαθ. Μᾶς εἶπε ἡ καντηλανάφτρα πὼς πίσω ἀπ' τὴν ἐκκλησίαν εἶναι τὸ ἵπποδρόμιο. Ἐκεῖ κατεβαίνουν τ' ἀεροπλάνα.

Παιδιά. Ὁχι ἵπποδρόμιο, ἀεροδρόμιο.

Διδοσ. Ἴπποδρόμιο ποιοὺ λένε;

Μαθητ. Ἐκεῖ πού τρέχουν τ' ἄλογα.

Διδοσ. Ἀλλες πληροφορίες σχετικὰ με τὸ χωριὸ ἔχουμε;

Μαθητ. Ἐχει ταχυδρομεῖο, τηλεφωνεῖο, τηλεγραφεῖο καὶ εἶνε καὶ τὰ τρία σ' ἓνα μαγαζί.

Ἀλλος μαθ. Ἐχει ἓνα μπακάλικο, 2 καρβουνιάρικα.

Ἐτερος μαθ. Δυὸ παπουτσιδίκια.

Ἀλλος μαθ. Ἐνα μαραγκοῦδικο γιὰ ἐπιπλά κι ἓνα πού κάνει βάρκες με ξύλο ἀπὸ πεῦκο.

Ἀλλος μαθ. Οἱ ἄνθρωποι εἶνε ἀπὸ τὴ Σμύρνη.

Διδοσ. (συμπληρώνοντας) Ἀπ' τὸν Τσεσμέ τῆς Σμύρνης. Ἡ λέξι τσεσμές εἶνε τουρκικὴ καὶ θὰ πῇ βρύση, κρήνη. Κι ἐπειδὴ ἡ βρύση λέγεται καὶ κρήνη γι' αὐτὸ τὸ λένε τὸ χωριὸ, Νέα Κρήνη.

Μαθητ. Ἐχει ἓνα μεγάλο δρόμο πού τὸν λένε ἐρυθ.....

Διδοσ. Ἐρυθραία. Τὸν λένε ἔτσι γιὰ νὰ θυμοῦνται τὴ Σμύρνη πού κάηκε τὸ 1922.

Μαθητ. Ἐχει κι ἄλλο ἓνα μεγάλο δρόμο πού τὸν λένε Σμύρνη.

Ἀλλος μαθ. Στους δρόμους τοῦ χωριοῦ ἡ Δημαρχία μας ἔβαλε ἡλεκτρικὸ φῶς. Στὰ σπίτια τους καίνε λάμπες με γκάζι.

Διδ)σα. Σε τί είδαμε νά δουλεύουν οί άνθρωποι τοῦ χωριοῦ αὐτοῦ;

Μαθητ. Στό ψάρεμα, δεσποινίς.

Δεύτερος μαθ. Δέν ἔχει γεωργούς. Δέ σπέρνουν στο χωριό αὐτό σιτάρι, οὔτε καί ἀμπέλια ἔχει.

Τρίτος μαθ. Ἡ γῆ εἶναι ὅλο πέτρα καί δέν μποροῦν νά σκάψουν.

Τέταρτος μαθητ. Ἔχουν καί τή θάλασσα κοντά.

Διδ)σα. Θυμᾶστε πῶς ἦταν τὰ δίχτυα;

Μαθητ. Πλεγμένος φίλες. Ἀπάνω εἶχε φελούς νά σηκώνουν ψηλά τὸ δίχτυ.

Δεύτερος μαθ. Εἶχε καί κάτω στο δίχτυ σιδεράκια γιά νά βαραῖνι καί νά εἶνε κάτω στὸν πάτο τῆς θάλασσας.

Διδ)σα. (Ἐπεξηγεῖ πῶς εἶνε τὸ δίχτυ, τὰ σιδεράκια, οἱ φελοί). Μόνο μὲ τίς ψαρόβαρκες ψαρεύουν;

Μαθητ. Καί μὲ τὴν τράτα.

Διδ)σα. Τί ψάρια;

Μαθητ. Ὅ,τι ψάρι πιαστῇ στο δίχτυ.

Διδ)σα. Ποίος εἶδε τράτα νά μᾶς βοηθήσῃ;

Μαθητ. Ἐγὼ ποὺ πῆγα τὸ καλοκαίρι στο Βόλο. Τῇ νύχτα πῆγαμε περίπατο. Εἶδα μιὰ μαοῦνα γεμάτη ψάρια.

Δεύτερος μαθ. Μὰ καλά, εἶχε τρυπες ἢ μαοῦνα κι ἐμπαιναν ψάρια μέσα;

Πρῶτος μαθ. Βέβαια εἶχε.

Τρίτος μαθ. Μὰ ἂν εἶχε τρυπες μόνο τὰ ψάρια θὰ μπαίνανε;

Τέταρτος μαθ. Θάμπαινε καί νερό κι ἔτσι θὰ βούλιαζε ἢ μαοῦνα μὲ τὰ ψάρια.

Δεύτερος μαθ. Ἐγὼ εἶδα τράτα. Τὴν τραβοῦν μὲ κανονικὸ βῆμα.

Τρίτος μαθ. Τὴν τραβοῦν μέ..... πῶς τὸ λένε..... ἀριθμό.

Τέταρτος μαθ. Μὲ ρυθμό. Ὅχι μὲ ἀριθμό (ἢ λέξι ρυθμὸς γράφεται στὸν πίνακα καί μὲ μεγάλα γράμματα).

Πέμπτος μαθ. Κι ἐγὼ εἶδα τράτα. Ὅταν τραβοῦν, ὁ πρῶτος πάει τελευταῖος, ὁ τελευταῖος πρῶτος κι ἔτσι ὅλο γίνεταί.

Διδ)σα. Πρόσεξες ὅταν τραβοῦσαν τὴν τράτα ἂν φαινόταν τίποτε στὴ θάλασσα;

Μαθητ. Ναί. Φαινόταν. Ἦταν κάτι σὰν βαρέλια.

2ος μαθ. Εἶναι ἀπὸ φελὸ γιά νά σηκώνουν τὸ δίχτυ ἀπάνω στὴ θάλασσα.

Διδ)σα. Κι ἐγὼ εἶδα νά τραβοῦν τράτα. Τὸ πρῶτὸ ἔρριξαν τὰ δίχτυα στὴ θάλασσα καί τ' ἀπόγεμα κοντὰ τὴν τρα-

βοῦσαν. Ἐλεγαν ἓνα ὁμορφο τραγουδάκι καὶ μὲ τὸ ρυθμὸ τοῦ τραγουδιοῦ τὴν τραβοῦσαν. Ἡ τράτα ἦταν γεμάτη κι εἶχε λογιῶν-λογιῶν ψάρια ὅπως εἶπατε.

Κτυπᾶ διάλειμμα.

Διδασκ. Ποιὸ παιδί θέλει νὰ μᾶς πῇ τὴν τῶρα γιὰ τὰ πράγματα μιλήσαμε.

Μαθητ. Μιλήσαμε γιὰ τὸ συνοικισμό Νέα Κρήνη καὶ γιὰ τοὺς ψαράδες.

Διδασκ. Καλὰ. Στὸ τετράδιό σας νὰ μοῦ ζωγραφίσετε ψαράδες. Γίνεται διάλειμμα.

Δευτέρα ὥρα.

Μάθημα ἀναγνώσεως ἐκθέσεως καὶ Γραμματικῆς.

Διδασκ. Προτίτερα εἶπαμε γιὰ τὴν ἐκδρομὴ στὴ Νέα Κρήνη. Γιὰ τὸ βιβλίό μας δὲν θὰ γράψουμε τίποτε ἀπ' αὐτὰ ποὺ εἶπαμε κι ἐγράψατε καὶ στὸ ἡμερολόγιό σας;

Πολλοὶ μαθητ. Νὰ γράψουμε, κυρία.

Διδασκ. Καλὰ. Τώρα θὰ δουλέψουμε γιὰ τὸ βιβλίό μας (βγάζουν πολλοὶ μαθηταὶ τὰ τετράδιά των). Διδασκ. Ὅχι τὰ τετράδια. Πρῶτα νὰ ἐτοιμάσουμε κι ὕστερα νὰ γράψουμε. Θὰ μοῦ λέτε καὶ θὰ γράφω ἐγὼ στὸν πίνακα.

Πολλοὶ μαθ. καὶ μαθητρίες. Κυρία, νὰ σᾶς πῶ ἐγώ.

Διδασκ. Νὰ μοῦ λέγῃ ἡ Ἑτα.

Ἑτα. Δευτέρα 29 τοῦ Γενάρη.

Προχθὲς πήγαμε στὴ Νέα Κρήνη ὅχι γιὰ νὰ γλεντήσουμε, μὰ γιὰ μάθημα.

Ἐνας μαθ. Ὅχι ἔτσι. Καλλίτερα εἶνε τὸ Σάββατο πήγαμε ἐκδρομὴ στὴ Νέα Κρήνη.

Διδασκ. (γράφει). Θέλει κανεὶς νὰ τὸ διαβάσῃ;

Μαθητῆς. (διαβάσει)..... Κρήνη. Νὰ βάλουμε ἐδῶ τελεία γιατί τελειώνει ἡ φράσι.

Ἀλλος μαθ. Πήγαμε μὲ τὰ πόδια.

Διδασκ. Τί λέτε νὰ τὸ γράψουμε ἔτσι μόνο;

Ἀλλος μαθ. Ὅχι. Νὰ ποῦμε ξεκινήσαμε στίς 10 τὸ πρωῒ.

Διδασκ. Δὲν νομίζετε πὼς πρέπει νὰ ἐξηγήσουμε καὶ στὸ βιβλίό μας γιατί ξεκινήσαμε τόσο ἀργά;

Μαθητῆς. Νὰ ποῦμε, γιατί εἶχε ὀμίχλη.

Διδασκ. (γράφει) ξεκινήσαμε στὰς 10 τὸ πρωῒ γιατί εἶχε πολὺ ὀμίχλη.

Ἀλλος μαθ. Δεσποινίς, γιατί δὲ βάλατε στὴ λέξη «πρωῒ» τίς δυὸ τελείες;

Διδσ α. Μήπως δὲ διαβάζεται ἡ λέξη καλὰ χωρὶς τελείες;
Μαθήτρια. Ὁχι· πάλι πρῶι λέει. Μὰ γιατί νὰ μὴ εἶναι
ἀπάνω οἱ δυὸ τελείες;

Διδσ α. Δὲν ἔχει σημασία. Τὸ ἴδιο κάνει. Γιὰ νὰ δοῦμε
ἐμεῖς εἶναι ἀπαραίτητες οἱ τελείες; ποίος θὰ μᾶς βρῇ μιὰ λέξι
ποὺ νάχη τίς 2 τελείες.

Ἐνας μαθητ. γαῖδαρος. (γράφει στὸν πίνακα).

Διδσ α (σβύνει τίς δυὸ τελείες). Γιὰ διάβασε τώρα τὴ λέξη.
Μαθητῆς. γαῖδαρος (ὄλοι γελᾶνε).

Διδσ α. Τὴ διάβασες ἴδια, ὅπως ὅταν ἔχη τίς τελείες;
Μαθητῆς. Ὁχι.

Διδσ α. Γιὰ νὰ δοῦμε καὶ τὴ λέξι πρῶι (τίς διαβάζει μὲ
τίς δυὸ τελείες καὶ χωρὶς). Ὑπάρχει καμμιὰ διαφορὰ;

Μαθητ. Ὁχι.

Διδσ α. Τί λέτε λοιπόν; ὑπάρχει λόγος νὰ βάζουμε τίς
δυὸ τελείες ὅπως στὴ λέξι γαῖδαρος π.χ.;

Πολλοί. Ὁχι, ὄχι.

Διδσ α. Στὴ λέξη «πρῶι» τὸ ωὶ δὲν εἶναι δίφθογγος ποὺ
θέλουμε νὰ τὴ χωρίσουμε γιὰ νὰ ποῦμε κάθε γραμματάκι χώ-
ρια. Τὸ ωὶ χῶρια διαβάζεται καὶ μὲ τίς τελείες χῶρια καὶ χωρὶς
αὐτές.

Λοιπὸν παρὰ κάτω τί νὰ γράψουμε;

Μαθήτρια. Ὑστερα πῆραμε τὸ τράμ στὴν ὁδὸ Τσιμισκῆ.
Κάναμε ὁμάδες.

Μαθητ. Δὲ χρειάζεται τὸ «ὕστερα».

Διδσ α. (γράφει). «Πῆραμε τὸ τράμ ἀπ' τὴν ὁδὸ Τσι-
μισκῆ». Δὲ νομίζετε, παιδιά, πῶς χρειάζεται νὰ ὀρίσουμε τὴν
στάση ποὺ πῆραμε τράμ; Γιατί ἡ ὁδὸς Τσιμισκῆ εἶνε τόσο
μεγάλη!

Μαθήτρια. Ναί, ναί νὰ ποῦμε στὴ στάσι Ἀγ. Σοφίας.

Διδσ α. (γράφει) Στὴ στάσι Ἀγ. Σοφίας.

Μαθητ. Κατεβήκαμε στὸ τέρμα.

Διδσ α. Νὰ βάλουμε καὶ «Ντεπὼ» γιὰ νὰ καταλαβαίνεται
σὲ ποῖο τέρμα κατεβήκαμε (γράφει) «καὶ κατεβήκαμε στὸ τέρ-
μα, στὸ Ντεπὼ».

Μαθήτρια. Μπήκαμε στὸ Λεωφορεῖο καὶ φτάσαμε στὴ
Νέα Κρήνη.

Διδσ α. Πῶς θὰ ἦταν καλύτερα νὰ λέγαμε γιὰ νὰ καθορί-
σουμε καὶ τὴ δουλειὰ ποὺ κάνουν οἱ ἄνθρωποι.

Ἐνας μαθ. Στὸ χωριὸ τῶν Ψαράδων.

Διδσ α (γράφει). Ἀπ' ἐκεῖ μπήκαμε στὸ Λεωφορεῖο καὶ
φτάσαμε στὴ Νέα Κρήνη, στὸ χωριὸ τῶν Ψαράδων.

Μαθήτρια. Πήγαμε στὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωριοῦ στὴν
Ἀγία Παρασκευή.

Διδ)σ α (γράφει). Πήγαμε στην έκκλησία του χωριού στην 'Αγ. Παρασκευή.

Ενας μαθ. Τήν έκαναν τὸ 1931.

Αλλος μαθ. Καί ποῦ τὸ ξέρεις, Σάκη, πὼς τήν έκαναν τὸ 1931;

Σάκη κ η ς. Μᾶς τὸ εἶπε ἡ καντηλανάφτρα.

Μαθ η τ. Ἐ, νὰ τὸ πῆς κι αὐτό.

Διδ)σ α. Μὲ μιὰ λέξι, πὼς θὰ μπορέσουμε νὰ ποῦμε ὅλα αὐτὰ ποὺ μᾶς εἶπε ἡ καντηλανάφτρα;

Μαθ η τ. Τίς πληροφορίες.

Διδ)σ α. Ὡστε θὰ γράψω «Πληροφορίες γιὰ τὴν έκκλησία, μᾶς τίς ἔδωκε ἡ καντηλανάφτρα». Σταματᾶμε, παιδιὰ, ὡς ἔδω στο βιβλίο μας κι αὔριο συνεχίζουμε.

Τώρα θέλει νὰ τὸ διαβάσῃ κανεὶς; (Τὰ παιδιὰ σηκώνουν χέρι).

Διδ)σ α. Διάβασε Μαίρη κι ὕστερα ὁ Κώστας.

Μαίρη. Τὸ Σάββατο πήγαμε ἐκδρομὴ στὴ Νέα Κρήνη ξεκινήσαμε ἡ ὥρα 10 τὸ πρωί, γιατί εἶχε πολὺ ὀμίχλη, πήραμε τὸ τράμ ἀπὸ τὴν ὁδὸ Τσιμισκῆ στὴ στάσι 'Αγ. Σοφίας καὶ κατεβήκαμε στὸ τέρμα, στὸ Ντεπώ. Ἀπ' ἐκεῖ μπήκαμε στὸ λεωφορεῖο καὶ φθάσαμε στὴ Νέα Κρήνη, τὸ χωριὸ τῶν ψαράδων. Πήγαμε στὴν έκκλησία τοῦ χωριοῦ. Πληροφορίες γιὰ τὴν έκκλησία μᾶς ἔδωκε ἡ καντηλανάφτρα.

Διδ)σ α. Νὰ τὸ διαβάσῃ καὶ ὁ Κώστας.

Κώστας. Τὸ ἐπαναλαμβάνει.

Ενας μαθ. Μαίρη, ἐκεῖ ποὺ ἔλεγε τὸ τράμ δὲν τὸ εἶπες. Τὴν ἔφαγες τὴ λέξι τράμ.

2ος μαθ η τ. Κώστα, ἐκεῖ ποὺ λέει 'Αγ. Σοφία, τὸ διάβασες ἐσὺ 'Αγιά Σοφιά. Λάθος τόνισες.

3ος μαθ η τ. Ἐκεῖ ποὺ ἔλεγε πληροφορίες τὸ εἶπες πληροφορίες.

4ος μαθ η τ. Καὶ οἱ τρεῖς τὸ διαβάσανε καλὰ γιατί τὸ λέγανε φυσικά.

Ἡ ρ ὡ. Τί ἔσένα σ' ἄρεσε τὸ διάβασμα;

Ἐμένα καθόλου, οὔτε τὸ χρωμάτιζαν κι έκαναν πολλὰ λάθη.

Μαθ. Ἄν θελήσουμε νὰ συγκρίνουμε, καλύτερα τὸ διάβασε ἡ Μαίρη γιατί τὸ ἔλεγε πολὺ φυσικά. Ἐσὺ, Κώστα, δυσκολεύουσαν περισσότερο.

Διδ)σ α. Αὐτὸ τὸ μέρος ἔδω, Κώστα, (δείχνει) τίς πληροφορίες μᾶς τίς ἔδωσε..... δὲν τὸ διάβασες καλὰ. Τὴ λέξι «μᾶς» τὴν πῆρες μὲ τὴ λέξη πληροφορίες, σὰν νὰ μὴν εἶχε μόνο ἀπάνω. Ἐμεῖς ξέρουμε Κώστα, πὼς, τίς λέξεις μᾶς, μοῦ, σοῦ, τοῦ κι ἄλλες τίς τονίζουμε.

Διάβασέ το καὶ σὺ, Ἡ ρ ὡ.

Ἐνα Πρότυπο Δημοτ. Σχολεῖο

Ἡ ρώ. (διαβάζει).

Μαθητ. Ἐκεῖ πέρα πού λέγει εἶχε πολὺ ὁμίχλη τὴ λέξι
εἶχε «.....» τὴν ἔφαγες.

Ἡ ρώ τὴν εἶπα.

Πολλοί. Ὁχι· δὲν τὴν εἶπες.

Μαθητ. Τὸ διάβασμά σου μᾶρεσε γιατί τὸ ἔλεγες μὲ εὐ-
κολία καὶ τὸ χρωμάτιζες!

Διδ)σα (διαβάζει, Δευτέρα.....) ἔδω τί τόνο θά βάλουμε;

Μαθητ. Ὁξεῖα; γιατί στὸ ε καὶ στὸ ο πάντοτε ὀξεῖα βά-
ζουμε.

2ος μαθητ. (διαβάζει) γιὰ νὰ ξεχωρίση ρήματα καὶ ὀνό-
ματα)..... τὸ Σάββατο πήγαμε· τὸ πήγαμε εἶνε ρῆμα γιατί
μᾶς λέει τί κάνουμε.

Διδ)σα. Πότε πήγαμε, γιὰ ποῖο χρόνο μιλάει;

Μαθητ. Πρίν, χτές, προχτές.

Διδ)σα. Ἄμα θέλουμε νὰ ποῦμε γιὰ τώρα;

Μαθητ. Πηγαίνομε καὶ ὕστερα θά πηγαίνομε.

Διδ)σα. Πῶς κάνει τὸ ρῆμα στὸ α'. πρόσωπο;

Μαθητ. Ἐγὼ πηγαίνω.

Διδ)σα. Πῶς θά γράψω τὸ αἰ;

Μαθητ. Μὲ ε γράφει στὸν πίνακα πηγένω.

Παιδιά. Ὁχι ἔτσι (ἕνας μαθ.) θέλει -αι γιατί τελειώνει
σέ -αίνω καὶ ἔμεις ξέρουμε τὰ ρήματα πού τελειώνουν σέ -αίνω
γράφονται μὲ -αι.

Διδ)σα. Μπορεῖτε νὰ βρῆτε ρήματα πού τελειώνουν σέ
-αίνω;

Μαθητ. Ἀνεβαίνω, κατεβαίνω, μπαίνω, βγαίνω.

Διδ)σα. Νὰ γράψουμε στὸ τετράδιο τῆς γραμματικῆς
μερικά ρήματα πού τελειώνουν σέ -αίνω. Ὅσα βρῆ ὁ καθένας.

Διάβασε, Νάκη, παρὰ κάτω.

Νάκης (διαβάζει). Στὴ νέα Κρήνη. Ἡ λέξη Κρήνη εἶναι

κύριο ὄνομα καὶ γράφεται μὲ κεφαλαῖο.

2ος μαθητ. Πρώτα - πρώτα νὰ μᾶς πῆς τί θά πῇ Κρήνη.

3ος μαθητ. Ἐνα λουλούδι μπλὲ (γέλοια).

4ος μαθ. Εἶπαμε πῶς Κρήνη θά πῇ βρύση.

Διδ)σα. Ναί. Εἶπαμε πῶς οἱ ἄνθρωποι ἤλθαν ἀπὸ ἕνα μέρος
τῆς Σμύρνης πού λέγονταν Τσεσμές καὶ Τουρκικὰ Τσεσμές θά
πῇ κρήνη, βρύση.

Νάκη, μπορεῖς νὰ μᾶς πῆς καὶ τίνος γένους εἶναι ;

Νάκης. Θηλυκοῦ, γιατί ἔχει τὸ ἄρθρο ἡ (Κρήνη).

Διδ)σα. Πές μας μερικά ὀνόματα θηλυκά;

Νάκης. Ἡ Κούλα, ἡ Ἑλένη, ἡ Πόπη, ἡ Ἐτα, ἡ Ἡρώ κλπ.

Διδ)σα. Κοιτᾶστε, μᾶς λέγει ὀνόματα κοριτσιῶν ὅλο γιὰ
νὰ μᾶς δείξη πῶς τὰ κορίτσια τὰ λένε ἄλλοιῶς καὶ θηλυκά.

- Διδσ α. Τίνος ἀριθμοῦ εἶνε ἡ Κρήνη;
 Μαθητ. Εἶνε ἐνικοῦ ἀριθμοῦ, γιατί μᾶς μιλάει γιά μιὰ Κρήνη.
 Διδσ α. Ἄμα μᾶς ἔλεγε γιά πολλές Κρήνες;
 Μαθητ. Ἐκεῖνο θάλεγε οἱ κρήνες.
 Διδσ α. Στό οἱ τί πνεῦμα θά βάλουμε καί πῶς θά τὸ γράψουμε;
 Μαθητ. Θά βάλουμε δασεῖα καί θά τὸ γράψουμε οἱ.
 Διδσ α. Ἡ λέξι Ἐνικός τί πνεῦμα πέρνει;
 Μαθητ. Πέρνει δασεῖα γιατί γίνεται ἀπ' τὸ ἀριθμητικὸ ἔνα πὺ παίρνει δασεῖα.
 Διδσ α. Καί ποιά ἀκόμα ἀριθμητικά παίρνουν δασεῖα;
 Μαθητ. Τὸ ἔνα, τὸ ἕξ, τὸ ἑπτὰ, τὸ ἑκατό.
 Διδσ α. Διάβασε παρὰ κάτω Μίμη.
 Μίμης. (διαβάζει)..... Ξεκινήσαμε εἶναι ἕνα ρῆμα γιατί μᾶς λέει τί κάναμε.
 Διδσ α. Πότε ξεκινήσαμε;
 Μαθητ. Πρίν.
 Διδσ α. Τώρα τί κάνουμε;
 Μαθητ. Ξεκινᾶμε καί ὕστερα θά ξεκινήσουμε.
 Διδσ α. Ποιοὶ ξεκινήσαμε;
 Μαθητ. Ἐμεῖς εἶναι πρῶτο πρόσωπο καί ἀριθ. πληθυντικοῦ.
 Διδσ α. Πῶς κάνει τὸ ρῆμα στό α'. πρόσωπο;
 Μαθητ. Ἐγὼ ξεκινῶ.
 Διδσ α. Τί τόνο θά βάλουμε;
 Μαθητ. Περισπωμένη γιατί τὰ ρήματα πὺ τονίζονται στὴ λήγουσα παίρνουν περισπωμένη.
 Διδσ α. Πές μας τὰ τρία πρόσωπα τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ;
 Μαθητ. Ἐγὼ ξεκινῶ, ἐσύ ξεκινᾷς, αὐτὸς ξεκινᾷ.
 Διδσ α. Ἐδῶ πὺ λέει ξεκινήσαμε πὺ τονίζεται ἡ λέξι;
 Μαθητ. Στὴν προπαραλήγουσα, γι' αὐτὸ θά βάλουμε ὀξεῖα.
 Διδσ α. Στό τετράδιό σας παιδιά καί στό στίτι θά γράψετε τὸ ρῆμα ξεκινῶ στὰ τρία πρόσωπα τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμ. καί τὰ ρήματα πὺ τελειώνουν σὲ -αίνω. Γιά μάθημα θά διαβάσουμε ἀπ' τὸ δικό μας τὸ βιβλίο (τετράδιο). Αὔριο θά ποῦμε τὴ συνέχεια. Θά τὸ ἀφήσω ἐδῶ στὸν πίνακα γιά νὰ τὸ γράψετε στό τετράδιό σας (βιβλίο).
 Σημείωσις: Ἡ ἀντιγραφή γίνεται σὰ μάθημα καλλιγραφίας.

Τρίτη ώρα.

Ίχνογραφία και χειροτεχνία.

Διδσ α. Είπαμε πολλά πράματα για την έκδρομή μας στη Νέα Κρήνη. Θέλετε, τώρα, να παίξουμε και κανένα παιχνιδάκι;

Κωστάκης. Δεν θέλω τίποτα.

Διδσ α. Ο Κωστάκης δεν θέλει τίποτα. Κλείσετε όλοι τα μάτια σας, να μη βλέπετε τίποτα (κλείουν όλοι τα μάτια των και τα σκεπάζουν με τα χέρια των).

Διδσ α. (Μετά ένα λεπτόν). Άνοιξτε τώρα τα μάτια σας (τ' άνοίγουν). Έτσι εκάμαμε και το χατρήι του Κωστάκη που δέ θέλει τίποτα. Τώρα τί θέλετε να κάνουμε;

Πολλοί μαθ. Τόν ψαρά, κυρία.

Διδσ α. Τί από τόν ψαρά να κάνουμε;

Ηρώ. Να κάνουμε τόν ψαρά με πηλό, να κάνωμε και ψάρια.

Μαθητής. Κυρία να κάνωμε ψάρια με χαρτόνι.

Διδσ α. Τό θέλετε όλοι αυτό;

Μαθηταί. Μάλιστα, κυρία, τό θέλουμε.

Διδσ α. Καλά· να πάρετε όλοι πηλό (πλαστιλίνη) (Παίρνει από την ντουλάπα της τάξης πλαστιλίνη και δίνει από ένα κομμάτι σε κάθε παιδί. Τα παιδιά αρχίζουν τη δουλειά· όλα κάνουν διάφορα ψάρια: σαρδέλλες, μπαρμπούνια, κεφάλους. Ένα παιδί αρχίζει ένα τραγουδάκι του ψαρά, τό ακολουθούν όλοι. Έτσι με εξαιρετικό ενδιαφέρον δουλεύουν και τραγουδούν· τελειώνει τό τραγούδι, τα παιδιά δείχνουν στη διδσ α τα έργα των)

Διδσ α. Πολύ καλά· όλοι εκάματε ωραία ψάρια· είπατε όμως πώς θα κάνετε και με χαρτόνι.

Μαθηταί. Μάλιστα· να κάμωμε.

Διδσ α. Βγάλετε τό χαρτόνι και τα ψαλιδάκια σας (τα παιδιά βγάζουν από τό συρτάρι του τραπεζιού των τό ψαλιδάκι, κάθε παιδί έχει τό δικό του, και ένα κομμάτι χαρτόνι).

Ένας μαθητής. Έτσι θα κόψωμε τα ψάρια;

Διδσ α. Μπορείτε να τα κόψετε έτσι;

Μαθητής. Μπορούμε.

Άλλος μαθ. Δεν μπορούμε.

Διδσ α. Τί λέτε να κάνουμε; πρίν τα κόψουμε

Ηρώ. Να τα ζωγραφίσουμε.

Διδσ α. Καλά τό είπε ή Ηρώ. Κάθε παιδί θα ζωγραφίση στο χαρτόνι τό ψάρι που θέλει και έπειτα θα τό κόψη με τό ψαλιδάκι.

Τα παιδιά αρχίζουν να ίχνογραφούν διάφορα ψάρια. Η

Διδ)σα περνᾷ ἀπὸ τὰ τραπεζάκια καὶ τὰ βοηθεῖ. Ἀφοῦ τὰ ἱχθυογραφήσουν, τὰ κόβουν καὶ τὰ ἐπιδεικνύουν στὴ Διδ)σα. «Κοίταξε τὸ δικό μου, Δεσποινίς, εἶνε μπαρμποῦνι», τὸ δικό μου εἶνε ρέγκα, ποῖο μέγαλον λέγει ἄλλος.

Μαθητῆς. Δ)νίς, ἐγὼ ἔκαμα τὴ βάρκα.

Δ)σα. Μπράβο (ὅλα τὰ παιδιὰ δείχνουν τὰ ἔργα των καὶ ἀνταλλάσσουν ὁμιλίες μὲ τὴν διδ)σα. (κτυπᾷ τὸ κουδοῦνι).

Διδ)σα. Φθάνει ὥραϊα τὰ ἐκάματε ὅλοι.

Γίνεται διάλειμμα.

Τετάρτη ὥρα.

Ἀριθμητική. Ὡδική.

Σημείωσι. Σκοπὸς τοῦ διδ)λου ἦταν νὰ γίνη ἡ ἀριθμητικὴ τὴν τρίτῃ ὥρᾳ, ἐπεὶ δὴ ὁμως ἐξεδήλωσαν ἄλλες ἐπιθυμίες τὰ παιδιὰ, ἔγινε χειροτεχνία καὶ ἱχθυογραφία.

Διδ)σα. Εἶπαμε πρῶτα νὰ παίξουμε ἓνα παιχνιδάκι, μὰ δὲν ἤθελε ὁ Κωστάκης. Θέλετε νὰ τὸ παίξουμε τώρα;

Πολλοὶ μαθ. Μάλιστα, Δνίς, νὰ παίξουμε τὸν Ψαρά.

Διδ)σα. Καλά. Ποιὸς θέλει νὰ κάνῃ τὸν ψαρά; (προθυμοποιοῦνται πολλοί). Νάρθη ὁ Γεωργάκης. (Σηκῶνεται). Φέρετε τὰ ψάρια ποὺ κάματε μὲ τὸν πηλὸ (ὁ ψαράς Γεωργάκης μαζεύει τὰ ψάρια καὶ τὰ βάζει στὸ τραπέζι).

Διδ)σα. Ζέρετε παιδιὰ ποῦ τὰ πουλᾶνε τὰ ψάρια;

Μαθητ. Στὸ Μοδιάνο. Ἐκεῖ μᾶς εἶπαν οἱ ψαράδες πὼς τὰ πουλᾶνε.

Ἀλλος μαθ. Μάλιστα· δὲν θυμᾶσθε ποῦ πήγαμε μιὰ μέρα ἐκεῖ καὶ εἶδαμε πολλὰ ψάρια;

Μαθητ. Ἐγὼ ξέρω ἓνα ψαράδικο κοντὰ στὸ Ντεπώ.

Ἀλλη. Καὶ στὸ δρόμο πουλᾶνε ψάρια.

Διδ)σα. Ζέρετε πόσο τὰ πουλᾶνε τὴν ὁκᾶ τὰ ψάρια;

Ἐνας μαθ. Μᾶς εἶπαν οἱ ψαράδες στὴ Νέα Κρήνη, τόχουμε γραμμένο. Ἡ Ἡρὼ τὸγραψε.

Ἡρὼ. Μάλιστα, τάγραφα: (βγάζει τὸ τετράδιο καὶ διαβάζει). Κεφαλόπουλα 37 δρχμ. Γλῶσσα 23 δρχμ. Σουπιές 35 δρχμ. Σαρδέλλες 26 δρχμ. Μπαρμποῦνια 60 δρχμ.

Ἐνας μαθητῆς. Πιὸ ἀκριβὰ τὰ πουλᾶνε στοῦ Μοδιάνο.

Διδ)σα. Βέβαια, γιατί στοῦ Μοδιάνο, δὲν τὰ πουλᾶνε οἱ ἴδιοι ψαράδες ποῦ τὰ πιάνουν. Ἐκεῖνοι τὰ δίνουν σὲ ἄλλους καὶ αὐτοὶ τὰ πουλοῦν κατόπιν ἀκριβώτερα γιὰ νὰ κερδίσουν.

Ἐμεῖς θὰ πάρουμε ὅσο τὰ πουλᾶνε οἱ ψαράδες. Ἡ Ἡρὼ νὰ γράψῃ στὸν πίνακα τίς τιμὲς τῶν ψαριῶν (ἡ Ἡρὼ τίς γράφει στὸν πίνακα, ὅπως τίς ἔχει σημειώσει στὸ τετράδιό της).

Διδ)σ α. "Ελα, Γιῶργο, ποῦ εἶσαι ψαρᾶς, ποῦλα τὰ ψάρια σου. Θυμᾶσαι νὰ πῆς καὶ τὸ τραγουδάκι ποῦ μᾶς εἶπαν οἱ ψαράδες στὴ Νέα Κρήνη;

Γεωργάκης. Τὸ θυμᾶμαι. (Λέγει τραγουδιστὰ) «Ψάρια, ψάρια, κοίτα δῶ, τώρα βγήκαν ἀπὸ τὸ γιαλὸ» (τὸ λέγει 2 φορές).

Διδ)σ α. Ναρθοῦν τώρα καὶ οἱ ἀγοραστῆς. Θέλω ὁμως νὰ λέγουν καὶ αὐτοὶ τὸ τραγουδάκι τοῦ ἀγοραστοῦ, ποῦ μάθαμε, τὸ θυμᾶστε;

Μαθητῆς. Μάλιστα.

Διδ)σ α. "Ελα "Ετα.

"Ετα. (Σηκώνεται καὶ πλησιάζει πρὸς τὸν ψαρά ἐνῶ τραγουδεῖ).

Τρέχω γιὰ τὰ ψώνια,
δύσκολα τὰ χρόνια,
πρέπει νὰ προσέξω,
πρέπει νὰ διαλέξω
φτηνὰ καὶ καλὰ.
Πόσο θὰ χαροῦνε
τὰ μικρὰ παιδιὰ μου,
ποῦ μὲ καρτεροῦνε,
πίσω νὰ φανῶ.
"Ολα θάχουν γύρει
εἰς τὸ παραθύρι,
γιὰ νὰ ἰδοῦνε
τί τῶν κρατῶ.

Σιγὰ παρακολουθοῦν τὸ τραγούδι ὅλα τὰ παιδιὰ. "Η "Ετα πλησιάζει τὸν ψαρά καὶ τὸν ρωτᾷ.

"Ετα. Πόσο δίνεις τῆς σουπιῆς;

Πουλητῆς. 35 δρχμ.

"Αγοραστ. Δόσε μου μιὰ ὀκᾶ.

Διδ)σ α. "Η "Ηρῶ θὰ μᾶς γράψῃ στὸν πίνακα ὅ,τι ἀγοράζουν.

"Ηρῶ. (Γράφει 35 δρχμ.)

"Ερχεται ἄλλος ἀγοραστῆς τραγουδώντας τὸ πρῶτο μέρος τοῦ ποιήματος.

"Αγοραστ. Θέλω μιὰ ὀκᾶ κεφαλόπουλα· πόσο τὰ δίνεις;

Πωλητῆς. 37 δρχμ.

"Αγοραστ. Δόσε μου μιὰ ὀκᾶ (ἡ "Ηρῶ γράφει 37).

"Αλλος ἀγοραστῆς. Πόσο οἱ σαρδέλλες, παρακαλῶ;

Πωλητῆς. 26 δρχμ. γιὰ νὰ πάρουν οἱ φτωχοί.

"Αγοραστῆς. Δόσε μου 300 δράμια (ἡ "Ηρῶ στέκεται, δὲν μπορεῖ ἀμέσως νὰ γράψῃ τὴν ἀξία).

Διδοσα. Πόσο κάνουν τὰ 300 δραμ. σαρδέλλες; γιὰ σκεφθῆτε· ἡ ὁκᾶ κάνει 26 δρχμ.

Ενας μαθ. Δ)νίς, κάνουν δεκαεννιά καὶ μισή.

Διδοσα. Πῶς τὸ βρῆκες;

Μαθητής. Ἡ μισὴ ὁκᾶ κάνει 13, τὸ μισὸ τοῦ 26, τὰ ἑκατὸ κάνουν ἕξ καὶ μισή, τὸ μισὸ τοῦ 13. Δέκα τρεῖς καὶ ἕξ καὶ μισή κάνουν δέκα ἐννέα καὶ μισή.

Διδοσα. Καλὰ τὰ εἶπε ὁ Μενάκης. Τοῦ χαρίζει ὁμως ὁ ψαρᾶς τὴ μισὴ δρχ. ἔτσι ἔδωκε μόνο 19 δραχμ. (Ἡ Ἡρώ γράφει 19).

Διδοσα. Φθάνει: Τώρα νὰ μᾶς πῇ ὁ πωλητὴς πόσα χρήματα πῆρε ἀπὸ τὰ ψάρια πού πούλησε· ξεῦρε;.

Πωλητής. Ζεύρω· Θὰ κάμω πρόσθεσι νὰ προσθέσω τὸ 35, τὸ 37 καὶ τὸ 19.

Ενας μαθητ. Θὰ τὰ βάλῃ τὸ ἓνα κάτω ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Πωλητής. Τὸ ξέρω αὐτό.

Διδοσα. Ὅλα τὰ παιδιὰ νὰ γράψετε στὰ τετράδιά σας τὰ χρήματα πού πῆρε ὁ ψαρᾶς καὶ νὰ κάμετε τὸ λογαριασμό, νὰ δοῦμε πόσα πῆρε ὅλα-ὅλα· ὁ Γεωργάκης (πωλητὴς) θὰ κάμῃ τὸ λ)σμό στὸν πίνακα.

Τὰ παιδιὰ γράφουν τοὺς ἀριθμούς καὶ ἐκτελοῦν τὴν πρόσθεσι: Ἡ διδοσα παρακολουθεῖ ὅλους, πλησιάζουσα στὰ τραπέζια καὶ ὑποβοηθεῖ ὅσους δυσκολεύονται.

Πωλητής. Δ)νίς, βρῆκα 91 δρχμ.

Πολλοὶ μαθ. Τόσα βρῆκα κι ἐγώ.

Διδοσα. Μπράβο. Νὰ μᾶς πῇ ὁ Τάκης τί πρᾶξι ἐκάμαμε γιὰ νὰ βροῦμε πόσα χρήματα ἔβγαλε ὁ ψαρᾶς.

Τάκης. Ἐκάμαμε πρόσθεσι.

Διδοσα. Σᾶς ἄρεσε τὸ παιχνίδι;

Μαθητής. Μᾶς ἄρεσε. Νὰ κάμωμε κι ἄλλο.

Διδοσα. Φθάνει. Τώρα νὰ τραγουδήσωμε ὅλοι μαζὺ τὸ τραγοῦδι τοῦ ἀγοραστῆ καὶ αὔριο θὰ κάμωμε καὶ ἄλλο παιχνίδι.

Τραγουδοῦν ὅλοι.

Τρέχω γιὰ τὰ ψώνια κλπ.

Τελειώνει τὸ μάθημα καὶ φεύγουν τὰ παιδιὰ.

Παραθέτουμε ὁλόκληρο τὸ ἀναγνωστικὸ πού ἔκαμαν τὰ παιδιὰ τῆς 2ας τάξεως ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐκδρομῆς, ὡς καὶ δύο ἄλλα ἀπὸ ἄλλες ἀφορμές. Αὐτὰ βγῆκαν ὄχι ἀπὸ ἓνα, ἀλλὰ ἀπὸ πολλὰ μαθήματα.

Δευτέρα 29 του Γενάρη.

Τό Σάββατο πήγαμε έκδρομή στη Νέα Κρήνη. Ξεκινήσαμε ή ώρα 10 τό πρωί γιατί είχε πολύ όμίχλη. Πήραμε τό τράμ από την δδδ Τσιμισκή, στη στάσι της 'Αγίας Σοφίας καί κατεβήκαμε στο Ντεπό. 'Απ' εκεί μπήκαμε στο Λεωφορείο καί φθάσαμε στη Νέα Κρήνη, στο χωριό τών ψαράδων. Πήγαμε στην έκκλησία του χωριού· πληροφορίες γιά την έκκλησία μάς έδωκε ή καντηλανάφτρα. Μάς είπε πώς είναι ή 'Αγία Παρασκευή καί πώς την έχτισε ή Κυβέρνησι. Τίς εικόνες, τούς πολυέλαιους καί άλλα τά χάρισαν καλοί άνθρωποι του χωριού. Σχολείο δέν έχει τό χωριό. Τά παιδιά πηγαίνουν μισή ώρα μακριά, στην 'Αρετσού. Οί άνθρωποι του χωριού είνε από τόν Τσεσμέ της Σμύρνης. Οί περισσότεροι είνε ψαράδες. 'Η γή είνε δλο πέτρα καί δέν μπορούν νά σπείρουν. Μάς είπε ή καντηλανάφτρα πώς τό χωριό έχει τηλέφωνο καί ταχυδρομείο. Καί τά δύο είνε σ' ένα μαγαζί. Μάς είπε πώς έχει δυό μαγαζακούδικα, δυό παπουτσίδικα, ένα μπακάλικο, δυό καρβουνιάρικα καί δυό καφενεϊά. Φουρνάρικο δέν έχει. Τό ψωμί τό παίρνουν από την 'Αρετσού.

'Η Δημαρχία Θεο)νίκης τούς έβαλε στους δρόμους ηλεκτρικά. Στα σπίτια καίνε λάμπες μέ πετρέλαιο.

Εύχαριστήσαμε την καντηλανάφτρα, της δώσαμε καί δώδεκα δραχμές, φύγαμε καί κατεβήκαμε στην άμμουδιά. 'Ηταν γεμάτη από δίχτυα. Τάπλωσαν οί ψαράδες γιά νά στεγνώσουν. Είχε άλλα δίχτυα μέ μεγάλες τρύπες καί άλλα μέ μικρές. Οί ψαράδες μάς είπαν πώς μέ τίς μεγάλες τρύπες πιάνουν μεγάλα ψάρια, κεφαλόπουλα, γλώσσες, σουπιές, παλαμίδες, καί μέ τίς μικρές τρύπες ψαρεύουν μικρά ψάρια, σαρδέλλες, μπαρμπούνια καί άλλα.

'Όστερα πήγαμε στις ψαρόβαρκες. Παρακαλέσαμε ένα ψαρά νά μάς πη γιά τή δουλειά του. Μάς είπε μέ τίς ψαρόβαρκες ψαρεύουν ώρισμένη ώρα. Βγαίνουν κοντά στο ήλιοβασίλεμα γιατί τότε έρχονται τά ψάρια. Μέ την τράτα πάλι ψαρεύουν τό πρωί. Τότε ρίχνουν τά δίχτυα στη θάλασσα οί τρατάρηδες. Μέ την τράτα πιάνουν λογιών—λογιών ψάρια. Τό ψάρεμα γίνεται όταν ή θάλασσα είνε ήσυχη. Μέ τίς φουρτούνες καί τόν άέρα φεύγουν τά ψάρια.

Στό κάτω μέρος, στό δίχτυα, έχουν κάτι σίδερα γιά νά βαράνουν καί πηγαίνουν κάτω. Στό επάνω μέρος έχουν φελούς γιά νά μή βουλιάζουν.

Τά ψάρια τά πουλάνε στα ψαράδικα, στο Ντεπό ή στο Μοδιάνο. Τά κεφαλόπουλα 37 δρχμ., τά μπαρμπούνια 60 δρχ., τίς σαρδέλλες 25 δρχμ., τίς γλώσσες 23 δρχμ., καί τίς σουπιές

35 δραχμ. Ὄταν ὁ καιρὸς εἶνε καλὸς, βγάζουν πολλὰς ὀκάδες ψάρια.

Ὑστερα μῆψαμε σὲ μιὰ μεγάλη ψαρόβαρκα καὶ πήραμε βόλτα στὴ θάλασσα. Τραγουδήσαμε τὸ τραγούδι τοῦ ψαρά καὶ τὰ ναυτάκια. Δόσαμε 25 δραχμ. στὸν ψαρά καὶ βγήκαμε. Εἵμαστε γεμάτοι χαρά.

Στὴν ἀμμουδιὰ κάναμε γυμναστικὴ μὲ τὸ τραγούδι τοῦ ναυτῆ. Ὑστερα παίξαμε παιχνίδια. Ρίχναμε πέτρες στὴ θάλασσα καὶ κοιτάζαμε ποίαν θὰ κἀνὴ περισσότερους κύκλους.

Ἐπειτα φάγαμε. Ὁ ἀέρας τῆς θάλασσας μᾶς ἄνοιξε τὴν δρεξὶ καὶ φάγαμε ὅλο τὸ φαγητό μας. Παίξαμε πάλι, εἶπαμε τραγούδια καὶ στὶς τέσσαρες τὸ ἀπόγευμα γυρίσαμε στὴ Θεσσαλονίκη.

Ἀναγνωστικὸ τῆς τάξης, ἀπὸ μιὰ ἐπίσκεψι

Πέμπτη 19 τοῦ Ὀχτώβρη.

Ὅλα τὰ παιδιά τῆς τάξης μας πήγαμε στὸ παραγκοῦδικο τοῦ κύρ Γιάννη Κωνσταντινίδη. Εἶνε κοντὰ στὸ σχολεῖο μας στὴν ὁδὸ Ἀγίου Δημητρίου. Τὰ ἐργαλεῖα του εἶνε κρεμασμένα στὸν τοῖχο. Τὸ μαγαζὶ εἶχε πολλὰ σανίδια. Τὰ παιδιά δούλευαν πάνω σὲ πάγκους. Τὰ ρουκανίδια σκορποῦσαν μυρωδιὰ ὁμορφῆ. Σ' ὅλο τὸ μαγαζὶ ἀκούονταν ὁ χτύπος πούκαναν οἱ πλάνες.

Ὁ κύρ Γιάννης μᾶς δέχτηκε μὲ χαρά. Μᾶς εἶπε πὼς κάνει πόρτες, παράθυρα, πατώματα, ταβάνια καὶ ἄλλα. Μᾶς ἔδειξε τὰ ἐργαλεῖα καὶ μᾶς εἶπε τὰ ὀνόματά των. Ρουκάνια, πλάνες, γωνιές, πριόνια, τρυπητήρια. Μᾶς εἶπε πὼς ἡ ξυλεῖα εἶνε ἀκριβὴ τώρα καὶ πὼς δὲν ἔχει πολλὰς δουλειές. Τὸν εὐχαριστήσαμε καὶ φύγαμε.

Τὸ μπακάλικο—παντοπωλεῖο.

Ἡ τάξη μας θέλησε νὰ παίξῃ τὸ μπακάλικο. Πήραμε κόλλες, βράσαμε ἄλεϋρι καὶ κολλήσαμε τὶς σακουλίτσες. Τὸ κάθε παιδί γέμισε τὴ σακουλίτσα του ἀπὸ πράματα τοῦ μπακάλικου. Ρωτήσαμε τὸν μπακάλη τῆς γειτονίας γιὰ τὴν τιμὴ. Ὑστερα κόψαμε μικρὰ χαρτονάκια καὶ γράψαμε ἐπάνω τὸ εἶδος καὶ τὴν τιμὴ. Γράψαμε καὶ τὴν ταμπέλα: «Παντοπωλεῖο ἡ φθῆνια». Σκεφθῆκαμε ὕστερα νὰ κάνουμε τὰ ἐγκαίνια τοῦ Παντοπωλείου μας. Γιὰ νὰ καλέσουμε κόσμον γράψαμε τὴν ἀγγελία αὐτὴ. «Τῇ δευτέρᾳ 6 τοῦ Νοέμβρη καὶ ὥρα 10 τὸ πρωὶ θὰ γίνουν τὰ ἐγκαίνια τοῦ Παντοπωλείου τῆς Β' τάξης. Σᾶς παρακαλοῦμε νὰρθῆτε. Ὁδὸς Φιλίππου ἀρ. 55».

Για νάχουμε τάξι χωρισθήκαμε σὲ ομάδες. Ὁ Γιαννάκης, ὁ Κωστάκης, ὁ Τάκης καὶ ἡ Μαίρη ἦταν τὰ γκαρσόνια.

Ὁ Κώστας, ἡ Κική, ἡ Ἰωάννα, ὁ Τάκης καὶ ὁ Ἀλέκος δεχόταν τοὺς ξένους. Ὁ μπουφές μας ἀπὸ σοκολάτες, σαλάμια, τυριά, ψωμί, φρούτα, ποὺ τὰ φέραμε μείς. Περάσαμε πολὺ ὥραϊα. Τραγουδήσαμε πρῶτα μιὰ προσευχή, ὕστερα δίναμε εὐχές στὸν Παντοπώλη καὶ κερνοῦσαν τὰ γκαρσόνια. Παντοπώλης ἦταν ἡ Ἑτα. Ἐπειτα ἄρχισαν οἱ δουλειές. Μὲ χάρτινα λεφτά ψωνίζαμε φασόλια, ρίζι, ζάχαρι, καλαμπόκι, μακαρόνια, ἀλάτι, φακὴ καὶ ἄλλα. Στὴν ἀρχὴ μπερδεύαμε τοὺς λογαριασμούς· τὴν ὥρα ὅμως συνηθίσαμε καὶ τὰ λέμε καὶ τραγουδιστά.

Σ η μ. Τὸ παντοπωλεῖο ἦταν μιὰ ἐνόττης ποὺ τὴν εἰργάσθη ἡ τάξι ἓνα καὶ πλεόν μῆνα.

Ἐνότητες Βας Τάξεως.

Σχολ. ἔτους 1932—33

Διδάχθηκαν ἀπὸ τὸν κ. Ν. Καμπάνη

Ἐνότητα: Τὸ παιχνίδι τ' ἀλογάκια

Ἀπὸ 10 Ὀκτωβρίου—22 Ὀκτωβρ.

Εἶδος ἔργας.

Λεπτομέρειες

Μετὰ τὸ παίξιμο τοῦ παιχνιδιοῦ ἤρχισε ἡ ἐργασία πάνω στὴν Ἐνότητα.

Γλωσσικά

Ἐκθέσεις γιὰ τὸ παιχνίδι τ' ἀλογάκια.

1) Ἀσκηση γιὰ νὰ τονίζουν σωστά τὴν προπαραλήγουσα.

2) Ἀσκηση νὰ τονίζουν σωστά ε-ο.

Καλλιγραφία

Ἀσκηση νὰ γράφουν καλλιγραφικὰ τίς ἐκθέσεις.

Πατριδογνωσία

Ὁδὸς Φιλίππου, Ἀγίας Σοφίας.

Ἀριθμητική

Ἐπανάληψη τῶν 4 πράξεων μέχρι 20.

Ἱχνογραφία

Ἱχνογράφηση ἀλόγου.

Χειροτεχνία

Ἐργασίες μὲ χαρτί. Ἀλογάκια.

Ὡδική

Τραγούδια γιὰ παιχνίδι.

Θρησκευτικά

Προσευχές: Νὰ μᾶς δίδει ὁ Θεὸς ὑγείαν νὰ παίζουμε παιχνίδια.

Γυμναστική

Παίχνιδι ἀλογάκια.

Ενότητα: Τὸ καρβουνάριο καὶ ξυλάδιο

Ἐπίσκεψι σ' αὐτὸ ὅλης τῆς τάξεως

Ἀπὸ 23 Ὀκτωβρίου-13 Ν)βρίου.

Εἶδος ἔργασ.

Λεπτομέρειες

- Γλωσσικά Ἐκθέσεις γιὰ τὰ καρβουνάρια
 » γιὰ τὸ δάσος.
 » γιὰ τὰ καράβια, ποὺ μεταφέρουν κάρ-
 βουνα ξύλα.
 Ἀπὸ τὸ Ἀναγνωστικό. Ἀνεβαίνουμε στὸ
 βουνό. Στὸ δάσος.
 Ἀσκήση νὰ διακρίνουν τὴν περίοδο, τάξη,
 συλλαβή.
 Ἀσκήση νὰ τονίζουν ὀρθὰ τὴν προπαραλή-
 γουσα, τὰ φωνήεντα ε καὶ ο.
- Καλλιγραφία Ἀσκήση νὰ γράφουν καλλιγραφικὰ τὶς ἐκ-
 θέσεις.
- Πατριδογνωσία Τμῆμα τῆς πόλης. Ὁδὸς Φιλίππου - Ἀρριανοῦ
 ὅπου ὑπάρχει καρβουνάριο, Ἀποστόλου
 Παύλου, Νοσοκομείου, Σέχ-Σοῦ. (Δάσος).
- Ἀριθμητική Αἰσθητοποίηση δεκάδων. Αἰσθητοποίηση ὁ-
 λων τῶν ἀριθμῶν μέχρι τοῦ 100.
- Ἰχνογραφία Ἰχνογράφηση δένδρου, θερμάστρας, κυνηγοῦ,
 ξυλάδικου κ.λ.π.
- Χειροτεχνία Κατασκευὴ καρβουνοκαμινιοῦ.
- Ὡδική Τραγοῦδια γιὰ τὸ δάσος, κυνηγοῦ.
- Θρησκευτικά Προσευχές: Νὰ βοηθῇ ὁ Θεὸς ὅλους ποὺ ἐργά-
 ζονται.
- Γυμναστική Παιχνίδια. Ζυλοπόδαρα.

Ενότητα: Θέατρο τῆς Β'. τάξης:

Ὅλη ἡ τάξι ἐργάστηκε νὰ γίνη τὸ θέατρο.

Ἀπὸ 14 Νοεμβρίου-1 Δεκεμβρίου

Εἶδος ἔργασ.

Λεπτομέρειες

- Γλωσσικά Ἐκθέσεις.
 Ἀπὸ τὸ Ἀναγνωστικὸ 111-117 (135-142).
 Γραμματική. Τονισμὸς προπαραλήγουσας. ε
 καὶ ο. Δασεῖα στὸ υ.
- Καλλιγραφία Ρεκλάμα. Εἰσιτήρια.

Πατριδογνωσία	Ὁδὸς Ἀγίας Σοφίας - Νίκης - Λευκὸς Πύργος - Παύλου Μελά. (Ποιά θέατρα Κινηματογράφοι ὑπάρχουν σ' αὐτές. Ἐπίσκεψις).
Ἀριθμητική	Πρόσθεση μον. με μονάδες.
Ἰχνογραφία	Ἰχνογράφηση ἀνδρικήλων
Χειροτεχνία	Κοπή ἀνδρικήλων.
Ὡδική	1) Στήστε τὸ γλέντι 2) ὁ Σιδηρόδρομος
Γυμναστική	Χορὸς κοριτσιῶν. Παιχνίδια στὴν αὐλή.
Θρησκευτικά	Προσευχές: Νὰ μᾶς βοηθῇ ὁ Θεὸς νὰ πετυχαῖν οἱ δουλειές μας.

Ἑνότητα: Μπακάλικο Βης τάξης.

Οἱ μαθηταὶ ὠργάνωσαν ἓνα μπακάλικο.

Ἀπὸ 1 Δεκεμβρίου—21 Ἰανουαρίου.

Εἶδος ἔργου.	Λεπτομέρειες
Θρησκευτικά	Προσευχές: Γιὰ νὰ πάη καλὰ ἡ δουλειὰ τοῦ μαγαζιῶ.
Γλωσσικά	Ἐκθέσεις. Ἀπὸ τὸ Ἀναγνωστικὸ Κεφ. 60—64 Κεφ. 145—149. Γραμματικὴ. Ἀσκηση νὰ γράφουν σωστὰ τὶς ρηματικὲς καταλήξεις -ω-εις-ει.-ῶ-ᾶς-ᾷ-ῶ-εις-εῖ 2) ἄρθρα. Ὄνόματα. Διάκριση. Ἐν πληθ. Δίφθογγοι.
Καλλιγραφία	Διατιμήσεις.
Πατριδογνωσία	Ὁδὸς Ἀγίου Δημητρίου - Πανεπιστημίου, Ἑθνικῆς Ἀμύνης. (Πόσα μπακάλικα ὑπάρχουν στὴν καθεμιὰ. Ἐπίσκεψις).
Ἀριθμητική	Πρόσθεση 1) δεκ. με μονάδες 2) δεκ. καὶ μονάδες με μονάδες, ὥστε τὸ ἄθροισμα νὰ μὴ ὑπερβαίνει τὴν δεκάδα. 3) δεκ. δεκ. 4) Δεκ. καὶ μον. δεκ. 5) Δεκ. καὶ μον. με δεκ. καὶ μονάδ. (Περιεχόμενο: δουλειὲς τοῦ μπακάλικου).
Ἰχνογραφία	Ἰχνογράφηση μπακάλικου.
Χειροτεχνία	Κατασκευὴ οἰκίσκου με χαρτόνι.
Ὡδική	Τραγούδια.
Γυμναστική	Παιχνίδια. Σύνταξη, βηματισμοί, κλίσεις κεφαλῆς, στροφή, διάστασις ποδιῶν.

Ενότητα : Χιονοπόλεμος.

Από 22 Ιανουαρίου—3 Φεβρουαρίου

Τα παιδιά έπαιξαν χιονοπόλεμο.

Είδος έργας.

Λεπτομέρειες

Θρησκευτικά Προσευχές: Να βοηθή ο Θεός εκείνους που δυστυχοῦν τὸν χειμῶνα. (Γίνεται ἔρανος σὲ εἶδη ρουχισμοῦ καὶ παληῶν παπουτσιῶν γιὰ τὰ φτωχὰ τῆς τάξης).

Γλωσσικά

Ἐκθέσεις.

Κεφ. 123—135.

Γραμματική: Ὀνομαστικές καταλήξεις -ες: πέτρες, βρύσες, μῆνες, -ο: ξύλο, βουνό, -η: βρύση, -ης: ναύτης, διαβάτης, -ος: γέρος, ἄνεμος.

Καλλιγραφία

Εἰδοποίηση γιὰ τὸ παιχνίδι.

Πατριδογνωσία

Ὁ χιονισμένος κήπος, αὐλή.

Ἀριθμητική

Ἀφαίρεση μον. ἀπὸ μονάδες. Μον. ἀπὸ πλήρεις δεκ. Ἀφαίρεση μον. ἀπὸ δεκ. καὶ μονάδες.

Ἰχνογραφία

Ἰχνογράφηση χιονισμένου σπιτιοῦ, κήπου, αὐλῆς.

Χειροτεχνία

Κατασκευὴ οἰκίσκου χιονισμένου. Ἔργασίες χαρτοκολλητικῆς.

Ὡδική

Τραγούδι. Ἐξω δῆτε χιονίζει.

Γυμναστική

Χιονοπόλεμος.

Ενότητα : Σιδεράδικο.

Ὅλη ἡ τάξη ἐπισκέφτηκε τὸ σιδεράδικο.

Από 4 Φεβρουαρίου—15 Φεβρ.

Είδος έργας.

Λεπτομέρειες

Γλωσσικά

Ἐκθέσεις.

Κεφ. Σιδεράδικο 87—90.

Γραμματική.

Προσωπικές ἀντωνυμίες: ἐγώ, ἐμένα, ἐμεῖς, ἐμᾶς, μοῦ, μέ, μᾶς, ἐσύ, ἐσένα, ἐσεῖς, σεῖς, ἐσᾶς, σοῦ, σέ, σᾶς, αὐτός, αὐτή, αὐτό.

Καλλιγραφία

Ρεκλάμες γιὰ τὸ σιδεράδικο.

Πατριδογνωσία	Ὁδὸς Φιλίππου, Ἀριστοτέλους, Βενιζέλου. Παρατήρηση σιδεράδικων. (Ποιά σιδεράδικα ὑπάρχουν στὴν κάθε μιὰ. Ἐπίσκεψις).
Ἀριθμητική	Ἀφαίρεση ἐκ διψηφίου περιέχοντος καὶ μον. τῶν ὁποίων ἡ διαφορὰ μικροτέρα τῆς δεκάδος. Ἀφαίρεση ἀπὸ διψηφίου περιέχοντος καὶ μονάδας τῶν ὁποίων ἡ διαφορὰ εἶνε καθαραὶ δεκάδες.
Ἰχνογραφία	Ἰχνογράφηση φυσεροῦ, κασμᾶ, μασιᾶς, πυροστιᾶς, σχάρας.
Χειροτεχνία	Κατασκευὴ ἀνωτέρω μὲ χαρτοκολλητικὴ-χαρτοκοπτικὴ.
Ὡδική	Τραγούδια σιδερά.
Θρησκευτικὰ	Προσευχές: Ἐπαναλαμβάνεται ἡ προσευχὴ γιὰ τοὺς ἐργαζομένους ἀνθρώπους.
Γυμναστική	Προσοχή - σύνταξη - ἀραίωση, μεσολαβή, ἀνάταση, στροφή τῆς κεφαλῆς.

Ἑνότητα: Τὰ καρναβάλια.

Τὰ παιδιά ἐγένιναν καρναβάλια.

Ἀπὸ 15 Φορίου—28 Φεβρουαρίου.

Εἶδ. Ἔργασ.

Λεπτομέρειες

Γλωσσικά	Ἐκθέσεις. Ποιήματα ἀποκρίατικά. Γραμματικὴ. Προθέσεις μέ, σέ, γιά, ὡς, χωρίς, ἀπό, ἀντί.
Καλλιγραφία	Εἰδοποίηση γιὰ τὴ γιορτὴ.
Πατριδογνωσία	Ὁδὸς Βενιζέλου - Φιλίππου, Ἀριστοτέλους. (Ποῦ πουλοῦν καρναβάλια).
Ἀριθμητική	Ἀφαίρεση δεκ. καὶ μονάδων ἀπὸ δεκ. μον. 53—28.
Ἰχνογραφία	Ἰχνογράφηση καρναβαλιῶν, προσωπίδων.
Χειροτεχνία	Κατασκευὴ προσωπίδων.
Ὡδική	Τραγούδι. Στῆστε τὸ γλέντι.
Θρησκευτικὰ.	Προσευχές: Ἐπαναλαμβάνεται ἡ προσευχὴ γιὰ κείνους ποὺ δυστυχοῦν.
Γυμναστική	Χοροί.

Ἑνότητα Ὁ κήπουρος.
Ἀπὸ 1 Μαρτίου - 24 Μαρτίου

Εἶδος ἔργασ.

Λεπτομέρειες

- Γλωσσικά Ἀπὸ τὸ βιβλίο Κεφ. 150 - 158 - 49.
Ἐκθέσεις ἀπὸ τὶς ἐργασίες τοῦ κήπου.
Γραμματική. Προσθέσεις μέ, σέ, γιά, ὡς, χω-
ρίς, ἀπὸ, ἀντί. Σ ύ ν δε σ μ ο ς Καί, κι, ἀλλά,
ὅταν, γιατί.
- Καλλιγραφία Ἀντιγραφὴ ἐκθέσεων ἀπὸ τὸν πίνακα. Γραφὴ
πινακίδων γιά τὸν κήπο.
- Πατριδογνωσία Ἐπίσκεψη κήπων τῆς πόλεως.
- Ἀριθμητική Πολλαπλασιασμός. Πίνακες 1, 2, 3, 4, 5.
- Ἰχνογραφία Ἰχνογράφηση φυτῶν.
- Χειροτεχνία Χαρτοκολλητική.
- Ὡδική Τραγούδια τοῦ κήπου.
- Θρησκευτικά Προσευχές: Νά βοηθῇ ὁ Θεός νά γίνῃ καλὸς
ὁ κήπος μας.
- Γυμναστική Δουλειὲς στὸν κήπο τοῦ Σχολείου.

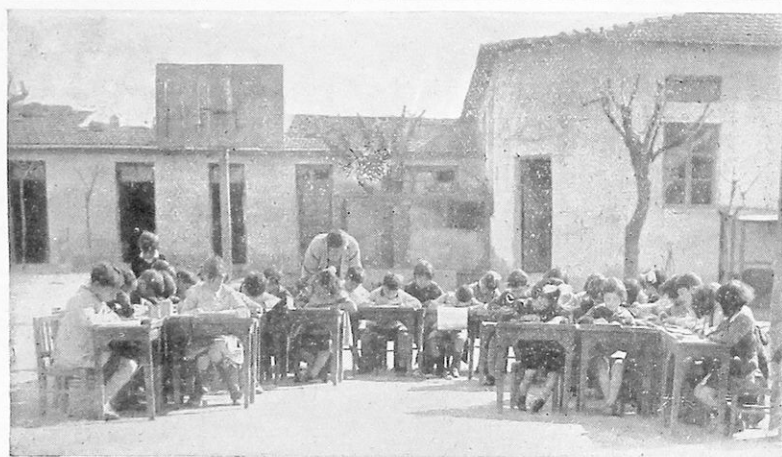
Ἑνότητα: Θά παίξωμε κωμωδία. (ὁ Φα-
σουλῆς) Ἀπὸ τὸ Ἀναγνωστικό.
Ἀναπαράσταση ἀπὸ τὰ παιδιὰ.
Ἀπὸ 27 - Μαρτίου - 22 Ἀπριλίου.

Εἶδος ἐργασίας

Λεπτομέρειες

- Γλωσσικά Κεφ. 135 - 145. Ἡ κωμωδία.
Γραμματική. Ἐπιρρήματα. Κοντά, μαζί, ἴσια,
ἐκεῖ, ἐδῶ, ἔξω, κάτω, ἐπάνω, πίσω, γύρω,
τώρα, ὕστερα, πότε, κάποτε, σήμερα, χτές,
πῶς, ἔτσι, χωρίς, διόλου, πόσο, τόσο, ὅσο,
λίγο, ναι, ὄχι, μάλιστα, μή.
- Καλλιγραφία Ἀσκηση νά γράφουν τὶς ἐκθέσεις γρήγορα
καὶ καλλιγραφικά.
- Πατριδογνωσία Ἐπίσκεψη κινηματογράφων τῆς πόλεως (Θέ-
ατρο δὲν ἔχει ἡ Θεσσαλονίκη).

Ἀριθμητική	Δεκ. καὶ μονάδες ἐπὶ τοὺς 10 πρώτους ἀριθμούς. 4×1 12×1 13×1 14×1 15×1 16×1 17×1 17×1 19×1 20×1 4×2 12×2 13×2 14×2 15×2 16×2 17×2 18×2 19×2 20×2 21×1 22×1 23 κ.λ.π. ($15 \times 5 = 10 \times 5 + 5 \times 5 =$ $50 + 25$ 75
Ἰχθυογραφία	Ἰχθυογράφηση σχεδίων ἀνδρικήλων
Χειροτεχνία	Κατασκευή ἀνδρικήλων.
Ὡδική	Κατάλληλα τραγούδια.
Θρησκευτικά	Προσευχές: Ἐπαναλαμβάνεται ἡ προσευχή, νὰ μᾶς δίδῃ ὁ Θεὸς ὑγείαν νὰ παίζουμε.
Γυμναστική	Ἀσκήσεις καὶ τραγούδια.
Ἐνότητα: Ταξίδι μετὰ τὴν βάρκα στὴν Ἀρετοῦ	
Ἡ τάξη ὅλη ταξίδεψε μετὰ βάρκες (ταξίδι 1 ὥρας).	
Ἀπὸ 24 Ἀπριλίου μέχρι 12 Μαΐου	
Εἶδος ἔργου.	Λεπτομέρειες
Θρησκευτικά	Προσευχὴ νὰ μᾶς φυλάγῃ ὁ Θεὸς κατὰ τὸ ταξίδι.
Γλωσσικά	Κεφ. 182–188 καὶ 191–193 καὶ 25–29. Ἐκθέσεις. Γραμματική. Ἀριθμητική. Σύνδεσμοι. Ἄρθρα κ.λ.π.
Καλλιγραφία	Ἀσκηση νὰ γράφουν καλλιγραφικὰ τὰς ἐκθέσεις.
Πατριδογνωσία	Συνοικία Ἁγίας Τριάδος, Ἀναλήψεως, Ντεπὼ Καλαμαριά, Ἀρετοῦ.
Ἀριθμητική	Διαίρεση $2:2=$ $3:3=$ $4:4=$ $5:5=$ $6:6=$ $7:7=$ $8:8=$ $9:9=$ κ.λ.π.
Ἰχθυογραφία	Ἰχθυογράφηση βάρκας.
Χειροτεχνία	Κατασκευή βάρκας.
Γυμναστική	Ἀσκήσεις.

“Ανω.—Η πρώτη τάξις τοῦ Προτύπου στήν αἴθουσα διδασκαλίας μέ τὸ κουκλίστικο σπῖτι στή μέση.

Κάτω.—Η δευτέρα τάξις τοῦ Προτύπου ἐργάζονται στό ὑπαίθρο.

“Όταν ὁ καιρὸς εἶνε καλός, τὰ παιδιὰ μέ τὰ τραπεζάκια καὶ τὰ καθίσματά τωv, βγαίνουν καὶ κάνουν τὸ μάθημα στήν αὐλή. Τὸ χειμῶνα στὸν ἥλιο, καὶ τὸ καλοκαίρι κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα. Κάθε τάξις βγαίνει μιὰ μέρα, γιατί ἡ αὐλή δὲν εἶνε ἀρκετὰ μεγάλῃ.

Ενότητα : Ταξίδια με τὸ σιδηρόδρομο.

Ἡ τάξη ὅλη ταξίδεψε μέχρι Γεφύρας (ταξίδι 50!).

Ἀπὸ 13 Μαΐου μέχρι 28 Μαΐου.

Εἶδος ἔργου.

Λεπτομέρειες

Θρησκευτικά	Προσευχές: Νὰ μᾶς φυλάγῃ ὁ Θεὸς στὸ ταξίδι.
Γλωσσικά	Κεφ. 171 - 173. Ἐκθέσεις. Γραμματική. Ἀσκήσεις.
Καλλιγραφία	Ἀσκηση νὰ γράφουν καλλιγραφικὰ τὶς ἐκθέσεις.
Πατριδογνωσία	Συνοικία Σταθμοῦ.
Ἀριθμητική	Διάρθρωση τελείας δεκάδων 2:2 ἀτελῆς δεκάδων. Δεκ. καὶ μονάδ. δεκ. καὶ μον. τελείας καὶ ἀτελῆς.
Ἰχνογραφία	Ἰχνογράφηση μηχανῆς - βαγονίων.
Χειροτεχνία	Χαρτοτεχνία. Κατασκευή σιδηροδρόμου ἐκ χαρτονίου.
Ὡδική	Ὁ Σιδηρόδρομος.
Γυμναστική	Ἀσκήσεις.

Ενότητα : Ταξίδι με αὐτοκίνητα στὴ Γεωργική σχολή.

Ἡ τάξη ὅλη ταξίδεψε με λεωφορεῖο, ταξίδι 35!

Ἀπὸ 29 Μαΐου μέχρι 12 Ἰουν.

Εἶδος ἔργου.

Λεπτομέρειες

Θρησκευτικά	Προσευχές γιὰ τὸ ταξίδι.
Γλωσσικά	Ἐκθέσεις.
Γραμματική	Ἀσκήσεις.
Καλλιγραφία	Ἀσκηση νὰ γράφουν καλλιγραφικὰ τὶς ἐκθέσεις.
Πατριδογνωσία	Συνοικία Ἀλατίνι - δρόμος Γεωργ. Σχολῆς.
Ἀριθμητική	Ἀσκήσεις στὶς τέσσαρες πράξεις ἐντὸς τοῦ 100.
Ἰχνογραφία	Ἰχνογράφηση αὐτοκινήτου.
Χειροτεχνία	Χαρτοτεχνία. Κατασκευή αὐτοκινήτου.
Ὡδική	Τραγοῦδι ταξιδιοῦ.
Γυμναστική	Ἀσκήσεις.

Ἕνα Πρότυπο Δημοτ. Σχολεῖο

Σχέδιο εργασίας,

Θεσ)νίκη 22)1)34.

Έργασία μιάς ημέρας στην Γ'. Τάξι.

Διδ)λος Α. Καμπάνης.

Το μάθημα της πρώτης ώρας είναι ανάγνωσι. Θα εξετασθῇ τὸ κεφάλαιο ὁ «Φάρος» ἀπὸ τὸ Ἀναγνωστικὸν ἢ «Ζωὴ τοῦ Παιδιοῦ» Δούκα Δεληπέτρου κ.λ.π. Τὰ κεφάλαια τοῦ Ἀναγνωστικοῦ διαλέγομεν νὰ εἶνε, στὸ περιεχόμενον, σύμφωνα μὲ τὴν ἐνότητα. Φροντίζομεν νὰ πέρνωμεν ἐνότητες τέτοιες, πού νὰ ὑπάρχουν στὸ ἀναγνωστικὸ μας ἀνάλογα κεφάλαια. Διὰ τὴν εὐκολίαν αὐτὴν ἢ Γ' τάξις ἐπῆρε δυὸ ἀναγνωστικά. Ὡς ἀνάγνωσι χρησιμοποιοῦμε καὶ ἀποσπάσματα ἀπὸ περιοδικὰ παιδικὰ ἢ ἄλλα βιβλία.

Ἡ τεχνικὴ τοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως εἶναι ἡ ἐξῆς: Ἀναλαμβάνει τὴ διεύθυνσι τῆς ἐργασίας ὁ διδ)λος ἢ καὶ ἓνα παιδί πού ὑποδεικνύουν τ' ἄλλα παιδιά. Ὑποδεικνύεται ἀπ' τὰ παιδιά τὴ μέρα αὐτὴ ὁ μαθ. Ἀ θ α ν. Κ α ρ α γ κ ο υ ν ἰ δ η ς.

Τὴ μέθοδο τῆς ἐργασίας στὴν ἀνάγνωσι τὴν ξέρουν ὅλα τὰ παιδιά. Ὁ Θανάσης λέγει: Παιδιά θὰ διαβάσετε τώρα μὲ τὸ νοῦ σας τὸ κεφ. αὐτὸ καὶ θὰ τὸ χωρίσετε σὲ τμήματα. (Τὰ παιδιά διαβάζουν μὲ τὸ νοῦ τους τὸ κεφ. καὶ τὸ χωρίζουν σὲ τμήματα).

Ὁ δάσκαλος κάνει ἔλεγχον ἀν τὸ χωρίσαν σωστά. Ἐπαινεῖ τοὺς μαθητὰς πού πέτυχαν στὴ δουλειὰ αὐτὴ. Ἡ ἐργασία προχωρεῖ.

Θ α ν ά ς η ς. Παιδιά τώρα νὰ διαβάσῃ τὸ α'. τμήμα ἢ Ἀρίστη. (Ἡ Ἀρίστη διαβάζει τὸ α'. τμήμα. Ἐνας μαθητὴς διακόπτει μὲ τὴ λέξι (λάθος). Ἡ Ἀρίστη διορθώνει.

Θ α ν ά ς η ς. Τώρα παιδιά ποίος θὰ μᾶς πῇ τί λέγει αὐτὸ ἀπ' ἐξω. (Ἐνας μαθητὴς διηγεῖται τὴν ἐννοιαν). Ἐδῶ, παιδιά, λέγει, πὼς ὁ Πατέρας μὲ τὰ παιδιά καὶ τὴ γυναῖκα του πῆγαν νὰ δοῦν τὸ Φάρο· εἶδαν ἓνα ψηλὸ Πύργο. Ἀρχισαν ν' ἀνεβαίνουν. Ἡ μητέρα ἀνάσαινε βαρειά. Ὡς πού ν' ἀνεβοῦνε κατακουραστήκανε. Στὴν ταράτσα πάνω φουσοῦσε δυνατὸς ἄερος. Τὸ παιδί ἄκουσε μιά φωνή, γύρισε κι' εἶδε τὸ Φαροφύλακα.

Τὸν χαίρετ' ἔσει.

Θ α ν. Τώρα, παιδιά, νὰ τὸ ξετάσουμε ἀπὸ μιά-μιά περίοδο.

Νὰ διαβάσῃ ὁ Βασιλάκης (διαβάζει). Σήμερα πῆγαμε μὲ τὸν πατέρα.....μου (λάθος φωνάζει ἓνας μαθητὴς.... διορθώνει Πατέρα). Διαβάζει μιά-δυὸ περιόδους ὡς ἐκεῖ καὶ τε-

λειώνει η έννοια κι ύστερα σηκώνεται και ρωτά τα παιδιά.

Β α σ ι λ. "Εχετε να με ρωτήσετε τίποτε παιδιά;

1 μ α θ. Παληός φίλος του πατέρα του πώς ήταν ο Φαροφύλακας;

Β α σ ι λ. Νά· θά τον γνώριζε ο πατέρας του από πολύν καιρό.

2 Μ α θ. Φάρος τί θά πῃ;

Β α σ ι λ. Φάρος θά πῃ: ένας βράχος πού ἔχει φῶς κόκκινο πού σβύνει κι ανάβει. Θά πῃ ἕνα σπιτάκι πού ἔχει Φαροφύλακα.

3 Μ α θ. Φάρος θά πῃ ἕνας πύργος ψηλός κι ὅταν ἔχη ὁμίχλη, ανάβει φῶς γιά τὰ βοπόρια.

4 μ α θ. Καί τή νύχτα ανάβει φῶς καί σφυρίζει γιά νά μὴ χτυπήσουν στοὺς βράχους τὰ βαπόρια.

Δ ι δ ὺ λ ο ς. Εἶδε κανεῖς ἀπὸ σᾶς καμμιά φορά Φάρο;

Μ α θ. "Οχι.

Δ ι δ ὺ λ ο ς. Νά σᾶς δείξω ἐγὼ ζωγραφισμένον. (Δεικνύει τὴν εἰκόνα Φάρου).

Δ ι δ ὺ λ ο ς. Σέ ὅλα τὰ μέρη τῆς θάλασσας εἶνε φάροι;

Γ ε ὡ ρ γ. "Οχι, μόνο ὅπου εἶνε βράχοι καί μποροῦν νά σπάσουν τὰ καράβια.

Γ ι ἄ ν ν η ς. "Ὅπως κάνουνε καί στοὺς δρόμους ἂν τοὺς διορθώνουν καί σκάβουν λάκκους: πού βάζουν τὴ νύκτα ἕνα φαναράκι γιά νά μὴν πέση κανεῖς.

Μ α θ. Καί ἐγὼ εἶδα στὸ δρόμο τέτοια φαναράκια.

Μ α θ η τ. Καί τ' αὐτοκίνητα ἀνάβουν τὴ νύχτα φανάρια γιά νά μὴ κουτουλίσουν πάνω τους οἱ ἄνθρωποι.

"Α λ λ ο ς μ α θ. Καί τὰ ποδήλατα.

"Α λ λ ο ς. Καί τὰ τράμ καί τὰ κάρρα.

Θ α ν ἄ σ η ς. Νά διαβάσῃ τώρα ἕνας παρακάτω. (Διαβάζει μαθητής).

1 Μ α θ. Θαλασσόλυκο τὸν ἔλεγε ὁ πατέρας, εἶχε φάει τὴ ζωὴ του μέσα στὴ θάλασσα. Τώρα πιά δὲν μπορεῖ νά ταξιδέψῃ κι ἔγινε φαροφύλακας. (Σηκώνεται καί ρωτά: "Εχετε νά με ρωτήσετε τίποτε, παιδιά;).

1 μ α θ. Φαροφύλακας, τί θά πῃ;

2 μ α θ. Φαροφύλακας θά πῃ: ἐκεῖνος πού φυλάγει τὸ φάρο τὴ νύχτα καί τὴ μέρα.

3 μ α θ. Γιατί τὸν ἔλεγαν θαλασσόλυκο;

4 μ α θ. Γιατί ἔμενε πάντοτε στὴ θάλασσα.

5 μ α θ. Τὸν ἔλεγε θαλασσόλυκο γιατί δὲν φοβόταν τίς τρικυμίες.

Δ ι δ ὺ λ ο ς. Αὐτοὺς, παιδιά, πού ζοῦνε ὅλη τὴ ζωὴ τους στὴ

θάλασσα και κινδυνεύουν από τρικυμίες και από άλλα βάσανα της θάλασσας, τους λένε θαλασσολόγκους.

Θ α ν ά σ η ς. Νά διαβάση τώρα ένας παρακάτω. (διαβάζει ένας μαθητής).

6 μ α θ. Χτύπησε ο πατέρας τη στενή πορτούλα. Σε λίγο μάς άνοιξε..... λάθος. (διορθώνει ο μαθητής και συνεχίζει) είναι εδώ ο καπετάν-Στρατής; ρώτησε ο πατέρας. Βέβαια, βέβαια κοπιάστε. Είπε ένας γεροντάκος.

(Συζήτηση).

7 Μ ο θ. Γεροντάκος τί θά πῃ;

5 μ α θ. Νά, ένας παπούλης.

3 μ α θ. Κοπιάστε, τί θά πῃ;

4 μ α θ. Περάστε, δὲν τὸ ξέρεis;

Θ α ν ά σ. Νά διαβάση άλλος παρὰ κάτω.

Μ α θ η τ. (διαβάζει). Σε λίγο άρχισαμε ν' ανεβαίνουμε μιὰ στενή γυριστή σκάλα. Τέτοια σκάλα δὲν είχα άλλη φορά ανεβή. Ήταν ψηλή, θεόρατη.

(Συζήτηση)...

1 Μ α θ. Θεόρατη, τί θά πῃ;

2 μ α θ. Ήταν πάρα πολύ ψηλή.

3 μ α θ. Όπως όταν πήγαμε στὴ Θέρμη : κι ανεβήκαμε στὸ μιναρέ. Κοπήκαμε ὡς που ν' ανεβούμε, είχε σκάλα θεόρατη.

4 μ α θ. Στενή και γυριστή τί θά πῃ;

5 μ α θ. Στενή θά πῃ, νά, ὅπως είναι ὁ διάδρομος ἐδῶ τῶν τραπεζιῶν, στενός.

6 μ α θ. Γυριστή, θά πῃ, νά, ὅπως είναι στὰ σπίτια μας, πὺ γυρίζει, δὲν πᾶει ἴσια ἢ σκάλα ποὺ πᾶει στὴν ταρατάσα.

Θ α ν. Παρακάτω νά διαβάση άλλος.

Μ α θ. (διαβάζει). Ἀκόμα ; ἔλεγε ἡ μητέρα, κι άρχισε ν' άναπνή σάν άτμομηχανή. Ἀχ ! δὲν μπορῶ, πατέρα, πιάστηκαν τὰ πόδια μου ν' ανεβαίνω σκαλιά. (Συζήτηση).

1 Μ α θ. Ἀτμομηχανή, τί θά πῃ;

2 μ α θ. Ἡ άτμομηχανή ἔτσι κάνει : πούφ, πούφ..... πάφ..... πίφ.....

3 μ α θ. Ἀτμομηχανή θά πῃ ποὺ ἔχουν τὰ βαπόρια και βγάζουν καπνὸ.

4 μ α θ. Είναι ἡ μηχανή ποὺ ἔχουν τ' άτμόπλοια.

5 μ α θ. Στὸ προηγούμενο μάθημα δὲν είδαμε πῶς ένα βαπορί ἔβγαζε καπνὸ κι ἔκαμε τοὺς ψαράδες νά φοβηθοῦν;

6 μ α θ. Στὸ τραῖνο είδαμε άτμομηχανή, ποὺ ἔκαμε πάφ..... πᾶ.....πίφ, πᾶφ.....

1. Χωρὶ κοντὰ στὴ Θεσ)νίκη.

Θ α ν ά σ. Παρακάτω νά διαβάση ένας άλλος.

Μ. (διαβάζει). Εύτυχως σέ κάθε είκοσι σκαλοπάτια είχε ένα μικρό εξώστη.

(Συζήτηση).

Μ α θ. 'Εξώστης, τί θά πῃ;

2 μ α θ. Παιδιά, ξέρετε τί θά πῃ εξώστης; Στίς σκάλες έχει ένα τόσο πράμμα..... (δείχνει μέ τό χέρι του) καί κάθεσαι καί ξεκουράζεσαι.

3 μ α θ. 'Εκεί στή σκάλα έχει ένα τέτοιο.

4 μ α θ. 'Εξώστης εἶνε, παιδιά, έξω στοῦ δρόμο.

5 μ α θ. 'Εξώστης, θά πῃ..... νά αὐτός εἶνε εξώστης (καί δείχνει ἀπό τό παράθυρο ένα εξώστη).

6 μ α θ. 'Εξώστης θά πῃ ένα μπαλκονάκι.

Θ α ν ά σ. Νά διαβάση ἄλλος παρά κάτω.

Μ α θ. (διαβάζει). 'Ανεβήκαμε ἀκόμα πολὺ ὥρα ὡς πού σταματήσαμε σέ μιὰ πόρτα. 'Ο πατέρας χτύπησε. Δέν ἀπάντησε ὅμως κανένας. (Συζήτηση).

2 μ α θ. 'Αφοῦ χτύπησε γιατί δέν ἀπάντησε κανένας;

3 μ α θ. Δέν ἦτανε κανείς μέσα γι'αυτό.

4 μ α θ. 'Από τὸν ἀέρα ἀνοιξε ἡ πόρτα;

5 μ α θ. Δέν ἀνοιξε ἀπ' τὸν ἀέρα, ἐσπρωξε κι ἀνοιξε. "Ετσι λέγει τό βιβλίο.

Θ α ν ά σ. Νά διαβάση παρακάτω ένας.

Μ α θ. (διαβάζει). Τί εἶτανε ἐκεῖνο. "Ενα δυνατό φύσημα τοῦ ἀγέρα μᾶς χτύπησε ὅλους κατὰστηθα.

'Εγὼ πρόφθασα κι εἶπα. Πῶ! πῶ! ψηλά πού εἴμαστε!! 'Ο πατέρας ἔκλεισε πίσω βιαστικά τὴν πόρτα. (Συζήτηση).

2 μ α θ. Κατάστηθα, τί θά πῃ;

3 μ α θ. Νά παιδιά, ἦλθε ὁ ἀγέρας μονομιᾶς καί τοὺς βάρησε στὰ στήθια.

4 μ α θ. Γιατί ὁ πατέρας ἔκλεισε τὴν πόρτα ;

5 μ α θ. Γιά νά μὴ τοὺς φυσᾷ.

Θ α ν ά σ. Νά διαβάση ἄλλος παρά κάτω.

Μ α θ. (διαβάζει). Τώρα πιά εἴμαστε ἀπάνω σέ μιὰ ταράτσα πού περιτριγύριζε τὸν Πύργο. Μπροστά μας ἦταν πλατεῖα γαλανὴ θάλασσα μέ τὰ κύματα. Μακρυνὰ φαινόταν τὸ χωριὸ μέ τίς καλύβες καί τίς βάρκες τῶν φαράδων. Γύρισα ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά καί εἶδα μακρυνὰ τὸ βουνὸ γεμάτο πεῦκα.

Μακρυνὰ πέρα ξαγνάντεψα ένα ὁμορφο νησάκι.

Θαρρῶ πῶς εἶναι κείνο πού πήγαμε καί τσακώσαμε καβούρια. (Συζήτηση).

Μ α θ. Περιτριγύριζαν τί θά πῃ;

2 μ α θ. 'Η ταράτσα τοῦ Πύργου τὸν περιτριγύριζε γύρω-γύρω.

3 μαθ. Ξαγνάντεψα, τί θά πῃ;

4 μαθ. Εἶδα.

5 μαθ. Ἐβλεπε τὴ θάλασσα, τὸ νησί αὐτὸ θά πῃ ξαγνάν-
τεψα.

6 μαθ. Ψαράδικες ἦταν οἱ βάρκες, πῶς τις κατάλαβε;

7 μαθ. Θὰ εἶδε στὴν ἄκρη ψαράδες νὰ διορθώνουν τὰ δι-
χτυα.

8 μαθ. Νησάκι τί θά πῃ;

9 μαθ. Στεριά πὺν γύρω - γύρω ἔχει θάλασσα.

10 μαθ. Πεῦκα ποιὰ εἶναι;

11 μαθ. Στὸ Σέχ-Σοῦ δὲν πῆγες καμμιά φορά νὰ δῆς πεῦκα;

12 μαθ. Καβούρια τί θά πῃ;

13 μαθ. Καβούρια θά πῃ κάτι ψάρια πὺν εἶναι μέσα στὴ
θάλασσα ἀλλὰ δὲν εἶναι μεγάλα.

14 μαθ. Τσαγανοὶ θά πῃ καβούρια. (Ἰχνογραφεῖ στὸν πί-
νακα ἓνα καβούρι).

Διδῶν. Δείχνει ἀπὸ ἓνα βιβλίο τὴν εἰκόνα τοῦ κάβουρα.

Θανάσ. Νὰ διαβάσῃ ἄλλος παρακάτω.

Μαθ. (διαβάζει) Μέσα στὴν ὥρα ἄκουσα μιὰ χονδρὴ φωνή.
Γύρισα κι εἶδα τὸν καπετάν - Στρατῆ. Πῆγα καὶ τὸν χαιρέτησα.
(Συζήτηση).

Μαθ. Γιατί πῆγε καὶ τὸν χαιρέτησε;

2 μαθ. Ὅταν ἐσύ δῆς κανένα γνωστὸ δὲν τὸν χαιρετᾷς;

3 μαθ. Πολὺ χονδρὴ φωνὴ γιατί εἶχε;

4 μαθ. Γιατί ἦταν ἄνδρας.

5 μαθ. Ὅχι· γιατί ἦταν γέρος καὶ μιλοῦσε χονδρά.

6 μαθ. Ψιλὴ φωνὴ ἔχουν οἱ γυναῖκες.

Διδῶν. Καὶ τὰ ἀγόρια καὶ τὰ κοριτσάκια.

Θανάσ. Τώρα νὰ τὸ διαβάσῃ ἓνας ὁλόκληρο τὸ τμήμα.

1 μαθ. (διαβάζει. Δυὸ - τρεῖς φορές τὸν διακόπτουν οἱ
ἄλλοι λέγοντες «λάθος». Ἐκεῖνος διορθώνει. Στὸ τέλος ρωτᾷ
τὰ παιδιά). Τὸ διάβασα καλὰ παιδιά;

2 μαθ. Ἔτσι κι ἔτσι.

3 μαθ. Τώρα νὰ μάς τὸ πῆς ἀπ' ἔξω μὲ πολλὰ λόγια. (μα-
θητὴς διηγεῖται). Μιά φορά ὁ πατέρας, ἡ μητέρα καὶ τὸ παιδί
τοὺς πῆγαν στὸ Φάρο. Ὁ φαροφύλακας ἦταν παλιὸς φίλος
τοῦ πατέρα. Ὁ πατέρας τὸν ἔλεγε θαλασσόλυκο γιατί εἶχε
φάγῃ τὴ ζωὴ του στὴ θάλασσα. Τώρα δὲν ταξιδεύει καὶ ἦταν
φαροφύλακας. Φτάσανε στὸ μέρος. Ὁ πατέρας χτύπησε τὴν
πόρτα καὶ τοὺς ἀνοίξε ἓνα γεροντάκι. Ὁ πατέρας εἶπε: ἐδῶ εἶνε
ὁ καπετάν Στρατῆς; Τὸ γεροντάκι τοὺς εἶπε βέβαια, βέβαια
κοπιᾶστε. Ἀνέβαιναν τὰ σκαλοπάτια πὺν ἦταν στὴ σκάλα.
Μεγάλῃ σκάλα καὶ γυριστὴ, Τὸ παιδί ἄλλῃ φορά δὲν εἶδε τέ-
τοια σκάλα, ἦταν θεόρατη. Ἀκόμα; ρώτησε; Ἡ μητέρα ἀνά-

πνεε σάν άτμομηχανή. "Α! είπε στόν πατέρα δέν μπορώ, πιάστηκαν τά πόδια μου. Κάθε είκοσι σκαλοπάτια είχε έξώστη και ξεκουραζότανε. "Υστερα φτάσανε σέ μιιά πορτούλα. "Ο πατέρας χτύπησε, τήν άνοιξε. "Υστερα ένας άέρας τούς χτύπησε στά στήθια. Τί όμορφα πού φαίνονταν άπ' εκεί!

"Επειτα άκουσαν μιιά βαρειά φωνή. Τό παιδι πρώτο γύρισε κι είδε τόν καπετάν Στρατή. Είδανε τό χωριό, νησάκια και πίσω τό βουνό μέ πεύκα.

Θ α ν ά σ. Νά τό διαβάση κι ένας άλλος τό τμήμα.

Μ α θ. (διαβάζει, όταν τελείωσε, ρωτά: Τό διάβασα καλά;

2 Μ α θ. Καλά τό διάβασες νά μάς πής τώρα τί λέγει μέ δυό λόγια.

Μ α θ. Αυτό παιδιά λέγει, πώς τόν φοροφύλακα πήγε και τόν χαιρέτησε τό παιδί.

2 μ α θ. "Οχι αυτό τό σπουδαίο είναι πώς ή μητέρα άναπνεε σάν άτμομηχανή.

3 μ α θ. "Οχι, είδανε τό νησάκι πού πιάσανε καβούρια.

4 μ α θ. Τό σπουδαίο είναι πώς κουράστηκαν ως πού ν' άνεβούνε γιατί ήταν θεόρατος ό φάρος.

Δ ι δ) λ ο ς. Ναι, παιδιά, αυτό είναι τό σπουδαίο και πώς άπ' εκεί βλέπανε μακρυά πολλά πράγματα.

(Τελείωσε ή έργασία τής άνάγνωσης) Διάλειμμα.

Δευτέρα ώρα.

Γεωγραφία.

'Ο Δ ι δ) λ ο ς λέγει στά παιδιά: τί του χρειάζονται του Ναύτη οί φάροι; Τά παιδιά άπαντούν: Για νά μη χτυπά τό καράβι τή νύχτα στους βράχους.

Δ ι δ) λ ο ς. Μπορείτε σεις παιδιά νά κανονίσετε στην παραλία τής κεντρ. Μακεδονίας (και δείχνει στο χάρτη) νά, αυτή, ποϋ θα έπρεπε νά έχη φάρους;

Μ α θ η τ ή ς. Μάλιστα.

Δ ι δ) λ ο ς. "Ε τότε βγάλετε έναν νά διευθύνη για νά κάνετε αυτή τή δουλειά.

(βγάζουν τόν μαθητή Λαπιδάκη).

Λ α π. Παιδιά, ποϋ λέτε πρέπει νά βάλουμε φάρους στην παραλία τής Χαλκιδικής για νά βλέπουν τή νύχτα οί ναϋτες και νά μη χτυποϋν τά καράβια τους στους βράχους;

Μ α θ. "Εγώ λέγω νά βάλουμε εδώ πέρα (βγαίνει και δείχνει τήν έξοδο του κόλπου τής Θεσ)νίκης: τό μεγάλο Καραμπουρνού).

2 μ α θ. Γιατί αυτόϋ;

- 3 μαθ. Γιατί έχει άκρωτήριο.
 4 μαθ. Πώς τὸ λένε τὸ άκρωτήριο αὐτό;
 3 μαθ. Μεγάλο Καραμπουρνου.
 5 μαθ. Καί τί θά πῇ άκρωτήρι.
 6 μαθ. Βράχος, άπόκρημνη παραλία.
 Λαπ. Ποῦ άλλου λέτε νά βάλουμε φάρο;
 1 μαθ. (βγαίνει καί δείχνει). 'Εδῶ.
 2 μαθ. Ποιό άκρωτήριο εἶναι αὐτοῦ;
 1 μαθ. Δέν ξέρω.
 3 μαθ. Εἶνε τὸ άκρωτήριο Ποσίδιο, νά, τὸ γράφει στό χάρτη.
 4 μαθ. Παιδιά, πρέπει νά βάλουμε κι ἐδῶ ἕναν φάρο στό άκρωτήρι.
 5 μαθ. Σέ ποιό χερσόνησο εἶνε αὐτό τὸ άκρωτήριο;
 4 μαθ. 'Εγὼ δέν ξέρω παιδιά.
 5 μαθ. Κύριε, δέ γράφει στό χάρτη.
 Διδλ ος. Εἶνε ἡ χερσόνησος τῆς Κασσάνδρας.
 6 μαθ. Νά βάλουμε φάρο καί στό Νυμφαῖο, τὸ άκρωτήριο τοῦ 'Αγίου Όρους.
 Λαπ. 'Αλλοῦ ποῦ λέτε παιδιά νά βάλουμε φάρο;
 Μαθ. Τόσο κοντά θά βάλουμε φάρους;
 2 μαθ. Δέν εἶνε κοντά, ἔτσι φαίνεται στό χάρτη
 3 μαθ. Πρέπει νά βάλουμε καί στό Σταυρό.
 4 μαθ. 'Όχι, δέν ἔχει ἐκεῖ άκρωτήριο, δέ βλέπεις;
 5 μαθ. 'Εδῶ κάτω ξεχάσαμε νά βάλουμε ἕνα φάρο· σ' αὐτό τὸ άκρωτήριο, τὸ Δρέπανο.
 Πῶς τῇ λένε τὸ Χερσόνησο αὐτή, κύριε;
 Διδλ ος. Σιθωνία.
 Λαπ. Μήπως ξεχάσαμε νά βάλουμε πουμενά ποῦ πρέπει;
 Μαθ. 'Εγὼ λέγω νά βάλουμε καί στήν παραλία τῆς Ν. Μηχανιδῶνας.
 2 Μαθ. 'Όχι, γιατί εἶνε χωριό καί δέν ἔχει άκρωτήριο (Συνεχίζει). Νά βάλουμε στό άκρωτήριο 'Αράπη τῆς 'Ιερισσοῦ.
 3 μαθ. 'Αφοῦ οἱ καπετάνιοι ξέρουν τὰ νερά καί τὰ άκρωτήρια εἶνε ανάγκη νά βάλωμε φάρους;
 4 μαθ. 'Όταν εἶνε ὁμίχλη δέν βλέπουν γι' αὐτό πρέπει νά βάλουμε.
 5 μαθ. Τῇ νύχτα ἔχουνε σηματοδῶρες, σφυρίζουνε καί καταλαβαίνουν οἱ καπετάνιοι.
 6 μαθ. Σάματι ἐμεῖς θά τοὺς βάλουμε; τοὺς ἔχουν βάλεῖ οἱ ναῦτες.
 Διδλ ος. Παιδιά ποιὸς θέλει νά κάνη τὸν καπετάνιο, νά γυρίσῃ τὴν παραλία καί νά λέγῃ ποῦ θά συναντήσῃ φάρους; (βγαίνει ἕνας μαθητής).
 Μαθ. Εἶμαι καπετάνιος καί ταξειδεύω μὲ τὴ μπρατσέλα.

Φεύγω απ' τη Θεσ)νίκη. Στο λιμάνι τῆς Θεσ)νίκης βλέπω ἕνα φάρο (δείχνει). Στο ἀκρωτήριο Μεγάλο Καραμπουρνού ἄλλο. Στο ἀκρωτ. Ποσίδιον ἄλλο, στο Καναστρέο ἄλλο, στο Δρέπανο ἄλλο, στο Νυμφαῖο ἄλλον καὶ στὸν Ἀράπη τῆς Ἱερισσοῦ ἄλλον.

Δ ι δ) λ ο ς. Ἕνας μαθ. νὰ ζωγραφίσῃ τὸ χάρτη στὸν πίνακα, οἱ ἄλλοι στὰ τετράδια καὶ θὰ σημειώσετε μὲ κόκκινο μολύβι ἐκεῖ ποῦ ἔχει φάρους. (Γίνεται ἐλεγχος κι ὅσοι δὲν τὰ καταφέρνουν βοηθοῦνται ἀπὸ τὸν Διδ)λο.)

Δ ι δ) λ ο ς. Διακόψετε τὴν ἐργασία. Ποιὸς θέλει νὰ κάνῃ τὸν καπετάνιο καὶ νὰ μᾶς πῇ ποιὰ χωριά καὶ πόλεις θὰ συναντήσῃ στὸ ταξεῖδι; (βγαίνει ἕνας μαθητής).

Μ α θ. Παιδιά ἐγὼ θὰ φύγω ἀπ' τὴ Θεσ)νίκη. Ἡ Θεσ)νίκη εἶνε πόλι ἐμπορική. (Ἐδῶ γίνεται ἐπανάληψι δεδιδασμένων). Ἐχει 250 χιλ. κατοίκους, ἔχει ἐργοστάσια, μεγάλο καὶ καλὸ λιμάνι, ἐκκλησίες Ἀγ. Σοφία, Ἀγ. Δημήτριος, Ἀγ. Γεώργιος. Κάθε χρόνο γίνεται ἑκθεσι. Βγαίνουν διάφοροι ἔμποροι κι ὅτι ἔχει κανεὶς καλὸ πρᾶγμα καὶ παίρνει βραβεῖο, σταφίδες, γλυκά, παιγνιδάκια, κούνιες, πανιά.

Στὴ Θεσ)νίκη ἔχει καὶ Ἑβραῖους, ἔχει Σχολεῖα, Γυμνάσιο, Πανεπιστήμιο καὶ φαρδεῖς δρόμους. Ἀμα φύγω ἀπ' ἐδῶ, θὰ προχωρήσω νοτιανατολικά. Ὅταν περάσω τὸ Μεγ. Καραμπουρνοῦ θὰ βρῶ τὴ Ν. Μηχανιώνα. Ἐχει 2 χιλ. ἀνθρώπους. Εἶνε γεωργοί, ψαράδες, ἀμπελουργοί. Ἀπ' ἐκεῖ θὰ προχωρήσω νοτιοανατολικά καὶ πάλι θὰ φθάσω στὴν Κασσάνδρα. Ἀμα περάσω τὸ ἀκρωτ. Καναστρέον τὸ καράβι θ' ἀρχίσῃ νὰ προχωρῇ Β)Δυτικά. Στὸ βάθος τοῦ Τορωναίου κόλπου εἶναι τὰ Ν. Μουδανιά κι αὐτὰ θὰ ἔχουν ὡς 3 χιλ. κατοίκους. Εἶνε καινούργιο χωριὸ προσφυγικόν. Οἱ κάτοικοι εἶνε γεωργοί, ἀμπελουργοὶ καὶ ψαράδες. Πάλι τὸ καράβι προχωρεῖ ΝΑ, ἄμα περάσουμε τὸ δρέπανο θὰ στρίψῃ Β)Δυτικά. Στὸ βάθος τοῦ Σιγκιτικοῦ κόλπου θὰ φθάσουμε στὸν Ἀγ. Δημήτριο. Ἐκεῖ ἔχει πολὺ καλὸ λιμάνι. Τὸ χωριὸ εἶνε μικρὸ προσφυγικόν. Ἐχει 80 σπιτία. Στρίβουμε ΝΑ πάλι, καὶ φθάνουμε στὴ Δάφνη τοῦ Ἀγ. Ὄρους. Ὅ,τι ἐμπορεύματα ἔχουμε γιὰ τοὺς καλογήρους τὰ ξεφορτώνουμε. Ράσα, καλιμαύχια, φαγητά. Ἐκεῖ βλέπουμε μόνο καλογήρους. Ὑστερα θὰ φθάσουμε στὴν Ἱερισσό. Τὰ σπιτία ἔχουν πᾶσι ἀπὸ τὸ σεῖσμά καὶ οἱ ἄνθρωποι κάθονται σὲ παράγκες. Οἱ κάτ. εἶνε 3 χιλ. ψαράδες, ἀμπελουργοί, γεωργοί.

Προχωροῦμε πρὸς Β καὶ φθάνουμε στὸ Σταυρό. Στὸ ταξεῖδι αὐτὸ μ' ἔκαμε ἐντύπωσι τὸ Ἀγ. Ὄρος μὲ τοὺς καλογήρους καὶ τὰ δάση του.

Δ ι δ) λ ο ς. Παιδιά, στὸ χάρτη ποῦ φτιάσατε νὰ τοποθετήσετε τὰ χωριά καὶ τίς πόλεις. (ἀρχίζουν τὴν ἐργασία. Ὁ Διδ)

λος περνᾷ ἀπὸ κάθε τραπέζι καὶ ἐλέγχει κατὰ πόσον γίνεται καλὰ ἡ δουλειά. Τελειώσε τὸ μάθημα τῆς Γεωγραφίας. Διάλειμμα).

Τρίτη ὥρα.

Μάθημα Φυσικῆς Ἱστορίας γιὰ τὸ γλᾶρο.

Διδυλος. Παιδιά, ξέρετε νὰ μοῦ πῆτε ποιά πουλιά ἀκολουθοῦν τοὺς ναῦτες ὅταν ταξειδεύουν;

Πολλοὶ μαθ. Οἱ γλᾶροι.

Διδυλος. Γιατί ἀκολουθοῦνε οἱ γλᾶροι τὰ πλοῖα; Ζέρει νὰ μοῦ πῇ κανένα παιδί;

Κοντογοῦρης. Ἐγὼ ξέρω. Γιατί οἱ ναῦτες πετοῦνε στὴ θάλασσα ἀποφάγια καὶ οἱ γλᾶροι βουτοῦν καὶ τὰ τρώγουν.

Μαθ. Γιατί εἶνε ἄσπροι καὶ κάνουν παιγνίδια ὅταν βουτοῦν νὰ πάρουν ὅ,τι τοὺς πετάξουν. Νὰ μάθουμε, Κύριε, γιὰ τὸ γλᾶρο.

Διδυλος. Καλὰ. Ἀφοῦ θέλετε, νὰ μάθωμε. Θὰ σᾶς ρωτήσω ὁμως πρῶτα. Εἶδατε σεῖς γλᾶρο;

Ὅλοι οἱ μαθ. Εἶδαμε, κύριε, στὴ θάλασσα.

Θεόδωρος. Ἐγὼ εἶδα πολλοὺς προχθές ποὺ πήγαμε μετὸν μπαμπᾶ περίπατο κατὰ τὴν Ἀρετοῦ.

Διδυλος. Καλὰ. Ἀπὸ κοντὰ εἶδατε γλᾶρο; Ἐπιάσατε καμμιὰ φορά μετὰ τὰ χέρια σας;

Μαθηταί. Σιωποῦν.

Διδυλος. Κανείς δὲν ἐπιάσε;

Κοντογοῦρης. Εἶδα ἐγὼ ἓνα γλᾶρο μπαλσαμωμένο στὸ Μουσεῖο τοῦ σχολείου.

Καὶ ἄλλοι μαθ. Κι ἐγὼ τὸν εἶδα. Πατεῖ σὲ πέτρα καὶ ἔχει ἀνοιχτὰ τὰ φτερά.

Διδυλος. Θέλετε νὰ τὸν δῆτε;

Μαθητής. Μάλιστα, κύριε.

Διδυλος. Ἐγὼ τὸν ἔφερα. Νάτονε. (τὸν βγάζει ἀπὸ τὸ ντουλάπι τῆς τάξης καὶ τὸν δείχνει στοὺς μαθητάς).

Διδυλος. Ὅρισατε τώρα νὰ διευθύνῃ τὸ μάθημα.

Πολλοὶ μαθ. Ἀς βγῇ ἡ Ἀρίστη.

Διδυλος. Πᾶρε τὸ γλᾶρο νὰ τὸν δείξης ἀπὸ κοντὰ σ' ὅλα τὰ παιδιά.

Ἀρίστη. Πέρνει τὸ γλᾶρο καὶ περνᾷ ἀπὸ ὅλα τὰ τραπέζια. Τὰ παιδιά τὸν ἐγγίζουν στὰ φτερά, στὸ κεφάλι, στὰ πόδια.

Ἀρίστη. Παιδιά, πρῶτα θὰ ἐξετάσουμε τὸ σῶμα, ὕστερα τί τρώγει, τί γεννᾷ καὶ ποιοὺς ἐχθροὺς ἔχει κι ἂν μᾶς ὠφελεῇ ἢ μᾶς βλάπτῃ. Ἀπὸ ποῦ θέλετε ν' ἀρχίσουμε;

2 μαθ. Ἀπὸ τὸ σῶμα.

Ἄριστη. Ἐκαλὰ ἀπὸ τὸ σῶμα. Ποίος ξέρει νὰ μᾶς πῇ τίποτε γιὰ τὸ σῶμα τοῦ γλάρου;

3 μαθ. Ὁ γλάρος εἶνε πουλὶ κι εἶνε μεγάλος ἴσα με τόσο (δείχνει τὸ μέγεθος μὲ τὰ χέρια του) σὰν καλιακοῦδα.

3 μαθ. Ἰσα με μικρὴ κόττα.

4 μαθ. Ζέρετε πῶς πετᾷ;

5 μαθ. Χτυπᾷ τὸν ἀγέρα μὲ τὰ φτερά του καὶ πετᾷ.

Διδλ ος. Τί ἄλλο τὸν βοηθεῖ γιὰ τὸ πέταμα;

6 μαθ. Δὲν ἔχει πολὺ κρέας καὶ εἶνε ἐλαφρὸς.

4 μαθ. Δὲν τρώγει πολλὰ ψάρια καὶ γι' αὐτὸ εἶνε ἐλαφρὸς.

7 μαθ. Ἐχει πολλὰ φτερά καὶ γι' αὐτὸ εἶνε ἐλαφρὸς.

Διδλ ος. Καὶ τὰ κόκκαλά του, παιδιά, εἶνε κούφια καὶ γι' αὐτὸ εἶνε τόσο ἐλαφρὸς. Μὰ δὲν βρήκατε τί ἄλλο τὸν βοηθεῖ στὸ πέταμα;

Πολλοί. Ἡ οὐρά.

1 μαθ. Τὴν οὐρὰ τὴν κάνει ἔτσι (δείχνει μὲ τὰ δύο του δάχτυλα). Σηκώνεται ἓνας μαθητὴς καὶ ζωγραφίζει στὸν πίνακα.

8 μαθ. Δὲν κουράζεται ὁ γλάρος;

2 μαθ. Ἄμα κουρασθῇ κάθεται στὴ θάλασσα.

3 μαθ. Ἐγὼ εἶδα στὴ θάλασσα πολλοὺς μαζύ. Μερικοὶ πετοῦσαν, ἄλλοι κάθονταν στὴ θάλασσα κι αὐτὴ τοὺς πήγαине ἔτσι κι ἔτσι (δείχνει μὲ τὸ χέρι του).

4 μαθ. Τὰ πόδια του, παιδιά, ἔχουν μεμβράνη ὅπως ἡ πάπια καὶ τὰ κάνει ἔτσι σὰν κουπί.

Διδλ ος. Ἐ, ποίος τώρα θὰ μᾶς τὰ πῇ ὅλα ὅσα εἶπαμε γιὰ τὸ σῶμα;

Μαθ. Ὁ γλάρος, παιδιά, ἔχει χρῶμα ἄσπρο πάνω, σταχτὶ κάτω. Εἶναι πολὺ ἐλαφρὸς, γιατί ἔχει λίγο κρέας καὶ πολλὰ φτερά. Τὰ κόκκαλά του εἶναι κούφια τὸν βοηθαίει στὸ πέταμα κι ἡ οὐρά. Ἄμα θέλῃ νὰ ξεκουρασθῇ κάθεται στὴ θάλασσα. Στὴ θάλασσα ἄμα θέλῃ νὰ κολυμπήσῃ, κάνει ἔτσι τὰ πόδια του (δείχνει). Ἐνός μαθητὴς διακόπτει: μὰ τί ἔχει στὰ δάχτυλα;

Μαθ. Μembrάνη.

Μαθ. Λησμόνησα, παιδιά, τίποτε;

Τὰ παιδιά συμπληρώνουν.

Τὸ ἐπαναλαμβάνει κι ἄλλος μαθητὴς.

Διδλ ος. Ἐ, μὲ δύο λόγια τί εἶπαμε γιὰ τὸ σῶμα.

Μαθ. Γιὰ τὸ σῶμα. Δὲν εἶναι πολὺ παχύ. Ἐχει πολλὰ φτερά, στὰ πόδια μεμβράνη. (Ὁ διδλ ος τὸ γράφει στὸν πίνακα).

1) Σῶμα. Λευκό, ἐλαφρὸ, μεμβράνη στὰ πόδια.

Ἄριστη. Τώρα, παιδιά, νὰ δοῦμε γιὰ τὴν τροφή.

Μαθητ. Ἐγὼ ξέρω πῶς τρώγει ψάρια. Γιὰ νὰ τὰ βλέπῃ, πετᾷ ψηλὰ κι ἄμα τὰ δῇ, βουτᾷ κάτω.

2 μαθ. Τὰ ψάρια δὲ φεύγουν τότε;

3 μαθ. Δὲν προλαβαίνουν νὰ φύγουν, γιατί ὁ γλάρος βλέπει πετὰ γρήγορα καὶ τὰ πιάνει.

Διδλ ος. "Ε, ποῖο χάρισμα πρέπει νὰ ἔχη γιὰ νὰ πετυχαίνει;

Μαθ. Νὰ βλέπη καλά. Νὰ πετᾷ γρήγορα.

2 μαθ. Δὲν τρώγει μόνο ψάρια. Ἐγὼ εἶδα στὴν παραλία γλάρους νὰ βουτοῦνε καὶ νὰ τρῶνε πορτοκάλια πεταμένα.

3 μαθ. Γιὰ φρούτο;

4 μαθ. Οἱ γλάροι δταν βλέπουν τίποτα νὰ πλῆ, δὲν καταλαβαίνουν πὼς εἶνε ψάρι;

5 μαθ. Ὁ γλάρος ἀνεβαίνει ψηλὰ καὶ βλέπει καλά.

"Αμα δὴ κανένα ψάρι φάπ..... τὸ πιάνει. Μὰ καὶ σκουληκάκια, πεταμένα φαγητὰ δὲν τ' ἀφήνει.

Διδλ ος. Νὰ πῇ ὁ, τι μάθατε γιὰ τὴν τροφή κι ὁ Γιάννης.

Μαθ. Παιδιά, ὁ γλάρος τρώγει ψάρια. Κάθεται καμμιὰ φορὰ στὴ μαούνα καὶ βλέπει. Ἐκεῖ ποὺ πετοῦνε ἅμα δοῦνε κανένα ψάρι, πέφτουν καὶ τ' ἀρπάζουν. Τρώγουν καὶ πορτοκάλια πεταμένα κι ἀπομεινάρια ἀπὸ φαγητὰ.

Διδλ ος. Στὴν ἀμμουδιά δὲν εἶδατε ποτὲ γλάρους νὰ περπατᾶνε;

Μαθ. Ναί κι ἐκεῖ κάτι τσιμπᾶνε..... καβουράκια..... (γελοῦνε) σκουληκάκια καὶ πεταμένα πράματα.

Διδλ ος. Τώρα ποῖος θὰ μᾶς πῇ μὲ δυὸ λόγια τί εἶπαμε γιὰ τὴν τροφή;

(Μαθηταὶ συζητοῦν. Διατυπώνεται ἡ Ἐπιγραφή:.) Τρώγει ψάρια, ἀπομεινάρια ἀπὸ φαγητὰ, πεταμένα φρούτα. Πετᾷ γρήγορα, βλέπει καλά.

Ἀρίστη. Καὶ τώρα, παιδιά, νὰ δοῦμε τί γεννᾷ.

Μαθ. Αὐγά, τί θὰ γεννᾷ!

Ἀρ. Μὰ πόσα καὶ ποῦ τὰ γεννᾷ;

Μαθ. Σὲ καμμιὰ μαούνα.

2 μαθ. Τότε θὰ τοῦ τὰ πετάξουν στὴ θάλασσα.

3 μαθ. Κάνει πάνω σὲ δένδρα φωλῆα καὶ τὰ γεννᾷ.

4 μαθ. Ὅχι σὲ δένδρα, σὲ κανένα νησάκι. Ἄμα εἶναι κανένας βράχος στὴ θάλασσα.

5 μαθ. Σὲ κανένα ἀκρωτήριο.

6 μαθ. Τί; τ' ἀφήνει καὶ φεύγει;

5 μαθ. Ἐμ τί, ποῖος θὰ τοῦ τὰ πάρη; ἅμα τὰ δοῦνε βέβαια τὰ παίρνουν, μὰ τὰ βάζουν μακριὰ γιὰ νὰ μὴ τὰ παίρνουν.

Ἀρίστη. Γιατί τὰ κάνει τὰ αὐγά;

Μαθ. Τὰ κλωσσάει καὶ τὰ βγάζει γλαράκια.

2 μαθ. Ὅπως, παιδιά, ἡ κλωσσα κάθεται καὶ τὰ κλωσσά.

Διδύλος. Κοιτάξτε, παιδιά, τί λογιά είναι τ' αὐγά τοῦ γλάρου (Ιχθυογραφεῖ στὸν πίνακα).

Μαθ. Σᾶν μῆλα.

2 μαθ. Σᾶν ἀπίδια, ὄχι σᾶν μῆλα!

Διδύλος. Γιατί, παιδιά, τ' αὐγά τοῦ γλάρου εἶνε σᾶν ἀπίδια καὶ δὲν εἶνε στρογγυλά σᾶν τῆς κόττας;

Μαθ. Γιά νά χωράη τὰ μικρά γλαράκια ποὺ κάθονται μέσα.

2 μαθ. Καὶ τὰ πουλάκια τῆς κόττας δὲν βγαίνουν ἀπ' τ' αὐγά;

Διδύλος. Ὁ Παντελῆς εἶπε πῶς τὶς φωληές τὶς φτάνει στοὺς βράχους. Δὲν βάζει πολλὰ φρύγανα, λίγα ξύλα. Ἐκεῖ φυσοῦν δυνατοὶ ἀγέριδες, ὅπως στὸ φάρο ποὺ εἶδατε. Ἐ, τί θὰ γίνονταν, ἂν τ' αὐγά ἦταν στρογγυλά σᾶν τῆς κόττας;

Μαθ. Ἀ, μάλιστα! θὰ τὰ κατρακυλοῦσε ὁ ἀγέρας καὶ θὰ ἔσπαζαν.

2 μαθ. Κύριε, δὲν τὰ παίρνουν οἱ ἄνθρωποι τ' αὐγά τοῦ γλάρου;

Διδύλος. Ἐδῶ στήν πατρίδα μας, παιδιά, δὲν τὰ τρῶνε τὰ αὐγά τοῦ γλάρου. Σ' ἄλλα μέρη ὅμως τὰ τρῶνε καὶ πηγαίνουν τὰ ψάχνουν καὶ τὰ βρίσκουν. Δὲν μοῦ λέτε, παιδιά, γιατί οἱ ψαράδες δὲν κυνηγοῦνε τοὺς γλάρους;

Μαθ. Γιατί δὲν τοὺς κάνουν κακό.

2 μαθ. Μ' ἀφοῦ τοὺς τρῶνε τὰ ψάρια;

3 ναθ. Γιατί τί θὰ τοὺς κάνουν τοὺς γλάρους ἀφοῦ δὲν τρώγονται;

4 μαθ. Νὰ τοὺς σφάζουν καὶ νὰ τοὺς πετάξουν.

5 μαθ. Μὰ αὐτὸ δὲν εἶνε σωστό.

6 μαθ. Δὲν μποροῦν νὰ τοὺς πιάσουν.

7 μαθ. Μὲ τὰ δίχτυα νὰ τοὺς πιάσουν.

6 μαθ. Πιάνονται τὰ πουλιά μὲ τὰ δίχτυα;

6 μαθ. Μὲ τὸ τουφέκι.

8 μαθ. Μὰ ἀφοῦ θὰ τοὺς σκοτώσουν, θὰ πέσουν μέσα στὴ θάλασσα.

9 μαθ. Θὰ πᾶνε μὲ τὴ βάρκα καὶ θὰ τοὺς πάρουν.

8 μαθ. Ποῦ λές, Παντελῆ, γιατί νὰ πιάσουν τοὺς γλάρους; Δὲν τοὺς κάνουν καμμιά ζημία. Τὸ κρέας του δὲν τρώγεται, ἔτσι λένε οἱ ψαράδες.

Διδύλος. Ὅλα αὐτὰ καλά, παιδιά, μὰ ἓνα πρᾶγμα δὲν εἶπατε: γιατί οἱ ναῦτες ἀγαποῦνε τόσο πολὺ τοὺς γλάρους;

Μαθητ. Γιατί παίζουν μὲ τὸ νερὸ κι εἶναι ὁμορφοί.

2 μαθ. Γιατί οἱ ναῦτες, ὅταν δὲν ἔχουν δουλειά, κάθονται καὶ τοὺς βλέπουν καὶ περνοῦν τὴν ὥρα τους.

3 μαθ. Ἐγώ, παιδιά, διάβασα σ' ἓνα βιβλίο ὅτι πήγαιναν οἱ ναῦτες στὸν Ὠκεανό. Ταξίδευαν πολλές μέρες καὶ δὲν εὗ-

ρискαν στεριά. Ἐκεῖ πού ταξίδευαν οἱ ναῦτες ἔλεγαν: Μπα τώρα ἐμεῖς θά πνιγοῦμε. Ἦταν τρία καΐκια καὶ τῇ νύχτα εἶχαν σινιάλα. Μόλις εἶδαν γλάρους ἀρχισαν νὰ χαίρωνται. Ἔλεγαν: Ὅπου νὰ εἶνε κοντεύουμε νὰ φτάσουμε στὴ στεριά.

Διδλ ος. Ὡστε γιὰ τὸν ἀγαποῦνε τόσο πολὺ;

Μα θ. Γιὰ τὴν καταλαβαίνουν πὼς κοντεύουν νὰ φθάσουν στὴ στεριά.

Ἀρ ισ τ η. Τώρα παιδιὰ, νὰ τὸ πῇ ἓνας ὅλο.

Μα θ. Στὸν πίνακα δὲ θά γράψουμε τίποτα;

Διδλ ος. Ἐ τί λέτε νὰ γράψουμε;

Μα θ. Νά, πὼς γεννᾷ αὐγὰ καὶ πὼς τὸν ἀγαποῦν οἱ ναῦτες. (ὁ Διδλ ος γράφει στὸν πίνακα: Γεννᾷ 3 αὐγὰ σὰν ἀπίδια, οἱ ναῦτες τοὺς ἀγαποῦν τοὺς γλάρους).

Διδλ ος. Καὶ τώρα παιδιὰ νὰ μᾶς διηγηθῇ ἓνας, ὅλα ὅσα εἶπατε γιὰ τὸ γλάρο.

Μα θ η τ. Ὁ γλάρος ἔχει χρῶμα λευκὸ καὶ δὲν μᾶς κάνει κακό. Οἱ ναῦτες ἅμα τὸν δοῦν τὸν ἀγαποῦν καὶ τὸν χαίρονται. Ὁ γλάρος ἅμα θέλει νὰ φάῃ, ἀνεβαίνει πάνω καὶ βλέπει κάτω πού εἶναι τὰ ψάρια στὴ θάλασσα. Ἀμα τὰ δῇ ὀρμᾷ κάτω φάπ... τ' ἀρπάζει.

Ἐπειτα ὁ γλάρος ἅμα ἔλθουν καΐκια καὶ ρίξουν σάπια πορτοκάλια ἢ φαγητὰ πηγαίνει ὁ γλάρος καὶ τὰ τρώγει. Καὶ στὴν ἀμμουδιὰ ψάχνει νὰ βρῇ σκουληκᾶκια κι ἄλλα.

Παιδιὰ, οἱ ναῦτες ἐκεῖ πού ταξιδεύουν, ἅμα δοῦνε γλάρους χαίρονται καὶ τραγουδοῦν κι ἅμα ἔχουν ψωμιὰ τοὺς ρίχνουν. Ἀμα ὁ γλάρος κουραστῇ καὶ δὲν ἔχει μασούνα κάθεταί πάνω στὴ θάλασσα ἢ πλέει, γιὰ τὴν πτόδια του ἔχουν μεμβράνες, εἶναι σὰν κουπιὰ. Παιδιὰ, ὁ γλάρος ἔχει καὶ μιὰ θηλυκιὰ εἶνε ἀνδρόγυνο. Ἡ θηλυκιὰ δὲν γεννᾷ αὐγὰ σὰν τὴ κόττα. Τὰ γεννᾷ σὰν ἀπίδια. Γιὰ τὴν ἅμα πᾶν γιὰ ψάρεμα οἱ δυνατοὶ ἀγέριδες θὰ τὰ κατρακυλοῦσαν, ἐνῶ ἔτσι σκαλώνουν στὰ ξύλα τῆς φωληᾶς καὶ δὲν πέφτουν.

Πετάει γρήγορα γιὰ τὴν μεγάλη φτερά ἔχει καὶ οὐρά μεγάλη κι εἶναι καὶ ἐλαφρὸς.

Διδλ ος. Οἱ ναῦτες εἶπατε ἅμα δοῦνε γλάρους τραγουδοῦν.

Πέστε καὶ σεῖς τὴν στρόφη πού ἔχει τὸ τραγούδι πού μάθαμε γιὰ τὸ γλάρο. (τραγουδοῦν ὅλοι μαζί).

Χιονοπλασμένοι γλάροι
πῶχουν φτερούγια ἀτίμητα
καὶ γιὰ κανένα ψάρι
τὰ μάτια τους ἀκοίμητα.

Στὰ ξάρτια τριγυρίζοντας
 ἀκούραστα πετοῦνε
 ἢ μὲ χαρὰ σφυρίζοντας
 στὸ πέλαγος βουτοῦνε.

Διὰ λειμμά.

Τετάρτη ὥρα.

Μάθημα Ἰχνογραφίας

Διδ.λος. Για ποιὸ πουλὶ μιλήσαμε προτῆτερα;
 Πολλοὶ μαθ. Για τὸ γλάρο.
 Διδ.λος. Θέλετε νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ γλάρο;
 Μαθηταί. Μάλιστα.
 Διδ.λος. Τότε βγάλτε τὰ τετράδια τῆς ἰχνογραφίας καὶ
 ἀρχίσατε τὴ δουλειά.
 Ἐνας μαθητ. Πῶς θὰ ζωγραφίσουμε τὸ γλάρο; νὰ κά-
 θεται ἢ νὰ πετᾷ;
 Διδ.λος. Ὅπως θέλει καθένας.
 Μαθητής. Κύριε, νὰ πετᾷ γιατί οἱ γλάροι πάντα πετοῦν.
 Μαθ. Πῶς; δὲν εἶδες πῶς κάθονται καὶ πάνω στὴ θάλασσα.
 Τῶπαμε καὶ στὸ μάθημα.
 Διδ.λος. Ἰχνογραφήσατε δυὸ γλάρους, ἕναν νὰ κάθεται
 στὴ θάλασσα καὶ ἕναν νὰ πετᾷ. (Οἱ μαθηταὶ ἐργάζονται ὑπὸ
 τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ διδ.λου).

Διὰ λειμμά.

Τελευταία ὥρα.

Μάθημα Ὁδικῆς.

Διδ.λος. Εἶδα πῶς ὅλοι σας ἰχνογραφήσατε πολὺ ὥραϊα
 τὸ γλάρο. Θέλετε τώρα νὰ τραγουδήσωμε καὶ τὸ τραγούδι
 του;
 Πολλοὶ μαθητ. Τὸ ξέρουμε Κύριε.
 Διδ.λος. Ποιὸς θέλει νὰ μᾶς τὸ πῇ;
 (θέλουν πολλοί).
 Διδ.λος. Νὰ μᾶς τὸ πῇ ὁ Μιχαλάκης.
 Μιχαλάκης. Κύριε, εἶνε τὸ τραγούδι ποῦ εἶπαμε προ-
 χθές, «τὸ θαλασσινὸ τραγούδι» αὐτὸ λέει γιὰ τὸ γλάρο. Εἴ-
 παμε καὶ πρὶν λίγο.
 Διδ.λος. Τὸ θυμᾶσαι νὰ μᾶς τὸ πῇς ὅλο;
 Μιχαλάκης. Τὸ θυμᾶμαι. «Τὸ λέγει».

Θαλασσινό τραγούδι

Γλυκά φυσάει ο μπάτης
κι η θάλασσα δροσίζεται,
στά γαλανά νερά της
ο ήλιος καθρεφτίζεται.

Γιά δές, πώς παίζουν με χαρά
πετώντας δίχως έννοια
ψαράκια με χρυσά φτερά
σέ κύματα άσημένια.

Χιονοπλασμένοι γλάροι,
πώχουν φτερούγια άτίμητα,
και για κανένα ψάρι
τά μάτια τους άκοίμητα,

στά ξάρτια τριγυρίζοντας
άκούραστα πετούνε,
ή με χαρά σφυρίζοντας
στο πέλαγος βουτούνε.

Διδύλος. Σας άρέσει τὸ τραγούδι αὐτό;
Μαθητ. Μας άρέσει.
Διδύλος. Ξέρετε νὰ τὸ τραγουδήτε;
Μαθητ. *Όχι Κύριε.
Διδύλος. Θέλετε νὰ μάθετε νὰ τὸ τραγουδήτε;
Μαθηταί. Θέλουμε κύριε.
Διδύλος. Νὰ μάθωμε λοιπόν. Νὰ μᾶς τὸ πῇ ὁμως προτή-
τερα ἄλλη μιὰ φορά καὶ ἡ 'Ελίζα.

(Ἡ 'Ελίζα τὸ λέγει).

*Ένας μαθ. Κύριε, νὰ τὸ πῶ κι ἐγώ;
Διδύλος. Φτάνει. Τὸ ξέρετε ὅλοι· τώρα νὰ μάθετε καὶ πῶς
θὰ τὸ ψάλλουμε.
(Γίνεται ἡ διδύλια τοῦ μέλους κατὰ τὸν γνωστὸν τρόπον)
Διδύλος. Τώρα νὰ τὸ ποῦμε ὅλοι μαζὺ καὶ νὰ σχολάσουμε.
Οἱ μαθηταὶ τὸ ψάλλουν καὶ σχολοῦν.

ΤΑΞΙΣ Γ'.

Διδύλος Νικόλ. Καμπάνης

Οἱ ἐνόητες ποὺ διδάχτηκαν στὴν τάξι αὐτή, στὸ φετεινὸ
χρόνο, ποὺ πρώτη φορά χρησιμοποιήθηκε ἡ 'Ενιαία Συγκεν-
τρωτικὴ διδασκαλία, ἀπὸ Ὀκτωβρίου μέχρι τέλους 'Ιανουα-

ρίου: 'Απ' αὐτὲς λείπουν τὰ μαθήματα τῶν Θρησκευτικῶν καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, γιατί αὐτὰ δὲν μποροῦν νὰ βγοῦν εὐκολὰ ἀπὸ τὶς Ἑνότητες. Διδάσκονται χωριστά, τὴν τελευταία ὥρα, σύμφωνα μὲ τὸ πρόγραμμα. Στὴν πρώτη καὶ δεύτερα ἐνότητα ταίριασε νὰ βγῇ καὶ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν.

Ἑνότητα : « Ἀμπελουργοῦς »

Ἀπὸ 2 Ὀκτωβρίου-21 Ὀκτβρ.

Εἶδος ἔργου.

Λεπτομέρειες

Ἑλληνικά Ἐκθέσεις γιὰ τὸν ἀμπελουργὸ καὶ τὸ ἔργο του. (Κεφ. ἀπὸ τὰ ἀναγνωστικά: Κρασί 142, Τραγοῦδι τρυγητοῦ 88). Γραμματική. Ἀσκηση: 1) Νὰ τονίζουσιν ὀρθῶς τὴν παραλήγουσα. Ἐπίθετα-οὐσιαστικά. 2) Νὰ γράφουσιν ὀρθὰ -ωνω -ενω -ίζω, -ιάζω, -αβω -έρνω -αίνω.

Ἱστορία Τῆς ἀμπέλου καὶ τῆς καλλιέργειας τῆς.

Γεωγραφία Ἡ Πυλαία (ἀμπέλια Πυλαίας) : θέση, ἀπόσταση, μέγεθος, συγκοινωνία (ἐκκλησία, σχολεῖο, πλατεῖα, μνημεῖο).

Φυσ. ἱστορία Ἡ ἀμπελος - ἀκανθόχοιρος, κόσσυφος.

Ἀριθμητική Ἀρίθμηση κατὰ δεκάδας 110, 120

E Δ M

1 1 0

Ἀσκηση 100 M = 10 Δ = 1 E

Ἀρίθμηση κατὰ μονάδας 101, 102, 103

111

112

113

Ἰχθυογραφία Ἰχθυογράφηση κτήματος μὲ σταφύλι.

Χειροτεχνία Κατασκευή σταφυλιῶν διὰ πηλοῦ, χαρτοκοπτικῆς (ἀμπελόφυλλα).

ᾠδική Τραγοῦδι τοῦ τρύγλου.

Γυμναστική Ἐκδρομή. Παιχνίδια, ἀσκήσεις ἐλεύθερες.

Θρησκευτικά Ὁ Νῶε καὶ οἱ γιοί του. Δημιουργία τοῦ Κόσμου. Κατακλυσμός.

Ἐνα Πρότυπο Δημοτ. Σχολεῖο

7

Ενότητα: 'Ο 'Ασβεστάς.

Από 23 8)βρίου-4 Νοεμβρ.

Είδος εργασίας	Λεπτομέρειες
Έλλην. Γλώσσα	Έκθέσεις. Περιγραφαι από την έκδρομή στο 'Ασβεστοχώρι.
Γραμματική	Κλίση του όν. άσβεστάς. 'Ενεργητικά, παθητικά ρήματα.
Γεωγραφία	'Ασβεστοχώρι· θέση, απόσταση, κάτοικοι κλπ.
Φυσ. Ιστορία	'Ασβεστόπετρα, μάρμαρο, άσβεστος.
'Αριθμητική	Πίνακες προσθέσεως και αφαιρέσεως έντός των 1000.
'Ιχνογραφία	'Ιχνογράφηση άσβεστοκαμίνου, έργοστασίου.
Χειροτεχνία	Χαρτοτεχνία. Κατασκευή έργοστασίου.
Γυμναστική	'Η έκδρομή. Παιχνίδια.
Θρησκευτικά	'Ο πύργος Βαβέλ.

Ενότητα: Τό Θέατρο τής Γης τάξης.

Από 4 Νοεμβρ.—19 Νοεμβρ.

Είδος εργασίας	Λεπτομέρειες
Έλλην. Γλώσσα	'Από τὸ άναγνωστικό «'Ο βροχερός καιρός». Δραματοποίηση έπεισοδίων τής τάξης. 1) 'Η έκκρηξη στο έργοστάσιο· 2) Τά παιδιά του άμπελουργού.
Γραμματική	Σχετική μέ τὰ σφάλματα που θά κάμουν τυχόν στίς ρεκλάμες.
Γεωγραφία	Τά θέατρα, κινηματογράφοι τής Θεσ)νίκης και τὸ σχετικό σχεδιάγραμμα.
'Αριθμητική	Πρόσθεση
'Ιχνογραφία	'Ιχνογράφηση άνδρεικέλων
Χειροτεχνία	Κοπή άνδρεικέλων
'Ωδική	Εϋθυμο τραγούδι.

Ενότητα: Γεωργός.

Από 19 Νοεμβρ.—Δεκεμβρ.

Είδος εργασίας	Λεπτομέρειες
Έλλην. Γλώσσα	'Από τὸ 'Αναγνωστικό «'Η Ζωή του παιδιού». 'Από τὸ 'Αναγνωστικό «Πράματα σπουδάματα» σελ. 13, 59, 125, 133. Γραμματική. Ρήματα: εις -ώνω. Κλίση: ό γεωργός, τὸ σιτάρι. 'Ορθογραφικοί κανόνες: λήγουσα μακρά (ι,α) σιτάρι, άλυσίδα. "ώστε, ούτε, μήτε, είτε

Γεωγραφία	Ἡ θέρμη.
Φυσ. Ἱστορία	Ἡ ἀγελάδα, τὸ ἄλογο, τὸ σιτάρι, κριθάρι, σίκαλη.
Ἀριθμητική	Ἀφαίρεση ἐκ. ἀπὸ ἐκατ. κλπ.
Ἱχθυογραφία	Ἱχθυογράφηση: ἀγελάδες, ἄλογα κλπ.
Χειροτεχνία	Χαρτοτεχνία.
Ὡδική	Τραγούδι θερισμοῦ.

Ἑνότητα: Τσοπάνης

Ἀπὸ 5 Δεκεμβρ. - 8 Ἰανουαρ.

Εἶδος ἔργασ.

Λεπτομέρειες

Ἑλλην. Γλῶσσα	Ἀπὸ τὸ Ἀναγνωστικό. Γραμματική. Κλίση ὄν. ἡ γίδα, τὸ πρόβατο, ὁ τσομπάνης, τὸ τυρὶ κ.λ.π. Σχηματισμὸς τῆς ὀριστικῆς τῶν ρημάτων βόσκω, πατῶ, φυλάγω, ἀγρυπνῶ, ζημιώ- νομαι, γελιοῦμαι, βασανίζομαι, καταστρέ- φομαι.
Γεωγραφία	Τὰ βουνὰ καὶ οἱ κάμποι τοῦ νομοῦ Θεσ)νίκης.
Ἀριθμητική	Ἀφαίρεση ἀπὸ ἐκ. καὶ Δ.-Δ κ.μ. κ.λ.π.
Ἱχθυογραφία	Ἱχθυογράφηση προβάτου, γίδας, κ.λ.π.
Χειροτεχνία	Χαρτοτεχνία.
Ὡδική	Τραγούδι βοσκοῦ.

Ἑνότητα: ὁ «Ναύτης»

Ἀπὸ 8 Ἰαν.- 24 Ἰανουαρίου

Εἶδος ἔργασ.

Λεπτομέρειες

Ἑλλην. Γλῶσσα	1) Θαλασσινὸ ταξίδι 2) τὸ ναυτόπουλο 3) καράβι 4) Λαμπρὴ τοῦ Ναύτη. 5) Πρῶτο ἀτμόπλοιο. 6) ὁ Φάρος. Γραμματικὴ κλίση ὁ Ναύτης, τὸ κατάρτι. Σύνδεσμοι, Ἀντωνυμίες.
Γεωγραφία	Τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας.
Φυσ. Ἱστορία	Τὸ δελφίνι, ὁ Καρχαρίας, ὁ ξιφίας, ἡ φώκη.

Ἀριθμητική	Ἀφαίρεση 474—367 κ.λ.π. Γραπτή Ἀφαίρεση.
Ἰχνογραφία	Ἰχνογράφηση Καϊκιοῦ, ἀτμοπλοίου κ.λ.π.
Χειροτεχνία	Χαρτοκολλητική.
Ὡδική	Τραγούδι τοῦ Ναύτη.

ΤΑΞΙΣ Δ'.

Μάθημα Γεωγραφίας.

Περὶ τοῦ Νομοῦ Ροδόπης.

Διδασκάλισσα Βασίλ. Μπέλλα.

Διδ)σ α. Προχθές μιλήσαμε γιὰ τὸν καπνὸ, σὲ ποιοὶ μέρος εἶπαμε πὼς βγαίνει ὁ καλλίτερος;

Πολοὶ μαθ. Στὴν Ζάνθη, Δ)νίς.

Διδ)σ α. Καὶ σὲ ποιοὶ Νομὸ εἶπαμε πὼς βρίσκεται ἡ Ζάνθη;

Μαθ. Στὸ Νομὸ Ροδόπης.

Διδ)σ α. Εἶχαμε πῇ νὰ ἐργασθῇτε μόνοι σας γιὰ νὰ μιλήσουμε γιὰ τὸ Νομὸ αὐτό.

Μαθητ. Ἐργαστήκαμε.

Διδ)σ α. Καλὰ: Νὰ μᾶς πῇ ὁ Τέλος τί ξέρει γιὰ τὸ Νομὸ αὐτό;

Τέλος. Ἐγὼ θὰ σᾶς πῶ, παιδιὰ, πὼς πηγαίνομε στὸ Νομὸ Ροδόπης. Στὸ Νομὸ Ροδόπης πηγαίνομε μὲ τὸ τραῖνο. Θὰ πάρωμε τὸ τραῖνο ποὺ πάει γιὰ τὴν Πόλι: Ταξειδεύομε στὴν ἀρχὴ πρὸς Βορρᾶ, φθάνομε στὸ Κιλκίς, ἀπὸ κεῖ στὸ Κιλυντῆρι ἀπὸ κεῖ γυρίζομε πρὸς ἀνατολὰς, περνοῦμε δίπλα ἀπὸ τὴν λίμνη Δοϊράνη. Ἀπὸ κεῖ προχωροῦμε καὶ φθάνομε στὰ Πορρόϊα, ἀπὸ κεῖ προχωροῦμε καὶ περνοῦμε τὴ μεγάλη γέφυρα τοῦ Στρυμῶνος ποταμοῦ καὶ φθάνομε στὸ Σιδ)καστρο. Σὲ λίγο φθάνομε στὰς Σέρρας. Ἀπὸ κεῖ προχωροῦμε καὶ φθάνομε στὴ Ζηλιάχωβα. Ἐδῶ δὲν εἶνε κοντὰ στὸ Σταθμὸ τὸ χωριό.

Ὑποτέρα προχωροῦμε ἀνατολικά καὶ φθάνομε στὴν Ἀλίστρατῃ καὶ ἔπειτα στὴ Δράμα. Ἀπὸ τὴ Δράμα προχωροῦμε καὶ φθάνομε στὸ Νέστο ποταμό, ὅπου τὸ τραῖνο πηγαίνει δίπλα του. Περνάει τὴν γέφυρα, φθάνομε στὸ Ὁξιλάρ καὶ σὲ λίγο στὴν Ζάνθη, ὅπου εἶνε ὁ Νομὸς Ροδόπης.

Διδ)σ α. Καλὰ μᾶς τὰ εἶπε ὁ Τέλος. Νὰ τὰ δείξη ὁμῶς καὶ στὸ χάρτη. Βγάλετε τὸ χάρτη σας ὅλοι. Θὰ τὰ πῇ καὶ θὰ δείχνετε ὅλοι.

(‘Ο Τέλος επαναλαμβάνει δια τοῦ χάρτου, ἐνῷ οἱ ἄλλοι μαθηταὶ τὸν παρακολουθοῦν εἰς τοὺς ἀτομικοὺς χάρτας των).

“Ενας μαθ. Μποροῦμε νὰ πᾶμε καὶ μετὰ τὸ πλοῖο.

“Αλλος μαθ. Δὲν μποροῦμε: ὁ Νομὸς τῆς Ροδόπης δὲν ἔχει λιμάνια.

Προηγούμε. μαθ. Πῶς; ἔχει τόση θάλασσα. Γιὰ κοίταξε νὰ δῇς

ὁ 2ος μαθ. “Εχει θάλασσα μὰ λιμάνια γιὰ τὰ πλοῖα δὲν ἔχει.

“Ετερος μαθ. “Εχει ἓνα μικρὸ λιμάνι. Τὸ Πόρτο - Λάγο. “Εκεῖ βγαίνουν καὶ πολλὰ ψάρια: αὐτὸ ξέρω ἐγώ.

Διδ(δ)σα. Νὰ σᾶς πῶ: “Ο Νομὸς Ροδόπης ἔχει θάλασσα, ἀλλὰ λιμάνια δὲν ἔχει. Τὸ λιμάνι ποῦ εἶπε ὁ Νίκος, στὸ Πόρτο - Λάγο, δὲν εἶνε γιὰ πλοῖα. Δὲν πηγαίνουν πλοῖα ἐκεῖ. Πηγαίνουν μόνον μικρὰ βαποράκια, γιὰ νὰ πάρουν τὰ ψάρια. Δὲν πηγαίνουν ὅμως πλοῖα ποῦ πέρνουν ἀνθρώπους. Δὲν μποροῦμε λοιπόν, νὰ πᾶμε μετὰ πλοῖο στὸ Νομὸ Ροδόπης.

“Ενας μαθ. Μετὰ καίκια καὶ μετὰ βενζίνη δὲν μποροῦμε νὰ πᾶμε;

Διδ(δ)σα. Μποροῦμε. Τὰ καίκια καὶ οἱ βενζίνες μποροῦνε νὰ πᾶνε στὸ Πόρτο - Λάγο καὶ σ’ ἄλλα παρὰ τὰ τοῦ Νομοῦ. Δὲν κάνουν ὅμως τὸ ταξίδι αὐτό, γιὰτὶ οἱ ἀνθρώποι πηγαίνουν εὐκολώτερα καὶ γρηγορώτερα μετὰ τὸ σιδηρόδρομο.

1 μαθητ(η)ρια. Μάλιστα, Δ(δ)νίς, γιὰτὶ ἡ Ζάνθη εἶνε μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα.

1 μαθητ(η)ς. Καὶ ἡ Κομοτηνὴ.

“Αλλος μαθ. Στὸ Νομὸ Ροδόπης δὲν βρίσκονται πολιτεῖες κοντὰ στὴ θάλασσα, οὔτε χωριά.

Διδ(δ)σα. Μάλιστα. Γιατὸ δὲν πηγαίνουν καὶ οἱ ἀνθρώποι στὸ Νομὸ αὐτὸ μετὰ πλοῖα ἢ βενζίνες, παρὰ μετὰ τὸ σιδηρόδρομο. Ποιὸς ἄλλος θέλει νὰ μᾶς μιλήσῃ γιὰ τὸ Νομὸ Ροδόπης;

Μαθητ(η)ρια. “Εγὼ ξέρω πῶς ὁ Νομὸς αὐτὸς ἔχει ἓνα μεγάλο βουνὸ ποῦ τὸ λένε Ροδόπη, ἀπ’ αὐτὸ πῆρε τὸ ὄνομά του ὁ Νομὸς. Βρίσκεται στὸ βόρειο μέρος. Πιάνει ὅλο τὸ βόρειο μέρος τοῦ νομοῦ, ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά ὡς τὴν ἄλλη.

Μαθητ(η)ς. Καὶ ἄλλο βουνὸ ἔχει ὁ νομὸς: ἓνα μικρότερο· τὸ λένε “Ισμαρο: αὐτὸ εὑρίσκεται στὰ νότια τοῦ Νομοῦ.

Διδ(δ)σα. Καλὰ τὰ εἶπαν ἡ Τούλα καὶ ὁ Νίκος. Νὰ μᾶς τὰ δείξῃ τὰ βουνὰ αὐτὰ ὁ Νίκος στὸ χάρτη (ὁ Νίκος σηκώνεται καὶ τὰ δείχνει). Νὰ δείξετε ὅλοι στὸ χάρτη σας. (οἱ μαθηταὶ τὰ δείχνουν, ἡ διδ(δ)σα παρακολουθεῖ).

Διδ(δ)σα. “Ανάμεσα στὰ βουνὰ αὐτὰ τί βρίσκεται;

Μαθ. Βρίσκεται μιὰ πεδιάδα, ὅχι καὶ πολὺ μεγάλη· εἶνε μικρότερη ἀπὸ τὴν πεδιάδα ποῦ εἶδαμε στὰς Σέρρες.

Διδ(δ)σα. Μάλιστα. Σωστὸ αὐτὸ ποῦ εἶπε ὁ Γιώργος.

Μαθητριά. Καί μιὰ λίμνη ἔχει ὁ Νομός, κοντὰ στὴν Ζάνθη· τὴ λένε Μπουροῦ· ὁ Χάρτης τὴ γράφει Βισθωνίδα. Στὴν ἄκρη τῆς εἶνε τὸ λιμάνι Πόρτο - Λάγο.

Διδασκ. Δεῖξε τα στοῦ χάρτη. (ἡ μαθήτρια τὰ δείχνει, ταυτοχρόνως δὲ τὰ δείχνουν καὶ οἱ μαθηταὶ στοὺς χάρτες των). "Αὐ προσέξτε λίγο, θὰ δῆτε πὼς ἡ λίμνη ἐνώνεται μὲ τὴ θάλασσα· ἔχει ἓνα στενὸ μέρος ποὺ σμίγουν.

Μαθητ. Μάλιστα, δεσποινίς.

1 μαθ. Στὴν ἄκρη τοῦ λιμανιοῦ εἶνε καὶ ἓνας φάρος· γιὰ νὰ βλέπουν τὰ πλοῖα τὴν νύκτα.

"Αλλος μαθ. Μὰ εἴπαμε πὼς δὲν πηγαίνουν ἐκεῖ πλοῖα.

Διδασκ. Εἴπαμε πὼς δὲν πηγαίνουν τακτικά, ὅπως ἔρχονται ἐδῶ στὴν Θεσ)νίκη. Πηγαίνουν ὅμως πολλές φορές τὸ χρόνο καὶ πλοῖα καὶ βενζίνες καὶ φορτῶνουν ψάρια καὶ καπνὰ.

1 μαθητῆς. Μάλιστα δ)νίς, στὴ λίμνη βγαίνουν πολλὰ ψάρια.

Διδασκ. Μάλιστα: Στὴ λίμνη τῆς Μπουροῦ εἶνε ἓνα μεγάλο ἰχθυοτροφεῖο· περνοῦν τὰ ψάρια ἀπὸ τὴ θάλασσα, τὸ στενὸ μέρος, τὸ κλείουν κατόπιν οἱ ψαράδες καὶ μένουν τὰ ψάρια μέσα στὴ λίμνη. Ἐκεῖ τὰ ἀφίνουν καὶ γεννοῦν, μεγαλώνουν καὶ ἔπειτα τὰ πιάνουν, τὰ βάζουν σὲ κασσόνια μεγάλα, τὰ φορτώνουν σὲ μικρὰ πλοῖα ἢ σὲ βενζίνες καὶ τὰ πᾶνε σὲ ἄλλα μέρη καὶ τὰ πουλοῦν. Φέρνουν τακτικά καὶ δῶ στὴ Θεσ)νίκη.

Μαθητῆς. Καὶ καπνὰ φορτῶνουν ἀπ' ἐκεῖ.

Διδασκ. Καμμιά φορά φορτῶνουν καὶ καπνὰ, ποὺ τὰ φέρνουν ἀπὸ τὴν Ζάνθη.

"Αλλος μαθ. Ἐγὼ διάβασα πὼς ἀπὸ τὰ ψάρια τῆς λίμνης βγάζουν καὶ αὐγοτάραχο.

Διδασκ. Μάλιστα, βγάζουν καὶ πολὺ.

Μαθητριά. Τὸ αὐγοτάραχο εἶνε ἀκριβό.

Διδασκ. Γιὰ ποτάμια δὲ μᾶς εἶπε κανεὶς.

Μαθητῆς. Δὲ βρήκαμε ποτάμια μεγάλα στοῦ Νομό. Ἐχει μόνο κάτι μικρά.

"Αλλος μαθ. Εἶνε καὶ ἓνα μεγάλο ποτάμι, ὁ Νέστος.

Μαθητριά. Αὐτὸ τὸ ποτάμι δὲν εἶνε στοῦ Νομοῦ Ροδόπης.

Ὁ ἴδιος μαθ. Εἶνε στὰ σύνορα: Τὸ ἴδιο κάνει· αὐτὸς χωρίζει τὸ Νομὸ Ροδόπης καὶ τὸ Νομὸ Καβάλλας καὶ Δράμας.

"Ετερος μαθ. Εἶνε καὶ ἓνας ἄλλος μεγάλος ποταμός, ὁ Ἐβρος.

Πολλοὶ μαθηταί. "ὦ! "ὦ! αὐτὸς εἶνε πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸ νομὸ Ροδόπης.

Διδασκ. Νὰ σᾶς πῶ ἐγώ: ὁ ποταμὸς Ἐβρος εἶνε μακριὰ ἀπὸ τὸ νομὸ Ροδόπης, γιὰ προσέξτε ὅμως ἀπὸ ποῦ πέρνει

τὰ νερά του (οἱ μαθηταὶ παρατηροῦν στοὺς χάρτας των). Πάρετε τὸν ποταμὸ ἀπὸ κεῖ πού φθάνει στὴ θάλασσα, μὲ τὸ δάκτυλό σας, προχωρήστε ἐπάνω νὰ δῆτε ποῦ θὰ φθάσετε (μετὰ παρατήρησι): Τί βλέπετε Κώστα;

Κώστας. Βλέπω πὼς ἀπὸ τρία μέρη ἔρχεται ὁ ποταμὸς Ἐβρος.

Διδασκ. Εἶνε κανένα μέρος ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Ροδόπης, (ὅλοι τὸν δείχνουν στὸ χάρτη).

Μαθ. Εἶνε, νά το.

Διδασκ. Μάλιστα: Τὰ περισσότερα νερά πού τρέχουν ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Ροδόπης πηγαίνουν στὸν Ἐβρο ποταμὸ; ἄλλα πηγαίνουν στὸ Νέστο, ἔτσι μέσα ἀπὸ τὸ νομὸ τῆς Ροδόπης δὲν περνᾷ κανένα μεγάλο ποτάμι. Ἐχει μόνον κάτι μικρά.

Μαθητὰί. Δ)νίς, σὰ σὰς πῶ ἐγὼ γιὰ τίς πόλεις.

Διδασκ. Πρῶτα νὰ μᾶς πῇ ἕνας ὅσα εἶπαμε ἕως τώρα γιὰ τὸ Νομὸ Ροδόπης (προθυμοποιοῦνται ὅλοι). Νὰ μᾶς τὰ πῇ ὁ Θεμιστοκλῆς. Νὰ μᾶς τὰ δείχνῃ καὶ στὸν χάρτη τὸ μεγάλο.

Θεμιστοκλῆς. (σηκῶνεται καὶ στέκεται μπρὸς στὸ χάρτη):

Στὸ Νομὸ τῆς Ροδόπης πηγαίνομε μὲ σιδηρόδρομο. Περνοῦμε τὸ Κιλκίς, τὴ Δοϊράνη, τὰ Πορρόια, τὸ Σιδηρόκαστρο, τὰς Σέρρας, τὴ Δράμα, τὸ Νέστο ποταμὸ, καὶ φθάνομε στὸ νομὸ Ροδόπης. Μποροῦμε νὰ πᾶμε καὶ ἀπὸ τὴ θάλασσα, δὲν ἔχει ὅμως λιμάνια οὔτε πολιτεῖες κοντὰ στὴ θάλασσα, γι' αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι δὲν πηγαίνουν μὲ πλοῖα στὸ Νομὸ Ροδόπης.

Ὁ Νομὸς Ροδόπης ἔχει ἕνα μεγάλο βουνὸ στὸ βόρειο μέρος, πού τὸ λένε Ροδόπη, ἀπ' αὐτὸ πῆρε καὶ τ' ὄνομα. Ἐχει καὶ ἕνα μικρὸ στὸ νότιο μέρος πού τὸ λένε Ἰσμαρο. Ἀνάμεσα στὰ δύο βουνὰ εἶνε ἡ πεδιάδα τῆς Κομοτηνῆς, πού δὲν εἶνε μεγάλη. Εἶνε μικρή. Ἐχει καὶ μιὰ λίμνη, τὴν Μπουροῦ, Βισθηίδα, πού ἐνώνεται μὲ τὴ θάλασσα. Ἐκεῖ εἶνε μεγάλο ἰχθυοτροφεῖο, πού βγάξει καὶ αὐγοτάραχο. Κοντὰ στὴ λίμνη εἶνε καὶ ἕνα μικρὸ λιμάνι, τὸ Πόρτο - Λάγο· ἔχει καὶ φάρο. Ἐκεῖ πηγαίνουν μικρὰ πλοῖα καὶ βενζίνες καὶ φορτῶνουν ψάρια. Καμμιά φορὰ καὶ καπνὸ (μετὰ μικρὴ σκέψι). Ποταμούς ἔχει δύο - τρεῖς μικροὺς, γιὰτὶ τὰ νερά τῆς Ροδόπης πηγαίνουν στὸ Νέστο καὶ στὸν Ἐβρο ποταμὸ.

Διδασκ. Καλὰ τὰ εἶπε ὁ Θεμιστοκλῆς. Ἐλα τώρα καὶ σὺ Εὐάγγελε, νὰ μᾶς πῇς τί ξέρεις γιὰ τίς πόλεις.

Εὐάγγελος. Ἐγὼ ξέρω πὼς στὸ Νομὸ Ροδόπης εἶνε δύο πόλεις: ἡ Κομοτηνὴ καὶ ἡ Ζάνθη (τίς δείχνει στὸ χάρτη· τὰ δείχνουν ὅλοι). Καὶ οἱ δύο εἶνε μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα. Εἶνε μεσόγειες. Ἡ Κομοτηνὴ εἶνε πρωτεύουσα τοῦ Νομοῦ, γιὰτὶ ἐκεῖ μένει ὁ Νομάρχης.

"Ενας μαθ. Μένει καί Γεν. Διοικητής εκεί· ὁ πατέρας μου διάβαζε στήν ἐφημερίδα πῶς ἔγινε ἐκεῖ μιὰ μεγάλη ἐορτή πού ἦταν καί ὁ Γεν. Διοικητής.

"Ετερος μαθ. Μάλιστα, Δ)νίς. Ἐγὼ ἔφερα μιὰ κάρτα πούχει ἓνα μεγάλο σπίτι, καί γράφει Διοικητήριο, ὅπως εἶναι ἐδῶ πού μένει ὁ Γεν. Διοικητής.

Διδ)σ α. Σωστά. Στήν Κομοτηνὴ, παιδιὰ μένει ὁ Γεν. Διοικητής τῆς Θράκης, ὅπως ἐδῶ στή Θεσ)νίκη μένει ὁ Διοικητής τῆς Μακεδονίας. Φέρε Τόμη, νὰ δοῦμε τὸ Διοικητήριο τῆς Κομοτηνῆς. (ἐπιδεικνύεται ἡ κάρτα εἰς ὅλους).

Μαθητρια. Κι ἐγὼ ἔχω μιὰ κάρτα πού δείχνει τὴ Λέσχη τῆς Κομοτηνῆς, ὥραϊο παλάτι (ἐπιδεικνύεται καὶ αὕτη).

Εὐάγγελος. (συνεχίζει). Ἡ Κομοτηνὴ δὲν εἶνε καὶ πολὺ μεγάλη πόλις· ἔχει ἴσα μὲ 80 χιλ. κατοίκους, βρίσκεται μέσα στήν πεδιάδα, ἀπὸ κεῖ περνᾷ ὁ σιδηρόδρομος. Ἐκεῖ ἔχει καὶ δικαστήρια καὶ στρατό. Γιὰ τὴν Ζάνθη ἔχω νὰ σᾶς πῶ παιδιὰ, πῶς αὕτη βρίσκεται κοντὰ στὸ βουνό, στοὺς πρόποδας. Καὶ αὕτη δὲν εἶνε πολὺ μεγάλη πόλις, ἔχει 25 χιλ. κατοίκους. Περνᾷ καὶ ἀπὸ κεῖ σιδηρόδρομος. Ἐκεῖ ὑπάρχουν πολλὲς ἀποθήκες καπνοῦ καὶ ἐργοστάσια πού διορθώνουν τὸν καπνὸ καὶ τὰ τσιγάρα.

"Ενας μαθ. Ἐγὼ ἔχω μιὰ ἐφημερίδα πού ἔχει τὴν Ζάνθη· φαίνονται καὶ ἀποθήκες (τὴν δείχνει στὰ παιδιὰ).

"Αλλος μαθ. Κι ἐγὼ ἔχω μιὰ κάρτα πού ἔχει τὴν πλατεῖα τῆς Ζάνθης, εἶνε πολὺ ὥραϊα (τὴν βλέπουν καὶ αὐτὴν οἱ μαθηταί).

"Ετερος. Ἐχω ἐγὼ νὰ σᾶς δείξω μιὰ κάρτα, πού ἔχει ἓνα μοναστήρι τῆς Ζάνθης, βρίσκεται στὸ βουνό, μέσα στὰ δένδρα (τὴν δείχνει σ' ὅλα τὰ παιδιὰ).

Εὐάγγελος (συνεχίζει). Κοντὰ στή Ζάνθη εἶνε τὸ Πόρτο Λάγο καὶ ἡ λίμνη μὲ τὰ ψάρια.

"Ενας μαθ. Δ)νίς, στήν Ζάνθη καὶ στήν Κομοτηνὴ εἶνε καὶ Τοῦρκοι. Μοῦ τὸ εἶπε ὁ πατέρας μου.

Διδ)σ α. Μάλιστα. Ἐχομε ἐδῶ Τοῦρκους;

Μαθηταί. Ὁχι, Δεσποινίς.

Διδ)σ α. Ἀπ' ἐδῶ ἔφυγαν οἱ Τοῦρκοι καὶ πῆγαν στή Κωνσταντινούπολη. Ἀπὸ τὴν Κομοτηνὴ ὅμως καὶ ἀπὸ τὴ Ζάνθη δὲν ἔφυγαν, ἐκεῖ ἔμειναν. Βρίσκονται μερικοὶ καὶ στὰ χωριά. Οἱ Ἕλληνες ὅμως εἶνε πολὺ περισσότεροι.

Εὐάγγελος. (Συνεχίζει). Στήν Ζάνθη γίνονται πολλὰ καπνὰ καὶ καλά, γι' αὐτὸ ἔχει καὶ πολλὰ καταστήματα.

Μαθητρια. Μέσα στήν Ζάνθη γίνονται τὰ καπνὰ;

Εὐάγγελος. Τί λές; γίνονται μέσα στήν πόλι καπνὰ; αὐτὰ γίνονται στὰ χωράφια, στήν πεδιάδα.

Διδασα. Ποῦ κοντά, εἶπες, πῶς βρίσκεται ἡ Ζάνθη;

Εὐάγγελος. Κοντά στο βουνό.

Διδασα. Ὡστε ἔχει κάμπο στήν Ζάνθη;

Εὐάγγελος. Ἐχει δυνίς, χαμηλά καί πηγαίνει ὡς τή λίμνη καί εἰς τήν Κομοτηνή. Ἐκεῖ φυτεύουν τὰ καπνά.

Διδασα. Νά σᾶς πῶ ἐγώ, παιδιά. Εἶνε πεδιάδα κάτω ἀπό τήν Ζάνθη, πού φθάνει εἰς τήν Κομοτηνή καί ἀκόμη παρὰ πέρα. Δέν γίνεται ὅμως ἐκεῖ ὁ καπνός. Ὁ καλός καπνός γίνεται σέ τόπους πού εἶνε λίγο πετρώδεις. Εἶπαμε πῶς ἡ Ζάνθη εἶνε κοντά στά βουνά. Λοιπὸν γύρω στήν Ζάνθη βρίσκονται χωράφια, πού δέν ἔχουν δένδρα, δέν εἶνε ὅλο ἀπὸ χῶμα παρὰ ἔχουνε καί πετράδια μικρά. Σ' αὐτὰ τὰ χωράφια γίνεται ὁ καλύτερος καπνός.

Μαθητής. Καί στο Σέϊ - Σοῦ (πάνω ἀπὸ τήν Θεσ)νίκη) ἔχει τέτοια χωράφια. Τὰ εἶδαμε στήν ἐκδρομή.

Διδασα. Σέ πολλά μέρη ὑπάρχουν τέτοια χωράφια, δέν γίνεται ὅμως καπνός. Τὰ χωράφια τῆς Ζάνθης ἔχουν ἓνα χῶμα πού κάνει τὸν καλὸ καπνὸ.

Μαθητής. Κι ἐγὼ νόμιζα πῶς ὁ καπνός γινόταν στήν πεδιάδα.

Ἀλλος μαθ. Στήν πεδιάδα θὰ γίνωνται σπαρτά, σιτάρια, κριθάρια.

Διδασα. Καλὰ τὸ εἶπε ὁ Νίκος. Στήν πεδιάδα τῆς Ζάνθης καί τῆς Κομοτηνῆς γίνονται καλὰ δημητριακά.

1 μαθ. Ἐκεῖ ἔχει καί πολλὰ πρόβατα καί βόδια. Ἐμένα ὁ πατέρας μου εἶνε ζωέμπορος καί μοῦ εἶπε πῶς πηγαίνει καί ἀγοράζει ἀπὸ τήν Κομοτηνή ζῶα καί τὰ φέρνει ἐδῶ καί τὰ σφάζουν.

Διδασα. Μάλιστα, παιδιά. Σωστό εἶνε αὐτὸ πού μᾶς εἶπε ὁ Μίμης. Τήν πεδιάδα τῆς Κομοτηνῆς βόσκουν πολλὰ βόδια καί πρόβατα.

Μαθητής. Θά ποῦμε πῶς ὁ τόπος αὐτὸς ἔχει κτηνοτρόφους πολλούς.

Ἀλλος μαθ. Εἶπαμε πῶς βγάζει καί πολλὰ δημητριακά καί καπνὰ καλὰ.

Μαθητής. Εἶνε πλούσιος τόπος, γιατί ἔχει πολλὰ προϊόντα.

Εὐάγγελος. Ἐχω νὰ σᾶς πῶ καί ἄλλα: πῶς δέν ἔχει ἄλλες πόλεις ὁ Νομὸς Ροδόπης, ἔχει ὅμως πολλὰ χωριά: τέτοια εἶνε τὸ Γένιτζε, κοντά στή Ζάνθη, τὸ Ἰασμος, ἔχει καί ἓνα μεγάλο πού τὸ λέγουν Σάππας (τὰ δείχνει στο χάρτη).

1 μαθ. Ἐγὼ ξέρω πῶς ἔχει καί μιὰ ἀρχαία πόλι, πού τήν λέγουν Ἀβδηρα. Αὐτὴ βρίσκεται κοντά στή Ζάνθη καί στο

Πόρτο Λάγο (βγαίνει και τή δείχνει στο χάρτη). 'Εκεῖ ἔκαμαν καὶ ἀνασκαφές καὶ βρῆκαν ἀρχαῖα.

Διδοσα. Μάλιστα: Εἶνε ἀρχαία αὐτὴ πόλις.

Ἀπὸ κεῖ στοὺς ἀρχαίους χρόνους βγῆκαν πολλοὶ σοφοί, οἱ κάτοικοι ὅμως ἦσαν καὶ λίγο κουτοὶ καὶ τεμπέληδες, γι' αὐτὸ καὶ τώρα, ὅποιοι εἶνε κουτὸς καὶ τεμπέλης τὸν λένε Ἀβδηρίτη.

Ιμαθ. Μὰ πῶς γεννήθηκαν ἐκεῖ φιλόσοφοι, ἀφοῦ ἦσαν κουτοί;

Ἀλλος μαθ. Μπορεῖ ἡ μητέρα τους καὶ ὁ πατέρας νὰ ἦσαν ἀπὸ ἄλλο μέρος.

Διδοσα. Μπορεῖ νὰ γιναν κουτοὶ σὰν ἀπέθαναν οἱ φιλόσοφοι των. Νὰ σὰς πῶ ἐγὼ καὶ γιὰ μιὰ ἄλλη ἀρχαία πόλι. Αὐτὴ λέγεται Μαρώνεια. Βρίσκεται πρὸς τὸ μέρος τῆς Κομοτηνῆς καὶ κοντὰ στὴ θάλασσα. Αὐτὴ στοὺς ἀρχαίους χρόνους ἦταν πολὺ μεγάλη καὶ εἶχε καὶ βασιλεία δική της (τὴν δείχνει στο χάρτη).

Ιμαθ. Εἶνε ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ βουνὸ Ἰσμαρος.

Ἀλλος μαθ. Ἡ θεία μου εἶνε ἀπὸ τὴν Κομοτηνὴ καὶ μοῦ εἶπε πῶς ἐκεῖ τὸ καλοκαίρι κάνει πολλὴ ζέστη.

Διδοσα. Γιατί, παιδιά, κάνει τὸ καλοκαίρι πολὺ ζέστη στὴν Κομοτηνὴ;

Ἐνας μαθ. Γιατὶ εἶνε πεδιάδα καὶ στὶς πεδιάδες πάντα κάνει ζέστη.

Ἀλλος μαθ. Ὁχι αὐτό. Ὁ Ἰσμαρος, τὸ βουνό, κρατεῖ τὸ θαλασσινὸ ἀέρα καὶ δὲ φθάνει στὴν Κομοτηνὴ. Γι' αὐτὸ κάνει ζέστη.

Ἐτερος μαθ. Μὰ τότε ζέστη θὰ εἶνε σ' ὅλο τὸ μέρος, καὶ ὄχι μόνον στὴν Κομοτηνὴ.

Διδοσα. Σωστά: Ἐπειδὴ εἶνε πεδιάδα, ἐμποδίζει δὲ καὶ ὁ Ἰσμαρος τὸν ἀέρα τῆς θάλασσας, ἔχει ζέστη σ' ὅλο τὸ Νομό. Μόνον κατὰ τὴν Ζάνθη, παῦ δὲν φθάνει ὁ Ἰσμαρος, καὶ ὁ ἀέρας τῆς θάλασσας δὲν ἐμποδίζεται ἐκεῖ καὶ δὲν κάνει ζέστη, τὸ κλίμα εἶνε ὁροσερὸ τὸ καλοκαίρι.

Μαθητρία. Κι ἐγὼ νὰ πῶ κάτι: Οἱ κάτοικοι τοῦ Νομοῦ αὐτοῦ κάνουν καπνὰ, πολλὰ καπνὰ.

Μαθητής. Εἴπαμε πῶς στὴν πεδιάδα δὲν γίνονται καλὰ καπνὰ.

Διδοσα. Τί δουλιές, λοιπόν, θὰ κάνουν, ὅσοι κάθονται στὶς πεδιάδες;

Μαθ. Αὐτοὶ θὰ εἶνε γεωργοί.

Ἀλλος μαθ. Θὰ εἶνε καὶ κτηνοτρόφοι. Στὶς πεδιάδες ὑπάρχουν πολλὰ χόρτα γιὰ τὰ ζῶα.

Ἀλλος μαθ. Ὅσοι μένουν στὴν Ζάνθη εἶνε καὶ καπνεργάτες.

Ἔτερος μαθ. Ὁλος ὁ κόσμος εἶνε καπνεργάτες·

Διδασκ. Ὅχι βέβαια. Στὴν Ζάνθη, ἐπειδὴ γίνονται πολλὰ καὶ καλὰ καπνά, ὑπάρχουν πολλοὶ καπνεργάται. Δὲν εἶναι ὁμως καὶ ὅλοι οἱ κάτοικοι καπνεργάτες.

Μαθητής. Μάλιστα, Δ)νίς. Ἐχει καὶ καπνεμπόρους. Κοντὰ στὸ σπῖτι μας κάθεται ἕνας καπνεμπόρος ποῦ εἶνε ἀπὸ τὴν Ζάνθη.

Διδασκ. Στὴ Ζάνθη καὶ στὴν Κομοτηνὴ, βρίσκονται πολλοὶ ἔμποροι, ποὺ ἀγοράζουν τὰ γεννήματα τῶν χωρικῶν καὶ πουλοῦν σ' αὐτοὺς ὅ,τι τοὺς χρειάζεται.

Μαθητής. Καὶ παζάρια γίνονται ἐκεῖ. Ὁ πατέρας μου πηγαίνει καὶ ἀγοράζει ζῶα ἀπὸ τὸ παζάρι.

Διδασκ. Ζέρετε, παιδιά, τί εἶνε παζάρι;

(οἱ μαθηταὶ σιωποῦν) Μιὰ δυὸ φορές τὸ μῆνα σὲ μιὰ πλατεῖα τῆς πόλεως μαζεύονται οἱ χωρικοὶ καὶ πηγαίνουν ὅ,τι πράγματα ἔχουν νὰ πουλήσουν, ζῶα, γεννήματα. Ἐκεῖ πηγαίνουν καὶ οἱ ἔμποροι καὶ ἀγοράζουν. Τέτοιο παζάρι γίνεται καὶ στὴν Ζάνθη καὶ στὴν Κομοτηνὴ. Παζάρι, εἶνε τούρκικη λέξη, ἑλληνικὰ λέγεται ἀγορά.

Μαθητής. Ὅπως εἶνε καὶ ἡ ἀγορὰ Μοδιάνο.¹

Διδασκ. Ναί, ἀλλ' αὕτὴ δὲν εἶνε σὰν τὶς ἀγορὲς ποὺ λέμε, τὰ παζάρια. Στοῦ Μοδιάνο, τὰ ἐμπορεύματα μένουν πάντα ἐκεῖ μέσα σὲ μαγαζιά καὶ πηγαίνει ὁ κόσμος ὅταν θέλῃ καὶ ἀγοράζει. Ἐνῶ στίς ἀγορὲς τῆς Κομοτηνῆς καὶ τῆς Ζάνθης οἱ ἀνθρώποι πηγαίνουν μιὰ ἢ δυὸ φορές τὸ μῆνα τὰ πράγματά των, καὶ τὰ πουλοῦν. Δὲν τὰ βάζουν δὲ σὲ μαγαζιά, ἀλλὰ τὰ βάζουν ἔξω, στὴν πλατεῖα.

Διδασκ. Ἄν βρέξη δὲν πηγαίνουν, δὲν γίνεται ἀγορά. Πηγαίνουν ὅταν ὁ καιρὸς εἶνε καλός.

Μαθητής. Νὰ σὰς πῶ κι ἐγὼ τί βρίσκεται γύρω ἀπὸ τὸ Νομὸ Ροδόπης;

Διδασκ. Γιὰ τὰ σύνορά του; πές μας, ἀλλὰ νὰ δείχνης καὶ στὸ χάρτη.

Μαθητής. Στὸ Ἀνατολικὸ μέρος ἔχει τὸ Νομὸ Ἑβρου. Στὸ Δυτικὸ τὸ Νομὸ Καβάλλας, πρὸς Βορρᾶν εἶνε ἡ Βουλγαρία καὶ πρὸς Νότον ἡ θάλασσα.

Ἀλλος μαθ. Τὸ Αἰγαῖον πέλαγος.

ὁ Ἰος μαθ. Ναί, τὸ Αἰγαῖον πέλαγος.

Διδασκ. Νὰ μᾶς πῇ ἡ Βέρρα ποιὰ βουνά, ποιоὺς ποταμοὺς καὶ ποιῆς λίμνες ἔχει ὁ Νομὸς Ροδόπης.

Βέρρα. Ὁ Νομὸς Ροδόπης ἔχει ἕνα μεγάλο βουνὸ στὸ

1. Μοντιάνο, λέγεται ἡ ἀγορὰ τῆς Θεο)νίκης διότι τὸ κτίριό των ἀνήκει εἰς ἕνα Ἑβραῖον μὲ τὸ ὄνομα αὐτό.

Βόρειο μέρος, πού τὸ λένε Ροδόπη, ἔχει καὶ ἓνα μικρὸ πού τὸ λένε Ἰσμαρο. Αὐτὸ εὐρίσκεται στὰ νότια, κοντὰ στὴ θάλασσα. Ποταμούς ἔχει μικροὺς, γιατί τὰ νερά τῆς Ροδόπης πηγαίνουν στὸ Νέστο καὶ στὸν Ἑβρο ποταμό. Ἐχει μιὰ λίμνη κοντὰ στὴν Ζάνθη πού τὴν λένε Μπουροῦ, Βισθωνίδα. Ἐκεῖ βγαίνουν πολλὰ ψάρια.

Διδσ α. Ὁ Βασιλάκης νὰ μᾶς πῇ γιὰ τὶς πεδιάδες, τὰ λιμάνια καὶ τὶς πόλεις.

Βασιλάκης. Ὁ Νομὸς Ροδόπης ἔχει μιὰ πεδιάδα, μικρότερη ἀπὸ τὴν πεδιάδα τῶν Σερρῶν. Εἶνε ἀνάμεσα στὰ βουνὰ Ροδόπη καὶ Ἰσμαρο. Ἐχει ἓνα μόνο μικρὸ λιμάνι. Τὸ Πόρτο - Λάγο πού σμίγει μὲ τὴ λίμνη Μπουροῦ. Ἀπὸ κεῖ φορτώνουν τὰ ψάρια καὶ καπνὰ. Ταξιδιωτὲς δὲν πηγαίνουν ἐκεῖ. Μπροστὰ στὸ λιμάνι εἶνε καὶ ἓνας φάρος. Πόλεις ἔχει τὴν Κομοτηνὴ.

Αὕτὴ εἶνε πρωτεύουσα τοῦ Νομοῦ. Ἐκεῖ μένει καὶ ὁ Γεν. Διοικητὴς τῆς Θράκης. Ἐχει 30 χιλ. κατοίκους. Ἐχει καλὰ μέγαλα. Αὕτὴ βρίσκεται στὴν πεδιάδα. Ἄλλη πόλι εἶνε ἡ Ζάνθη κοντὰ στὸ Πόρτο - Λάγο, βρίσκεται στοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ. Ἐκεῖ εἶνε πολλὰ καταστήματα καπνοῦ. Ἐχει καὶ αὕτὴ 25 χιλ. κατοίκους καὶ μιὰ ωραία πλατεῖα καὶ ωραία μοναστήρια. Χωριστὰ ἀπὸ τὶς πόλεις ὁ Νομὸς Ροδόπης ἔχει καὶ πολλὰ χωριά. Μεγαλύτερα εἶνε αἱ Σάμπαι, ὁ Ἰασμος, τὸ Γένιτζε. Στὸ Νομὸ Ροδόπης κατοικοῦν καὶ Τοῦρκοι, γιατί ἀπ' ἐκεῖ δὲν ἔφυγαν.

Διδσ α. Ἡ Τοῦλα νὰ μᾶς πῇ γιὰ τὸ κλίμα, τὰ προϊόντα καὶ τί δουλειὲς κάνουν οἱ κάτοικοι.

Τοῦλα. Στὴν πεδιάδα τὸ κλίμα τὸ χειμῶνα εἶνε ψυχρὸ καὶ τὸ καλοκαίρι ἔχει ζέστη, γιατί ὁ Ἰσμαρος δὲν ἀφήνει νὰ περάσῃ ὁ ἀέρας τῆς θάλασσας. Στὸ Νομὸ τῆς Ροδόπης βγαίνουν πολλὰ καὶ καλὰ καπνὰ. Αὐτὰ γίνονται στὰ χωράφια πού εἶνε γύρω στὴν Ζάνθη. Βγάζει καὶ πολλὰ δημητριακά. Αὐτὰ γίνονται στὴν πεδιάδα. Ἐκεῖ βόσκουν καὶ πρόβατα καὶ βόδια.

Βγάζει ἀκόμη καὶ πολλὰ ψάρια καὶ αὐγοτάραχο ἀπὸ τὴ λίμνη τῆς Μπουροῦ. Οἱ κάτοικοι τοῦ Νομοῦ Ροδόπης εἶνε πολλοὶ καπνάδες, ἄλλοι καπνέμποροι, γεωργοί, κτηνοτρόφοι καὶ ἔμποροι.

Μαθητ. Καὶ ψαράδες: αὐτοὶ πού βγάζουν τὰ ψάρια ψαράδες δὲν εἶνε;

Μαθητ. Δύνις, δὲν εἴπαμε τὶς ἀρχαῖες πόλεις.

Διδσ α. Πές τε, σὺ Κώστα.

Κώστα. Στὸ Νομὸ Ροδόπης εἶνε δυὸ ἀρχαῖες πόλεις: Τὰ Ἀρδηνρα κοντὰ στὴ Ζάνθη. Αὐτῆς οἱ κάτοικοι ἦταν κουτοί. Καὶ ἡ Μαρώνεια, κοντὰ στὴ θάλασσα. Αὕτὴ ἦταν μεγάλη καὶ εἶχε καὶ βασιληά.

Μαθητής. Δνίς, ὁ Βασιλάκης, λησμόνησε νὰ πῇ ὅτι στὴν Κομοτηνὴ καὶ στὴν Ζάνθη γίνεται ἀγορά, παζάρι.

Διδσ α. Καλά. Νὰ ἔλθῃ τώρα στὸν πίνακα ὁ Ὁρέστης, νὰ κάμῃ τὸ χάρτη τοῦ Νομοῦ, νὰ γράψῃ ὅ,τι εἶπαμε.

Ὁρέστης. Ἰχνογραφεῖ στὸν πίνακα τὸ Νομὸ βοηθούμενος ὑπὸ τῶν μαθητῶν, τοποθετεῖ τὰ γεωργικὰ στοιχεῖα.

Διδσ α. Στὸ σπῖτι σὺς θὰ ἱχνογραφήσετε ὅλοι τὸ Νομὸ καὶ θὰ γράφετε ὅσα εἶπαμε.

Μαθητρις. Δνίς, ἔχω ἓνα βιβλίον ποὺ γράφει γιὰ τὸ Νομὸ Ροδόπης.

Διδσ α. Θέλετε παιδιὰ νὰ διαβάσουμε κάτι ἀπὸ τὸ βιβλίον τῆς Ρωξάνης; (ὅλοι θέλουν). πέρνει τὸ βιβλίον καὶ τὸ ξετάζει. Διάβασε, λοιπὸν Ρωξάνη, ν' ἀκούσουν τὰ παιδιὰ (ὀρί-
ζει ποιοὶ μέρος νὰ διαβάσῃ).

Ρωξάνη. Ἀναγινώσκει περικοπὴν ἀπὸ τὸ βιβλίον «ἡ Χώρα μας».

Γίνεται διάλειμμα καὶ διακόπτεται ἡ ἀνάγνωσις.

ΤΑΞΙΣ Β'.

Μάθημα Ἀναγνώσεως

Διδλία Ἰωάννου Νεράτζη

Ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικὸ «ὁ Φῶρος τοῦ χωριοῦ»

Διδλος. Γιὰ ποιοὶ μέρος θὰ συζητήσωμε σήμερα;

Πολλοὶ μαθ. «Κάτι ψάρεψα μὲ τὴν Ὑφαντική».

Διδλος. Νὰ μᾶς πῇ ἡ Δ'. ὁμάδα, καὶ πρώτη ἡ Ἑλση.

Ἑλση. Διαβάζει ὁλόκληρον τὸ κεφάλαιο. Ἡ ἰδία, κατόπιν, διευθύνει τὴν συζήτησιν καὶ ἐρωτᾷ: Ἐχετε νὰ παρατηρήσετε τίποτε;

Πολλοὶ μαθηταί. Καλὰ τὸ διάβασες.

Ἐνας μαθητής. Ἐγὼ θέλω νὰ μοῦ ἐξηγήσης τί θὰ πῇ ἁρμάδι.

Ἑλση. Ἀρμάδι θὰ πῇ ἓνα ἀγκύστρι δεμένο στὴν ἄκρῃ μιᾶς κλωστής ποὺ τὸ χρησιμοποιοῦν γιὰ ψάρεμα.

Ἐνας μαθ. Δὲν τὸ ξέρεις; ἂν πᾶς στὴν παραλία θὰ δῇς ποὺ κάθονται καὶ ψαρεύουν μὲ ἁρμάδι.

Ἀλλος μαθ. Δὲν κατάλαβα αὐτὸ τὸ κομμάτι, τί θέλει νὰ πῇ (διαβάζει) «Τὸ σχέδιον τῆς δασκάλας ὁλοένα ξετυλίγεται καὶ ὅσο ξετυλίγεται, τόσο πιο μπερδεύει καὶ δένει μαζί της πιο σφιχτὰ μὲ τίς κλωστὲς του, ὅλο τὸ θηλυκὸ κόσμον τοῦ χωριοῦ».

"Αλλος μαθ. Νά σοῦ πῶ ἐγώ. "Ὅπως στοῦ σχέδιό της ποῦ κεντᾶ - μπλέκονται οἱ κλωστές, ἔτσι κι ἡ ἴδια μπλέκεται μέ τὰ κορίτσια τοῦ χωριοῦ.

"Αλλος μαθ. Ἐγώ δὲν κατάλαβα τὴ λέξι «'Ανέμη» (κανεῖς ὅμως δὲν μπορεῖ νὰ ἐξηγήσῃ).

Διδλ ος. Νά σᾶς πῶ. Αὐτὸ εἶνε ἓνα ὄργανο πού μαζεῦουν καὶ ξετυλίγουν τὶς κλωστές. Μόλις θὰ τελειώσουμε νὰ κατεβῆτε κάτω στοῦ ἐργοστάσιου νὰ σᾶς τὴν δείξω.

"Ελση. Ἄλλο τίποτε παιδιὰ ἔχει κανένας νὰ μᾶς πῇ; (κανεῖς δὲν φαίνεται).

Τώρα παιδιὰ ἀφοῦ δὲν ἔχετε τίποτε θὰ σᾶς πῶ μέ λίγα λόγια τὸ προηγούμενο μάθημα καὶ ὕστερα τὴν ἔννοια τοῦ σημερινοῦ. (ἀρχίζει).

«Στὸ προηγούμενο μάθημα εἶδαμε παιδιὰ, πῶς τὶς ὥρες ποῦ δὲν ἔχει δουλειὰ στοῦ σχολεῖο, ἢ δασκάλα, προσπαθεῖ νὰ μάθῃ τὰ μικρὰ καὶ τὰ μεγάλα κορίτσια τοῦ χωριοῦ χρήσιμα καὶ σπητικὰ ἐργόχειρα: Πλέξιμο, μπάλωμα καὶ ράψιμο. Τές μαθαίνει νὰ ράβουν στὴν ραπτομηχανή κι ἔτσι κατορθώνει νὰ τραβήξῃ στοῦ σχολεῖο ὅλες τὶς μεγάλες κοπέλλες καὶ πολλὲς γυναῖκες τοῦ χωριοῦ καὶ πῶς τὶς κάνει νὰ εἶνε ὅλες ἐνθουσιασμένες μαζί της χωρὶς νὰ ξέρουν πῶς νὰ τὴν εὐχαριστήσουν».

Καὶ τώρα θὰ σᾶς πῶ τὸ σημερινὸ μάθημα.

«Στὸ σχολεῖο στήθηκαν δύο ἀργαλειοὶ κι ἡ δασκάλισσα ἄρχισε νὰ διδάσκῃ τὰ κορίτσια τοῦ χωριοῦ νὰ ὑφαίνουν. Ὅλες θέλουν πρόθυμα νὰ μάθουν μὰ οἱ ἀργαλειοὶ εἶνε δύο κι ἡ δασκάλισσα μιά, γι' αὐτὸ δὲν προφθαίνουν νὰ μάθουν πολλὰ μαζί.

Κάθε μέρα ὅμως μαθαίνουν καὶ νέο.

Ἡ δασκάλισσα θέλει νὰ τοὺς μάθῃ ἀκόμα καὶ τραγοῦδι γιὰ τὸν ἀργαλειὸ (διαβάζει τὸ τραγοῦδι).

Η ΥΦΑΝΤΡΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Στ' ἀργαλειό της καθισμένη,
τὴ σαῖτα της πετᾷ
τὸ ξυλόχτενο χτυπᾷ
μιὰ δουλεύτρα παινεμένη.

Κι ὅλο δῶς του, κι ἀβγατίζει
ἄσπρα, κάτασπρα πανιά.
κι ἄλλα μ' ἄνθια, μέ κλωνιά
καὶ μέ τέχνη τὰ πλουμίζει.

Κι έτοιμάζει τὰ προικιά της
καί σωρεύει ρουχικά
καί στιβάζει πανικά.
Μέ χαρά της καί μέ γειά της!

Στό χωριό τήν ξέρουν όλοι
τήν ύφάντρα τήν καλή,
γιατί σ' ένα της χαλί
ψιλοκέντησε τήν Πόλη.

Όταν ή δασκάλισσα τραγουδοῦσε όλοι μ' άνοιχτό στόμα
άκούγανε. Όσοι δέ περνούσαν άπ' έξω έμεναν έκπληχτοι.

Δέν πέρασε δέ άπό τότε ένας μήνας κι όλο τό χωριό βού-
ϊζε άπό Έλληνικά τραγούδια. Καί στο τέλος λέγει στόν ξά-
δερφό της (τό δάσκαλο): «έγώ μέ τήν ύφαντική κάτι ψάρεψα».
(Καλεϊ κατόπιν τά παιδιά νά τήν κρίνουν άν τό εἶπε καλά.
Αὐτοί όμως ζητάνε νά τό πῇ άκόμα ένας γιά νά τό καταλάβουν
καλύτερα. Λέγει τήν έννοια κι άλλο παιδί).

Έ λ σ η. Τό καταλάβετε παιδιά;

Π ο λ λ ο ι μ α θ. Μάλιστα, μάλιστα.

Έ λ σ η. Τώρα παιδιά θά σᾶς τό πῶ καί μέ λίγα λόγια:
‘Η δασκάλισσα παιδιά πολὺ γρήγορα έμαθε στὰ κορίτσια νά
τραγουδοῦν καί νά ύφαίνουν καί τό χωριό φαίνεται ότι εἶνε
‘Ελληνόφωνο.

Έ ν α ς μ α θ η τ. Έγώ θά τό πῶ καλύτερα.

‘Η δασκάλισσα στήνει δυό άργαλειούς στο σχολειό κι άρ-
χίζει νά μαθαίνει στὰ κορίτσια τοῦ χωριοῦ νά ύφαίνουν καί νά
τραγουδοῦν ύφαίνοντας.

‘Α λ λ ο ς μ α θ. Έγώ θά τό πῶ άκόμη πιό καλά: ‘Η δασκά-
λισσα μαθαίνει στὰ κορίτσια τήν ύφαντική καί πῶς νά τραγου-
δοῦν ύφαίνοντας. (αὐτό άρέσει σ' όλους).

Έ λ σ η. Παιδιά, ποιό κομμάτι άπ' τό κεφάλαιο αὐτό σᾶς
έκαμε μεγαλύτερη έντύπωση;

Μ ι ᾶ μ α θ ή τ ρ. Έμένα παιδιά μ' έκανε έντύπωση καί δέν
μπορῶ νά καταλάβω πῶς πρόφθανε νά μαθαίνει σ' όλες τίς
χωρικές αὐτές τίς δουλειές.

‘Α λ λ η μ α θ ή τ ρ. Μά ἦταν πρόθυμη καί χωρίς τεμπελιά
εργαζότανε. ‘Η δασκάλισσα τόσο έξυπνη ἦταν ὥστε άμέσως
εὑρισκε τό δόλωμα γιά νά ένθουσιάσει τίς χωρικές. Καί τό
μυαλό της δούλενε.

Μ α θ η τ ή ς. (Συμπληρώνει). ‘Ηταν έξυπνη, μά ἦταν καί
πολὺ πρόθυμη· γι' αὐτό πρόφθανε νά ίκανοποιῇ όλες.

Δ ι δ λ ο ς. Άλλο τίποτε δέν έχετε νά πῆτε; (πρὸς στιγμήν
σκέπτονται).

Μαθητριά. Ἐμένα μ' ἔκανε ἐντύπωσι, πού ἡ δασκάλισσα πῆγαινε μέ σκοπὸ νά τελειώσῃ πέρα - πέρα τὸ δύσκολο ἔργο τῆς πού ἀνέλαβε.

Μαθητῆς. Ἐμένα μ' ἔκανε ἐντύπωσι πῶς κατῴρθωνε ἡ δασκάλισσα νά τοὺς κάνῃ ν' ἀγαπήσουν τὴ δουλειά. Σὰν νά τοὺς μάγευε.

Ἀλλος μαθ. Μὰ ἦτον ἐπιτήδεια.

Διδλός. Τίποτε ἄλλο;

Ἐνας μαθ. Διαβάζει τὸ κομμάτι: «Στ' ἀργαλειό τῆς καθισμένη τῆ σαίτα τῆς πετᾶ, τὸ ξυλότεχνο χτυπᾶ, μιὰ δουλεύτρα παραινέμενη». Αὐτὸ παιδιὰ πολὺ μ' ἄρεσε.

Πολλοὶ μαθ. Μὰ ὅλο τὸ ποίημα εἶνε ὠραῖο!

Διδλός. Γι' αὐτὸ παιδιὰ διάλεξε κι ἡ δασκάλισσα τέτοιο ὁμορφο τραγούδι καὶ σχετικὸ μέ τὴ δουλειά.

Μαθητῆς. Μὲ τὸ τραγούδι αὐτὸ ἡ δασκάλισσα ἤθελε νά τοὺς φιλοτιμήσῃ γιὰ νά δουλεύουν.

Μαθητριά. Μὲ τὸ τραγούδι παρακινεῖσε τὰ κορίτσια στὴ δουλειά. Σὰν παράδειγμα ἦταν, ἐνῶ ἂν τὰ ἔλεγε μ' ἄλλα λόγια θὰ τὰ πρόσβαλε.

Διδλός. Εἶπες, Μπαίτη, ὅτι ἀντὶ νά τίς πῇ μ' ἄλλα λόγια τίς ἔμαθε τὸ τραγούδι. Μόνον αὐτὸ ἢ καὶ κάτι ἄλλο συνέβαινε;

Μαθητριά. Ἦταν κι ἐπικαιρο, συμφωνοῦσε μέ τὴ δουλειὰ καὶ γι' αὐτὸ κι ἐνθουσιάζστηκαν τὰ κορίτσια.

Μαθητῆ. Γι' αὐτὸ εἶπαν ὅλοι: Τί καλὸ τραγούδι!

Μαθητριά. Τοὺς ἔμαθε αὐτὸ τὸ τραγούδι γιατί πῆγαινε τὸ κάθε κορίτσι στὸ σπίτι καὶ τὸ τραγουδοῦσε ὅπου τὸ μάθαιναν κι οἱ γονεῖς καὶ θὰ συνήθιζαν κι αὐτοὶ σιγὰ - σιγὰ στὸ νά μιλοῦν Ἑλληνικά. Γι' αὐτὸ καλὰ ἔκαμε ἡ δασκάλισσα καὶ τίς ἔμαθε τὸ τραγούδι.

Διδλός. Ὡστε πολὺ πετυχημένο ἦταν τὸ τραγούδι.

Μαθητῆ. Βέβαια αὐτὴ εἶχε τὸ σκοπὸ τῆς.

Μαθητριά. Καὶ βέβαια εἶχε τὸ σκοπὸ τῆς, ἀφοῦ δὲν πέρασε ἓνας μῆνας καὶ τὸ χωριὸ βοῦίζε ἀπὸ ἑλληνικά τραγούδια.

Διδλός. Δηλαδή;

Μαθητριά. Μ' αὐτὸ μάθαιναν καὶ νά μιλοῦνε.

Ἐνας μαθ. Θέλω νά πῶ πῶς ἡ δασκάλισσα μ' αὐτὸ κατῴρθωνε νά γίνῃ ἀγαπητὴ!

Ἀλλος μαθ. Ἔτσι κι οἱ ἄνδρες ἀκόμη ἅμα ἔβλεπαν τὰ κορίτσια νά τραγουδοῦν καὶ νά μιλοῦν Ἑλληνικά, θὰ φιλοτιμοῦνταν κι αὐτοὶ καὶ θὰ πῆγαιναν στὸν Πέτρο (δάσκαλο). Κι ἔτσι κι αὐτοὶ θὰ μάθαιναν νά τραγουδοῦν καὶ νά μιλοῦν.

Διδλός. Κι ἓνα ἄλλο ἀκόμα: Μὲ τὸ τραγούδι παιδιὰ, γίνεται ἡ δουλειὰ πιὸ εὐχάριστη καὶ ὅταν εἶναι κανεὶς μονάχος

Άνω.—Ἡ τρίτη τάξις τοῦ Προτύπου, χωρισμένη σὲ ομάδες, ἐργάζεται στὴν αὐλή.

Κάτω.—Ἡ τετάρτη τάξις τοῦ Προτύπου πηγαίνει σὲ μιὰ διδακτικὴ ἐπίσκεψιν.

καὶ δουλεύει, ἅμα λέγει ἕνα τραγουδάκι, ξεχνᾷ τὴν κούρασή του καὶ τὴ μοναξιά του. Κι αὐτὸ τὸ ἔλαβε ὑπ' ὄψιν τῆς ἡ δασκάλισσα. Σᾶς ἄρεσε παιδιὰ τὸ τραγούδι;

Ὅλοι μαζὶ. (Πρόθυμα). Μάλιστα, μάλιστα!

Νὰ τὸ μάθουμε κι ἐμεῖς.

Διδλ ος. Αὐτὸ περίμενα κι ἐγὼ νὰ μέ πῆτε.

Μαθητ ρι α. Ἐγὼ τὸ ξέρω.

Ἀλλ η. Κι ἐγὼ τὸ ξέρω.

Μαθητ ρις. Κι ἐγὼ κύριε τὸ ξέρω (ὅλοι λέγουν πὼς τὸ ξέρουν ἀπ' ἑξω).

Διδλ ος. Τότε λοιπὸν ἄς τὸ ποῦμε ὅλοι μαζὺ.

(Μαζεύονται ὅλοι, καὶ τὸ λέγουν τραγουδιστὰ.

Διδλ ος. Πολὺ καλὰ, φτάνει πιά. Θὰ παρακαλέσετε τὴν Ἀδελφὴν¹ νὰ σᾶς τὸ μάθῃ καλύτερα μὲ τὴ μουσικὴ νὰ τὸ τραγουδάτε.

Ἐλ σ η. Τώρα παιδιὰ νὰ βροῦμε ὠραίες φράσεις.

Μαθητ. Διαβάζει ἕνα κομμάτι:..... «Ἐχει τὸ σκοπὸ τῆς Τὸ χρειάζεται γιὰ δόλωμα γιατί θέλει κάτι νὰ ψαρέψῃ καὶ τὸ βρῆκε ψάχνοντας τόσες μέρες. Εἶναι ἡ ὑφάντρα τοῦ χωριοῦ».

Ἐδῶ παιδιὰ τὰ λόγια δὲν εἶναι τόσο ὠραῖα, μὰ ἡ παρομοίωση πολὺ ὁμορφ.

Μαθητ ρι α. Ἐδῶ παρομοιάζει τὴ δασκάλισσα μὲ ψαρά πού ψαρεύει. Εἶναι πολὺ ὁμορφο.

Ἐλ σ η. Ἄλλος ἔχει τίποτα νὰ πῇ;

Ἐν ας μα θ. Ἐμένα μοῦ ἄρέσει περισσότερο ἀπ' ὅλα τὸ τελευταῖο κομμάτι τοῦ τραγουδιοῦ (διαβάζει). «Στὸ χωριὸ τὴν ξέρουν ὅλοι - τὴν ὑφάντρα τὴν καλὴ - γιατί σ' ἕνα τῆς χαλί - ψιλοκέντησε τὴν Πόλι». Αὐτὸ εἶνε τὸ ὠραιότερο, γιατί λέγει πὼς κέντησε τὴν Πόλι στὸ χαλί.

Ἀλλ ος μα θ. Καὶ μένα μ' ἄρέσει αὐτό: Γιὰ νὰ κεντήσῃ τὴν Πόλι, θὰ πῇ πὼς ἦταν καὶ ἄξια καὶ καλὴ Ἑλληνίδα (ἀποτεινόμενος στὰ κορίτσια) ξέρετε σεῖς νὰ κεντήσετε τὴν πόλι;

Πολλές μαθητ ρ. (Σὰν εἶδος διαμαρτυρίας). Ἐμεῖς δὲν εἴμαστε καλές Ἑλληνίδες;

Μαθητ ρις. Δὲ λέω, εἴστε. Μὰ ξέρετε νὰ κεντήσετε τὴν Πόλι;

Πολλές μα θ. Ξέρομε νὰ κεντήσωμε τὴν Ἀγία Σοφία.

Μαθητ ρις. Στὸ χαλί;

Ἐλ σ η. Ἐμεῖς δὲν ξέρομε χαλί: ξέρομε ὅμως κέντημα.

Διδλ ος. Ἡ παρατήρησις τοῦ Νίκου, γιὰ τὸ τελευταῖο κομμάτι τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι πολὺ σωστή. Αὐτὸ φανερώνει

1. Διδ)σα τοῦ Προτύπου, ποὺ διδάσκει τὴν ὠδική στὴν Ε'. τάξι.

πώς ή δασκάλα του χωριού και νοικοκυρά ήταν και καλή Έλληνίδα. Άλλά και τα κορίτσια της τάξης μας είνε καλές Έλληνίδες. Αφού ξέρουμε και κεντάνε, θα κεντήσουν και αυτές την Άγιά Σοφιά.

Μαθητριά. Μάλιστα, κύριε, να την κεντήσωμε.

Διδλος. Καλά: Να βρήτε το σχέδιο, και το ταμείο της τάξης θα σας δώσει χρήματα να πάρετε ό,τι χρειάζεται. Τώρα ός διαβάση ένας όλο το σημερινό μάθημα. Ό Μηνάς.

Μηνάς. Τό διαβάζει.

Διδλος. Πολύ καλά. Για τό άλλο μάθημα θα εργασθήτε τό παρά κάτω κεφάλαιο. Θα γράφετε και τέσσαρες σειρές όρθογραφία και θα βρήτε στις σειρές αυτές πόσα ρήματα είνε και τίνος χρόνου είνε τό καθένα. Να καταβούμε τώρα στο εργαστήριο να δήτε την άνέμη. (Κτυπά διάλειμμα. Κατεβαίνουν και πηγαίνουν στο εργαστήριο, όπου βλέπουν μιá μικρή άνέμη που είχε κάμει πέρυσι ή Ε΄ τάξη. Βλέπουν και μιá εικόνα που δείχνει εργαλειό με ύφάντρα. Άποφασίζεται να κάμουν μιá άνέμη και έναν εργαλειό).

ΤΑΞΙΣ Ε΄.

Μάθημα Φυσικής 'Ιστορίας «Περί καμήλας»

Δ)λία 'Ιωάννου Νεράτζη

Διδλος. Προχθές, στο μάθημα Γεωγραφίας, είχαμε άποφασίσει να μιλήσωμε για την Καμήλα. Τό εξετάσατε τό ζήτημα αυτό;

Μαθηταί. Μάλιστα. Έφέραμε και την εικόνα της.

Άλλος μαθ. Και εγώ έχω εικόνες της καμήλας.

Άλλος. Και εγώ έφερα ένα καραβάνι.

Μαθητριά. Έγώ έχω ένα βιβλίο που γράφει για τα καραβάνια στην έρημο. Έχει και πολλές εικόνες. Τις είδαν και τα παιδιά.

Μαθητ. Κύριε, όλα τα είδαμε.

Διδλος. Καλά. Αφού όλοι τα είδατε και τα εξετάσατε, ποιό παιδι τώρα θα μάς πηί τί πληροφορίες ζήτησε και τί διάβασε για την καμήλα;

(όλοι σηκώνουν τα χέρια).

Διδλος. Όλοι βλέπω ξέρετε για την καμήλα. Μα καλύτερα είνε να πάρουμε με τη σειρά, από κάθε ομάδα. Να πηί ό Άποστόλης Α΄. ομάδας.

Άποστόλης. Έγώ παιδιά προπέρυσι πηγα σ΄ ένα θη-

ριστροφείο που ήλθε έδω, στοῦ Ἀμάρ. Ὁ μπαμπᾶς μὲ τὸν ὅποῖον πήγαμε μαζύ, δὲν εἶχε πάρει θεωρεῖο, μὰ ἐπειδὴ γνῶρισε ἐκεῖ ἕναν καθηγητὴ, φίλο του, πήγε στὸ θεωρεῖο του. Ἐκεῖ εἶδα δύο εἰδῶν καμήλες, μιὰ καμήλα που εἶχε μιὰ καμπούρα καὶ δὲν εἶχε τρίχες παρὰ μόνον λίγες στὰ πόδια, καὶ μιὰ ἄλλη μὲ δυὸ καμπούρες, που εἶχε τρίχες μεγάλες στὸ λαιμὸ καὶ κάτω στὰ πόδια.

Ἐν ας μα θ. Μὰ τὸ καλοκαίρι, που τὴν εἶδες τὴν καμήλα μὲ τὴ μιὰ καμπούρα, πέφτει ὅλως δι' ὅλου τὸ τρίχωμα, ἐνῶ τὸ χειμῶνα ἔχει.

Διδῶς. Τί λέτε σεῖς παιδιὰ, νὰ ἔχη ἢ νὰ μὴν ἔχη μεγάλες τρίχες ἢ καμήλα μὲ μιὰ καμπούρα;

Ἀποστόλῃς. Ἡ καμήλα μὲ μιὰ καμπούρα ἀκόμη καὶ τὸ χειμῶνα δὲν ἔχει μεγάλες τρίχες, μιὰ που ζῇ στὴν Ἀραβία καὶ σ' ἄλλα ζεστὰ μέρη. Ἐνῶ ἡ καμήλα μὲ δυὸ καμπούρες ἔχει καὶ τὸ καλοκαίρι καὶ τὸ χειμῶνα γιατί, τῆς χρειάζονται, μιὰ που ζῇ σὲ βορεινότερα μέρη τῆς Ἀσίας, ὅπως μάθαμε σὰν ἐλέγαμε γιὰ τὴν Περσία, γιὰ τὴν καμήλα αὐτὴ που τὴ λένε καὶ Βακτηριανή.

Διδῶς. Πολύ καλὰ μᾶς τὰ εἶπε ὁ Ἀποστόλης. Ἔτσι εἶνε.

Μαθητρία. Ἐγὼ ξέρω παιδιὰ, ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ ν' ἀνεβῇ στὴν καμήλα ἀν δὲν ξέρη καβάλα πάνω στὴν καμήλα. Ἐπίσης ζῇ στὰ ζεστὰ μέρη. Στὴν ἔρημο περπατᾷ 50 χιλ. τὴ μέρα.

Ιος μαθητ. Νὰ σοῦ πῶ γιατί. Δὲν μπορεῖ νὰ καθήσῃ κανεὶς γιατί ἔχει ἀλλοιώτικο βῆμα καὶ γιατί οἱ καμπούρες τὸν ἐμποδίζουν.

Μαθητρία. Ἐγὼ διάβασα σ' ἕνα βιβλίο πὼς ἡ καμήλα εἶνε μυρηκαστικὸ ζῶο δηλ. τρώει τὸ φαί της καὶ τὸ ξαναμασάει, καὶ πὼς ἔχει στὸ στομάχι της μιὰ ἀποθήκη γιὰ τὸ νερό.

Κι ἡ καμπούρα της ἔχει ξερὴ τροφή.

Ἀλλος μαθ. Ὁχι ἀμα τρώει τὸ φαί γίνεται πάχος ἐκεῖ. Ἐπίσης ξέρω παιδιὰ ὅτι εἶνε πολὺ ὑπομονητικὴ, ἀλλὰ ὅταν ὅμως θυμῶση δαγκάνει τὸν κύριό της. Γεννᾷ ἕνα μικρό.

Μαθητρία. Ἀν γεννᾷ ἕνα, δὲν θὰ πολλαπλασιαῖται.

Μαθητῆς. Γεννᾷ ἕνα τὸ χρόνο.

Διδῶς. Βέβαια, ἕνα γεννᾷει τὸ χρόνο.

Μαθητῆς. Ἀμα εἶνε ἔγκυος πηγαίνει ἐκδρομὲς μὲ τὰ καραβάνια;

Ἀλλος μαθ. Πιστεύω τοὺς δυὸ τελευταίους μῆνες δὲ θὰ τὴν βάζουν στὰ καραβάνια.

Διδῶς. Παιδιὰ, σεῖς τί λέτε γι' αὐτό;

Πολλοί. Κι ἐμεῖς ἔτσι λέμε κύριε.

"Αλλος μαθ. Έγώ παιδιά ξέρω πώς ή καμήλα τρώγει ξερά χόρτα κι άγκάθια, γι' αυτό στο στομάχι έχει σκληρό δέρμα. Καί θέλω νά ρωτήσω τó άπάνω χείλος γιατί είνε κομμένο σέ δύο;

(κανείς δέν τó ξέρει).

Διδλ ος. Νά τó εξηγήσουμε άμέσως παιδιά.Είναι κομμένο γιά νά μπορῇ μ' εύκολία νά πιάνη τά χόρτα καί τά κλωνάρια, καί μέ τó κάτω χείλος νά τά κρατάη γιά νά μήν πέφτουν. Όσο δέ γιά τó σκληρό δέρμα πού έχει στο στόμα της τó είπατε σεις. Γιά νά τρώγη σκληρά κι άγκαθωτά χόρτα.

Μαθητής. Στο κάτω σαγόνι της έχει κοπτήρες σάν μαχαίρι γι' αυτό κόβει καί τά πιό σκληρά κλαδιά. Στα γόνατα καί στο στήθος έχει σκληρό δέρμα. Γιά τά γόνατα ξέρω, γιατί όταν γονατίζει νά μήν τήν πληγώνη ή άμμος κι οί πέτρες.Γιά τó στήθος δέν ξέρω.

Διδλ ος. Γιά τόν ίδιο λόγο, παιδιά, φέρνει καί στο στήθος τó σκληρό αυτό δέρμα πού λέγεται τύλωμα. Είνε σάν τούς κάλους τούς δικούς μας.

"Αλλος μαθ. Βέβαια, όταν κάθεται γιά νά μήν τή ζουγκρανάνε τ' άγκάθια στο στήθος.

"Αλλος μαθ. Μά καί στο πρόσωπο θά τήν τζουγκκρανούνε.

Διδλ ος. Στο πρόσωπο δέ τζουγκκρανιέται γιατί δέν άκουμπάη κάτω όπως τά στήθια καί τά γόνατα.

Μαθητής. Τό μικρό τó φορτώνουν στόν 4ο χρόνο, γιατί πιό μικρό δέ μπορεῖ νά σηκώση βάρος πολύ. Ξέρω άκόμη κι ένα άλλο. Πώς έχει καί μιá φούσκα άλλη έκτός άπό κείνες πού βάζει τήν τροφή της. Γιατί άρα γε νά τήν ἔχη;

"Αλλος μαθ. Έγώ λέγω παιδιά όταν διψάη θά βγάξη άπ' τή φούσκα.

"Αλλος. Όχι, στη μιá βάζει νερό καί στην άλλη τροφή.

Διδλ ος. Δύο φούσκες ἔχει στην κοιλιά της ή καμήλα, τή μιá ως άποθήκη τού νερού καί τήν άλλη κάπου - κάπου γιά νά βγάξη νερό, πού τó φέρνει στο στόμα της όταν ξαναμασάη τήν τροφή της καί πιό εύκολα τήν διαλύει.

Μαθητής. Έγώ ξέρω πώς έκτός άπό τήν υπηρεσία πού μάς κάνει γιά νά τήν φορτώνουμε, μάς δίνει τó κρέας της, τó γάλα της, τó μαλλί της καί τó δέρμα της. Οί καμήλες πού ζούν σέ κρύα γι' αυτό ἔχουν καί μακρυές τρίχες.

Μαθητής. Στην Κομοτηνή παιδιά ἐγώ ἔχω δῆ καμήλες.

Διδλ ος. Βέβαια καί ἐδῶ στη Θεσ)νίκη άπό κάποτε περνούν καμήλες. Καί σ' άλλα μέρη τῆς Ελλάδος υπάρχουν λίγες. Κι αυτό θά πῇ ὅτι άντέχουν καί στο κρύο.

Μαθητής. Ἐγὼ ξέρω μόνον ἓνα χρόνο μπορεῖ ν' ἀνθέξη στὴν πείνα καὶ στὴ δίψα, ἐνῶ περισσότερο θὰ ψοφήσῃ.

Ἀλλος. Τότε τί θὰ κάνῃ ὁ καμηλέρης;

Πολλοί. Θὰ ζημιώσῃ.

Μαθητής. Ὁ κύριός της τὴ δίνει νὰ φάῃ γιατί καταλαβαίνει ἀπὸ τὸ ζάρωμα τῆς καμπούρας.

Διδάσκαλος. Εἶνε σωστό αὐτὸ ποὺ εἶπε ὁ Ναπολέων ὅτι ἓνα χρόνο μπορεῖ ν' ἀντέξῃ στὴν πείνα καὶ τὴ δίψα;

Ἀλλος μαθ. Ὁχι, κύριε. Ἀπὸ ἓνα μῆνα παρὰ πάνω ἢ καμῖλα δὲν μπορεῖ ν' ἀνθέξῃ στὴν πείνα καὶ στὴ δίψα καὶ ξέρω ἐπίσης στὴν πείνα ἀντέχει περισσότερο ἀπὸ τὴ δίψα.

Διδάσκαλος. Ὁ κύριός της παιδιὰ φροντίζει γιὰ τὴν τροφή της καὶ γιὰ τὸ νερό της καὶ δὲν τὴν ἀφήνει νὰ πεθάνῃ ἀπὸ τὴν πείνα κι ἀπὸ τὴ δίψα. Φροντίζει νὰ τῆς δίδῃ νερὸ δυὸ τρεῖς μέρες τὸ καλοκαίρι καὶ κάθε πέντε - ἕξ μέρες τὸ χειμῶνα μπόλικο καὶ πρὸ πάντων ὅταν τῆς δίνῃ ξερὴ τροφή, τῆς δίνει περισσότερες φορές νερό.

Ὅταν δὲ τύχῃ νὰ μὴ φάῃ καὶ νὰ πιῇ σὲ κανένα ἐρημότοπο, ποὺ δὲν τῆς φτάνει ἡ λίγη τροφή ποὺ παίρνουν μαζί τους, καὶ τὸ νερὸ μὲ τ' ἄσκιᾶ, ὅπως καὶ πρὶν κάποιος, τότε μποροῦν νὰ βαστήξουν καὶ μέχρι 20 μέρες χωρὶς τροφή καὶ 10-15 χωρὶς νερό. Ἀλλοιῶς πεθαίνουν.

Μαθητής. Παιδιὰ ὅπως βλέπω καὶ στὴν εἰκόνα, ἡ καμῖλα ἔχει μακρὺ λαιμὸ καὶ μικρὸ κεφάλι.

Ἀλλος μαθ. Ἐγὼ παιδιὰ ξέρω πῶς ὅταν τὴν φορτώνουν φωνάζει πολὺ ἄγρια. Γι' αὐτὸ ὅταν τὴν ἐρημο εἶνε χωρὶς φορτίο τίς δένουν μὲ σχοινιά τὴ μιὰ πίσω ἀπὸ τὴν ἄλλη γιατί φεύγουν.

Διδάσκαλος. Γιατί ἄρα γε νὰ ξεφεύγουν;

Μαθητής. Ὅταν εἶνε βέβαια χορτάτες κάθονται ὅταν ὁμως διψοῦν καὶ πεινοῦν τότε φεύγουν.

Ἀλλος μαθ. Μιὰ ἀπορία ἔχω παιδιὰ. Πῶς εἶνε δεμένες ἡ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη.

Μαθητής. Ἡ πρώτη εἶνε δεμένη στοὺ γαῖδαρο ἢ ἄλλη πίσω ἀπὸ τὴν πρώτη κ.λ.π.

Μαθητριά. Παρατήρησα παιδιὰ στὴν εἰκόνα πῶς ἡ μιὰ μὲ τὴ μιὰ καμπούρα ἔχει πιὸ ψηλὰ πόδια ἀπὸ τὴν ἄλλη μὲ δυὸ καμπούρες.

Ἀλλος μαθ. Μα ἀκριβῶς εἶνε δυὸ ράτσες, μιὰ μὲ ψηλὰ πόδια καὶ μιὰ μὲ κοντὰ, χονδρά. Κι ἐγὼ παιδιὰ τώρα τὸ ἐξηγῶ αὐτό. Ἡ μὲ μιὰ καμπούρα ἐπειδὴ ἔχει ψηλὰ πόδια γι' αὐτὸ σηκώνει καὶ λιγώτερο βάρος, ἐνῶ ἡ ἄλλη ἀπὸ τὸ βάρος τὸ πολὺ ποὺ ἔχει τὸ σῶμα της, τὰ πόδια της εἶνε κοντὰ καὶ χονδρά. Ἐχω νὰ πῶ καὶ τὸ ἐξῆς: Τὰ μάτια της ἀναλόγως

τοῦ σώματός της εἶνε μικρὰ καὶ νυσταλέα, κι ἐνῶ στή μιὰ οἱ καμποῦρες εἶναι σὰν κάθισμα, στήν ἄλλη εἶνε σὰν λόφος γι' αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ καθήσῃ κανεὶς εὐκολα. Νὰ μ' ἐξηγήσετε αὐτὸ παιδιά: πῶς στέκονται καβάλα;

Ἀ λ λ ο ς μ α θ. Μὰ εἶναι συνηθισμένοι αὐτοί.

Ἀ λ λ ο ς. Ἐκεῖ ποὺ νομίζεις πῶς δὲν μποροῦν νὰ καθήσουν δὲν κάθονται, ἀλλὰ κάθονται πρὸς τὸ λαιμό.

Ἀ π ο σ τ ὀ λ η ς. Ἐγὼ παιδιὰ στὸ θηριοτροφεῖο εἶδα πῶς δὲν κάθονται στὸ λαιμό, ἀλλὰ ἡ καμήλα εἶχε σαμάρι καὶ κάθονταν πάνω στὸ σαμάρι.

Ἀ λ λ ο ς μ α θ. Ξέρω ἐγὼ παιδιὰ πῶς ἡ καμποῦρα λέγεται ὕ β ο ς. Μ' εἶχε πῆ δὲ ὁ μπαμπᾶς μου πῶς ἡ καμήλα παλεύει, καὶ μάλιστα πολὺ εὐχάριστα. Ἐπίσης δὲ καὶ ὅτι τὴν καμήλα οἱ κάτοικοι τῆς Ἀραβίας τὴν ὠνόμασαν καὶ δῶρον τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πλοῖον τῆς ἐρήμου. Ἀκόμα ξέρω πῶς τὸ περπάτημα τῆς καμήλας, μὲ μιὰ καμποῦρα εἶνε ρυθμικὸ τίκ - τὰκ, τίκ - τὰκ καὶ μπορεῖ κανένας πάνω σ' αὐτὴν καὶ γάλα νὰ πιῇ.

Ἐνῶ ἡ ἄλλη κουνιέται. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος παιδιὰ ὅταν πῆγε στὸ ναὸ τοῦ Ἀμῶνος Διός, πῆγε μὲ καμήλες κι ἀπ' αὐτὸ καταλαβαίνω πῶς ἀπὸ τότε ἤξαιραν νὰ χρησιμοποιοῦν τίς καμήλες.

Τὸ μικρὸ, καθὼς βλέπω στήν εἰκόνα, δὲν ἔχει τρίχες ἀν καὶ ἔχει μεγαλύτερη ἀνάγκη γιατί δὲν εἶνε συνηθισμένο στὸ κρύο. Ἐπρεπε νὰ ἔχη.

Μ α θ ἡ τ ρ ι α. Μὰ αὐτὸ εἶνε μικρὸ ἀκόμη.

Ἀ λ λ η. Μὰ ἀκριβῶς ὥς ποῦ νὰ μεγαλώσῃ, πῶς θὰ ἀντέχῃ;

Μ α θ η τ ῆ ς. Ἴσως νὰ ἔχη χονδρὸ δέριμα, γι' αὐτὸ ἀντέχει στὸ κρύο.

Μ α θ ἡ τ ρ ι α. Μὰ καὶ ἡ μεγάλη ἔχει χονδρὸ δέριμα, ἔχει ὅμως καὶ τρίχες.

Μ α θ η τ ῆ ς. Τὸ προφυλάγει ἡ μητέρα του, ὅταν κάνῃ πολὺ κρύο.

Ἀ λ λ ο ς μ α θ. Ἡ μὲ δυὸ καμποῦρες εἶνε πολὺ χονδροκαμωμένη, ἐνῶ ἡ ἄλλη πιὸ λεπτοκαμωμένη καὶ μὲ μακρύτερο λαιμό, γιατί ἔτσι;

Ἀ λ λ ο ς μ α θ. Μὰ καὶ ἡ ἄλλη ἔχει μακρὺ λαιμό· ἔχει τρίχες καὶ δὲν φαίνεται. Ἐπειτα, αὐτὴ ἔχει μακρύτερο λαιμό γιὰ νὰ μπορῇ βαδίζοντας νὰ κόβῃ τὰ κλαδιά ἀπὸ τὰ δένδρα. Ἐνα ἄλλο ρωτῶ, ποῖα ἀπὸ τίς δύο σηκώνει βάρος περισσότερο;

Ἀ λ λ ο ς μ α θ. Ἡ μὲ δυὸ καμποῦρες σηκώνει ἀπάνω ἀπὸ 300 ὀκ. ἐνῶ ἡ μὲ μιὰ καμποῦρα λιγώτερο καὶ ἀπὸ 200 ὀκ.

Ἀ λ λ ο ς μ α θ. Ἐχει ὕψος παιδιὰ 15 μ.

Ἀ λ λ ο ς μ α θ. Λάθος θὰ τὸ διάβασες, δὲν πρόσεξες τὴν ὑποδιαστολή. Μπορεῖ νὰ εἶνε τόσο ψηλὴ, ἴσα μὲ τὸ σχολεῖο

μας; (ὁ πρῶτος ἀναγνωρίζει τὸ σφάλμα του καὶ πείθεται).

Μαθητρία. Ἐγὼ ξέρω πὼς σὲ μερικά μέρη ποὺ ἔχει ἀγκάθια αὐτὴ μὲ μεγάλη εὐκολία τὰ περνᾷ.

Μαθητής. Πὼς νὰ συμβαίνει ἄρα γε αὐτό;

Μαθητρία. Βέβαια γιατί πατάει στερεὰ καὶ τὰ σπάνει.

Μαθητής. Πὼς δὲν τῆς σπάζουν τὰ πόδια;

Μαθητρία. Φαίνεται πὼς θὰ ἔχη στὰ πόδια σκληρὸ δέρμα.

Διδῶς. Βέβαια σκληρὸ δέρμα ἔχει καὶ στερεὰ πατάει.

Ἄλλος μαθ. Γιατί παιδιὰ τὰ μπροστινὰ πόδια καὶ ὁ λαιμὸς ἀπὸ τὴν καμήλα μὲ δυὸ καμποῦρες ἔχουν τρίχες σὰ χαίτη τοῦ ἀλόγου καὶ τὰ πισινὰ δὲν ἔχουν;

Ἄλλος μαθ. Ἐπειδὴ αὐτὰ εἶνε ἐναντία στὸν ἄερα, γιὰ νὰ μὴ κρυώνουν καὶ ὅταν περπατᾷ.

Διδῶς. Καὶ βέβαια αὐτὸς εἶνε ὁ λόγος κι ἀκόμη γιὰ νὰ ζεστάνη καὶ τὰ μικρά της.

Μαθητής. Ἔτσι ὅπως φαίνεται στὴν εἰκόνα ἡ καμήλα φαίνεται σὰν ἡσυχὸ ζῶο.

Μαθητρία. Ἡ καμήλα πράγματι εἶνε ἡσυχὴ, μὰ ἅμα θυμώση δαγκάνει καὶ τὸν κύριό της.

Διδῶς. Μάλιστα παιδιὰ, θυμώνει πολλές φορές καὶ εἶναι καὶ ἐκδικητικὴ (βγάζει τὸ γινάτι της στὸν κύριό της).

Μαθητρία. Ἐδῶ στὸ λαιμὸ παιδιὰ κάνει ἓνα ἔλιγμὸ ὅπως βλέπετε σὰν ὀρθή γωνία. Ἐπίσης θέλω νὰ πῶ γιὰ τὴν οὐρά της, πὼς κι ἡ μικρὴ καμήλα κι ἡ μεγάλη ἔχουν τὴν ἴδια οὐρά, ἐνῶ ἡ μικρὴ πρέπει νὰ ἔχη μικρὴ οὐρά.

Μαθητής. Μὰ καὶ ἡ οὐρά τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης εἶνε ἀνάλογη μὲ τὸ σῶμα της. Μὰ θέλω νὰ μοῦ ἐξηγήσετε γιατί νὰ εἶναι τόσο μικρὴ.

Διδῶς. Τί λέτε σεῖς γι'αὐτὸ παιδιὰ;

Μαθητ. Μήπως τῆς τὴν κόβουν;

Διδῶς. Ὅχι παιδιὰ.

Ἄλλος μαθ. Μὰ ἡ καμήλα παιδιὰ δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ διώχνη τίς μυῖγες ὅπως τὸ ἄλογο. Γιατί καὶ πολλὰ ἔντομα στὶς ἐρημιές δὲν εἶνε, γιατί δὲν ἔχει ἔλκ καὶ δὲν ἔχει κουνούπια καὶ μυῖγες καὶ ἂν κάποτε τὴν τσιμπήσουν καὶ δέρμα σκληρὸ ἔχει καὶ λαιμὸ μακρὺ γιὰ νὰ γυρίσῃ καὶ τίς διώξῃ μὲ τὸ κεφάλι της.

Διδῶς. Ἔτσι εἶνε παιδιὰ, ἔχει δίκαιο ὁ Νίκος.

Ἄλλος μαθ. Ἐγὼ παιδιὰ παρετήρησα πὼς τὰ ρουθούνια της εἶνε πολὺ ἀνοιχτὰ, γιατί αὐτό;

Μαθητρία. Γιὰ νὰ πάρῃ αἶρα φαίνεται.

Διδῶς. Βέβαια, γιὰ νὰ παίρνῃ αἶρα στὴν ἐρημιὰ ποὺ κάνει πολὺ ζέστη. Μὰ ὅταν φυσᾷ αἶρας καὶ ἔχη σκόνη, τότε

γιά να προφυλάγεται από τις σκόνες έχει από μέσα από τα ρουθούνια της κάποιο δέρμα λεπτό που λέγεται μεμβράνη, που το κλείνει και δεν περνά.

Μαθητρία. Το μαλλί της παιδιά ξέρω πώς το κάνουν υφάσματα, σχοινιά και το δέρμα της το κάνουν τσάντες.

Διδυλος. Το χρησιμοποιούν και στην υποδηματοποιία ακόμη και για παλτά. Θυμάστε από την Ίερά Ιστορία ποιός φορούσε τέτοιο καμηλίσιο δέρμα;

Πολλοί μαζί. Ο Ίωάννης ο Πρόδρομος.

Μαθητρία. Τις καμήλες παιδιά πώς τις φορτώνουν;

Μαθητής. Δέ θυμάσαι, που είπαμε πώς τις κάνουν σαμάρι και για να καθαλούν.

Μαθητρία. Δέ θέλω να πω αυτό· πώς φτάνουν και τις φορτώνουν;

Μαθητής. Έγώ παιδιά είδα στην Κομοτηνή πώς την κρατάνε από το καπίστρι και μ' ένα σύνθημα που τις κάνουν φωνάζοντας, αυτές γονατίζουν και τις φορτώνουν όπως φορτώνουν και τ' άλογα.

Διδυλος. Ναι. Έτσι γίνεται το φόρτωμα.

Μαθητρία. Το κεφάλι της μοιάζει σαν του φειδιού, έτσι δέ σάς φαίνεται;

Πολλοί. Έχεις δίκιο Άσπασία, σαν του φειδιού λίγο μοιάζει.

Άσπασία. Κι ένα άλλο έχω να σάς πω. Άμα διασχίζει έρημο, κι είνε ζέστη, σηκώνει το κεφάλι ψηλά για να μη άναπνέη ζεστό άέρα. Φαίνεται ότι θέλει δροσερό άέρα.

Διδυλος. Ναι, επειδή ό άμμος κάτω καίει και στέλνει πολύ ζέστη, γιαυτό σηκώνει το κεφάλι ζητώντας λίγο δροσερό άέρα. Όλα τα είπατε για την καμήλα, μά έχετε άφήσει και κάτι άλλο, που πρέπει να το ξέρουμε.

Μαθητ. Ά! ναι κύριε. Δέν είπαμε τί έχθρους έχει.

Άλλος μαθ. Το λεοντάρι έχει, την τίγρι και τον πάνθηρα, τον άνθρωπο και το γύπα. Στην έρημο αφήνουν τις σακατεμένες καμήλες κι εκεί ό γύπας όρμα ό αυτές. Κάτω στα Ίμαλάια παιδιά έχω διαβάσει πώς υπάρχουν μεγάλοι άετοί.

Διδυλος. Μά καλά, παιδιά δέν έχει αυτή κανένα όπλο για να υπερασπισθής.

Πολλοί μαζί. Με τις κλωτσιές.

Μαθητής. Όταν καθήσουν, παιδιά, σε όάσεις, οι μεγάλες καμήλες βάζουν στη μέση τα μικρά και γύρω - γύρω πρós αυτά έχουν τα κεφάλια τους κι άμα έλθη το λεοντάρι ή κανένα άλλο ζώο άρχίζουν με τις κλωτσιές.

Άλλος μαθ. Έχουν κύριε και τα δόντια τους που καμιά φορά δαγκώνουν τον έχθρό τους.

Διδυλός. Βέβαια αυτά είναι τα όπλα τους, οί κλωτσιές και τα δόντια τους όπως είπατε. Μά έχω να σας πω εγώ κι ένα άλλο ακόμα, πώς προσβάλλονται από πολλές αρρώστιες παιδιά, όπως και τα βόδια. Και μια απ' αυτές και χειρότερη είναι η ψώρα.

Μαθητής. Πώς τις γιατρεύουν κύριε σ' αυτά τα μέρη που δεν είναι και γιατροί για να τις γιατρέψουν;

Διδυλός. Μά παιδιά οί καμηλιέρηδες πολλές φορές ξέρουν τις αρρώστιες και τα φάρμακα, που χρειάζονται γι' αυτές και τις γιατρεύουν. Έχετε τίποτε άλλο να πείτε για την καμήλα; (όλοι σιωπούν). Έ τότε να τα επαναλάβουμε με λίγα λόγια αυτά που είπατε, και να τα γράψουμε ύστερα στον πίνακα για να θυμάσθε όλα όσα είπατε για την καμήλα.

Μαθητής. Κύριε, έχω να πω μια ιστορία για την καμήλα.

Παιδιά. Πές την να την ακούσω.

Διδυλός. Αφού θέλουν όλοι, πές την.

Μαθητής. Ο Θεός έδωσε στην αρχή στην καμήλα μεγάλη αυτιά και μεγάλη ουρά κι είχε μια καμπούρα μονάχα. Αλλά μια φορά μέσ' στο δάσος απάντησε ένα ταύρο· αυτός περηφανευόταν πολύ για τα ωραία του κέρατα και τότε και η καμήλα πήγε και παρακάλεσε τὸ Θεὸ νὰ τῆς δώσῃ κι αὐτῆς μεγάλα κέρατα.

Ο Θεός όμως όχι μόνον δὲν τῆς ἔδωσε κέρατα παρὰ τῆς ἔκοψε καὶ τ' αὐτιά καὶ τὴν ουρὰ τῆς καὶ ἔδωσε σ' ἄλλες μὴ καμπούρες καὶ σ' ἄλλες δυὸ καμπούρες.

Μαθητής. Κι ἐγὼ ἔχω νὰ σας πῶ μὴ, ἀκούστε.

Παιδιά. Τί θέλει νὰ πῇ αὐτὴ ἡ ἱστορία;

Μαθητής. Νά, πὼς τὴν τιμώρησε ὁ Θεὸς γιατί δὲν ἦταν εὐχαριστημένη ἔτσι ὅπως τὴν εἶχε κάνει νὰ εἶνε μ' οὐρά καὶ μ' αὐτιά μικρά καὶ μὲ δυὸ καμπούρες ἄλλες.

Ἀλλες μαθ. Κι ἐγὼ ἔχω νὰ πῶ μὴ.

Διδυλός. Φθάνει ἡ μὴ ἱστορία. Ἀλλη μέρα θὰ μᾶς πῆς τὴ δική σου.

Τώρα παιδιά ποίος ἀπὸ σας θὰ μᾶς πῇ, τί εἶδαμε γιὰ τὴν καμήλα, μὲ λίγα λόγια.

Ἀποστόλ. Ἐγὼ.

Ἀλλός μαθ. Μά ὅλα θὰ τὰ πῆς ἐσύ, τὰ θυμάσαι;

Διδυλός. Ἐσύ Ἀλεξάνδρα νὰ μᾶς πῆς μόνο σὲ ποιά μέρη μπορεῖ νὰ ζήσει ἡ καμήλα γιὰ νὰ κἀνῃ καλὰ καὶ τὴ δουλειὰ τῆς.

Ἀλέξανδρος. (λέγει).

Διδυλός. Ἐνας ἄλλος, ποιά εἶνε ἡ τροφή τῆς.

Μαθητής. (τὸ επαναλαμβάνει).

Διδλ ος. "Ενα άλλο παιδί, πώς εἶνε καμωμένο ἐξωτερικά τὸ σῶμα της.

Μαθητ. (τὸ ἐπαναλαμβάνει).

Διδλ ος. "Ενας ἄλλος, γιὰ τὰ στομάχια της ποὺ βάζει τὴν τροφή της καὶ γιὰ τίς φούσκες ποὺ βάζει τὸ νερό της.

Μαθητ. (τὸ ἐπαναλαμβάνει).

Διδλ ος. "Άλλο παιδί, γιὰ τίς καμποῦρες (ὕβος) πὼς γίνονται, πὼς τὴν κουβαλοῦνε καὶ τὴν φορτώνουν.

Μαθητ. (τὸ ἐπαναλαμβάνει).

Διδλ ος. "Ενα άλλο παιδί γιὰ τίς στερήσεις τῆς καμῆλας καὶ τὴν ὑπηρεσία ποὺ προσφέρει.

Μαθητ. (τὸ ἐπαναλαμβάνει).

Διδλ ος. "Άλλο παιδί νὰ μᾶς πῇ γιὰ τὴν κατασκευή τῶν ποδιῶν της καὶ τὸ βάδισμά της.

Μαθητ. (Τὸ ἐπαναλαμβάνει).

Διδλ ος. "Άλλο παιδί γιὰ τὸν πολλὸν σμό της καὶ τὴν περιποίηση τοῦ μικροῦ της.

Μαθητ. (ἐπαναλαμβάνει).

Διδλ ος. "Άλλο παιδί γιὰ τὴν χρησιμότητά της.

Μαθητ. (ἐπαναλαμβάνει).

Διδλ ος. "Άλλο, γιὰ τοὺς ἐχθροὺς της καὶ τὴν προφύλαξή της.

Μαθητ. (ἐπαναλαμβάνει).

Διδλ ος. "Άλλο παιδί γιὰ τίς ἀρρώστειες καὶ γιὰ τὴν γιαιτρεία της.

Διδ. Τώρα νὰ μᾶς τὰ πῇ ὅλα ὁ Χριστόδουλος.

Χριστόδ. Τὰ ἐπαναλαμβάνει σὲ συνεχή λόγο. Σὲ μερικά σημεῖα τὸν βοηθοῦν οἱ ἄλλοι.

Καμήλα - Τόπος στοὺς ὁποίους ζῇ - Τροφή (χορτοφάγος - μυρμηκαστικόν) - ἐξωτερικά ἄγνωρίσματα τοῦ σώματός της - Κατασκευή στομάχου καὶ κοιλίας - καμποῦρες - Καβάλημα καὶ φόρτωμα - Ὑπηρεσίες αὐτῆς στὸν ἄνθρωπο καὶ χρησιμότης - Κατασκευή ποδιῶν της καὶ βάδισμα - Πολλὸς καὶ περιποίηση τοῦ παιδιοῦ της (θηλαστικό) - Ἐχθροὶ καὶ προφύλαξή της - ἀρρώστειες καὶ γιαιτρεία τους.

Διδλ ος. Νὰ τὰ διαβάσῃ ἓνας μαθητής.

Μαθητ. (Διαβάζει).

Διδλ ος. Τώρα παιδιά μπορεῖτε, ἄλλοι νὰ ἰχνογραφήσετε καὶ ἄλλοι μὲ ὑλοκοπτική νὰ κάνετε τὴν καμήλα στὸ σπίτι σας.

Μαθητῆς. Ἐμεῖς θὰ τὴν ἰχνογραφήσουμε κύριε.

Ἄλλοι. Ἐμεῖς θὰ τὴν σχεδιάσουμε καὶ θὰ τὴν κόψουμε στὰ κόντρα πλακέ μας.

Διδλ ος. Καλὰ μᾶς τὰ εἶπε. Μόνοι σας θὰ γράψετε στὰ

τετράδιά σας τις επιγραφές. Νά ιχνογραφήσετε δὲ καὶ τὴν καμήλα.

Ἔνας μαθητ. Ἐγὼ θὰ τὴν κάμω μὲ ξύλο κόντρα πλάκέ.

Διδ. ὁ. Ὅποιος θέλει τὴν κάνει καὶ μὲ ξύλο.

ΤΑΞΙΣ Ε'.

Διδασκαλία Φυσ. Πειραματικῆς «περὶ Μοχλῶν».

ὑπὸ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ κ. Κ. Λαγουμιτζάκη.

Ὁ κ. Ἐπιθεωρητῆς εἰσέρχεται εἰς τὴν αἴθουσαν μόλις ἐμπῆκαν οἱ μαθηταί. Χαιρετᾷ τὰ παιδιὰ καὶ κάθεται. ἔχομε μάθημα Φυσ. Πειραματικῆς. Παρακολουθεῖ μικρὰ συζήτησι πού γίνεται πάνω στοῦ προηγούμενου μᾶθημα «περὶ ἰσορροπίας». Ἐπεμβαίνει κατόπιν καὶ λέγει στὰ παιδιὰ.

Ἐπιθ. Τώρα πού ἐρχόμουν ἐπάνω παρατήρησα ὅτι μπροστά στὴν ὀπίσω πόρτα τῆς αὐλῆς τοῦ σχολείου σας, ὑπάρχουν δυὸ μεγάλες πλάκες πού τις ἀφήκαν, φαίνονται, οἱ μαστόροι, ὅταν διώρθωναν τὴν αὐλή. Αὐτὲς ἐμποδίζουν ἐκεῖ πού εἶνε, μπορεῖ δὲ νὰ πέσῃ καὶ κανένα παιδί νὰ κτυπήσῃ. Καλὰ εἶνε νὰ φύγουν ἀπὸ τὴ μέση καὶ νὰ πᾶνε στὴ γωνιά. Τί λέτε; μπορεῖτε νὰ κάμετε αὐτὴ τὴ δουλειὰ σεῖς;

Ὁ λατὰ ἀγόρια. Μάλιστα, κύριε, μποροῦμε. Νὰ πᾶμε μεις τ' ἀγόρια νὰ τις βγάλωμε.

Ἐπιθεωρ. Ἀφοῦ θέλετε νὰ κάμετε αὐτὴ τὴ δουλειὰ σεῖς, τ' ἀγόρια, σωστὸ εἶνε νάρθουν καὶ τὰ κορίτσια νὰ ἴδουν πῶς θὰ γίνη.

Ἔνας μαθ. Δὲν χρειάζονται τὰ κορίτσια. Δὲν εἶνε γι' αὐτὲς τὲς δουλειές. Ἐμεῖς θὰ τὴν κάμωμε μόνοι μας.

Ἐπιθεωρ. Βέβαια δὲν εἶνε γιὰ τὰ κορίτσια αὐτὲς οἱ δουλειές, μιὰ πού θὰ κατεβῇτε ὁμως κάτω ὅλα τ' ἀγόρια, δὲν πρέπει ν' ἀφήσουμε μόνο τὰ κορίτσια ἐδῶ. Ἀς ἔλθουν νὰ βλέπουν καὶ αὐτά.

Πολλοί μαθ. Νάρθουν, κύριε.

Ἐπιθεωρ. Λοιπὸν σιγά, σιγά καὶ ἡσυχὰ νὰ κατεβῶμε ὅλοι στὴν αὐλή (ὅλη ἡ τάξι κατεβαίνει μὲ μεγάλη χαρὰ καὶ μαζεύνονται στοῦ μέρος ὅπου εἶνε ἡ πλάκες· μερικοὶ μαθηταὶ σπεύδουν νὰ βάλουν χέρι σ' αὐτὲς γιὰ νὰ τις σηκώσουν).

Ἐπιθεωρ. Αὐτὲς τὲς πλάκες πρέπει νὰ σηκώσουμε. Μιὰ πού ἔτυχε ὁμως αὐτὴ ἡ δουλειὰ νὰ δοκιμάσουμε καὶ τὴ δύναμιν

σας. Πριν τις σηκώσωμε, λοιπόν, θέλω νά δώ ποιός μπορεί νά σηκώση τή μιὰ πλάκα μόνος του.

Ἔνας μαθ. Καλά, ἀγῶνες θά κάμωμε;

Ἐπιθεωρ. Ναί, σάν ἀγῶνες: νά δοῦμε ποιός ἔχει περισσότερη δύναμι.

Ἄλλος μαθ. Γι' αὐτό εἶπατε νάρθουν τὰ κορίτσια; γιά νά μᾶς βλέπουν;

Ἐπιθεωρ. Τὰ κορίτσια εἶπαμε νάρθουν γιά νά μὴ μένουν μόνα των ἐπάνω. Δὲν βλέπτε ὅμως καί πῶς θά σᾶς βλέπουν. Σταθῆτε τώρα ὅλοι γύρω - γύρω καί νάρχίσουμε.

Ὅλα τὰ παιδιά, ἀγόρια καί κορίτσια, κάνουν κύκλο γύρω στίς πέτρες.

Ἐπιθεωρ. Ποιός θέλει νάρχισῃ πρῶτα; (προθυμοποιοῦνται ὅλοι) Ἔλα σύ.....

Μαθητής. Προσπαθεῖ νά κινήσῃ τήν πλάκα, ἀλλά δὲν τὸ κατορθώνει.

Ἐπιθεωρ. Νάρθῃ ἓνας ἄλλος. Ἐπιχειροῦν ὅλοι ἓνας - ἓνας ἀλλὰ κανεὶς δὲν μπορεί νά κινήσῃ τήν πλάκα.

Ἐπιθεωρ. Ἄς δοκιμάσουμε τώρα μήπως μπορέσουν δυὸ μαζὺ νά τήν μετακινήσουν, ἀφοῦ κανεὶς δὲν μπόρεσε μόνος του. Ἐλᾶτε σεῖς οἱ δυό.

Ἐπιχειροῦν οἱ δυὸ μαζὺ, ἀλλά καί πάλιν δὲν κινεῖται ἡ πλάκα.

Ἐπιθεωρ. Νὰ ἔλθῃ ἓνας ἀκόμα νά βοηθήσῃ. (Βοηθεῖ ἓνας ἀκόμη, ἀλλά καί πάλιν δὲν κινεῖται ἡ πλάκα).

Ἐπιθεωρ. Ἄς βοηθήσῃ ἀκόμη ἄλλος ἓνας (καί πάλιν τίποτε).

Ἐπιθ. Νάρθουν ἄλλοι δυὸ ἀκόμη. (Ἐπιχειροῦν καί οἱ ἐξ μαθηταὶ μαζὺ, ἀλλὰ ἡ πλάκα δὲν σηκώνεται).

Ἐπιθεωρ. Φθάνει, παιδιά. Δὲν μπορεῖτε νά τήν σηκώσετε, εἶνε βαρειά. Δὲν μποροῦν δὲ νά βοηθήσουν ἄλλοι, γιατί δὲν ἔχουν μέρος νά πιᾶσουν. Πρέπει ὅμως νά τις βγάλουμε ἀπὸ τὴ μέση. Μήπως ξέρετε μὲ ποιοὺ τρόπο θά μπορέσωμε νά τις σηκώσωμε;

Ἔνας μαθ. Μὲ τὸν κασμά, κύριε.

Ἄλλος μαθ. Ὁχι, δὲν γίνεται μὲ τὸν κασμά. Θὰ ξεκολήσῃ ἂν βάλουμε ἓνα σίδερο καί ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ σίδερο ἓνα στῆριγμα. Ἐτσι εἶδα ποὺ κάνουν οἱ μαστόροι στὸν Ἅγιο Δημήτρη καί σηκώνουν τὰ μάρμαρα.

Ἐπιθ. Νὰ κάμωμε αὐτὸ ποὺ λέει αὐτός. Ἐχομε κανένα σίδερο;

1. Πρόκειται περὶ τοῦ ἱστορικοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγ. Δημητρίου, ὁ ὁποῖος ἔκκῃ στὴ μεγάλη πυρκαϊὰ τῆς Θεσ/νίκης, καί τώρα ἀνοικοδομεῖται.

Ἐνας μαθ. Καί ξύλο κάνει, κύριε. Ἐγὼ εἶδα στὰ γυαλιά νὰ κινοῦνε μεγάλα ξύλα, μὲ ἓνα τέτοιο ξύλο.

Ἀλλος μαθ. Νὰ ζητήσουμε ἓνα σίδερο ἀπὸ τὸ ἀπέναντι σιδεράδικο· ἔχει τέτοιο δίπλα ἐδῶ (ἓνας μαθητὴς πηγαίνει καὶ φέρνει μιὰ ράβδο σιδηρᾶ, κυλινδρική, μήκους περίπου ἑνὸς μ.).

Ἐπιθεωρ. Ἐλα τώρα, σύ, πού εἶπες γιὰ τὸ σίδερο, νὰ κάνης ὅ,τι ξέρεις. (ὁ μαθητὴς πέρνει τὴ ράβδο καὶ προσπαθεῖ νὰ βάλῃ τὸ ἓνα ἄκρο τῆς κάτω ἀπὸ τὴν πλάκα. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ἔδαφος εἶνε σκληρὸ καὶ δὲν μπορεῖ, φέρνουν μιὰ σκαπάνη τοῦ σχολικοῦ κήπου καὶ σκάπτουν μικρὸν λάκκον. Ὁ μαθητὴς βάζει τὸ ἓνα ἄκρον τῆς ράβδου κάτω ἀπὸ τὴν πλάκα, φέρνει καὶ μιὰ πέτρα καὶ τὴν τοποθετεῖ κάτω ἀπὸ τὴν ράβδον καὶ πλησίον τῆς πλάκας, πιέζει κατόπιν μὲ τὰ δύο του χέρια τὸ ἄλλο ἄκρο τῆς ράβδου καὶ ἡ πλάκα ξεκολλάει καὶ ἀνασηκώνεται. Ἐκ περιτροπῆς δοκιμάζουν ὅλα τὰ ἀγόρια καὶ τὰ κορίτσια καὶ βλέπουν ὅτι εὐκολὰ μποροῦν νὰ κινήσουν τὴν πλάκα. Ἐνας μικρὸς δὲν μπορεῖ νὰ τὴν σηκώσῃ).

Ἐπιθ. Σὺ δὲν μπορεῖς; Γιὰ νὰ δοῦμε ἂν θὰ μπορέσης. Βάλε τὴν πέτρα πού εἶνε κάτω ἀπ' τὸ σίδερο κοντύτερα στὴν πλάκα.

Ὁ μαθητὴς, ἐκτελεῖ τὴν ὁδηγίαν τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ.

Ἐπιθ. Προσπάθησε τώρα νὰ τὴν σηκώσῃς. (Ὁ μαθητὴς σηκώνει τὴν πλάκα).

Ἐπιθεωρ. Εἶδατε παιδιά, τί ἐκάναμε; παρατηρήσατε τίποτα παράξενο;

Μαθητὴς. Θέλαμε νὰ σηκώσωμε τὴν πλάκα. Πρῶτα προσπάθησαν ὅλα τὰ παιδιά, ἓνα - ἓνα, μὰ κανένα δὲν μπόρεσε. Προσπάθησαν ἔπειτα δύο, ἀλλὰ οὔτε αὐτά. Ἐπειτα τρία, τέσσαρα, ἕξ, πάλι δὲν μπόρεσαν. Κατόπι φέραμε ἓνα σιδερένιο ραβδί καὶ ἀπὸ κάτω στὸ ραβδί καὶ κοντὰ στὴν πλάκα, βάλαμε μιὰ πέτρα γιὰ στήριγμα, ἐπιέσαμε ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὸ σιδερένιο ραβδί καὶ ἡ πλάκα ξεκόλλησε καὶ σηκώθηκε (ὁ μαθητὴς παύει).

Ἐπιθ. Καλὰ, μᾶς εἶπες τί ἐκάναμε. Ἐγὼ ὅμως σᾶς ρώτησα καὶ ἂν παρατηρήσατε τίποτα παράξενο ἀπ' αὐτὰ πού κάναμε.

Ἀλλος μαθ. Παρατηρήσαμε πὼς ἐδῶ δὲν μπόρεσαν πολλὰ παιδιά μαζί νὰ σηκώσουν τὴν πλάκα· σὰν βάλαμε τὸ σιδερένιο ραβδί μὲ τὸ στήριγμα μπόρεσε καὶ ἓνα παιδί μόνο του νὰ τὴ σηκώσῃ. Πολλὰ παιδιά καὶ κορίτσια τὴ σηκώσαν μόνα των.

Ἐπιθ. Πολὺ καλὰ· αὐτὸ τὸ παράξενο παρατηροῦμε: πὼς ἐκεῖνο δηλαδὴ πού δὲν μπόρεσαν νὰ κάμουν πολλὰ παιδιά μαζί, τὸ κάνει ἓνα μόνο του, μὲ ἓνα μικρὸ σιδερένιο ραβδί.

Τώρα και ένα άλλο σās έρωτῶ: Έκερδίσαμε τίποτα σάν μεταχειρισθήκαμε τὸ ραβδί;

Μαθητρια. Κερδίσαμε βάρος.

Έπιθ. Βάρος κερδίσαμε; γιὰ προσέξτε; ποῦ εἶνε τὸ βάρος;

Μαθητής. Τὸ βάρος εἶνε στὴν πλάκα.

Έπιθεωρ. Γιὰ νὰ κινήσωμε τὴν πλάκα τί χρειάζεται νὰ βάλωμε μεις;

Μαθητ. Χρειάζεται νὰ βάλωμε δύναμι.

Έπιθ. Μάλιστα, δύναμι πρέπει νὰ βάλωμε· τὰ πολλὰ παιδιὰ μὲ τὴν δύναμί τους μαζί, δὲ μπόρεσαν νὰ κινήσουν τὴν πλάκα. Σάν μεταχειρισθήκαμε ὅμως τὸ σιδερένιο ραβδί, μπόρεσε καὶ τὸ μικρότερο παιδί, μὲ τὴ λίγη δύναμί του νὰ τὴν κινήσῃ: τί κερδίσαμε λοιπόν, μὲ τὸ σιδερένιο ραβδί;

Πολλοὶ μαθ. Κερδίσαμε δύναμι.

Έπιθ. Βέβαια κερδίζομε δύναμι καὶ πολλὴ μάλιστα. Εἶδατε πουθενά ἄλλοῦ νὰ γίνεται αὐτό; Νὰ μās ποὺν ὅσοι εἶδαν.

Μαθητής. Έγὼ εἶδα στὸν Ἅγιον Δημήτριο νὰ σηκώνουν τὰ μάρμαρα.

Ἄλλος μαθ. Έγὼ στὴ γραμμὴ τοῦ τράμ μὲ ἓνα τέτοιο σιδερένιο ραβδί νὰ σηκώνουν τὰ μεγάλα σίδερα.

Μαθητρια. Έγὼ εἶδα στὸν κινηματογράφο, σὲ μιὰ ταινία ποὺ ὑποχρέωναν τοὺς τιμωρουμένους σὲ καταναγκαστικά ἔργα νὰ σηκώνουν πέτρα μὲ τέτοια σίδερα.

Μαθητής. Έγὼ εἶδα στὸ λιμάνι νὰ σπρώχνουν βάρκες, ποὺ δὲν μπορούσαν νὰ τίς κινήσουν οἱ βαρκάρηδες μὲ τὰ χέρια, μὲ κάτι μεγάλα ξύλινα ραβδιά.

Ἄλλος μαθ. Έγὼ εἶδα σ' ἓνα μέρος νὰ σηκώνουν μιὰ μηχανὴ μεγάλη μὲ τέτοια ραβδιά σιδερένια.

Έπιθεωρ. Φθάνει. Ζέρομε, λοιπόν, ὅταν δὲν μπορούν οἱ ἄνθρωποι νὰ κινήσουν ἓνα βαρὺ σῶμα, μεταχειρίζονται αὐτὸ τὸ σιδερένιο ραβδί. Καὶ κάτι ὅμως θὰ σās ρωτήσω ἀκόμη. Ραβδί πρέπει νὰ τὸ λέμε αὐτό; ἢ θάχῃ κανένα δικό του ὄνομα;

Μαθητής. Ζέρω γώ: τὸ λένε μοχλό.

Έπιθεωρ. Ποῦ τὸ ξέρεις αὐτό;

Μαθητ. Θαρρῶ πῶς τὸ ἤκουσα πέρυσι ἀπὸ τὴν ἑκτη τάξι.

Έπιθ. Μάλιστα, παιδιὰ: Αὐτὸ τὸ σίδερο ποὺ μās βοηθῇ νὰ κερδίζομε δύναμι τὸ λένε «μοχλό» (τὸ ἐπαναλαμβάνουν ὅλοι). Καὶ τὴν πέτρα ποὺ βάζομε ἀπὸ κάτω, πῶς νὰ τὴν λένε ἄραγε;

Μαθητρια. Στήριγμα.

Έπιθ. Γιὰ προσέξτε: σὲ ποιο μέρος τοῦ μοχλοῦ μπαίνει ἡ πέτρα αὐτή;

Μαθητρια. Ἀπὸ κάτω.

Ἐπιθ. Καταλαβαίνετε, τώρα, πῶς μπορούμε νὰ τὸ ποῦμε, ἀφοῦ εἶνε ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸν μοχλό;

Μαθητής. Κατωμόχλιον.

Ἐπιθ. Μποροῦμε νὰ τὸ ποῦμε ἔτσι. Καλύτερα ὅμως λέγεται «ὑπομόχλιον» (τὸ ἐπαναλαμβάνουν οἱ μαθηταί). Τὴν πέτρα, τώρα, πού θέλουμε νὰ σηκώσουμε ἢ κάθε πρᾶγμα πού θέλουμε νὰ σηκώσουμε μὲ τὸ μοχλό, πῶς θὰ τὸ ὀνομάσουμε;

Πολλοὶ μαθητ. Βάρος.

Ἐπιθ. Ἐλα, σὺ, νὰ μᾶς δείξης τὸ μοχλό, τὸ ὑπομόχλιο καὶ τὸ βάρος. (ὁ μαθητὴς προσέρχεται καὶ τὰ δείχνει: αὐτὸ τὸ κάμνουν καὶ δύο μαθήτριες).

Ἐπιθ. Θέλω, τώρα, νὰ μοῦ πῆτε, ὅπως εἶνε τοποθετημένο τὸ ὑπομόχλιο κάτω ἀπὸ τὸ μοχλό, σὲ πόσα μέρη τὸν χωρίζει;

Μαθητής. Τὸν χωρίζει σὲ δύο.

Ἐπιθ. Ἐλα νὰ τὰ δείξης: ἀπὸ ποῦ ὡς ποῦ εἶνε τὸ κάθε μέρος (ὁ μαθητὴς τὰ δείχνει: τὸ αὐτὸ κάνουν καὶ ἄλλοι μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι).

Ἀκόμη θέλω νὰ μοῦ πῆτε, τί εἶνε στὸ ἓνα μέρος τοῦ μοχλοῦ καὶ τί στὸ ἄλλο.

Μαθητής. Στὸ ἓνα μέρος εἶνε ἡ πέτρα στὸ ἄλλο βάζουμε τὸ χέρι μας γιὰ νὰ σηκώσουμε τὴν πέτρα.

Ἐπιθ. Γιὰ θυμηθῆτε, πῶς εἶπαμε πῶς λέγεται τὸ πρᾶγμα πού θέλομε νὰ νικήσουμε μὲ τὸ μοχλό;

Πολλοὶ μαθ. Βάρος.

Ἐπιθεωρ. Ὅταν θέτουμε τὸ χέρι μας στὸ ἄλλο ἄκρο τοῦ μοχλοῦ, τί βάζουμε γιὰ νὰ σηκωθῇ τὸ βάρος;

Μαθηταί. Βάζουμε δύναμι.

Ἐπιθεωρ. Γιὰ πές τε μου τώρα καλὰ, αὐτὸ ποῦ σᾶς ἐρώτησα πρὶν· τί εἶνε στὸ ἓνα μέρος τοῦ μοχλοῦ καὶ τί στὸ ἄλλο;

Μαθητ. Στὸ ἓνα μέρος εἶνε τὸ βάρος καὶ στὸ ἄλλο εἶνε ἡ δύναμι.

Ἐπιθεωρ. Μάλιστα. Τὸ βάρος ὅμως τὸ λένε καὶ «ἀντίσταςις» γιατί ἀντιστέκεται καὶ δὲν θέλει νὰ κινηθῇ.

Μαθητής. Ὅπως ἀντιστέκονται καμμιὰ φορὰ καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ στὰ μεγάλα.

Ἐπιθεωρ. Νὰ μᾶς τὸ πῆς καλλίτερα σὺ, τί εἶνε στὸ ἓνα μέρος τοῦ μοχλοῦ καὶ τί εἶνε στὸ ἄλλο.

Μαθητής. Στὸ ἓνα μέρος τοῦ μοχλοῦ εἶνε ἡ ἀντίσταςις καὶ στὸ ἄλλο ἡ δύναμι. (τὸ ἐπαναλαμβάνουν μαθηταὶ καὶ μαθήτριες δεικνύοντας συγχρόνως τὴ θέσι τῆς ἀντιστάσεως καὶ τῆς δυνάμεως).

Ἐπιθεωρ. Προτῆτερα, σὲ πόσα μέρη εἶπαμε πῶς χωρίζει τὸ ὑπομόχλιον τὸ μοχλό;

Μαθητής. Σὲ δύο.

Ἐπιθεωρ. Γιὰ προσέξετε· σὲ ποιά μεριά πέφτει τὸ μεγαλύτερο μέρος, στὴν δύναμι ἢ στὴν ἀντίστασι;

Μαθητ. Τὸ μεγαλύτερο πέφτει στὴ δύναμι καὶ τὸ μικρότερο στὴν ἀντίστασι.

Ἐπιθεωρ. Νὰ σᾶς πῶ τώρα, ποὺ δὲν τὸ ξέρετε σεῖς: τὰ δυὸ μέρη αὐτὰ τοῦ μοχλοῦ ἔχουν ὀνόματα: τὰ λένε «βραχίονας» (τὸ ἐπαναλαμβάνουν οἱ μαθηταί).

Ἐνας μαθ. Κι ἐμεῖς ἔχομε βραχίονες (δείχνει τὸν βραχίονά του).

Ἐπιθ. Μάλιστα, ἐπειδὴ καὶ τὰ μέρη τοῦ μοχλοῦ μοιάζουν μετὰ τὸν βραχίονα τοῦ ἀνθρώπου, τὰ λένε καὶ αὐτὰ «βραχίονας».

Θέλω τώρα νὰ μοῦ πῆτε τί ὄνομα θὰ ἔχη ὁ ἕνας «βραχίονας» καὶ τί ὁ ἄλλος, ἀνάλογα μετὰ αὐτὸ ποὺ εἶνε στὴν ἄκρη του. Πές μας, σύ, τί εἶνε στὴν ἄκρη τοῦ ἑνὸς βραχίονα καὶ τί στοῦ ἄλλου;

Μαθητ. Στὴν ἄκρη τοῦ ἑνὸς εἶνε ἡ «δύναμις» καὶ στοῦ ἄλλου ἡ «ἀντίστασις».

Ἐπιθεωρ. Ποιὸς μπορεῖ, τώρα, νὰ εὕρῃ τὰ ὀνόματά των;

Μαθητ. Ἐγὼ ξέρω· ὁ ἕνας εἶνε βραχίονας τῆς «δύναμης» καὶ ὁ ἄλλος βραχίονας τῆς «ἀντίστασης».

Ἐπιθεωρ. Μπράβο. Τὸ βρήκες. Ἐλα, σύ, νὰ μᾶς δείξης τὸν βραχίονα τῆς «δύναμης» καὶ τὸ βραχίονα τῆς «ἀντίστασης».

Ὁ μαθητὴς τοῦ δείχνει: αὐτὸ κάνουν καὶ ἄλλοι μαθηταὶ καὶ μαθήτριες.

Ἐπιθεωρ. Τώρα νὰ μᾶς τὰ πῇ ἕνας ὅλα, ὅσα εἶπαμε γιὰ τὸ μοχλὸ (προθυμοποιοῦνται πολλοί).

Μαθητ. Ὁ μοχλὸς εἶνε ἕνα σιδερένιο ραβδί ποὺ μᾶς χρησιμεύει νὰ κερδίζωμε δύναμι καὶ νὰ σηκώνωμε μόνοι μας μεγάλη βάρη. Κάτω ἀπὸ τὸ μοχλὸ εἶνε τὸ ὑπομόχλιο. Στὸ ἕνα ἄκρο τοῦ μοχλοῦ εἶνε ἡ δύναμι καὶ στὸ ἄλλο ἡ ἀντίστασις. Τὸ ὑπομόχλιο χωρίζει τὸ μοχλὸ σὲ δυὸ μέρη, ποὺ τὲ λένε βραχίονες. Ὁ ἕνας λέγεται βραχίονας τῆς ἀντίστασις καὶ ὁ ἄλλος βραχίονας τῆς δύναμης.

Ἐπιθεωρ. Καλὰ μᾶς τὰ εἶπες: Ἄν μᾶς τὰ πῇ καὶ ἕνα κορίτσι. Τὸ ἐπαναλαμβάνουν δυὸ μαθήτριες καὶ ἕνας μαθητὴς ἀκόμη.

Ἐπιθεωρ. Θυμᾶστε τί ἔκαμε ὁ μικρὸς αὐτός, ὅταν δὲν μποροῦσε νὰ σηκώσῃ μετὰ τὸ μοχλὸ τὴν πλάκα;

Μερικοὶ μαθ. Ὁ Δημητράκης;

Ἐπιθ. Ναί, ὁ Δημητράκης: αὐτὸς δὲν μπόρεσε, ὅπως σεῖς οἱ ἄλλοι, νὰ κινήσῃ τὴν πλάκα μετὰ τὸ μοχλὸ: Κάτι ἔκαμε κατόπιν καὶ μπόρεσε.

Δημητράκ. Τὸ στήριγμα, τὸ ὑπομόχλιο νὰ πῆγα κοντὰ

στην πλάκα και τότε έπιασα τὸ μοχλὸ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος και τὴν σηκώσα.

Μαθητής. Μάλιστα αὐτὸ ἔκαμε.

Ἐπιθεωρ. Ἐλα νὰ τὸ κάνης πάλι.

Ὁ μικρὸς μαθητής, προσπαθεῖ νὰ σηκώσῃ τὴν πλάκα, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ. Πλησιάζει περισσότερο τὸ ὑπομόχλιο πρὸς τὴν ἀντίστασι και τότε σηκώνει τὴν πλάκα.

Ἐπιθ. Μπορεῖτε νὰ μοῦ πῆτε, τώρα, γιατί ὁ Δημητράκης μπόρεσε νὰ σηκώσῃ τὴν πλάκα;

Μαθητής. Γιατί πλησίασε τὸ ὑπομόχλιο στὴν πλάκα, στὴν ἀντίστασι: Τότε κέρδισε περισσότερη δύναμι και μπόρεσε και σηκώσε τὴν πλάκα.

Ἐπιθ. Γιὰ νὰ δοῦμε τί γίνεται ἀν πλησιάσουμε τὸ ὑπομόχλιο στὴ δύναμι; Ἐλα, σύ: Δοκίμασε ἀν μπορῆς ὅπως εἶνε τὸ ὑπομόχλιο νὰ σηκώσῃ τὴν πλάκα.

Ὁ μαθητής δοκιμάζει και τὴν σηκώνει εὐκολα.

Ἐπιθ. Πήγαине τώρα τὸ ὑπομόχλιο κοντὰ στὴ δύναμι και δοκίμασε ἀν μπορῆς νὰ τὴν σηκώσῃ.

Ὁ μαθητής μεταφέρει τὸ ὑπομόχλιο πρὸς τὴ δύναμι. Προσπαθεῖ ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ σηκώσῃ τὴν πλάκα. Τὸ αὐτὸ γίνεται και ἀπὸ δυὸ ἄλλους μαθητὰς και δυὸ μαθήτριες.

Ἐπιθ. Πηγαίνετε, τώρα, τὸ ὑπομόχλιο κοντύτερα στὴν ἀντίστασι και προσπαθήσατε.

Γίνεται και ἡ πλάκα σηκώνεται.

Ἐπιθεωρ. Ἐπειτα ἀπ' αὐτὰ ποὺ ἔγιναν και εἶδατε, ἔχετε νὰ κάμετε καμμιὰ παρατήρησι;

Μαθητής. Ἐχομε νὰ παρατηρήσουμε πὼς ὅταν τὸ ὑπομόχλιο εἶνε κοντὰ στὴν ἀντίστασι κερδίζομε περισσότερη δύναμι και ὅταν εἶνε κοντὰ στὴ δύναμι δὲν κερδίζομε παρὰ λίγη.

Ἐπιθεωρ. Σωστὴ ἡ παρατήρηση. Παρατηρήσατε ὅμως και ἕνα ἄλλο. Παθαίνουν τίποτε οἱ βραχίονες τῆς δύναμης και τῆς ἀντίστασις, ὅταν μετακινούμε τὸ ὑπομόχλιο;

Μαθητρίαι. Παθαίνουν. Μικραίνουν και μεγαλώνουν.

Ἐπιθ. Συγχρόνως μικραίνουν και μεγαλώνουν κι οἱ δυο;

Μαθητρίαι. Ὅταν μικραίνῃ ὁ ἕνας μεγαλώνει ὁ ἄλλος, και ὅταν μεγαλώνῃ ὁ ἄλλος μικραίνει ὁ πρῶτος.

Ἐπιθεωρ. Μάλιστα. Προσέξατε τώρα καλύτερα. Πότε κερδίζομε ἢ χάνομε δύναμι;

Μαθητής. Κερδίζομε δύναμι σὰν μικραίνει ὁ μοχλὸς τῆς ἀντίστασις και μεγαλώνει ὁ μοχλὸς τῆς δύναμης. Δὲν κερδίζομε δύναμι σὰν μεγαλώνει ὁ μοχλὸς τῆς ἀντίστασις και μικραίνει ὁ μοχλὸς τῆς δύναμης.

Ἐπιθεωρητής. Πολὺ καλὰ: νὰ μᾶς τὰ πῇ και ἕνας ἄλλος.

Τὸ ἐπαναλαμβάνουν μερικὲς μαθήτριες.

*Ἐνα Πρότυπο Δημοτ. Σχολεῖο

Ἐπιθ. Ὡστε ὅταν βάλετε ἓνα μοχλό γιά νά σηκώσετε ἓνα βάρος καί δέν μπορεῖτε, τί θά κάμετε; πές μας, σύ.

Μαθητ. Θά πάω τὸ ὑπομόχλιο πιὸ κοντὰ στὸ βάρος, στήν ἀντίστασι.

Ἐπιθ. Τί, λοιπόν, χρησιμεύει ὁ μοχλός;

Μαθητ. Γιά νά κερδίσουμε δύναμι.

Ἐπιθ. Νά μᾶς τὰ πῇ, τώρα, ἓνας ὅλα ὅσα εἶπαμε γιά τὸ μοχλό. Σύ.

Μαθητῆς. Ὁ μοχλός μᾶς χρησιμεύει γιά νά κερδίζουμε δύναμι καί νά σηκώνωμε βάρη μόνοι μας. Εἶνε ἓνα ραβδί σιδερένιο. Ἀπὸ κάτω βάζομε τὸ ὑπομόχλιο, πού χωρίζει τὸ μοχλό σὲ δύο βραχίονες. Τὸ βραχίονα τῆς δύναμης καί τὸ βραχίονα τῆς ἀντίστασις. Ὅσο μικρότερος εἶνε ὁ βραχίονας τῆς ἀντίστασις καί μεγαλύτερος τῆς δύναμης, τόσο περισσότερη δύναμι κερδίζομε.

Ἐπιθ. Ἄς μᾶς τὰ πῇ καί ἓνας ἄλλος.

Τὰ ἐπαναλαμβάνουν δύο μαθηταὶ καί δύο μαθήτριες.

Ἐπιθ. Ζέρετε ἄλλους τρόπους πού νά κερδίζομε δύναμι;

Ἐνας μαθ. Στὰ πλοῖα, πού τὰ βίτσια σηκώνουν τὰ ἐμπορεύματα.

Ἀλλος. Εἶνε κι αὐτὰ πού σπoῦμε τὰ καρύδια.

Ἀλλος. Καί στὰ ἐργοστάσια, πού εἶνε οἱ μηχανές.

Ἐπιθ. Καλά, σ' ἄλλο μάθημα θά μιλήσουμε γι' αὐτά: Τώρα πού μάθαμε γιά τὸ μοχλό νά κάμωμε αὐτὸ γιά τὸ ὅποιον κατεβήκαμε.

Μαθητ. Μάλιστα· νά πᾶμε τίς πλάκες στὴ γωνιά.

Οἱ ἄρρενες μαθηταὶ διὰ τοῦ μοχλοῦ μετακινοῦν καί τὰς δύο πλάκας καί τὰς τοποθετοῦν εἰς τὴν γωνίαν ὀπίσω ἀπὸ τὴν θύρα.

ΤΑΞΙΣ Ε'.

Διδασκαλία Γεωμετρίας.

ὑπὸ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ κ. Κ. Λαγουμιτζάκη

Εὑρεσις ἐμβαδοῦ ὀρθογωνίου παραλληλογράμμου.

Ἐπιθεωρητῆς. Προχθές εἶπαμε πὼς θέλομε νά στρώσωμε τὸ πάτωμα τῆς αἵθουσας αὐτῆς μὲ μουσαμᾶ, γιὰτὶ εἶνε χαλασμένο. Ἐργασθήκατε γιά τὸ ζήτημα αὐτό;

Μαθηταί. Μάλιστα, κύριε.

Ἐπιθεωρ. Νά μᾶς πῇ ἡ πρώτη ὁμάδα γιά τὴ δουλειὰ πού ἔκαμε.

Μαθητῆς. (ἄρχηγος ὁμάδας). Ἐμεῖς πῆγαμε καί ρωτή-

σαμε στα καταστήματα για τους μουσαμάδες. Ἐπῆγα σὲ πολ-
λά: Ὁ Καραδημιός καὶ ὁ Χατζηπαράσκευας δὲν ἔχουν. Τοὺς
καλύτερους καὶ φθηνότερους μουσαμάδες ἔχει ὁ Παυλάκης, στὴν
ὁδὸν Ἑρμοῦ. Ἐχει πολλῶν λογιῶν μουσαμάδες. Τοὺς πουλάει
δὲ μὲ τετραγωνικὴ ὑάρδα. Μιὰ ποιότητα δίνει 85 δραχμ. τὴν
ὑάρδα, ἄλλη 105 δραχμ. καὶ τὸν καλύτερο 115 δραχμ. Οἱ
μουσαμάδες εἶνε σὲ ρόλους, τυλιχτάρια. Κάθε ρόλος ἔχει 25 μέ-
τρα μᾶκρος. Στὸ πλάτος εἶνε ἄλλοι στενώτεροι καὶ ἄλλοι πλα-
τύτεροι. Εἶνε δυὸ μέτρα, δυόμισι μέτρα, τρία· ὁ πλατύτερος
εἶνε 3,60 μ. Αὐτὰ βρῆκε ἡ ομάδα μας.

Ἐπιθεωρητής. Πολὺ καλά. Ἡ ομάδα σας μᾶς ἔφερε
καλὲς πληροφορίες γιὰ τοὺς μουσαμάδες. Δὲ φθάνει ὅμως αὐτό:
Πρέπει νὰ ξέρουμε καὶ ἄλλα πράγματα. Νὰ μᾶς πῇ ἡ δεύτερη
ομάδα τὴ δουλειὰ ποὺ ἔκανε.

Μαθητρία. (ἄρχηγός). Ἐμεῖς εἶπαμε νὰ βροῦμε πόσα
τετραγωνικά μέτρα ἔχει τὸ πάτωμα. Γιὰ νὰ τὸ βροῦμε αὐτό,
μετρήσαμε μὲ τὸ γραμμικὸ μέτρο τὸ μιὰ πλευρά, μετρήσαμε
ἔπειτα καὶ τὴν ἄλλη. Πολλαπλασιάσαμε κατόπιν τὶς δυὸ πλευ-
ρὲς καὶ εἶστο βρήκαμε πόσα τετραγωνικά μέτρα ἔχει τὸ πάτωμα.

Μαθητρία. (ἄρχηγός ἄλλης ομάδας). Ἐμεῖς λέμε πὼς θὰ
μετρήσουμε καὶ τὶς τέσσαρες πλευρὲς καὶ θὰ τὶς προσθέσουμε.

Ἐπιθ. Οἱ ἄλλες ομάδες τί ἔκαναν γιὰ τὸ ζήτημα αὐτό;

Τέταρτη ομάδα. Ἐμεῖς κάναμε ὅπως ἔκανε καὶ ἡ δεύ-
τερη ομάδα. Μετρήσαμε τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος καὶ τὰ πολλα-
πλασιάσαμε.

Πέμπτη καὶ ἕκτη ομάδα. Λένε ὅτι ἔκαναν τὸ ἴδιο.

Ἐπιθεωρητής. Βλέπω καὶ ἔχετε δυὸ γυνῶμες· πρέπει
νὰ βροῦμε ποιά εἶνε σωστή.

Ἡ δεύτερη ομάδα νὰ μᾶς πῇ γιατί πολλαπλασίασε τὶς δυὸ
πλευρὲς.

Μαθητής. (πρόεδρος.) Σκεφθήκαμε νὰ κάμουμε ὅ,τι κά-
μαμε καὶ μὲ τὴν κ. Συναπίδου, σὰν βρήκαμε τὸ ἐμβαδὸν τοῦ
τετραγώνου. Τότε μετρήσαμε τὴ μιὰ πλευρά, μετρήσαμε καὶ
τὴν ἄλλη. Ἐπειδὴ εἶνε ὅμως ἴσες πολλαπλασιάσαμε τὴ μιὰ μὲ
τὸν ἑαυτοῦ της. Τὸ ἴδιο κάνει σὰν τὴ πολλαπλασιάσουμε μὲ
τὴν ἄλλη.

Ἐπιθ. Οἱ ἄλλες ομάδες ποὺ λέγουν τὴν ἴδια γνώμη, πὼς
ἐσκέφθησαν;

Ἀρχηγός ομάδων. Ἀπαντοῦν ὅτι σκέφθησαν ὅπως
καὶ ἡ δεύτερη ομάδα.

Ἐπιθεωρητής. Ἡ τρίτη ομάδα πὼς σκέφθηκε πὼς
πρέπει νὰ μετρήσῃ τὶς τέσσαρες πλευρὲς καὶ ἔπειτα νὰ τὶς
προσθέσῃ, γιὰ νὰ εὑρῇ τὸ ἐμβαδὸν τοῦ πατώματος;

Μαθητής. "Ετσι νομίσαμε πώς βρίσκομε τὰ τετραγωνικά μέτρα τοῦ πατώματος.

Ἐπιθεωρητής. Ποιὸς ξέρει νὰ μοῦ πῇ μὲ ποιά μονάδα μετροῦμε τὸ ἐμβαδὸν τῶν ἐπιφανειῶν;

Πολλοὶ μαθ. Μὲ τὸ τετραγωνικὸ μέτρο.

Ἐπιθεωρητής. Ἀφοῦ, λοιπόν, ἔχομε μονάδα πού μετροῦμε τὶς ἐπιφάνειες, τί πρέπει νὰ κάμωμε γιὰ νὰ βροῦμε καὶ τὴν ἐπιφάνεια τοῦ πατώματος τῆς αἰθουσᾶς μας;

Μαθητής. Νὰ πῶ ἐγώ. Παιδιά, γιὰ νὰ μετρήσουμε τὴν ἐπιφάνεια τοῦ πατώματός μας, πόσα τετραγωνικά μέτρα ἔχει, πρέπει νὰ πάρωμε μιὰ ἐπιφάνεια, πού νὰ εἶνε ἓνα τετραγωνικὸ μέτρο καὶ νὰ τὴν βάλωμε πολλές φορές στὸ πάτωμα καὶ ἔτσι θὰ βροῦμε πόσα τετραγωνικά μέτρα ἔχει.

Ἐπιθεωρητής. Καλὰ τὸ εἶπες: Ἀφοῦ ἔχομε ὠρισμένη μονάδα πού μετροῦμε τὶς ἐπιφάνειες, μὲ αὐτὴ πρέπει νὰ μετρήσωμε καὶ τὸ πάτωμα. Ἐχει τὸ σχολεῖο σας καμμιά τέτοια τετραγωνικὴ ἐπιφάνεια;

Μαθητής. Ἐχομε τὸ τετραγωνικὸ μέτρο. Τὸ κάναμε ἀπὸ σανίδι: τὸ χωρίσαμε καὶ σὲ παλάμες.

Ἐπιθεωρητής. Τότε φέρετέ το καὶ μ' αὐτὸ νὰ μετρήσετε τὴν ἐπιφάνεια τοῦ πατώματος.

Ἄνας μαθητὴς πηγαίνει καὶ φέρνει τὸ τετραγ. μέτρο.

Ἐπιθ. Τώρα τί θὰ κάνετε, πὲς μας σύ.

Μαθητρία. Θὰ βάλωμε τὸ τετρ. μέτρο πάνω στὸ πάτωμα νὰ δοῦμε πόσα ἔχει.

Ἐπιθεωρ. Μπορεῖ ὅμως νὰ γίνῃ αὐτὴ ἡ δουλειά, ἀφοῦ εἶνε μέσα τὰ τραπέζια καὶ οἱ καρέκλες;

Μαθητὰί. Νὰ τὰ βγάλωμε ἔξω, κύριε.

Ἐπιθεωρ. Βέβαια, πρέπει νὰ βγοῦν, ἀλλοιῶς δὲ μπορούμε νὰ μετρήσωμε τὸ πάτωμά. Σιγά, χωρὶς θόρυβο νὰ τὰ βγάλετε ἔξω.

Κάθε ομάδα τοποθετεῖ ἀνεστραμμένες τὶς καρέκλες στὸ τραπέζι των καὶ τὸ βγάζει στὸ διάδρομο. Οἱ μαθηταὶ στέκονται ὀρθοὶ στὶς πλευρὲς τῆς αἰθουσας.

Ἐπιθεωρ. Πῶς θὰ κάνετε τώρα τὸ μέτρημα;

Μαθητής. Θὰ ἀρχίσωμε ἀπὸ τὴν ἄκρη, θὰ βάζωμε κάτω τὸ τετραγωνικὸ μέτρο, καὶ ἔπειτα πέρα πέρα, ὡς ὅτου μετρήσωμε ὅλο τὸ πάτωμα.

Ἀλλος μαθ. Πρέπει νὰ ξεχωρίζουμε μὲ κιμωλία κάθε μέτρο γιὰ νὰ μὴ γίνῃ λάθος.

Ἐπιθ. Μάλιστα, ἔτσι θὰ γίνῃ. Νάρθη ἡ πρώτη ομάδα ν' ἀρχίσῃ.

Οἱ μαθηταὶ τοποθετοῦν τὸ τετρ. μέτρο ἐπὶ τοῦ πατώματος

Ἐπιθ. Μάλιστα, ἔτσι θὰ γίνη. Νάρθη ἡ πρώτη ομάδα ν' ἀρχίσῃ.

Οἱ μαθηταὶ τοποθετοῦν τὸ τετρ. μέτρο ἐπὶ τοῦ πατώματος κατὰ μῆκος καὶ πλησίον τοῦ τοίχου, χωρίζουν δὲ μὲ κιωλίαν κάθε τετρ. μέτρο. Εὐρίσκουν πέντε μέτρα.

Ἐπιθ. Νάρθη ἡ ἕκτη ομάδα νὰ ἐξακολουθήσῃ.

Ἡ ομάδα μετῶ παραλλήλως καὶ εὐρίσκει καὶ αὕτῃ ἄλλὰ πέντε τετρ. μέτρο. Συνεχίζει ἡ δεύτερη, ἡ τρίτη, ἡ τέταρτη καὶ ἡ πέμπτη. Κάθε μιὰ βρίσκει πέντε τετρ. μέτρα. Ἡ τελευταία δὲν μετῶ ὁλόκληρα τετρ. μέτρα παρὰ μόνον 0.80.

Ἐπιθ. Νὰ μετρήσουμε τώρα, νὰ δοῦμε πόσα τετρ. μέτρα ὅλα - ὅλα, εἶνε τὸ πάτωμα.

Μαθητής. Τριάντα εἶνε, κύριε.

Ἄλλος. Ὁχι, δὲν εἶνε ὁλόκληρο τριάντα: Τῆς τελευταίας σειρᾶς δὲν εἶνε ὁλόκληρο παρὰ μόνον 0.90.

Ἐπιθ. Ποιὸς μπορεῖ νὰ μᾶς πῇ πόσα τετρ. μ. εἶνε ὅλα - ὅλα;

Ἄλλος μαθητής. Εἶνε 25 ὁλόκληρα τετρ. μ. (Τὰ μετῶ, στεκόμενος στὸ καθένα) ἀπὸ τὴν τελευταία σειρά λείπουν ἀπὸ κάθε τετρ. δέκα παλάμες τετρ. ἀπὸ τὰ πέντε μέτρα τῆς σειρᾶς λείπουν 50 τετρ. παλ. πού μᾶς κάνουν μισὸ τετρ. μ. ἡ σειρά ἔχει τέσσαρα καὶ μισὸ τετρ. μ. καὶ 25 τὰ ἄλλα, τὸ ὅλον 29 καὶ μισό.

Ἐπιθ. Καλὰ μᾶς τὸ εἶπε: μπορεῖς νὰ τὸ γράψῃς στὸν πίνακα, αὐτὸ πού βρῆκες μὲ δεκαδικὸ ἀριθμό;

Μαθητής. Μπορῶ: (Γράφει στὸν πίνακα 29,50 μ.τ.)

Ἐπιθ. Ὡστε πόσα τετρ. μέτρα ἔχει τὸ πάτωμα τοῦ δωματίου σας;

Μαθηταί. Ἐχει 29, 50 μ.τ.

Ἐπιθ. Ποιὸς θὰ μᾶς πῇ, τώρα, τί σχῆμα ἔχει τὸ πάτωμα; σὺ νὰ μᾶς πῇς.

Μαθητρία. Ἐχει σχῆμα ὀρθογωνίου παραλληλογράμμου.

Ἐπιθ. Μπορεῖς νὰ μᾶς ἰχνογραφήσῃς στὸν πίνακα τὸ σχῆμα αὐτό;

Μαθητρία. Μπορῶ. (ἰχνογραφεῖ στὸν πίνακα ἓνα ὀρθογώνιο παραλληλόγραμμο).

Ἐπιθ. Νὰ μᾶς μετρήσῃς σὺ, πόσα τετρ. μέτρα εἶνε στὸ μακρὸς τοῦ πατώματος καὶ πόσα στὸ πλάτος.

Μαθητής. Στὸ πλάτος εἶνε 5 τ.μ. καὶ στὸ μακρὸς 5,90 τ.μ.

Ἐπιθεωρ. Δεῖξετε καὶ μετρήσετε στὸ πάτωμα.

Μαθητής. Μετῶ τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος τ.μ. στεκόμενος στὸ καθένα χωρισμένο τ.μ.

Ἐπιθ. Νὰ μᾶς γράψης στὸν πίνακα, αὐτὸ ποὺ βρῆκες καὶ μᾶς εἶπες.

	μῆκος	πλάτος
Μαθητής. Γράφει	5 τ.μ.	5,90 τ.μ.

Ἐπιθ. "Ελα, τώρα, σύ, νὰ τὰ πολλαπλασιάσης αὐτά, νὰ δοῦμε τί θὰ εὔρης.

Μαθητρία. Πολλαπλασιάζει τὸ $5 \times 5,90$ καὶ βρίσκει = 29,50 τ.μ.

Ἐπιθεωρητής. Καταλάβετε τί ἔκαμε ἡ μαθήτρια καὶ τί βρῆκε; (προθυμοποιούνται ν' ἀπαντήσουν ὅλοι).

Μαθητής. Πολλαπλασίασε τὰ τετρ. μέτρα ποὺ εἶνε στὴ μιὰ σειρά τοῦ μάρκους καὶ τὰ τετρ. μέτρα ποὺ εἶνε στὴ μιὰ σειρά τοῦ πλάτους, καὶ βρῆκε πόσα τετρ. μέτρα εἶνε τὸ πάτωμα.

Ἐπιθ. Βρῆκε τὰ ἴδια ποὺ βρήκαμε ὅταν τὰ μετρήσαμε, ἓνα-ἓνα, ὅπως εἶνε χωρισμένα καὶ σημαδεμένα μὲ τὴν κιμωλία;

Μαθηταί. Μάλιστα, τὰ ἴδια 29,50 τετρ. μ.

Ἐπιθ. "Ελα, σύ, νὰ μᾶς μετρήσης τὸ γραμμ. μέτρο τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος τοῦ πατώματος καὶ νὰ τὰ γράψης στὸν πίνακα.

Μαθητής. Βοηθούμενος καὶ ἀπὸ ἓναν ἄλλο μετρᾶ καὶ βρίσκει μῆκος 5,90 μ. καὶ πλάτος 5 μ.

Ἐπιθ. Πολλαπλασιάσε τε, τώρα, νὰ δοῦμε τί θὰ βρῆς;

Μαθητής. Πολλαπλασιάζει καὶ βρίσκει 29,50.

Ἐπιθ. Τί ἄρα γε, μᾶς φανερώνει ὁ ἀριθμὸς αὐτός;

Μαθηταί. Πόσα τετρ. μέτρα εἶνε τὸ πάτωμα.

Ἐπιθ. Πῶς τὸ καταλάβατε;

Μαθητής. Ἐγώ, παιδιὰ τὸ κατάλαβα, γιατί ὅ,τι βρῆκε ὁ Λεωνίδας, σὰν ἐπολλαπλασίασε τὸ μάρκος καὶ τὸ πλάτος, τὰ ἴδια βρήκαμε καὶ ὅταν μετρήσαμε ἓνα ἓνα τὰ τετρ. μ. τοῦ πατώματος καὶ ὅταν πολλαπλασιάσαμε τὰ τετρ. μ. ποὺ εἶνε σὲ μιὰ σειρά τοῦ μάρκους καὶ σὲ μιὰ σειρά τοῦ πλάτους 29,50.

Ἐπιθεωρ. Καλὰ μᾶς τὰ εἶπες. Τί λέτε πῶς πρέπει νὰ κάνουμε ἂν θέλωμε νὰ βροῦμε πόσα τετρ. μ. ἔχει τὸ πάτωμα; νὰ πέρνωμε τὸ τετρ. μ. καὶ νὰ τὸ βάζωμε ἐπάνω νὰ δοῦμε πόσα θὰ ἔχη ἢ μὲ ποιο ἄλλο εὐκολώτερο ὅποιο;

Μαθητής. Ἐγώ, παιδιὰ, λέω, πῶς δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ μετροῦμε τὸ πάτωμα μὲ τὸ τετρ. μέτρο, παρὰ νὰ μετροῦμε μὲ τὸ γραμμικὸ μέτρο τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος καὶ ἔπειτα νὰ τὸ πολλαπλασιάσουμε. Αὐτὸ ποὺ θὰ βροῦμε θὰ μᾶς δείχνῃ πόσα τετρ. μέτρα εἶνε.

Ἐπιθ. Καλὰ τὸ εἶπες: Νὰ μᾶς τὸ ποῦν καὶ ἄλλοι.

Τὸ ἐπαναλαμβάνουν μερικοὶ μαθηταὶ καὶ μαθήτριες.

Ἐπιθεωρητής. Τί σχῆμα εἶπαμε πῶς ἔχει τὸ πάτωμα;

Μαθηταί. Ὁρθογώνιο παραλληλόγραμμο.

Ἐπιθεωρ. Τὰ πατώματα τῶν ἄλλων δωματίων τοῦ Σχολείου τί σχῆμα ἔχουν;

Μαθηταί. Τὸ ἴδιο: ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον.

Μαθητήρια. Ναί, μὰ ἄλλα εἶνε μικρότερα καὶ ἄλλα μεγαλύτερα.

Μαθητής. Τὸ ἴδιο κάνει: ὁλόνων τὰ πατώματα ἔχουν τὸ ἴδιο σχῆμα, ὀρθογώνιο παραλληλόγραμμο.

Ἐπιθεωρ. Ἄν θέλωμε νὰ βροῦμε καὶ αὐτῶν τὸ ἐμβαδόν, τί θὰ κάμωμε;

Μαθητής. Τὸ ἴδιο. Θὰ πολλαπλασιάσωμε τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος καὶ ὅ,τι βροῦμε θὰ εἶνε τετραγ. μέτρα.

Ἐπιθεωρ. Συμφωνεῖτε, σ' αὐτὸ ποὺ λέει;

Μαθηταί. Μάλιστα, συμφωνοῦμε.

Ἐπιθ. Ἄν εἶνε μιὰ αὐλὴ ἢ ἓνας κήπος ἢ ἓνα χωράφι ποὺ νὰ ἔχη τὸ σχῆμα αὐτό, τί θὰ κάνωμε γιὰ νὰ βροῦμε τὸ ἐμβαδόν του;

Μαθητής. Τὸ ἴδιο θὰ κάμωμε, θὰ μετρήσωμε μὲ τὸ γραμμικὸ μέτρο τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος καὶ θὰ τὰ πολλαπλασιάσουμε.

Ἐπιθεωρ. Μπορεῖ, τώρα, νὰ μᾶς πῇ κανεὶς ἓνα κανόνα, τί κάνουμε γιὰ νὰ βροῦμε τὸ ἐμβαδὸν ἑνὸς ὀρθογωνίου παραλληλογράμμου;

Μαθητής. Νὰ πῶ ἐγώ. Γιὰ νὰ βροῦμε τὸ ἐμβαδὸν ἑνὸς ὀρθογωνίου παραλληλογράμμου μετροῦμε τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος καὶ τὰ πολλαπλασιάζομε· ὅ,τι βροῦμε θὰ εἶνε τετραγωνικὰ μέτρα ποὺ θὰ εἶνε τὸ ἐμβαδὸν του.

Ἐπιθεωρητής. Καλὰ τὸ εἶπες. Νὰ μᾶς τὸ ποῦν καὶ ἄλλοι.

Ἐπαναλαμβάνουν τὸν κανόνα ἄρκετοί.

Ἐπιθ. Τί ζητούσαμε καὶ τί βρήκαμε;

Μαθητής. Ζητούσαμε νὰ βροῦμε πόσα τετρ. μέτρα εἶνε τὸ πάτωμα τοῦ δωματίου μας, γιὰ νὰ πάρωμε μουσαμᾶ νὰ τὸν βάλωμε. Καὶ βρήκαμε πῶς εἶνε 29,50 τ.μ.

Ἐπιθεωρ. Καλὰ, γυρεύοντες νὰ βροῦμε αὐτὸ τί μάθαμε;

Ἄλλος μαθητής. Μάθαμε πῶς βρίσκομε τὸ ἐμβαδὸν τοῦ ὀρθογωνίου παραλληλογράμμου, γιὰτὶ τέτοιο εἶνε τὸ πάτωμα τῆς αἵθουσας μας.

Ἐπιθεωρ. Νὰ μᾶς ἐπαναλάβῃς τὸν κανόνα.

Ὁ μαθητὴς τὸν ἐπαναλαμβάνει.

Ἐπιθεωρ. Πόσα τετρ. μ. μουσαμᾶ θὰ πάρωμε;

Μαθητ. Ὅσο εἶνε καὶ τὸ πάτωμα 29,50.

Ἄλλος μαθ. Ναί, μὰ τὸ μουσαμᾶ τὸν πουλοῦν σὲ τετρ. ὑάρδες, ὄχι σὲ τετραγωνικὰ μέτρα.

Ἐπιθ. Μάλιστα, αὐτὴ τὴν πληροφορία μᾶς ἔφερε ἡ πρώτη ομάδα ἀπὸ τὰ καταστήματα. Πρέπει λοιπὸν νὰ βροῦμε πόσες τετρ. ὑάρδες μᾶς χρειάζονται καὶ πόσες δραχμ. κάνουν. Αὐτὸ θὰ τὸ συζητήσουμε στὸ μάθημα τῆς ἀριθμητικῆς. Γιαυτὸ θὰ ἐργασθῇτε μόνοι σας. Νὰ μᾶς πῇ ἓνας γιὰ τὶ θὰ ἐργασθῇτε μόνοι σας, νὰ συζητήσωμε στὸ μάθημα τῆς ἀριθμητικῆς.

Μαθητ. Θὰ ἐργαστοῦμε νὰ βροῦμε πόσες τετρ. ὑάρδες μουσαμᾶ θὰ πάρωμε καὶ πόσες δραχμ. θὰ κάνη.

ΤΑΞΙΣ Ε'.

Διδασκαλία Ἀριθμητικῆς.

Ὑπὸ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ κ. Κ. Λαγουμιτζᾶκη

Ἐφαρμογὴ πολλαπλασιασμοῦ καὶ διαιρέσεως δεκαδικῶν ἀριθμῶν.

Ἐπιθεωρητῆς. Στὸ προχθεσινὸ μάθημα τῆς Γεωμετρίας, γιὰ ποιοὺ ζήτημα ἀριθμητικῆς εἶπαμε νὰ ἐργασθῇτε;

Μαθητῆς. Πόσες τετραγ. ὑάρδες μουσαμᾶ θὰ πάρωμε γιὰ τὸ πάτωμα τοῦ δωματίου μας καὶ πόσες δρχμ. θὰ δώσωμε.

Ἐπιθεωρ. Ποιὸς θέλει νὰ μᾶς πῇ τώρα γιὰ τὴ δουλειὰ πού ἔκαμε; (προθυμοποιοῦνται πολλοί). Ἐλα σύ.

Μαθητῆς. Ἐγώ, παιδιά, ἐσκέφθηκα πῶς πρέπει νὰ βροῦμε πόσες τετραγ. ὑάρδες μουσαμᾶ θὰ πάρωμε. Ἐάν πουλοῦσανε τὸ μουσαμᾶ σὲ τετραγων. μέτρα, θὰ πέρναμε ὅσα εἶνε τὸ πάτωμα καὶ εἶναι 29,50 τ.μ. Ἐπειδὴ ὅμως τὸν πουλοῦν μὲ τετρ. ὑάρδες πρέπει νὰ βροῦμε τὰ 29,50 τ.μ. πόσες τετρ. ὑάρδες κάνουν.

Ἐπιθ. Καλὰ τὸ εἶπες ὡς ἐδῶ φθάνει· νὰ μᾶς πῆς, σύ, τί ἔκαμες γιὰ νὰ βρῇς πόσες τετρ. ὑάρδες κάνουν τὰ 29,50 τ.μ.

Μαθητρίαι. Ἐκατάλαβα πῶς αὐτὸ πρέπει νὰ κάμωμε, δὲν μπόρεσα ὅμως νὰ τὸ εὑρῶ.

Ἀποδεικνύεται πῶς καὶ ἄλλαι μαθήτριαι καὶ μαθηταὶ δὲν μπόρεσαν νὰ εὑρουν πόσες τετρ. ὑάρδες κάνουν τὰ 29,50 τετρ. μ.

Ἐπιθ. Ζέρετε πόσο μῆκος ἔχει μιὰ ὑάρδα;

Μαθητῆς. Ἐμάθαμε πῶς ἔχει 0,914 τοῦ μέτρου καὶ ὅτι μὲ αὐτὴν μετροῦν οἱ Ἄγγλοι.

Ἄλλος μαθ. Καὶ τοὺς μουσαμάδες θὰ τοὺς φέρανε ἀπὸ τὴν Ἀγγλία, γιὰυτὸ τοὺς πουλοῦνε μὲ τὴν ὑάρδα.

Ἐπιθ. Ἔτσι θὰ εἶνε. Ποιὸς μπορεῖ τώρα νὰ μᾶς πῇ πόσο εἶνε τὸ ἐμβαδὸν τῆς τετρ. ὑάρδας.

Μαθητ. (ὁ 1ος). Ἐγὼ ξέρω παιδιὰ. Ἡ τετραγωνικὴ ὑάρδα θὰ εἶνε τετράγωνο: Ἀφοῦ θὰ εἶνε τετράγωνο, θὰ ἔχη τὶς τέσσαρες πλευρὲς ἴσες, καὶ ἀφοῦ ἔχει τὶς τέσσαρες πλευρὲς ἴσες, γιὰ νὰ βροῦμε τὸ ἐμβαδόν, θὰ πολλαπλασιάσουμε τὴ μιὰ πλευρὰ μὲ τὸν ἑαυτὸ της. Ἡ μιὰ πλευρὰ τῆς ὑάρδας εἶναι 0.914, θὰ πολλαπλασιάσουμε, λοιπὸν τὸ 0.914Χ0,914.

Ἐπιθ. Καλὰ μᾶς τὸ εἶπε ὁ Παπαθανάσης. Εἶνε κανεὶς νὰ μὴν τὸ κατάλαβε; (ὅλοι λέγουν πὼς τὸ κατάλαβαν, πολλοὶ δὲ ὅτι ἔκαμαν καὶ τὴν πράξι). Ἐλα, σύ, νὰ κάμης τὴν πράξι.

Μαθητρία. Πολλαπλασιάζει τὸ 0.914Χ0.914 στὸν πίνακα ταυτοχρόνως καὶ ἄλλοι μαθηταὶ κάμουν τὴν πράξι στὰ τετράδιά τους.

Μαθητρία. Εὐρήκα ὅτι τὸ ἐμβαδὸν τῆς τετραγωνικῆς ὑάρδας εἶνε 0,835396.

Πολλοὶ μαθ. Καὶ ἐγὼ τόσο βρήκα.

Ἐπιθ. (Κάνει ἐξέτασι στὰ τετράδια καὶ βρίσκει μερικοὺς ποὺ ἔχουν λάθος τὴν πράξι). Βλέπω πὼς μερικοὶ ἔκαμαν λάθος. Νὰ σηκωθῇ καὶ ὁ Μίμης, ποὺ ἔχει λάθος, νὰ τὴν κάμη στὸν πίνακα καὶ νὰ προσέχουν ὅλοι. Ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἐκτέλεση τῆς πράξης.

Ἐπιθ. Ἐπειδὴ ὁ ἀριθμὸς ποὺ βρήκαμε ἔχει πολλὰ δεκαδικὰ ψηφία, μπορούμε νὰ σβύσουμε τὰ τρία τελευταῖα, χωρὶς νὰ χάσῃ ὁ ἀριθμὸς, ἀφοῦ εἶνε ἑκατομμυριοστὰ. Ἀφοῦ ὅλοι λοιπὸν, σβύσουμε τὰ τρία τελευταῖα ψηφία, ποῖο θὰ εἶνε τὸ ἐμβαδὸν τῆς τετρ. ὑάρδας;

Μαθητήης. Θὰ εἶνε 0,835 τ.μ.

Ἐπιθ. Ἀφοῦ βρήκαμε τὸ ἐμβαδὸν τῆς τετραγ. ὑάρδας, τί θὰ κάμωμε νὰ βροῦμε πόσες τετρ. ὑάρδες μᾶς χρειάζονται;

Μαθητήης. Γιὰ νὰ τὸ βροῦμε, παιδιὰ θὰ κάμωμε διαίρεσι: θὰ διαιρέσουμε τὰ τετραγ. μέτρα τοῦ πατώματος μὲ τὴν τετρ. ὑάρδα.

Ἀλλος μαθ. Κι ἐγὼ αὐτὸ λέγω, παιδιὰ. Ὅσες φορές χωρεῖ τὸ 0,835 στὸ 29,50 τ.μ. τόσες τετρ. ὑάρδες μουςαμά θὰ πάρωμε.

Ἐπιθ. Σωστά, αὐτὸ θὰ γίνῃ: ἔλα, σύ, νὰ κάμης τὴν πράξι.

Μαθητήης. Σηκώνεται στὸν πίνακα καὶ κάνει τὴν πράξι. Δημονεὶ ὅμως πὼς γίνεται ἡ διαίρεση δεκαδικοῦ διὰ δεκαδικοῦ καὶ ἀρχίζει, ὥς νὰ ἦταν ἀκέραιοι ἀριθμοὶ καὶ χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει τὴν ὑποδιαστολὴ τοῦ διαιρέτου.

Ἐπιθ. Γιὰ πρόσεξε λίγο: Τί εἶδους ἀριθμοὶ εἶνε αὐτοὶ ποὺ ἔχεις νὰ διαιρέσης;

Μαθητήης. Εἶνε δεκαδικοί.

Ἐπιθ. Θυμᾶσαι πὼς γίνεται ἡ διαίρεση ὅταν καὶ ὁ διαι-

ρέτης και ὁ διαιρετέος εἶνε δεκαδικοὶ (ὁ μαθητὴς δυσκολεύεται).
 Νά μᾶς πῆς, σύ.

Ἄλλος μαθ. Παιδιά, κάναμε τὸν διαιρέτη ἀκέραιο, σβύνομε τὸ κόμμα, ἀμέσως δὲ μεταφέρομε καὶ στὸ διαιρετέο τὸ κόμμα τόσα ψηφία δεξιά, ὅσα δεκαδικὰ εἶχε ὁ διαιρέτης (ἔχω κάμει τὴν διαίρεσι καὶ βρῆκα: εἶνε 35,56. Καὶ ἄλλοι μαθηταὶ λέγουν ὅτι ἔκαναν τὴν πράξι).

Ἐπιθ. Καλὰ ἐκάματε. Τώρα νὰ μᾶς κάμῃ τὴν πράξι αὐτὸς ποὺ δὲν ξέρει.

Μαθητής. Θυμήθηκα: Ἐπειδὴ οἱ δεκαδικοὶ τοῦ διαιρέτου εἶνε τρεῖς καὶ ὁ διαιρετέος ἔχει μόνο δύο, τοῦ σβύνομε καὶ αὐτοῦ τὴν ὑποδιαστολή καὶ τοῦ βάζομε καὶ ἓνα μηδενικό: Ἔτσι γίνονται καὶ οἱ δύο ἀκέραιοι (ἐκτελεῖ τὴν πράξι). Βρῆκα πὼς μᾶς χρειάζονται 35,56 τετρ. ὑάρδες μουσαμαῖ.

Ἐπιθ. Νά μᾶς πῆ, τώρα, ἡ Νίκη, τί δουλειὲς κάμαμε ὡς τώρα.

Νίκη. Θέλαμε νὰ βροῦμε πόσες τετρ. ὑάρδες μουσαμαῖ θὰ πάρωμε, γιατί ἔτσι τὸν πουλοῦν: Τὸ πάτωμα εἶνε 29,50 τ.μ. Βρῆκαμε πρῶτα πόσο εἶνε μιὰ τετρ. ὑάρδα καὶ εἶνε 0,835 τ.μ. κατόπιν διαιρέσαμε τὰ 29,50 τ.μ. μετὰ τὴν τετρ. ὑάρδα ποὺ εἶνε 0,835 καὶ βρῆκαμε πόσες τετρ. ὑάρδες.

Ἐπιθ. Τί ἔχομε νὰ κάμωμε ἀκόμη;

Μαθητρία. Νά βροῦμε πόσες δραχμ. θὰ δώσουμε στὸ μουσαμαῖ.

Ἄλλος μαθ. Ἐγὼ βρῆκα πὼς κάνει 4089,40 δραχμ.

Ἄλλος. Ἐγὼ βρῆκα 3,733,80 δραχμ.

Ἄλλος. Κι ἐμεῖς τόσο βρῆκαμε.

Ἐπιθ. Πόσα λογαριάσατε τὸ μουσαμαῖ;

Ὁλος μαθ. Ἐγὼ τὸν λογάριασα 115 δραχμ. τὴν ὑάρδα.

Ἄλλοι. Ἐγὼ τὸν λογάριασα 105 δραχμ.

Ἐπιθ. Θυμᾶστε ἂν εἶπαν τὰ παιδιά γιὰ φθηνότερο μουσαμαῖ;

Μαθητής. Εἶνε καὶ 85 δραχμ. ἡ ὑάρδα.

Ἐπιθ. Σεῖς λογαριάσατε τὸν ἀκριβώτερο. Δέω πὼς δὲν κάματε καλά: Ἐμεῖς ποὺ δὲν ἔχομε πολλὰ χρήματα, δὲν πρέπει νὰ πάρωμε ἀπὸ τὸ ἀκριβώτερο εἶδος.

Μαθητής. Μάλιστα, κύριε, νὰ πάρωμε τῶν 85 δραχμ. καλὸς εἶνε καὶ αὐτός. Ἐγὼ τὸν εἶδα.

Ἐπιθ. Ἐλα, σύ, νὰ κάμῃς τὸ λογαριασμό μὲ τὶς 85 δραχμ.

Μαθητής. (Κάνει τὴν πράξι στὸν πίνακα, ἐνῶ ταυτόχρονα τὴν ἐκτελοῦν καὶ οἱ ἄλλοι στὰ τετράδιά των). Βρῆκα πὼς πρέπει νὰ δώσουμε 3022,60 δραχμ., (ὅλοι συμφωνοῦν στὸ ἀποτέλεσμα).

Ἐπιθ. Νά μᾶς πῆς τώρα, σύ, τί ζητούσαμε καὶ τί βρῆκαμε.

Μαθητ. Ζητούσαμε νὰ βροῦμε πόσες τετρ. ὑάρδες μουσαμαῖ

θα πάρουμε για το πάτωμα του δωματίου μας και πόσες δραχμ. θα δώσουμε. Και βρήκαμε πώς πρέπει να πάρουμε 35,56 τετρ. ύαρδες, που κάνουν 4022,60 δραχμ. προς 85 δραχμ. την μιά ύαρδα.

Ἐπιθ. Νὰ μᾶς τὸ ἐπαναλάβῃς καὶ σύ.

Τὸ ἐπαναλαμβάνουν ἀκόμη τρεῖς μαθήτριες.

Ἐπιθ. Ποιὸς θυμᾶται, τώρα, νὰ μᾶς πῇ πόσες πράξεις κάναμε γιὰ νὰ τὰ βροῦμε αὐτά;

Μαθητῆς. Κάναμε πρῶτα ἓνα πολλαπλασιασμό δυὸ δεκαδικῶν 0,914X0,914 γιὰ νὰ βροῦμε τὸ ἐμβαδὸν τῆς τετρ. ὑάρδας.

Ἐπειτα μιὰ διαίρεσι δεκαδικῶν, 29,50 τ.μ. μὲ 0,835, γιὰ νὰ βροῦμε πόσες τετρ. ὑάρδες μᾶς χρειάζονται. Κατόπιν ἓνα πολλαπλασιασμό δεκαδικοῦ μὲ ἀκέραιο 35,56 μὲ 85 δραχμ. νὰ βροῦμε πόσες δραχμ. θὰ δώσουμε στὸ μουσαμᾶ.

Ἐπιθ. Καλὰ τὰ εἶπες. Νὰ μᾶς πῆς σύ, τί ζητούσαμε, τί βρήκαμε καὶ ποιὲς πράξεις κάναμε.

Μαθητῆς. Τὰ ἐπαναλαμβάνει.

Ἐπιθ. Νὰ μᾶς πῆς, σύ, πῶς γίνεται ὁ πολλαπλασιασμός τῶν δεκαδικῶν.

Μαθητ. Λέγει τὸν κανόνα.

Ἐπιθεωρητῆς. Καὶ σύ, πῶς γίνεται ἡ διαίρεσις.

Μαθητῆς. Λέγει τὸν κανόνα.

Ἐπιθεωρητῆς. Ἐχει χρήματα ἡ τάξις σας νὰ πάρῃ τὸ μουσαμᾶ;

Μαθητριά. (ταμίας τῆς Κοινότητος). Ἐχομε 192,50 δραχμ. μὰ τίς φυλάομε νὰ μαζέψουμε κι ἄλλες νὰ πάρωμε τίποτε φορέματα γιὰ τὰ ἄπορα τῆς τάξης τὸ Πάσχα.

Ἐπιθεωρητῆς. Μπράβο. Καλὸ εἶνε αὐτό. Νὰ μὴν τὰ χαλάσετε τὰ χρήματα. Θὰ παρακαλέσουμε τὴ Σχολικὴ Ἐφορεία νὰ πληρώσῃ τὸ μουσαμᾶ.

Μαθητῆς. Μὰ τότε θὰ θέλουν καὶ οἱ ἄλλες τάξεις. Καὶ κείνων τὰ πατώματα εἶνε χαλασμένα.

Ἐπιθεωρητῆς. Σωστὸ αὐτό. Αὐτὲς ὅμως δὲν ξέρομε πόσο μουσαμᾶ χρειάζονται καὶ πόσες δραχμὲς κάνει.

Μαθητῆς. Νὰ βροῦν μόνες τῶν.

Ἄλλος μαθητῆς. Μποροῦν οἱ μικρὲς τάξεις νὰ λογαριάσουν; μόνον ἡ ἑκτη τάξι μπορεῖ.

Ἐπιθ. Καλὰ λέει αὐτός. Ζέρετε τί λέγω ἐγὼ νὰ κάμετε; Νὰ μετρήσετε σεῖς, ἡ τάξις σας δηλαδὴ, ὅλες τίς αἰθουσες, νὰ λογαριάσετε γιὰ κάθε μιὰ πόσο μουσαμᾶ θέλει καὶ πόσες δραχμὲς κάνει.

Κάθε ὁμάδα θὰ λογαριάσῃ μιᾶς τάξης. Στὶς πέντε ἄλλες τάξεις καὶ στὸ μονοτάξιο. Κανονίσετε μόνοι σας ποιά αἰθουσα

θά πάρη κάθε ομάδα. Θέλετε νά κάμετε αὐτὴ τὴ δουλειά ;
 Μαθηταί. Μάλιστα, μάλιστα.
 Μαθητ. Θά λογαριάσουμε καὶ τοὺς διαδρόμους ;
 Ἐπιθεωρητής. Ὅχι τοὺς διαδρόμους, γιατί θά χρει-
 ασθοῦν πολλὰ χρήματα. Ὅτε τὸ ἐργαστήριον, οὔτε τὸ θέ-
 ατρο.

ΤΑΞΙΣ ΣΤ'.

Μάθημα Ἑλληνικά : Ἑκθεσις.

Διδασκαλία Ν. Ἀρίδα, Δ) τοῦ τοῦ Προτύπου.

Διδ)λος. Γιὰ ποῖο μάθημα θά μιλήσωμε αὐτὴ τὴν ὥρα ;
 Ἀρχηγός τῆς ἡμέρας. Τώρα ἔχομε νά συζητήσωμε
 γιὰ τὴν ἑκθεσί πού ἐγράψαμε ἀπὸ ὅσα εἶδαμε στὸν Κινηματο-
 γράφον πού πήγαμε προχθές : τὴν ἔχουν ὅλοι γραμμένη στὸ
 πρόχειρον.

Διδ)λος. Τότε νά διαβασθῇ μιὰ κι ἀπάνω σ' αὐτὴ νά συ-
 ζητήσωμε : Νά μᾶς τὴν διαβάσῃ ἡ Κορνηλία.

Κορνηλία. Διαβάζει. « Ἐπίσκεψι στὰ Διονύσια ». ¹

Χθές πήγαμε μὲ τὴν τάξιν μας στὰ Διονύσια ὅπου ἐπαιζαν
 τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ. Μᾶς ἔδειξαν πῶς ὁ αὐτοκράτορας τῆς
 Ρώμης Νέρωνας ἦταν σκληρόκαρδος, πού καταδίδωκε τοὺς
 Χριστιανοὺς πού τότε τοὺς ἔρριχνε μέσα στὰ θηρία νὰ τοὺς
 φᾶνε, τότε τοὺς ἔκαιγε καὶ τότε τοὺς σκότωνε. Ἀπ' ὅλες αὐτὲς
 τίς σκηνὲς πού εἶδα μ' ἔκανε ἐντύπωση ἡ πίστις τῆς Μέρσιας.

Αὐτὸ τὸ κορίτσι ἦταν χριστιανὴ κι ἀγαποῦσε πάρα πολὺ
 τὴ Θρησκεία της. Δὲν ἤθελε πλοῦτη, καλοπέραση, κλπ. ἤθελε
 νὰ ζῇ ἀπλᾶ καὶ ἡσυχᾶ.

Αὐτὸ τὸ καταλαβαίνουμε ἀπὸ τὴ σκηνὴ πού μᾶς ἔδειξε, πῶς
 ἓνα παιδί, πού ἦταν Ρωμαῖος, τὴν ἔταξε πάρα πολλὰ πλοῦτη,
 τὴν ἔλεγε νὰ μετονοήσῃ ἀπ' αὐτὴ τὴ θρησκεία γιὰ νὰ τὴν πά-
 ρη γυναῖκα του, νὰ τὴν καλοκοιτάξῃ, νὰ μὴν τραβάη αὐτὲς
 τίς δυστυχίες πού ὑποφέρουν οἱ χριστιανοί, νὰ εἶναι ἀσφαλι-
 σμένη σ' ὅλην τὴν τὴ ζωὴ, ἀλλὰ αὐτὴ ἔλεγε : ἐγὼ δὲ θέλω νὰ
 χαλάσω τὴ θρησκεία μου καὶ τί θά τὰ κάνω τὰ πλοῦτη ; Ἀπ'
 ὅλα αὐτὰ καταλαβαίνουμε πῶς ἡ Μέρσια δὲν ἤθελε νὰ χαλάσῃ
 τὴ θρησκεία της παρὰ ἤθελε νὰ μείνῃ χριστιανὴ καὶ νὰ κάμῃ
 κι ἄλλους χριστιανούς. Καὶ στὸ τέλος τῆς ζωῆς της κατορθώ-
 νει νὰ κάμῃ τὸ παιδί αὐτὸ χριστιανόν καὶ νὰ πεθάνῃ μαζί της
 γιὰ τὴν πίστιν της.

1. Ἐνας ἀπὸ τοὺς κινηματογράφους τῆς Θεοῦνικης.

Κορνηλ. (πρὸς τὴν τάξη) ἔχει κανεὶς παιδιὰ τίποτα γιὰ τὴν ἔκθεσή μου;

Εὐας μαθ. Λές «ἔπαιζαν τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ» κλπ. καλύτερα θὰ ἦταν «πρόβαλαν τὸ σημεῖο τοῦ.....»

Μιὰ μαθ. Λές Κορνηλ. «χάλασε τὴ θρησκεία». Δὲν πάει καλὰ αὐτὴ ἡ λέξη, δὲν λέγεται «νὰ χαλάσῃ τὴ θρησκεία», πρέπει ν' ἀλλάξῃ· «ἔλλαξε τὴν θρησκεία». Νὰ τὸ διορθώσῃς καὶ παρακάτω ποὺ λές πάλι «χάλασε».

Μαθ. Στὴν ἐπιγραφή λέγει «μιὰ ἐπίσκεψη στὰ Διονύσια». Αὐτὴ δὲ μᾶς λέγει τίποτα καθαρά. Μπορεῖ κανένας νὰ νομίσῃ πὼς ἐπισκεφθῆκαμε τὰ Διονύσια γιὰ νὰ τὰ δοῦμε σὰν κτίριο, σὰν Θέατρο.

Ἀλλος μαθ. Ἀφοῦ μᾶς λέγει παρὰ κάτω γιὰ μιὰ σκηνὴ «πὼς ὁ Νέρ. ἦταν σκληρόκαρδος κλπ.» δὲν πειράζει καὶ τόσο ἀν δὲν τὸ ἔχῃ καὶ στὴν ἐπιγραφή.

Μαθητῆρ. Αὐτὸ τὸ κομμάτι ποὺ γράφει ἡ Κορνηλία δὲν εἶνε ἀπὸ τὰ θέματα στὰ ὁποῖα χωρίσαμε χθὲς τὸ ἔργο.

Μαθητῆς. Πὼς δὲν εἶνε; Ἐμεῖς τὸ γράψαμε «ἡ πίστι τῶν χριστιανῶν» κι ἡ Κορν. διηγείται γιὰ τὴν πίστι τῆς Μέρσιας ποὺ ἦταν κι αὐτὴ μέσα.

Ἀλλος μαθ. Ἐγὼ θὰ ἤθελα νὰ μπῇ ἄλλῃ ἐπιγραφή.

Διδλός. Λές, δὲν συμφωνεῖ ἡ ἐπιγραφή μὲ τὸ περιεχόμενο;

Μαθητῆρ. Ὁχι καὶ τόσο.

Διδλός. Μπορεῖς ἐσύ νὰ τὸ διατυπώσῃς καλύτερα;

Μαθητῆς. «Μιὰ ἐπίσκεψη στὰ Διοσύσια γιὰ τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ».

Ἀλλος μαθ. Καλύτερα εἶναι ἡ «πίστι τῆς Μέρσιας». Αὐτὴ μᾶς λέγει καλύτερα αὐτὸ ποὺ γράφει ἡ Κορνηλία, ἐπειδὴ τὴν ἔκθεση τὴ γράψαμε γιὰ μέσα στὸ σχολεῖο. Ἄν θὰ εἶχαμε στὸ νοῦ μας νὰ τὴν διαβάσουν καὶ ἄλλοι, θὰ γράφαμε περισσότερα γιὰ νὰ μᾶς καταλάβουν.

Ἀλλος μαθητῆρ. Ἐσὺ τί θὰ ἔγραφες;

Μαθητῆρ. Ἐνα κομμάτι ἀπὸ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ.

Πολλοὶ μαζί. Αὐτὴ εἶναι καλύτερη.

Διδλός. Ἐγὼ νομίζω πὼς καλύτερη εἶν' αὐτή: «ἡ πίστι τῆς Μέρσιας». Γι' αὐτὴ, κυρίως, μᾶς λέγει στὴν ἔκθεσίν της ἡ Κορνηλία». Μποροῦμε νὰ ποῦμε καὶ ἓνα κολλίτερο: «ἡ πίστι τῶν πρώτων Χριστιανῶν».

Πολλοὶ μαθητῆρ. Αὐτὸ εἶνε καλλίτερο.

Διδλός. Λοιπὸν ἐπιγραφή μπαίνει: «ἡ πίστι τῶν πρώτων Χριστιανῶν».

Εὐας μαθητῆρ. Μὰ καὶ ἀόριστη νὰ εἶναι ἡ ἐπιγραφή οἱ Θεοὶ νικεῖς ξαίρουν πὼς σὲ δυὸ κιν)τρα παίζεται τὸ «σημεῖον τοῦ

Σταυρού» κι έτσι κι έξω απ' ἐδῶ ἂν διαβαστῇ ἡ ἐκθεση θὰ καταλάβουν περὶ τίνος πρόκειται.

Ἄλλος μαθητ. Λέγει ὁ Χρυσούλης πὼς ὅλη ἡ Θεοσ) νίκη ξαίρει πὼς παίζουν αὐτὸ τὸ ἔργο· ἂν πάη στοὺς συνοικισμοὺς καὶ ρωτήσῃ θὰ ξαίρῃ κανεῖς;

Διδῶν. Αὐτὸ δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει ἐμᾶς. Ἐμεῖς θέλουμε νὰ κρίνουμε μεταξύ μας κατὰ πόσον ἡ ἐκθεση εἶναι καλή. Κι ἐπειδὴ γίνεται λόγος γιὰ τὴν ἐπιγραφή, ποιά ἐπιγραφή εἶναι καλύτερη;

Πολλ. Καλὴ εἶνε ἡ ἐπιγραφή: «Ἀπὸ τὰ μαρτύρια τῶν Χριστιανῶν».

Διδῶν. Ἀφοῦ κανονίσουμε τὴν ἐπιγραφή, ἄς προχωρήσουμε.

Μαθητῆς. Ἡ Κορν. ἀρχίζει λέγοντας γιὰ ὅλο τὸ ἔργο, ἐνῶ παίρνει ἀπ' αὐτὸ μόνο τὴν πίστη τῆς Μέρσιας.

Μαθητρία. Σὲ τί βλάπτει αὐτό;

Μαθητῆς. Γιατί νὰ μᾶς πῇ γιὰ τὸν Νέρωνα κ.λ.π.

Μαθητρία. Νομίζεις πὼς δὲν ἔπρεπε νὰ μᾶς πῇ πὼς αὐτὸ πού θὰ σὰς διαβάσω εἶναι παρμένο ἀπὸ κεῖ, γιὰ νὰ μᾶς κατατοπίσῃ;

Ἄλλος Μαθ. Ἡ Κορν. πολὺ καλὰ ἄρχισε. Πῆρε γιὰ πρόλογο μιὰ μικρὴ περίληψη τοῦ ἔργου κι ὕστερα ἐκθέτει τὴν ἄλλη σκηνὴ πού τῆς ἄρρεσε.

Ἄλλος μαθ. Ἐπρεπε νὰ βάλῃ γιὰ τὸν Νέρωνα γιατί ὅλο γι' αὐτὸν περιγράφει, γιὰ νὰ δώσῃ νὰ καταλάβῃ κανένας τὸ ὅλο κομμάτι, γιατί ἄλλοιῶς θὰ ἐρχόταν ἀπότομα σὰν ξεκάρφωτο.

Συμφωνοῦν κι ἄλλοι μ' αὐτὸ καὶ μάλιστα ἓνας λέγει ἂν στὰ τελευταῖα εἶχε σὰν ἐπίλογο τὴ γνώμη της θὰ ἦταν τέλεια.

Διδῶν. Πὼς σὰς φαίνεται ἡ ὅλη ἐκθεση στὴ διατύπωσή της;

Μαθητ. Εἶναι ἐν τάξει ὅσο γιὰ τὴ σύνταξη. Γιατί ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος ἐκτὸς τοῦ προλόγου στὸ κύριο μέρος ἔχει τὴ Μέρσια ὡς θέμα καὶ γι' αὐτὴν πραγματεύεται. Εἶναι καλὸ λοιπὸν γιατί ἔχει συνέχεια στὴ διήγηση.

Ἄλλος μαθητ. Λέγεις Κορν. πὼς ἡ Μέρσια ἤθελε νὰ ζῇ ἀπλᾶ. Αὐτὸ τὸ καταλαβαίνουμε. Μὰ ἂν ἄλλαζε τὴ θρησκεία της δὲ μπορούσε νὰ ζῇ ἀπλᾶ;

Κορν. Βέβαια. Ἐπειδὴ ὅμως θὰ γινότανε μὲ τὸ Μάρκο πλούσια, μπορούσε νὰ ζήσει ὅπως ζοῦσαν κι ἄλλοι ὅμοιοι τοῦ Μάρκου. Γι' αὐτὸ ἔβαλα ὅτι θέλει νὰ ζήσει ἀπλᾶ. Ὅπως ἄλλως τε τὸ θέλει καὶ ἡ θρησκεία πού πίστευε καὶ πιστεύουμε καὶ μεῖς.

Ἄλλος μαθητ. Λέγεις Κορν. Νὰ «μετανοήσῃ ἡ Μέρσια

ἀπ' αὐτῇ τῇ θρησκείᾳ». Αὐτὸ δὲν τὸ καταλαβαίνω. Ἀμάρτημα ἔκαμε καὶ νὰ μετανοήσῃ; Ἔπρεπε νὰ βάλῃς ἄλλη λέξι.

Διδάσκαλος. Πῆς ἐσύ ποιὰ λέξι.

Μαθητής. Ν' ἀλλαξοπιστήσῃ.

Ἀλλος μαθητής. Νὰ ἀρνηθῇ τὴν πίστιν της.

Διδάσκαλος. Σωστὸ εἶνε αὐτό. Μποροῦμε ὅμως νὰ ποῦμε πὺς ταιριάζει καὶ ἡ λέξι πού ἔβαλε ἡ Κορν. Ὁ Μάρκος τῆς ἔλεγε νὰ «μετανοήσῃ» καὶ νὰ γίνῃ πάλι εἰδωλολάτρισσα, ὅπως ἦταν καὶ πρὶν. Κατὰ τὴ γνώμη τοῦ Μάρκου, πού ἦταν εἰδωλολάτρης, ἡ Μέρσια ἀμάρτησε, γιατί ἀφῆκε τὴ θρησκεία της καὶ ἔγεινε Χριστιανή. Μποροῦμε λοιπὸν νὰ τὸ διορθώσωμε ὡς ἑξῆς: «νὰ μετανοήσῃ, νὰ ἀφήσῃ τὴ χριστιανικὴ θρησκεία, νὰ γίνῃ πάλι εἰδωλολάτρισσα, γιὰ νὰ τὴν πάρῃ κ.λ.π.»

(Διορθώνεται ἔτσι).

Μαθητής. Σὲ κάποια φράση γράφεις «τὶς δυστυχίες, πού ὑποφέρουν οἱ χριστιανοί». Ἐγὼ τὴ λέξι δυστυχία δὲν τὴ βρίσκω ἐδῶ κατάλληλη γιατί νομίζω πὺς ἡ φτώχεια δὲν ἔδερνε ὅλους τοὺς χριστιανούς. Προτιμότερο θὰ ἦταν νὰ βάλουμε τὴ λέξι «κακουχίες».

Κορνηλίου. Ἔβαλα τὴ λέξι «δυστυχίες» γιατί με τὴ λέξι αὐτὴ ἐννοῶ στενοχώριες, κακουχίες, κ.λ.π.

Μαθητής. Καλύτερα θὰ πάῃ ἡ λέξι ἐδῶ «μαρτύρια» «βασανιστήρια».

Ἀλλος μαθητής. Ἐὰν με τὴ λέξι «δυστυχίες» θέλεις νὰ πῆς τίς στερήσεις καὶ κατατρεγμούς, τότε πάει, ἂν ὅμως τίς κακουχίες, τότε εἶναι καλύτερα νὰ βάλουμε «μαρτύρια».

Διδάσκαλος. Ὁ καθένας σας με τὸ πὺς καταλαβαίνετε τὴ λέξι «δυστυχία» ἔχετε δίκαιο. Ἀς τὴν ἀλλάξουμε ὅμως με «μαρτύρια» γιὰ νὰ λέγῃ τὸ πρᾶγμα καθαρώτερα.

Μαθητής. Καὶ τὸ δυστυχία πάει κύριε γιατί γίνεται ἀπὸ τὴ λέξι δυσ-καὶ τύχη (δηλ. κακὴ τύχη πού τὴν περιμένει).

Διδάσκαλος. Καλά, πάρα κάτω.

Μαθητής. Διάβασε παρακαλῶ τὸ κομμάτι πού λέγει «ἓνα παιδί Ρωμαῖος.....» (τὸ διαβάζει).

Πρῶτα - πρῶτα ἡ λέξι παιδί δὲν ταιριάζει, καλύτερα θὰ εἶναι νὰ βάλῃς ἓνα «νέος».

Ὑστερα δὲν μᾶς λὲς πὺς γνωρίστηκε ἡ Μέρσια με τὸν Μάρκο.

Κορνηλίου. Τὸ λέγω παρακάτω.

Μαθητής. Δὲν τὸ λὲς καὶ γι' αὐτὸ μ' ἔμεινε μὴ ἀπορία. Πὺς μπορῶ νὰ πιστέψω ἐγὼ σ' ἓναν πού δὲν τὸν ξέρω ἂν μοῦ πῇ πὺς θὰ με κἀν πλούσιος;

Διδάσκαλος. (στὸ μαθητή). Τί θέλεις νὰ κεθαθαρίσῃς ἐδῶ μέσα;

Μαθητής. Ποιὸς ἦταν ὁ Μάρκος. Γιατί νομίζω πὺς ἔχει σημασία: ὁ Μάρκος ἦταν ἐπίσημος ἢ τιποτένιος. Πρέπει δηλ.

νά πῃ ὅτι ὁ Μάρκος ἦταν Ἐπαρχος καὶ ἀγαπητὸς στὸν Νέ-
ρωνα καὶ μποροῦσε νὰ τὴν κάνη εὐτυχισμένη.

Διδύλος. Αὐτὸ λοιπὸν κι ὄχι ποῦ γνώρισε ἡ Μέρσια τὸ
Μάρκο.

Ἀλλος μαθητής. Λέγει ὅτι ὁ Μάρκος πῆγε καὶ γλύ-
τωσε τοὺς χριστιανούς ὅταν οἱ Ρωμαῖοι τοὺς μάζευαν γιὰ τὴ
φυλακὴ κι ἐκεῖ γνωρίσθηκαν.

Ἀλλος μαθητής. Ἐγὼ νομίζω πὼς ὁ Μάρκος, σὰν
Ρωμαῖος Ἐπαρχος, δὲν πῆγε νὰ γλυτώσῃ τοὺς χριστιανούς.
Ἴσως κατὰ τύχην νὰ πέραγε, τοὺς εἶδε νὰ βασανίζονται καὶ
τοὺς λυπήθηκε.

Διδύλος. Ἐδῶ δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει πὼς ὁ Μάρκος γνώρισε
τὴ Μέρσια, ἀλλὰ ποιὸς ἦταν καὶ τῆς ἔταξε τὴν εὐτυχία.

Σωστή, λοιπὸν εἶναι ἡ παρατήρηση τῆς Νίκης. Πρέπει νὰ
διορθωθῇ στὸ μέρος αὐτὸ ἡ ἔκθεση καὶ ἀντὶ «ἓνα παιδί, ποῦ
ἦταν Ρωμαῖος» νὰ γραφῇ «ἓνας Ἀρχοντας Ρωμαῖος εἰ-
δωλολάτρης».

Μαθητής. Γράφω πὼς ὁ Μάρκος ἦταν Ρωμαῖος, μὰ κι ἡ
Μέρσια δὲν ἦταν Ρωμαία;

Κορνηλία. Νὰ τὸ προσθέσωμε κι αὐτό.

Ἀλλος μαθητής. Καὶ στὸ τέλος γράφει «παιδί». Νὰ
διορθωθῇ «Ἀρχοντας Ρωμαῖος».

Ἀλλος μαθητής. Στὸ τέλος λέγει «καὶ στὸ τέλος τῆς ζωῆς
ὁμως», ἔχει ἓνα «ὁμως» αὐτὸ δὲν πάει.

Διδύλος. Μάλιστα δὲν ταιριάζει. Ἐχετε ἄλλο νὰ παρατη-
ρήσετε;

Πολλοί. Ὁχι.

Διδύλος. Διάβασε τὸ τώρα, Κορνηλία, ὅπως τὴν διορθώ-
σαμε. (τὴν διαβάζει).

Κορνηλία. Ἐχετε νὰ παρητηρήσετε τίποτα στὸ συν-
τακτικό; Πῶς σᾶς φαίνεται;

Μαθητής. Στὸ συντακτικό μέρος ἔκαμε μερικὰ λάθη στὶς
στίξεις. Ἔτσι μοῦ φάνηκε ἀπὸ τὸ διάβασμά της.

Μαθήτρια. Ἀς τὴ διαβάσῃ ἄλλη μιὰ φορὰ νὰ δοῦμε
ποῦ ἔχει τίς τελείες.

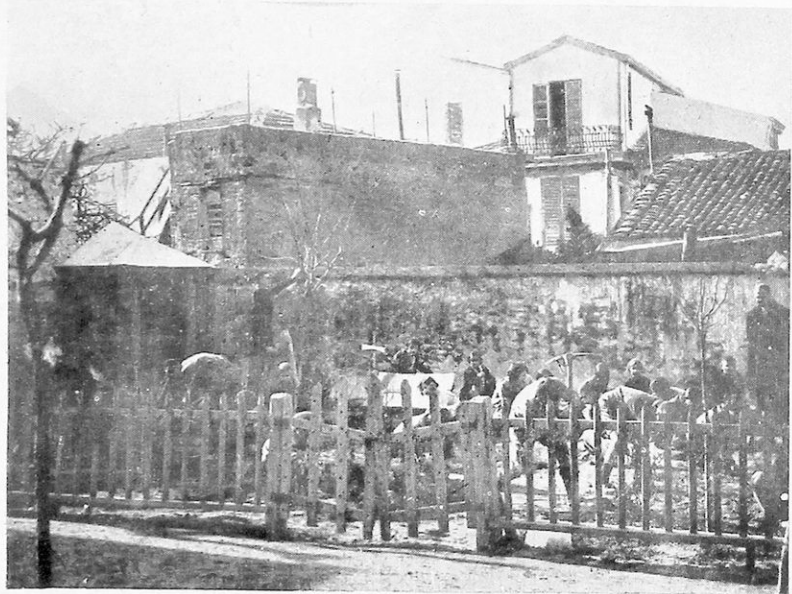
Κορνηλία. (διαβάζει)..... ποῦ κατεδίωκε τοὺς χριστι-
ανούς. (τελεία).

Μαθητής. Δὲν χρειάζεται τελεία, ἀλλὰ κόμμα, γιατί εἶναι
παρατάξη τῶν πράξεων τοῦ Νέρωνος ποῦ τελειώνει πιὸ κάτω.

Διδύλος. Κι ἐγὼ τὴν ἴδια γνώμη ἔχω.

Κορνηλία. (διαβάζει)..... νὰ εἶναι ἀσφαλισμένη σ' ὁ-
λὴ τῆς τῆ ζωῆς (κόμμα) κ.λ.π.

Μαθητής. Ὁχι, ἐδῶ θέλει τελεία, γιατί ἀλλάζουν τὰ
πρόσωπα τοῦ λόγου.

"Ανω.—Ἡ Πέμπτη τάξις τοῦ Προτύπου ἐργάζονται στὴν αἶθουσα τῆς χειροτεχνίας.
Κάτω.—Ἡ Ἑκτη τάξις τοῦ Προτύπου ἐργάζεται στὸ Σχολ. κήπο.

Διδῶς. Ἐπειδὴ βάζει τὸ «ἀλλὰ» ταιριάζει καὶ τὸ κόμμα, μπορεῖ ὅμως νὰ μπῇ καὶ τελεία. Ἐχετε ἄλλο νὰ ρωτήσετε; Μαθηταί. Ὁχι. Καλὴ ἦταν ἡ ἔκθεσι.

Διδῶς. Γιὰ νὰ δοῦμε ἂν ἔχη καὶ κανένα ὀρθογραφικὸ λάθος. Τὴν παρατηρεῖ ὁ ἴδιος· χωρὶς δικαιολογίες διορθώνονται μερικὰ λάθη ποὺ εἶχε ἡ μαθήτρια.

Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ἤρχισε ἡ διόρθωσι καὶ ἄλλης ἐκθέσεως μετὰ τὴν ἐπιγραφή «Ἡ Πυρκαϊὰ τῆς Ρώμης». Δὲν ἔφθασε ὅμως ἡ ὥρα καὶ ἀνεβλήθη γιὰ τὴν ἐπόμενη ὥρα.

Σημειώσεις.

1. Πῶς ἐγράφη ἡ ἔκθεσις.

Τὴν ἐπομένην τῆς ἐπισκέψεώς μας στὸ Κιν)τρον Διονύσια, γιὰ νὰ δοῦν τὰ παιδιὰ μιὰ ταινία ποὺ παρουσίαζε τοὺς διωγμοὺς τῶν Χριστιανῶν ἐπὶ Νέρωνα καὶ εἶχε τὸν τίτλο «τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ», παρατήρησα ὅτι οἱ μαθηταί μου συζητοῦσαν γιὰ μερικὰ ἀπ' ἐκεῖνα ποὺ κατὰ τὴν προβολὴ εἶδαν. Ἐπωφελοῦμαι τῆς εὐκαιρίας νὰ γίνῃ τὸ χθεσινὸ μας θέαμα ἔκθεσις. Τοὺς εἶπα ὅτι καλύτερα θὰ εἶναι, ἀφοῦ πολὺ σᾶς ἄρесе τὸ ἔργο καὶ γιὰ νὰ τὸ ἀκούσουν κι ὅσα παιδιὰ δὲν τὸ εἶδαν, νὰ τὸ γράψετε ἔκθεσι, νὰ τὸ διαβάσουμε κατόπιν ἐδῶ.

Ὅλοι δέχονται ἐκτὸς μερικῶν μαθητριῶν, αἱ ὁποῖαι προβάλλουν ὡς λόγον ὅτι δὲν θὰ ἤθελαν νὰ ἐπαναφέρουν στὴ μνήμη των πράγματα, γιὰ τὰ ὁποῖα, ὅταν τὰ εἶδαν, ἔκλεισαν τὰ μάτια των. Τὰς παρακινῶ νὰ πάρουν θάρρος καὶ στὸ τέλος δέχονται νὰ γράψουν καὶ αὐταί.

Κατόπιν ἓνας μαθητὴς προτείνει τὸ ἐξῆς: Ἐπειδὴ ὅλο τὸ ἔργο εἶναι πολὺ καὶ μερικὰ κορίτσια δὲν θέλουν νὰ γράψουν ὠρισμένες τρομακτικὲς σκηνές, μποροῦμε νὰ τὸ χωρίσουμε σὲ μέρη κι ὁ καθένας μας ἂν γράψῃ ὅ,τι τοῦ ἄρέσει.

Σὲ τοῦτο συμφωνοῦν ὅλοι καὶ χωρίζουν τὸ ὅλον ἔργον εἰς τὰ ἐξῆς μέρη.

α') Ἡ πυρκαϊὰ τῆς Ρώμης.

β') Πῶς εἰργάζοντο οἱ χριστιανοί.

γ') Ἡ σπατάλη τῶν βασιλέων.

δ') Τὰ βασανιστήρια τῶν χριστιανῶν.

ε') Συγκεντρώσεις αὐτῶν.

στ') Οἱ χριστιανοὶ εἰς τὰς φυλακάς.

ζ') Ὁ στίβος.

η') Ἡ πίστις τῶν χριστιανῶν.

2. Διδασκαλία ἐκθέσεως.

Τὸ Πρότυπον θεωρεῖ τὴν ἔκθεσι ὡς κέντρον ὅλων τῶν μαθημάτων διότι πιστεῖται ὅτι παρέχει εὐκαιρίαν νὰ αὐτενεργήσουν τὰ παιδιὰ καὶ ν' ἀναπτύξουν ὅλας τὰς ψυχικὰς των δυνάμεις, καὶ διότι δίνουν ὑλικὸ γιὰ πολλὰ μαθήματα.

*Ἐνα Πρότυπο Δημοτ. Σχολεῖο

Τὰς ἐκθέσεις τὰς διδάσκει ἀπὸ τὴν Α'. τάξη, σύμφωνα μὲ τὰ πορίσματα τοῦ Συνεδρίου μας τὸ θέρος τοῦ 1931, τοῦ ὁποῖου τὸ πόρισμα, γιὰ τὸ θέμα αὐτό, ἔχει ὡς ἑξῆς:

ΠΕΡΙ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

1. Αἱ ἐκθέσεις εἶνε ὁ σπουδαιότερος κλάδος τοῦ γλωσσικοῦ μαθήματος καὶ ἓνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα ὅλων τῶν μαθημάτων. Διότι:

α') Δι' αὐτῶν ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀνάπτυξις ὅλων τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τοῦ παιδιοῦ (φαντασία, μνήμη, κρίσις, παραστατικότης, ἀντίληψις, νόησις).

β') Ἀναπτύσσουν τὸ συναίσθημα τοῦ καλοῦ.

γ') Προάγουν πολὺ τὴν προσωπικότητα τοῦ μαθητοῦ καὶ παρέχουσιν εἰς τὸν διδάσκαλον εὐκαιρίας νὰ γνωρίσῃ αὐτόν.

δ') Ὑποβοηθοῦνται τὰ ἄλλα μαθήματα.

ε') Εἶνε πρακτικῶς ὠφέλιμοι.

2. Αἱ ἐκθέσεις πρέπει νὰ διδάσκωνται ἀπὸ τῆς πρώτης τάξεως, ἀρχικῶς προφορικῶς (λεκτικαὶ ἀσκήσεις) ἀπὸ τοῦ δευτέρου δὲ ἐξαμήνου καὶ ἀφοῦ τὰ παιδιὰ μάθουν τὴν πλοκὴν τῶν γραμμάτων, καὶ γραπτῶς εἰς τὴν ἀπλουστέραν αὐτῶν μορφήν.

3. Τὰ θέματα τῶν Ἐκθέσεων πέρνουνται ἀπὸ τὸν παραστατικὸν καὶ συναισθηματικὸν κόσμον τῶν παιδιῶν κατ' ἐλευθέραν ἐκλογὴν ἐκάστου μαθητοῦ. Κατ' ἀρχὰς τὸ θέμα ἡμπορεῖ νὰ εἶνε κοινόν, καταλλήλως προσφερόμενον, ὥστε νὰ φαίνεται πῶς οἱ μαθηταὶ τὸ ἐξέλεξαν, νὰ γίνεται δὲ ἐν συνεργασίᾳ ὅλης τῆς τάξεως ἡ ἐπεξεργασία αὐτοῦ. Μετὰ τὴν διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἀσκήσιν τῶν μαθητῶν, τὰ θέματα εἶνε ἐλεύθερα, εἴτε ὀριζόμενα τῇ συνεργασίᾳ διδύλου καὶ μαθητῶν, εἴτε ἐκλεγόμενα ὑπὸ ἐκάστου μαθητοῦ. Κατὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν ἀνάγκη νὰ ὀρίζωνται σαφῶς τὰ ὅρια τῆς συνθέσεως π.χ. νὰ μὴ εἰπωμεν «γράφετε πῶς περάσατε τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων» ἀλλὰ πῶς ἐπεράσατε τὴν ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων ἢ τί σὰς εὐχαρίστησε περισσότερο κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων κ.λ.π. Νὰ μὴ λέγετε «γράφετε τὰς ἐντυπώσεις σας ἐκ τῆς ἐκδρομῆς» ἀλλὰ «τί σὰς ἔκαμε περισσότερὰν ἐντύπωσιν ἀπὸ ὅσα εἶδατε στὴν ἐκδρομὴν καὶ διατί».

4. Αἱ ἐκθέσεις διορθώνονται πάντοτε ἐν συνεργασίᾳ τοῦ δημοδιδασκάλου καὶ τῆς τάξεως, ἐφ' ὅσον δὲ ὑφίσταται ἡ ἱστορικὴ γραφὴ εἰς τὴν διόρθωσιν περιλαμβάνεται καὶ τὸ ὀρθογραφικὸν μέρος κατὰ τρόπον ὅμως ἐπαγωγόν. Αἱ ἐκθέσεις, μετὰ τὴν διόρθωσιν, πρέπει νὰ ἀναγινώσκωνται ὅλαι ὑπὸ τοῦ δημοδιδασκάλου καὶ κυρίως τῶν μαθητῶν Ε'. καὶ ΣΤ'.

τάξεως, οί όποιοι ώς επί τό πλείστον γράφουν έλευθέρας τοι-
αύτας, διά νά εξετάζη καί νά γνωρίζη ούτος τήν προσωπικό-
τητα τών παιδιών.

5. Διά τών έκθέσεων δυνάμεθα νά επιδιώκωμεν τήν άσκησιν
των παιδιών εις όλα τά είδη του γραπτού λόγου (διήγησις,
περιγραφή, διάλογος, κωμωδία, έπιστολογραφία).

6. Γλώσσα τών έκθέσεων είνε ή δημοτική άπηλλαγμένη ιδιω-
τισμών.

7. Διά τας έκθέσεις πρέπει νά διαθέτωμεν δύο ώρας καθ'
εβδομάδα, έκ τών όριζομένων διά τά γλωσσικά, ήμπορούμεν
δὲ νά μή περιοριζώμεθα εις τας όριζομένας υπό του ώρολογίου
προγράμματος ώρας, αλλά καί έπ' ευκαιρία νά διδάσκωμεν
ταύτας.....

ΤΑΞΙΣ ΣΤ'.

Μάθημα 'Ελληνικῆς 'Ιστορίας.

Διδασκαλία του 'Επιθεωρητου των Δημ. Σχολείων
Κωνστ. Λαγουμιτζάκη.

'Επιθεωρ. Για ποιό ζήτημα μιλήσατε στο περασμένο
μήνα με την κ. Συναπίδου; ¹ Πές μου Χρυσούλη.

Χρυσούλης. Μιλήσαμε για τους 'Αρματωλούς και Κλέ-
φτες.

'Επιθεωρ. Ποιός θέλει να μάς επαναλάβη αυτά που εί-
πατε; (προθυμοποιούνται όλοι).

'Επιθεωρ. Να μάς τά πῇ ή Φρόσω.

Φρόσω. Λέγει περί των 'Αρματωλών και Κλεφτών, σε
συνεχή λόγο.

'Επιθεωρ. Καλά τά είπε;

Πολλοί μαθ. Καλά τά είπε, Κύριε.

'Επιθεωρ. Προχθές συνεννοηθήκαμε μαζί και είπαμε να
εξετάσωμε, άν οί 'Ελληνες στον καιρό εκείνο που ήσαν οί 'Αρ-
ματωλοί και Κλέφτες, στον καιρό της σκλαβιάς δηλ., έδειξαν
προκοπή και στή θάλασσα. Τό εξετάσατε τό ζήτημα αυτό;

Πολλοί μαθ. Τό εξετάσαμε.

'Επιθεωρ. Να μάς πῇ ή πρώτη ομάδα τί βρήκε από την
εξέτασι που έκαμε.

'Ελίζα. (Γραμτ. α'. ομάδ.). 'Εμεις βρήκαμε πώς τον καιρό
της Τουρκοκρατίας οί 'Ελληνες προώδεσαν πολύ στο ναυτικό

1. Είνε ή διδ)σα του Προτύπου που διδάσκει την 'Ελλ. 'Ιστορία στην ΣΤ'.
τάξη: Τό μάθημα έγινε με τη σειρά της 'Υλης.

καὶ στὸ ἐμπόριο. Πολλοὶ Ἕλληνες ἔκαναν καράβια πολλὰ ποὺ μετέφεραν ἐμπορεύματα στὰ λιμάνια καὶ ἐκέρδιζαν πολλὰ χρήματα. Ἔτσι ἐπλούτηναν αὐτοὶ καὶ ὁ τόπος. Ἐβρήκαμε ἀκόμη, πῶς στὰ πλοῖα των οἱ Ἕλληνες εἶχαν καὶ ἀπὸ κανένα δυὸ κανόνια διὰ νὰ πολεμοῦν τοὺς πειρατές, γιατί τὸν καιρὸ ἐκεῖνο ἦσαν πειρατές ποὺ ἐλήστευαν τὰς ἐμπορικὰ πλοῖα. Περισσότερα πλοῖα εἶχαν τὰ νησιὰ Ὑδρα, Σπέτσαι καὶ Ψαρά. Αὐτὰ εὗρήκαμε μεις.

Ἐπιθεωρ. Καλὰ μᾶς τὰ εἶπε;

Νίκος. Καλὰ τὰ εἶπε, μὰ ἔπρεπε νὰ πῇ καὶ ἄλλα.

Ἐπιθεωρ. Νὰ μᾶς τὰ πῇς ἐσὺ αὐτά.

Νίκος (2ας ομάδος). Ἐμεῖς ἐβρήκαμε πῶς τὸ ἐμπόριο μὲ τὰ πλοῖα, τὸ ἔκαναν οἱ Ἕλληνες στὴ Ρωσσία καὶ στὴν Εὐρώπη. Γ' αὐτὸ κερδίζανε πολλὰ χρήματα.

Τάκης. (τῆς ἰδίας ομάδος). Πές καὶ τί ἐμπόριο κάνανε;

Νίκος. Σιτάρια ἐπέρνανε ἀπὸ τὴ Ρωσσία καὶ τὰ πῆγαιναν στὴ Γερμανία.

Χρυσούλης. (Γης ομάδος). Ὁχι στὴ Γερμανία, παρὰ στὴ Γαλλία.

Τάκης. Ὁχι μόνο στὴ Γαλλία, παρὰ σ' ὅλη τὴν Εὐρώπη.

Χρυσούλης. Στὴ Γαλλία πηγαίνανε τὰ περισσότερα, γιατί τότε ἡ Γαλλία εἶχε πόλεμο καὶ τὴν ἀπέκλεισαν τὰ Ἀγγλικά πλοῖα, καὶ δὲν ἄφηναν νὰ ξεμπαρκάρουν στὰ λιμάνια τῆς σιτάρια. Οἱ Ἕλληνες ὁμως καπετάνιοι μπόραγαν κρυφὰ καὶ ξεφόρτωναν τὰ σιτάρια καὶ ἄλλα πράγματα καὶ ἔπερναν πολλὰ χρήματα. Ἐμεῖς τὸ διαβάσαμε αὐτό.

Γεωργία. Δὲν πῆγαιναν μόνο στὴ Γαλλία. Οἱ Ἕλληνες εἶχαν κάμει λιμάνια σὲ πολλές χώρες τῆς Εὐρώπης καὶ ἐπῆγαιναν τὰ ἐμπορεύματα.

Ἐπιθεωρ. Καλὰ τὸ εἶπε, πῶς οἱ Ἕλληνες εἶχαν κάμει λιμάνια; (Δὲν ἀπαντᾷ κανεὶς). Σᾶς ἐρωτῶ, οἱ Ἕλληνες ἐμπόροι εἶχαν κάμει τὰ λιμάνια;

Μαθητής. Ὁχι, κύριε. Μαγαζιά εἶχαν κάμει οἱ Ἕλληνες, σὰν ἀποθήκες ποὺ ξεφορτώνουν τὰ ἐμπορεύματα.

Ἐπιθεωρ. Τὰ λιμάνια οἱ ἔμποροι τὰ κάνουν;

Χρυσούλης. Ὁχι, τὰ κάνει ἡ Κυβέρνησις.

Ἐπιθεωρ. Καλὰ τὸ εἶπε ὁ Χρυσούλης. Τὰ λιμάνια δὲν τὰ κάνουν οἱ ἔμποροι, παρὰ ἡ Κυβέρνησις κάθε τόπου. Οἱ ἔμποροι πληρώνουν φόρους ποὺ τοὺς μαζεύει ἡ Κυβέρνησις καὶ κάνει πάλι λιμάνια.

Κοντὰ στὰ λιμάνια, οἱ ἔμποροι κτίζουν καταστήματα, ἀποθήκες ὅπου βάζουν τὰ ἐμπορεύματα. Ἔτσι καὶ τὸν καιρὸ ἐκεῖνο πολλοὶ Ἕλληνες ἔμποροι εἶχαν καταστήματα σὲ πολλὰ

λιμάνια τῆς Εὐρώπης, ὅπου τὰ πλοῖα ἔδιναν τὰ ἐμπορεύματα.

Χρυσούλης. Μάλιστα, Κύριε. Εἶχαν καταστήματα, στὴ Μασσαλία, στὴν Ἀμβέρσα, στὸ Ἀμβούργον καὶ στὸ Λονδίνον.

Φιφή. Καὶ στὴν Τεργέστη εἶχαν ἐμπορικά οἱ Ἕλληνες.

Σπύρος. Καὶ στὴ Βενετία, κύριε.

Ἐπιθεωρ. Νὰ ἔλθῃ ἓνας τώρα νὰ μοῦ δείξῃ στὸ χάρτη τὰ νησιά πού εἶχε προσδέψῃ τὸ Ἑλληνικὸ ναυτικὸ, καὶ τίς χώρες καὶ τίς πόλεις πού ἔκαναν τὸ ἐμπόριό τους. (Προθυμοποιούνται πολλοί).

Ἐπιθεωρ. Ἐλα σύ.....

Μαθητ. Τὸ Ἑλληνικὸ ναυτικὸ προώδεψε στὴν Ὑδρα, στίς Σπέτσες καὶ στὰ Ψαρά (δεικνύει στὸ χάρτη τὰ νησιά). Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἔκαναν τὸ ἐμπόριό των στὴ Ρωσσία, στὴ Γαλλία, στὴ Γερμανία, στὴν Αὐστρία (δεικνύει τίς χώρες).

Μαθητρία. Νὰ μᾶς πῆς σὲ ποιὸ μέρος τῆς Ρωσσίας.

Μαθητ. (δεικνύει). Στὴ Μαύρη θάλασσα.

Μαθ. Καὶ τίς πόλεις πού πῆγαιναν τὰ πλοῖα νὰ μᾶς δείξῃς.

Μαθητ. Πῆγαιναν στὴ Μασσαλία, στὸ Λονδίνον, στὸ Ἀμβούργον, στὴν Τεργέστη καὶ στὴ Βενετία (δεικνύει τίς πόλεις).

Ἀλλος μαθ. Μόνο σ' αὐτὰ τὰ λιμάνια πῆγαιναν;

Χρυσούλης. Πῆγαιναν καὶ σ' ἄλλα: αὐτὰ εἶνε τὰ μεγαλύτερα.

Ἀλλος μαθ. Ἐγὼ διάβασα πὼς καὶ στὴ νῆσο Κάσσο εἶχαν πολλὰ πλοῖα.

Ἐπιθεωρ. Μάλιστα. Καλὰ τὸ εἶπε. Καὶ ἡ Κάσσο εἶχε προσδέψει στὸ ναυτικὸ. Ἐλα νὰ μᾶς δείξῃς στὸ Χάρτη. (Σηκώνεται ὁ μαθητὴς καὶ δείχνει τὴν Κάσσο).

Ἀλλος μαθ. Δὲ μᾶς εἶπαν γιὰτὶ προώδεψε τὸ ναυτικὸ στὰ νησιά;

Ἐπιθεωρητής. Πές μας, σύ.

Μαθ. Προώδεψε τὸ ναυτικὸ στὰ νησιά γιὰτὶ ὁ τόπος ἦταν φτωχὸς καὶ δὲν ἔβγαζε γεννήματα νὰ ζοῦν οἱ ἀνθρωποῖ· ἀναγκάστηκαν λοιπὸν τὰ γίνουιν ναυτικοί.

Ἐπιθεωρ. Καλὰ τὸ εἶπε ὁ Νίκος. Ἔτσι εἶνε.

Χρυσούλης. Μὰ τότε γιὰτὶ δὲν εἶχαν πολλὰ πλοῖα ὅλα τὰ νησιά; νά, πόσα νησιά ἔχει ἡ Ἑλλάδα:

Ἐπιθεωρ. Ὅλα τὰ νησιά εἶνε φτωχὰ στὸ ἔδαφος, γιὰτὶ εἶνε ὀρεινά, γι' αὐτὸ ὅλων τῶν νησιῶν οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται σὲ θαλασσινὲς δουλειές. Εἶνε ψαράδες, σφουγγαράδες, καϊκ-ταῖδες. Σὲ ὅποια νησιά οἱ ἀνθρωποὶ εἶνε περισσότερο προκομμένοι καὶ ἑξυπνοὶ, προοδεύουν καὶ κάνουν καὶ πλοῖα μεγάλα:

"Ετσι τὸν καιρὸ ἐκεῖνο οἱ Ὑδραῖοι, οἱ Σπετσιῶτες, οἱ Ψαριανοὶ καὶ οἱ Κασσιῶτες, ἦταν ἐξυπνοὶ καὶ προκομμένοι καὶ προώδεψαν καὶ ἔκαμαν πολλὰ πλοῖα.

"Αλλ' ος μαθ. Ἐγὼ διάβασα πὼς οἱ ἄνθρωποι τῶν Ψαρῶν, τῶν Σπετσῶν, καὶ τῆς Ὑδρας, γενήκαν ναυτικοί, γιὰ τοὺς τυραννοῦσαν οἱ Τούρκοι.

"Επιθεωρ. Ἦταν κι αὐτό. Ἐγίνονταν ναυτικοὶ καὶ ἔφευγαν σὲ ταξείδια σὲ ἄλλες χώρες, γιὰτὶ δὲνμποροῦσαν νὰ ὑποφέρουν τὶς τυραννίες τῶν Τούρκων. Καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη Ἑλλάδα ἔφυγαν πολλοὶ γιὰ τὴν αἰτία αὐτή.

"Αλλ' ος μαθητ. Κι ἐγὼ ξέρω πὼς προώδεψε τὸ Ἑλληνικὸ ναυτικὸ τότες, γιὰτὶ τὰ πλοῖα εἶχαν Ρωσσικὴ σημαία, καὶ ἔτσι δὲν τὰ πείραζαν οἱ Τούρκοι.

"Επιθεωρ. Μάλιστα, κι αὐτὸ εἶνε σωστό. Ἡ Ρωσσία ἔδωκε τὴν ἄδεια στοὺς Ἕλληνες πλοιάρχους νὰ βάλουν στὰ πλοῖα τῶν Ρωσσικὴ σημαία, καὶ ἔτσι φαινόντανε σὰ Ρωσσικά. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ρωσσία ἦταν ἰσχυρὸ Κράτος καὶ τὴν φοβόνταν οἱ Τούρκοι, δὲν πείραζαν τὰ Ἑλληνικά πλοῖα ποὺ εἶχαν Ρωσσικὴ σημαία.

"Ενας μαθ. Τὸ ἔκαμε αὐτὸ ἡ Ρωσσία γιὰτὶ καὶ οἱ Ρῶσσοι εἶνε χριστιανοὶ σὰν κι ἐμᾶς.

"Επιθεωρ. Μάλιστα. Γιὰτὶ ὅμως νὰ μὴν ἔχουν τὰ πλοῖα μας Ἑλληνικὴ σημαία; (οἱ μαθηταὶ δὲν ἀπαντοῦν). Νὰ σὰς πῶ: Γιὰτὶ τότε δὲν ὑπῆρχε ἡ Ἑλληνικὴ σημαία. Δὲν εἴμαστε ἐλεύθεροι καὶ δὲν εἴχαμε Σημαία.

Ἡ Σημαία ἔγινε ἀργότερα: σὰν ἐλευθερωθήκαμε.

Μαθ. Ἐγὼ ἔχω νὰ πῶ, πὼς οἱ ναυτικοὶ τοῦ καιροῦ ἐκεῖνου ἔκαναν καὶ πολέμους μὲ τοὺς πειρατές.

Χρυσούλης. Τόπαμε. Εἴπαμε πὼς τὰ πλοῖα εἶχαν καὶ λίγα κανόνια, γιὰ τοὺς πειρατές.

"Αλλ' ος μαθ. Εἶπε ὁ Μίμης πὼς κάνουν πολέμους. Ἐπρεπε νὰ πῇ ναυμαχίες. Ὁ πόλεμος στὴ θάλασσα λέγεται ναυμαχία.

"Ενας μαθ. Τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα εἶχαν κανόνια γι' αὐτὸ σὰν ἔγινε ἡ Ἐπανάστασι, γίνηκαν πολεμικά. Τὸ διάβασα σ' ἓνα βιβλίον, ποὺ λέγεται «Ἀνδρέας Μισοῦλης». Ὁ Μισοῦλης ἔκαμε τὰ ἐμπορικὰ τοῦ πλοῖα πολεμικά καὶ ἔγινε καὶ ὁ ἴδιος Ναύαρχος.

"Επιθεωρ. Εἴπαμε πὼς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα εἶχαν καὶ κανόνια, γιὰ τοὺς πειρατές ὅμως. Ὑστερώτερα ποὺ ἔγινεν ἡ Ἐπανάστασις ἔβαλαν καὶ ἄλλα κανόνια στὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, τὰ διώρθωσαν καλλίτερα καὶ τὰ ἔκαμαν πολεμικά. Οἱ πλοῖαρχοι δὲ καὶ οἱ ναῦτες ποὺ εἶχαν κάνει τόσα ταξείδια καὶ εἶχαν γυμνασθῇ, εἶχαν κάμει δὲ καὶ ναυμαχίες μὲ τοὺς πειρατές, ἔγιναν καλοὶ πολεμισταί. Ὅταν ἔγινε ἡ Ἐπανάστασι

είχαν πολλά έμπορικά πλοία οί "Έλληνες: πάνω από 600 μέ πολλά κανόνια: έως 5000: οί ναύτες δέ και οί καπετάνιοι πού ύπηρετοΰσαν σ' αυτά έφθαναν τίς 20.000.

Γιά όλα όμως αυτά θά συζητήσωμε σ' άλλα μαθήματα.

"Ε ν α ς μ α θ. Κύριε ή Φρόσω ξέχασε νά μάς πη πώς οί 'Αρματωλοί γίνονταν πάλι Κλέφτες, σ'αν έβλεπαν τίς τυραννίες τών Τούρκων στους "Έλληνες.

"Ε π ι θ ε ω ρ. Για τó ζήτημα αυτό τελείωσε ή συζήτηση. Δέν μπορούμε ν' άφήσωμε αυτά πού λέμε και νά ξαναγυρίσωμε στους 'Αρματωλούς και τούς Κλέφτες. "Επρεπε τότε νά τó πής. (Συνεχίζει) ό "Επιθεωρητής: "Εγώ έχω νά ρωτήσω όλους σας: Πού τά βρήκατε όσα είπατε; Πρώτα νά πη ή "Ελίζα.

"Ε λ ί ζ α. "Εμείς τά διαβάσαμε στήν "Ελληνική "Ιστορία.

Ν ή κ ο ς. Κι έμεις στό βιβλίο τίς διαβάσαμε.

Χ ρ υ σ ο ύ λ η ς (υίός τού καθηγητού τού Πανεπιστημίου Πελεκίδου). "Εγώ τά διάβασα και σ' ένα άλλο βιβλίο τού πατέρα μου. Έχει μάλιστα και εικόνες τών πλοίων και τών καπετάνιων. Τό έφερα.

"Α λ λ ο ς μ α θ η τ ή ς. Κι εγώ έφερα εικόνες καραβιών.

"Α λ λ ο ς. Κι εγώ έχω και εικόνες πλοιάρχων πού φοροΰν φέσια και σαλβάρια.

"Ε π ι θ ε ω ρ. Φέρετέ τα νά τά δοΰν και τά άλλα παιδιά. (περιφέρεται τó βιβλίο και οί εικόνες στά τραπέζια και βλέπουν όλοι τίς εικόνες).

"Ε π ι θ ε ω ρ η τ. Νά σ'ας δείξω κι εγώ εικόνες τών πλοίων τού καιρού εκείνου (δεικνύει εικόνες σ' όλα τά παιδιά).

Μ α θ η τ. Και ένα ποίημα έχω εγώ πού λέγει γιά τούς πολέμους πού κάναμε αί ναυτικοί μέ τούς πειρατές.

"Ε π ι θ ε ω ρ. Διάβασέ μου το.

Μ α θ. Τό διαβάζει.

Μ α θ η τ. Καί ή κ. Συναπίδου μάς εδιάβασε ένα.

"Ε π ι θ ε ω ρ. Νά τó ποΰμε και αυτό (ένα τó αναγιγνώσκει).

"Ε ν α ς μ α θ. Μě πανιά πήγαιναν τά πλοία;

"Ε π ι θ ε ω ρ. Βέβαια μέ πανιά και κουπία, γιατί δέν είχαν ακόμη ανακαλύψει οί άνθρωποι τόν άτμό.

"Ε ν α ς μ α θ. Τόν ανακάλυψε ό Φούλτων.

"Ε π ι θ ε ω ρ. Καλά τó είπε. Γι' αυτό όμως θά μιλήσωμε σέ άλλο μάθημα. Τώρα καί άλλο θά σ'ας ρωτήσω: Ποιό καιρό είχε προοδέψει έτσι, τó "Ελληνικό ναυτικό; Ποιά έτη δηλαδή;

"Ε ν α ς μ α θ. Τόν καιρό τής δουλείας. "Όταν οί "Έλληνες ήσαν σκλάβοι στους Τούρκους.

"Α λ λ ο ς μ α θ. "Από τά 1700 και ύστερα. Τότε πού ήσαν και οί "Αρματωλοί και Κλέφτες.

"Ε π ι θ ε ω ρ. Καλά τó είπε: Δέν προώδεψε τó "Ελληνικό

ναυτικό από τότε που υποδούλωσαν οι Τούρκοι τους Έλληνες, αλλά από το 1720 και έπειτα. Περισσότερο μάλιστα από το 1750 έως το 1821.

Έπιθεωρ. Τί δουλειά έκανε το ναυτικό εκείνο;

Ένας μαθ. Έκανε έμπόριο.

Έπιθεωρ. Πώς θα το ονομάσωμε, λοιπόν;

Ο ίδιος μαθ. Έμπορικό ναυτικό.

Έπιθεωρητ. Έχομε άλλο είδος ναυτικό;

Ένας μαθ. Έχομε το πολεμικό.

Άλλος μαθ. Έχομε, κύριε και κείνο που πέρνει μόνον ανθρώπους και το λένε έπιβατικό.

Έπιθεωρ. Πολύ καλά. Και κάτι ακόμη να μου πείτε. Ώφελήθηκαν όλοι οι Έλληνες με την πρόδο αυτή του ναυτικού στα νησιά;

Χρυσούλης. Ώφελήθηκαν πολύ, γιατί μάζεψαν πολλά χρήματα και βοήθησαν έπειτα όλους τους Έλληνες στην Έπανάστασι.

Άλλος μαθ. Και γιατί είχαν πολλά πλοία και τάδωκαν στον πόλεμο.

Άλλος μαθ. Και οι άνθρωποι των νησιών βρέθηκαν γυμνασμένοι και ήξεραν να πολεμούν τους Τούρκους.

Έπιθεωρ. Καλά τὰ είπατε. Σέ άλλες συζητήσεις που θα κάωμε, θα δήτε πόσο βοήθησε το ναυτικό να έλευθερωθούμε.

Τώρα ποιός θέλει να μάς έπαναλάβη όλα που είπαμε. (Προθυμοποιούνται πολλοί). Νά, μάς τὰ πη ή Τασία.

Τασία. Έπαναλαμβάνει σέ συνεχή λόγο όσα είπώθηκαν στή συζήτησι. Σέ μερικά σημεία την συμπληρώνουν άλλοι.

Έπιθεωρ. Πολύ καλά. Τώρα να μάς πη ένας άλλος τί θα γράφετε στα τετράδιά σας.

Μαθητής. Τό Έλληνικό ναυτικό προώδεψε πολύ από το 1750 έως το 1820, τον καιρό δηλ. της σκλαβιάς. Περισσότερο προώδεψε στα νησιά Ύδρα, Σπέτσας, Ψαρά και Κάσσο, που έπλούτισαν πολύ.

Έπιθεωρ. Νά μάς το πη και ή Φρόσω.

Φρόσω. Τό έπαναλαμβάνει.

Έπιθ. Πολύ καλά. Αυτά να τὰ γράφετο στο τετράδιό σας.

ΤΑΞΙΣ ΣΤ'.

Μάθημα Γεωγραφίας (Οικονομικής)

Διδ)λία του Έπιθεωρητου Δημ. Σχολείων

Κ Λαγουμιτζάκη

Έπιθεωρητής. Έμαθα ότι προχθές που γυρίζατε από την έκδρομή, είδατε να μπαίνουν και να βγαίνουν πλοία στο

λιμάνι τῆς Θεσ)νίκης, καὶ ὅτι ἀποφασίσαιτε νὰ μιλήσετε γιὰ τὸ ἐμπορικὸ ναυτικὸ τῆς Ἑλλάδος. Θέλετε νὰ κάμωμε μαζὺ τὴ συζήτησι αὐτή;

Μαθητ. Μάλιστα, μάλιστα.

Ἐπιθεωρητ. Λοιπὸν ν' ἀρχίσωμε: Θυμᾶστε πῶς ὠμιλήσαμε καὶ πρὸ καιροῦ γιὰ τὸ ἐμπορικὸ μας ναυτικὸ στὸν καιρὸ τῆς τουρκοκρατίας;

Μαθητ. Ἐγὼ νομίζω πῶς τὸ σημερινὸ ναυτικὸ τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶνε προωδευμένο, ὅσο ἦτο τὸν καιρὸ τῆς Τουρκοκρατίας, ἀνάλογα μὲ τὴ σημερινὴ θέσι τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους.

Ἀλλος μαθ. Νὰ ξεχωρίσης γιὰ ποῖο ναυτικὸ ἐννοεῖς. Ἐγὼ νομίζω πῶς πρῶτα πρέπει νὰ ξεχωρίσωμε τὰ εἶδη τοῦ ναυτικοῦ.

Ἐπιθεωρητῆς. Πολὺ σωστὰ τὸ λέγει: πρέπει νὰ ποῦμε πόσων εἰδῶν ναυτικὸ ὑπάρχει.

Ὁ ἴδιος μαθ. Ναυτικὸ ὑπάρχει δύο εἰδῶν. Τὸ ἐμπορικὸ καὶ τὸ πολεμικὸ. Καὶ ἀπὸ τὰ δύο ἔχει ἡ Ἑλλάδα. Τὸ ἐμπορικὸ χρειάζεται γιὰ τὸ ἐμπόριο, τὸ πολεμικὸ γιὰ τὸν πόλεμο.

Ἀλλος μαθητῆς. Ὑπάρχει καὶ ἄλλο ναυτικὸ. Τὸ ἐπιβατικὸ. Αὐτὸ πού πέρνει μόνο ἐπιβάτες.

Ἀλλος μαθητῆς. Ἐγὼ νομίζω πῶς ἐμπορεύματα καὶ ἐπιβάτες πᾶνε μαζὺ, μὲ τὰ ἴδια πλοῖα.

Ὁ προηγούμενος μαθ. Γίνεται καὶ αὐτό. Εἶνε ὁμως καὶ πλοῖα πού πέρνουν ἐπιβάτες μόνο.

Ἀλλος μαθ. Μάλιστα εἶνε: Ἐχομε κι ἐδῶ στὴ Θεσσαλονίκη αὐτὰ πού πηγαίνουν τὸ καλοκαίρι τὸν κόσμον στὸ Μπαξέ-Τσιφλίκι, στὴν Περαιὰ καὶ στὴ Μηχανιώνα¹ αὐτὰ μόνον ἐπιβάτες πέρνουν.

Ἀλλος μαθ. Λοιπὸν ἔχομε τριῶν εἰδῶν ναυτικὸ. Ἐμπορικὸ, πολεμικὸ καὶ ἐπιβατικὸ.

Ἐπιθεωρ. Ἐτσι πού εἵπατε εἶνε: Εἶνε πλοῖα πού πέρνουν ἐμπορεύματα καὶ ἐπιβάτες, εἶνε ἄλλα πού πέρνουν μόνον ἐπιβάτες καὶ ἄλλα πού πέρνουν μόνον ἐμπορεύματα.

Ἐνας μαθ. Μάλιστα, κύριε, αὐτὰ τὰ λένε φορτηγά: εἶνε τὰ καρβουνάρικα, πού κουβαλοῦνε τὰ κάρβουνα. Ἐρχονται καὶ στὸ λιμάνι.

Ἐπιθεωρ. Μάλιστα καὶ αὐτὰ πού κουβαλοῦν τὰ σιτάρια καὶ ἄλλα ἐμπορεύματα.

Ἐνας μαθ. Τότε ἔχομε τεσσάρων εἰδῶν ναυτικὸ. Ἐμπορικὸ, πολεμικὸ, ἐπιβατικὸ καὶ φορτηγόν.

1. Παραθαλάσσια προάστεια τῆς Θεσ)νίκης, στὰ ὁποῖα τὸ καλοκαίρι πηγαίνει πολλὸς κόσμος.

Ἐπιθεωρ. Ἔτσι φαίνεται, δὲν εἶνε ὁμως ἔτσι. Τὰ πλοῖα ποὺ μεταφέρουν ἐμπορεύματα μόνον τὰ φορτηγὰ δηλ., ἐκεῖνα ποὺ μεταφέρουν μόνον ἐπιβάτες, τὰ ἐπιβατικά δηλ. καὶ ἐκεῖνα ποὺ μεταφέρουν ἐμπορεύματα καὶ ἐπιβάτες μαζί, λέγονται ὅλα ἐμπορικὸ ναυτικόν. Ὡστε ἔχομε μόνον δύο εἰδῶν ναυτικόν: Τὸ ἐμπορικὸ καὶ τὸ πολεμικόν.

Ἐνας μαθ. Καὶ ἡ Ἑλλάδα, λοιπόν, ἔχει σήμερα καὶ ἔμπορικὸ καὶ πολεμικὸ ναυτικόν.

Ἄλλος μαθ. Ποιὸ εἶνε περισσότερο; Τὸ πολεμικὸ ἢ τὸ ἐμπορικόν;

Ἐπιθεωρητής. Ἐμεῖς σήμερα συζητοῦμε γιὰ τὸ ἐμπορικὸ μόνον. Σὰς λέγω ὁμως πῶς τὸ ἐμπορικὸ εἶνε πολὺ μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ πολεμικόν.

Μαθητής. Μάλιστα κύριε! Ἐγὼ πῆγα μιὰ φορὰ στὸν Πειραιᾶ καὶ εἶδα πολλὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, πολεμικὰ ὁμως ἦσαν 3-4 μόνον.

Ἄλλος μαθ. Μὰ τὰ πολεμικὰ δὲ μένουν στὸν Πειραιᾶ: Αὐτὰ μένουν στὸ Ναύσταθμο, ποὺ εἶνε ἐκεῖ κοντὰ στὴν Ἑλευσίνα.

Ἄλλος μαθ. Ὁχι, στὴ Σαλαμίνα.

Ὁ προηγούμενος μαθ. Ἀ! ναὶ στὴ Σαλαμίνα. Καὶ ἡ Σαλαμίνα εἶνε κοντὰ στὴν Ἑλευσίνα: ἐκεῖ μένουν τὰ πολεμικὰ μας. Τὸ μάθαμε αὐτό.

Ἐπιθεωρ. Μάλιστα, τὰ πολεμικὰ μένουν στὸ Ναύσταθμο, ποῦναι στὴ Σαλαμίνα. Καμμιά φορὰ ὁμως, ὅταν κάνουν γυμνάσια ἢ ἔχουν καμμιά ἄλλη ὑπηρεσία, πηγαίνουν μερικὰ στὸ λιμάνι τοῦ Πειραιᾶ ἢ καὶ στ' ἄλλα λιμάνια.

Μαθητής. Γιατί εἶνε μεγαλύτερο τὸ ἐμπορικὸ ναυτικὸ ἀπὸ τὸ πολεμικόν, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἔχωμε πολλὰ πολεμικά; (κανεῖς μαθητὴς δὲν ἀπαντᾷ).

Ἐπιθεωρ. Πολεμικὸ ναυτικὸ ἔχομε ὅσο μᾶς χρειάζεται γιὰ νὰ φυλάξωμε τὸν τόπο μας, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ὑπάρχει φόβος νὰ μᾶς κτυπήσουν. Τέτοιοι εἶνε οἱ γειτόνοι μας.

Μαθητής. Οἱ Βούλγαροι.

Ἄλλος. Καὶ οἱ Τούρκοι.

Ἄλλος. Γιατί δὲ λὲς καὶ οἱ Σέρβοι;

Ἐπιθεωρ. Μάλιστα ἀπ' αὐτοὺς φοβόμαστε. Ἀπ' αὐτοὺς ὁμως εἴμαστε ἀνώτεροι στὸ πολεμικὸ ναυτικόν. Στὴ θάλασσα δὲν τοὺς ἔχομε ἀνάγκη. Γι' αὐτό μᾶς φθάνουν τὰ πολεμικά πλοῖα ποὺ ἔχουμε.

Μαθητής. Μὰ γειτονεύουμε καὶ μὲ τὴν Ἰταλία.

Ἐπιθ. Ἡ Ἰταλία εἶνε μεγάλη Δύναμις καὶ δὲ μπορούμε νὰ τὰ βάλωμε μαζί της. Αὐτὴ ἔχει πολλὰ πολεμικά πλοῖα,

πού ποτέ δὲν μπορούμε νὰ τὴ φθάσωμε. Γι' αὐτὸ φροντίζομε νὰ εἴμαστε φίλοι.

Μαθητρίαι. Καὶ μετὴν Ἀλβανία συνορεύομε.

Ἐπιθεωρ. Αὐτὴ δὲν ἔχει ὅλως διόλου πολεμικὸ ναυτικόν. Μόνον ἡ Τουρκία ἔχει, ἔχουν δὲ ὀλίγα πολεμικά καὶ ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Σερβία. Ἐμεῖς ὅμως ἔχομε περισσότερο πολεμικὸ ναυτικόν. Πρέπει ὅμως νὰ ξέρετε καὶ ἓνα ἄλλο. Ὅτι τῶρα ἐκάμαμε φιλία μετὸς Τούρκους.

Πολλοὶ μαθηταί. Μάλιστα, μάλιστα.

Ἐπιθεωρ. (συνεχίζων) ὥστε οὔτε ἀπ' αὐτὴ δὲν φοβούμαστε. Ἐκάμαμε φιλία καὶ μετὴ Σερβία. Πλησιάζει δὲ νὰ κάμωμε καὶ μετὴ Βουλγαρία.

Μαθητής. Τότε θὰ καταργηθῇ τὸ πολεμικὸ ναυτικόν;

Ἐπιθεωρ. Δὲν θὰ καταργηθῇ. Θὰ ἔχωμε πάντα ὅσο μᾶς χρειάζεται, ὥστε νὰ εἴμεθα ἀνώτεροι στὴ θάλασσα ἀπὸ τοὺς μικροὺς γειτόνους μας. Πρέπει ὅμως νὰ ξέρετε καὶ ἓνα ἄλλο: Τὸ πολεμικὸ ναυτικὸ τὸ κάνει τὸ Κράτος, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ξοδέψῃ ὅλα τὰ ἔσοδά του γι' αὐτό, διότι πρέπει νὰ κάμῃ καὶ πολλὰ ἄλλα πράγματα. Ἐνῶ τὸ ἐμπορικὸ ναυτικὸ τὸ κάνουν οἱ ἰδιῶται γιὰ νὰ κερδίζουν. Ἐτσι ὅσο περισσότερα κερδίζουν, τόσο καὶ περισσότερα πλοῖα γίνονται.

Μαθητρίαι. Μάλιστα, ἡ Ἑλλάδα ἔχει πολλὰ ἐμπορικὰ πλοῖα.

Ἀλλος μαθ. Ὅχι δὲν ἔχει, ἐν σχέσει μετὰ μέσα πού ἔχει σήμερα. Στὸ 18ο αἰῶνα ἡ Ὑδρα, αἱ Σπέτσαι καὶ τὰ Ψαρά, εἶχαν 500 καὶ ἄνω: Ἀναλόγως σήμερα ἡ Ἑλλάδα ἔπρεπε νὰ ἔχῃ 5000 ἐμπορικὰ πλοῖα.

Ἀλλος μαθ. Ἐγὼ λέγω πῶς σήμερα εἶνε πολὺ προωδευμένο τὸ ἐμπορικὸ μας ναυτικόν. Ἐδιάβασα πῶς ἡ Ἑλλάδα εἶνε πέμπτη στὴ σειρά σ' ὅλα τὰ Κράτη.

Ἐπιθεωρ. Καλὰ τὰ λέγει ὁ Κοντογούρης. Ἡ Ἑλλάδα εἶνε καὶ σήμερα πολὺ προωδευμένη στὸ ἐμπορικὸ ναυτικόν, ἀναλόγως πρὸς ἄλλα Κράτη. Δὲν εἶνε ὅμως πέμπτη στὴ σειρά τῶρα, γιατί στὸν πόλεμο βούλιαξαν πολλὰ ἐμπορικὰ μας πλοῖα τὰ ὑποβρύχια. Σήμερα εἶνε ἑνδεκάτη στὴ σειρά.

Μαθητής. Ποιὸ Κράτος εἶνε πρῶτο;

Ἐπιθεωρ. Ποιὸ λέτε σεῖς νῦναι;

Πολλοὶ μαθ. Ἡ Ἀγγλία.

Ἐπιθεωρ. Μάλιστα, ἡ Ἀγγλία, ἔπειτα ἡ Ἀμερική, ἡ Γαλλία, ἡ Ἰαπωνία, ἡ Ἰταλία, ἡ Γερμανία, ἡ Σουηδία, ἡ Νορβηγία, ἡ Ὀλλανδία, ἡ Ἰσπανία, καὶ κατόπιν ἔρχεται ἡ Ἑλλάδα.

Μαθητής. Καλὰ, περνοῦμε καὶ τὴ Ρωσσία πού ἔχει τόσα ἑκατομμύρια;

Ἐπιθεωρητ. Μάλιστα. Καὶ τὴ Ρωσσία καὶ πολλὰ ἄλλα

Κράτη που έχουν πολλές φορές περισσότερους κατοίκους από την Ελλάδα.

Μαθητρία. Και τί τα θέλουμε τόσα εμπορικά πλοία μείς;

Μαθητής. Δεν καταλαβαίνεις; αυτά δεν κάνουν εμπόριο μόνο στην Ελλάδα, αλλά και σε άλλες χώρες.

Άλλος μαθ. Σε κείνες που δεν έχουν εμπορικό ναυτικό.

Μαθητρία. Καλά το λέει. Όπως και στον καιρό της Τουρκοκρατίας που πηγαΐναν σιτάρια από τη Ρωσσία στη Γαλλία.

Επιθεωρ. Σωστά. Το εμπορικό ναυτικό μας δεν εργάζεται μόνον στην Ελλάδα, αλλά όπου μπορέσει: Πηγαίνει εις όλον τον κόσμο, και σε χώρες που έχουν εμπορικό ναυτικό.

Μαθητής. Μα αφού αυτές έχουν δικά των πλοία, γιατί πέρνουν Ελληνικά;

Επιθεωρ. Είπαμε, πώς το εμπορικό ναυτικό δεν το κάνει το Κράτος αλλά οι ιδιώται. Οί ιδιώται λοιπόν, οί εμποροι, ναυλώνουν και τα πλοία και πηγαίνουν τα εμπορεύματά των από το ένα μέρος στο άλλο. Προτιμούν δε τα φθηνότερα. Έπειδή οί Έλληνες πλοίαρχοι είναι λίγο φθηνότεροι από τους Εύρωπαίους, γι' αυτό οί εύρωπαίοι εμπόροι πέρνουν και δικά μας πλοία. Έτσι τα εμπορικά μας πλοία πηγαίνουν και στην Άγγλία, αν και ή Άγγλία είναι ή πρώτη στο εμπορικό ναυτικό.

Μαθητής. Μα αφού έχουμε τόσο εμπορικό ναυτικό πρέπει να πλουτίζουμε και όχι να φτωχαίνουμε.

Άλλος μαθ. Τί; θέλεις να σου δίνουν σένα τα χρήματα που κερδίζουν οί πλοίαρχοι;

Επιθεωρ. Βέβαια και πλουτίζουμε από το εμπορικό ναυτικό: έρχονται δε και σε μās από τα χρήματα αυτά, χωρίς να το καταλαβαίνουμε.

Μαθητής. Πώς γίνεται κι αυτό; Έγώ δεν ξεύρω να πέρνη χρήματα ό πατέρας μου από το εμπορικό ναυτικό.

Μαθητρία. Πληρώνουν φόρους οί πλοίαρχοι;

Μαθητής. Καλά, μα πηγαίνουν οί φόροι στο Κράτος, δεν τους πέρνουμε μείς.

Επιθεωρ. Για να το εξετάσουμε αυτό, αν πέρνουμε χρήματα από το εμπορικό ναυτικό. Όταν έρχονται εδώ εμπορικά πλοία, ποιός τα ξεφορτώνει;

Πολλοί μαθ. Οί εργάτες.

Επιθεωρ. Δωρεάν δουλεύουν αυτοί;

Μαθητής. Έκατάλαβα: Όσοι δουλεύουν στο εμπορικό ναυτικό πέρνουν χρήματα από τους πλοίαρχους.

Άλλος μαθητ. Και αυτοί πάλι τα δίνουν σε άλλους

για τες ανάγκες των, στο φουρνάρι, στο μπακάλη, στο γιατρό, όταν αρρωστήσουν.

Έπιθ. Αυτό γίνεται. Στο εμπορικό ναυτικό πού έχουμε, δουλεύει κόσμος, έπειδή δέ είνε πολύ τó ναυτικό, δουλεύει καί πολύς κόσμος. Όλοι δέ αúτοι είνε Έλληνες. Τά χρήματα πού πέρνουν τά δίνουν στόν τόπο για τες ανάγκες των.

Έτσι κυκλοφορούν καί χωρίς νά τó καταλάβωμε έρχονται καί σέ μας. Πληρώνουν καί φόρους στό Κράτος. Τό Κράτος όμως δέν τά φυλάει, άλλα τά δίνει πάλι στους ανθρώπους είτε σέ μισθούς τών υπαλλήλων είτε κάνει δρόμους καί πληρώνει εργάτες. Άν δέν είχαμε τó εμπορικό ναυτικό, θά είχαμε πολύ φτώχεια.

Μαθητής. Μα καί ή γή δέν μας βοηθεί, καθώς είπαμε στό άλλο μάθημα, μαζί μέ τόν κ. Άρίδα.

Άλλος μαθ. Μα γι' αúτó καί έχουμε πολύ εμπορικό ναυτικό. Γιατί δέ μας φθάνουν τά εισοδήματα τής γής.

Άλλος μαθ. Ίσως έπειδή έχουμε πολλά παράλια, γιαúτó έχουμε καί πολύ εμπορικό ναυτικό.

Άλλος μαθ. Μα καί ή Τουρκία έχει πολλά παράλια, μα δέν έχει ναυτικό.

Μαθητής. Έγώ λέγω πώς οί κάτοικοι τής Τουρκίας θά κάνουν άλλες δουλειές. Είνε πλούσιος ó τόπος των.

Έπιθεωρ. Καί τά δυό συμβαίνουν. Έχουμε πολύ εμπορικό ναυτικό, γιατί έχουμε πολλή θάλασσα, άλλα καί διότι ó τόπος μας δέν είνε πολύ πλούσιος, έτσι πολλοί πάνε στό ναυτικό.

Μαθητής. Οί νησιώτες περισσότεροι.

Μαθητής. Πάνω σ' αúτó ρωτώ καί γώ: Η Κρήτη πού είνε όλο βουνά, πώς βγάζει καλά σταφύλια καί άλλα προϊόντα;

Μαθητής. Μα ή Κρήτη είνε μεγάλο νησί, δέν είνε σάν τά άλλα νησιά.

Άλλος μαθ. Τώρα βάζουν καί λιπάσματα για νά δίνη ό τόπος περισσότερο εισόδημα.

Άλλος μαθ. Έγώ λέγω πώς τó ναυτικό είνε προωδευμένο γιατί οί Έλληνες αγαπούν τή θάλασσα.

Έπιθεωρ. Είνε καί αúτó.

Μαθητής. Έχουμε έδω στή Θεσσαλονίκη εμπορικό ναυτικό;

Μαθητής. Έχουμε βέβαια. Δέν βλέπεις τά πλοία πού έρχονται στό λιμάνι;

Άλλη μαθητής. Καί αúτά πού πηγαίνουν τόν κόσμο στό Μπαξέ - Τσιφλίκι.

Έπιθεωρ. Δέν λέμε ότι ένας τόπος έχει εμπορικό ναυτικό, αν πηγαίνουν στό λιμάνι πολλά πλοία.

Μαθητής. 'Εγώ νομίζω πώς όποιος τόπος έχει πολλά πλοία αύτός λέμε πώς έχει και έμπορικό ναυτικό, και όχι τή λιμάνια πού πηγαίνουν πλοία.

Άλλος μαθ. 'Ετσι λέγω και έγώ πώς είνε. Γιατί ή Τουρκία είπαμε πώς δέν έχει έμπορικό ναυτικό, στό λιμάνια της όμως πηγαίνουν πολλά πλοία ξένα.

'Επιθεωρ. Μάλιστα, έτσι είνε. Ξέρετε τώρα νά μου πήτε πού στήν Ελλάδα έχουν τή περισσότερα έμπορικά πλοία;

Μαθητ. 'Εγώ λέγω ή Κεφαλληνία, γιατί τή πρακτορεία πού είνε στό λιμάνι βλέπομε τή όνόματα τή τελειώνουν σέ -ατος.

'Επιθεωρ. Σωστό είνε αύτό. Είνε πλούσιοι Κεφαλονήτες, πού έχουν έμπορικά πλοία, αύτοί δίνουν τή όνομά τους στήν 'Εταιρεία.

Μαθητής. Μάλιστα, κύριε. 'Εγώ διάβασα σ' ένα πρακτορείο «Πρακτορείο Γιαννουλάτου».

'Επιθεωρ. Καλά τή είπε. 'Υπάρχει μιή εταιρεία μέ τή όνομα αύτό, πού είνε Κεφαλονήτικο.

Μαθητής. Πολύ έμπορικό ναυτικό θά έχουν και αί Σπέρτασι και τή Ψαρά και ή 'Υδρα.

Άλλος μαθητ. Βέβαια, άφού είχαν και στόν καιρό τής δουλείας.

'Επιθεωρ. Δέν συμβαίνει αύτό. Και τώρα οί κάτοικοι τών νησιών αύτών άσχολούνται σέ θαλασσινές δουλειές, δέν έχουν όμως πλοία έμπορικά, όπως πρίν. Τώρα άλλα νησιά έχουν πλούσιους κατοίκους και αύτοί έκαμαν έμπορικά πλοία. Τά νησιά αύτά είνε ή Άνδρος, ή Χίος και ή Κεφαλληνία, πού είπαμε και πρίν.

Μαθητής. Γι' αύτό είδα μερικά πλοία και γράφουν κάτω από τή όνομά των και «'Ανδρος».

Άλλος μαθ. Και έγώ είδα και άλλα πού γράφουν «Πειραιεύς». Θά έξη και ό Πειραιάς πλοία δικά του.

'Επιθεωρ. Λέμε πώς ένας τόπος, νησί ή λιμάνι, έχει έμπορικό ναυτικό, όχι μόνον διότι από εκείνο τή μέρος είνε αύτοί πού έχουν τή πλοία, αλλά και γιατί στό λιμάνι αύτό έχουν δηλωμένα τή πλοία.

Μαθητ. Καλά, τή δηλώνουμε και τή πλοία;

'Επιθεωρ. Και βέβαια τή δηλώνουν. Όταν γίνη ένα πλοίο, αύτός πού τή έχει πρέπει νά τή δηλώση άμέσως.

Μαθητής. Όπως δηλώνουν και τή παιδιά σάν θά γεννηθούν;

'Επιθεωρ. Άκριβώς, όπως δηλώνονται και οί άνθρωποι, έτσι δηλώνονται και τή πλοία.

Μαθητής. Οί άνθρωποι δηλώνονται στο Δημαρχείο τὰ πλοῖα ποῦ δηλώνονται;

Ἄλλος μαθ. Τὰ πλοῖα θὰ δηλώνονται στοὺς τελωνεῖο.

Ἄλλος μαθ. Δὲν πιστεύω στοὺς τελωνεῖο. Ἐγὼ λέγω, πῶς θὰ δηλώνονται στοὺς Λιμεναρχεῖο.

Ἐπιθεωρ. Καλὰ τὸ εἶπες. Τὰ πλοῖα δηλώνονται στοὺς Λιμεναρχεῖο.

Μαθητής. Κύριε, μόνον τὰ ἐμπορικά;

Ἐπιθεωρ. Τὰ ἐμπορικά, ἀλλὰ ὅλα μικρὰ καὶ μεγάλα. Καὶ τὰ ἀτμόπλοια καὶ τὰ ἱστιοφόρα καὶ οἱ βάρκες ἀκόμη.

Μαθητής. Ὅπως δηλώνουν καὶ τὰ αὐτοκίνητα καὶ τὰ ποδήλατα.

Ἄλλος μαθ. Καὶ πέρνουν ἀριθμὸ. Τὰ πλοῖα ὅμως δὲν πέρνουν ἀριθμὸ.

Ἐπιθεωρ. Τὰ πλοῖα ἔχουν ὄνομα καὶ γράφεται μὲ τὸ ὄνομά του. Τὰ αὐτοκίνητα καὶ τὰ ποδήλατα δὲν ἔχουν ὀνόματα. Γιαυτὸ πέρνουν ἀριθμὸ.

Μαθ. Καὶ ὅταν κανεὶς σωφὲρ κἀνῃ τίποτε, ὁ χωροφύλακας τοῦ πέρνει τὸν ἀριθμὸ.

Ἐπιθεωρ. Βέβαια. Γιατὶ ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ ξέρουν καὶ τί νοςεῖνε τὸ αὐτοκίνητο. Νὰ σᾶς πῶ ὅμως καὶ κἀτὶ: Γιὰ τὰ πλοῖα δὲν λέμε πῶς εἶνε γραμμένα: ἔχομε μιὰ χωριστὴ λέξι: θὰ σᾶς πῶ νὰ τὴ μάθετε: Λέμε πῶς εἶνε «νοηλογημένα» (γράφεται στὸν πίνακα).

Μαθητής. Ἀπὸ ποῦ γίνεται αὐτὴ ἡ λέξι;

Ἐπιθεωρ. Νὰ σᾶς τὸ πῶ κι αὐτό: Γίνεται ἀπὸ τὸ ὄνομα ποῦ ἔχει στὴν Ἀρχαία Ἑλληνικὴ γλῶσσα τὸ πλοῖο=ναῦς γενικὴ τῆς νηός: ἀπ' αὐτὴ γίνεται τὸ «νοηλογημένον» ποῦ θὰ πῇ ὅτι τὸ πλοῖο εἶνε γραμμένο σ' ἓνα λιμάνι.

Μαθητής. Σὲ ποῖο λιμάνι εἶνε περισσότερα «νοηλογημένα» πλοῖα;

Ἐπιθεωρ. Εἶπαμε στὰ λιμάνια τῶν νησιῶν ἀπὸ ὅπου εἶνε αὐτοὶ ποῦ ἔχουν τὰ πλοῖα. Τὰ περισσότερα ὅμως εἶνε νοηλογημένα στὸν Πειραιᾶ.

Μαθητής. Ἐδῶ δὲν εἶνε νοηλογημένα πλοῖα;

Ἐπιθεωρ. Θέλετε νὰ μάθωμε;

Μαθηταί. Μάλιστα.

Ἐπιθεωρ. Πῶς θὰ μάθωμε;

Μαθητής. Νὰ ρωτήσωμε στοὺς Λιμεναρχεῖο.

Ἐπιθεωρ. Βέβαια ἐκεῖ ξέρουν νὰ μᾶς ποῦν. Νὰ γίνῃ λοιπὸν μιὰ Ἐπιτροπὴ, ἀπὸ τρεῖς μαθητὰς, νὰ πάῃ νὰ ρωτήσῃ. Ὅποτε τὴν σείς (ὀρίζονται τρεῖς μαθηταί).

Ἐπιθεωρ. (πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴ). Ποιὸν θὰ ρωτήσετε;

Ἐνας τῶν Ἐπ. Τὸ Λιμενάρχη.

"Αλλος τῆς Ἐπιτρ. Μόνο γιὰ τὰ μεγάλα πλοῖα θὰ τὸν ρωτήσωμε;

"Επιθεωρητ. "Οχι· θὰ τὸν ρωτήσετε νὰ σᾶς πῇ πόσα μεγάλα πλοῖα εἶνε νηολογημένα στὸ λιμάνι τῆς Θεο(ν)ίκης καὶ ποῖα εἶνε τὰ ὀνόματά τους. Νὰ τὸν ρωτήσετε ἀκόμη νὰ σᾶς πῇ καὶ πόσα ἰστιοφόρα εἶνε νηολογημένα, ὅχι ὅμως μὲ ὀνόματα ἀλλὰ τὸν ἀριθμὸ. Ἐπίσης καὶ πόσες βάρκες.

Μαθητῆς. Καὶ τὰ καΐκια πάνε καὶ αὐτὰ μὲ τὸ ἐμπορικὸ ναυτικόν;

"Αλλος μαθ. Ἐγὼ λέγω πὼς πάνε, γιὰτὶ καὶ αὐτὰ κάνουν ἐμπόριο, φέρνουν ἐμπορεύματα.

"Αλλος μαθ. Στὸ λιμάνι κάτω, εἶνε τόσα καΐκια, ποὺ ξεφορτώνουν ὅλη τὴν ἡμέρα.

"Αλλος μαθ. Δὲν εἶνε μόνο καΐκια, εἶνε καὶ Βενζίνες.

"Ο προηγ. μαθ. Τὸ ἴδιο εἶνε. Καὶ οἱ βενζίνες ἔχουνε πανιὰ σὰν τὰ καΐκια. Ἐχουνε ὅμως καὶ μηχανὴ γιὰ νὰ πηγαίνουν γρηγορώτερα.

"Επιθεωρ. Καλὰ τὸ λέει: Αὐτὰ μὲ ἓνα ὄνομα λέγονται ἰστιοφόρα. Ὑπάρχουν δὲ στὸ ἐμπορικὸ ναυτικόν, γιὰτὶ, ὅπως εἶπε καὶ ὁ ἄλλος, μεταφέρουν καὶ αὐτὰ ἐμπορεύματα καὶ ἐπιβάτες. Ὅταν δὲ λογαριάζωμε τὸ ἐμπορικὸ ναυτικόν, βάζομε καὶ τὰ ἀτμόπλοια καὶ τὰ ἰστιοφόρα.

"Ενας μαθ. Πόσα ἀτμόπλοια καὶ ἰστιοφόρα ἔχει ἡ Ἑλλάδα;

"Επιθεωρ. Τὸ ἐμπορικὸ ναυτικὸ δὲν τὸ λογαριάζομε μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀτμοπλοίων καὶ τῶν ἰστιοφόρων, παρὰ ἀναλόγως τοῦ βάρους ποὺ σηκώνουν.

Μαθητῆς. Θὰ σηκώνουν ἑκατομμύρια ὀκάδες!!

"Επιθεωρ. Τὸ βάρος ποὺ σηκώνουν τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα δὲν τὸ λογαριάζομε μὲ ὀκάδες, πέρνομε μιὰ ἄλλη μονάδα, ποὺ ἔχει πολλές ὀκάδες.

"Ενας μαθ. Καντάρια, στατῆρες;

"Επιθεωρ. Ἄλλη μονάδα ποὺ ἔχει παρὰ πολλές ὀκάδες.

Μαθητῆς. Ζεῦρω, τόννους. Ὁ τόννος ἔχει 800 ὀκάδες.

"Επιθεωρ. Μπράβο, τὸ βρῆκες. Μὲ τὸν ν ο υ ς λογαριάζομε τὸ βάρος ποὺ σηκώνουν τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, καθὼς καὶ τὰ πολεμικά: Λέμε πὼς ἓνα πλοῖο εἶνε 3,000 τόννων, ἄλλο 1500, ἄλλο 800, ἄλλο 10.000. Ὑπάρχουν πλοῖα ποὺ εἶνε 50000.

Μαθητῆς. Αὐτὰ θὰ εἶνε τὰ ὑπερωκεάνεια.

"Επιθεωρ. Μάλιστα. Ἐκεῖνα ποὺ πηγαίνουν στὴν Ἀμερικὴ στὴν Ἀσία, στὰ μακρινὰ ταξίδια.

Μαθητῆς. Ἐχομε μεῖς ὑπερωκεάνεια;

"Επιθεωρ. Ἐχομε μερικά ποὺ πηγαίνουν στὴν Ἀμερικὴ: Ὅχι ὅμως τόσο μεγάλα, ὅπως τὰ Ἀγγλικά καὶ τὰ Γαλλικά.

Ἐνας μαθ. Ἐγὼ λέγω νὰ ρωτήσῃ ἡ Ἐπιτροπὴ τὸν κ. Λιμενάρχη καὶ πόσα ὑπερωκεάνεια ἔχομε.

Ἐπιθεωρ. Μπορεῖ νὰ τὸ ρωτήσῃ καὶ αὐτό.

Ἀλλος μαθ. Ἐδῶ στὴ Θεσ)νίκη δὲν ἦρθε καμμιά φορὰ κανένα ὑπερωκεάνειο; Ἐγὼ δὲν εἶδα.

Ἀλλος μαθ. Μὰ εἶπαμε πὼς αὐτὰ πηγαίνουν στὴν Ἀμερική.

Ἀλλος μαθ. Πόσα ἐμπορικὰ πλοῖα ἔρχονται τὸ χρόνο ἐδῶ;

Ἐπιθεωρ. Αὐτὸ νὰ ρωτήσῃ ἡ Ἐπιτροπὴ τὸν κ. Λιμενάρχη.

Μαθητ. Ἐγὼ λέγω πὼς ἔρχονται πολλά.

Ἀλλος μαθ. Περισσότερα πηγαίνουν στὸν Πειραιᾶ.

Ἀλλος μαθ. Περισσότερα θὰ πηγαίνουν ἐκεῖ ποὺ ὑπάρχουν καὶ ἐμπορεύματα νὰ φορτώνουν.

Ἀλλη μαθ. Νὰ ρωτήσουμε καὶ γι'αὐτὸ τὸν κ. Λιμενάρχη.

Ἐπιθεωρ. Καὶ αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνῃ. Ἦθελα ὅμως νὰ βρῆτε σεῖς μόνοι σας σὲ ποιά λιμάνια τῆς Ἑλλάδος θὰ πηγαίνουν περισσότερα πλοῖα.

Ἐνας μαθ. Ἐγὼ λέγω στὸν Πειραιᾶ, γιατί πηγαίνουν καὶ τὰ ἐμπορεύματα ποὺ χρειάζονται στὴν Ἀθήνα.

Ἀλλος μαθ. Καὶ στὰς Πάτρας, γιατί ἀπ' ἐκεῖ φορτώνουν τὴ σταφίδα, τὸ μάθαμε αὐτό.

Ἀλλος μαθ. Καὶ στὴν Καβάλλα γιατί ἀπ' ἐκεῖ φορτώνουν τὰ καπνὰ γι'αὐτὸ ἔχουν καὶ μεγάλες καπναποθήκες.

Ἀλλος μαθ. Καὶ στὸ Βόλο γιὰ νὰ φορτώνουν τὰ μῆλα καὶ τίς ἐλῆες.

Ἐπιθεωρ. Καλὰ τὰ εἶπατε. Εἶνε ὅμως καὶ ἄλλα λιμάνια ποὺ πηγαίνουν πολλὰ πλοῖα, γιατί καὶ ἀπ' ἐκεῖ φορτώνουν πολλὰ προϊόντα: Αἱ Καλάμαι, τὸ Ἡράκλειον, ἡ Μυτιλήνη.

Νὰ ρωτηθῇ ὅμως ὁ κ. Λιμενάρχης νὰ σᾶς πῇ κατὰ σειρὰν τὰ λιμάνια.

Ἐνας τῆς Ἐπιτρ. Λοιπὸν θὰ ρωτήσωμε τὸ Λιμενάρχη: Ποιὰ ἀτμόπλοια εἶνε νηολογημένα στὸ λιμάνι τῆς Θεσ)νίκης, πόσα ὑπερωκεάνεια ἔχει ἡ Ἑλλάδα καὶ σὲ ποιά λιμάνια πηγαίνουν περισσότερα ἐμπορικὰ πλοῖα.

Ἐπιθεωρ. Μάλιστα. Τώρα νὰ μᾶς τὰ πῇ ἕνας ὅλα αὐτὰ ποὺ εἶπαμε γιὰ τὸ ἐμπορικὸ ναυτικὸ τῆς Ἑλλάδος.

Μαθητ. Εἶπαμε πὼς τὸ ἐμπορικὸ ναυτικὸ τῆς Ἑλλάδος εἶνε καὶ σήμερα προωδευμένο πολὺ. Ὅτι ἡ Ἑλλάδα εἶνε ἐνδεκάτῃ στὴ σειρὰ, σ' ὅλα τὰ Κράτη τοῦ κόσμου. Ὅτι τὸ ἐμπορικὸ ναυτικὸ φέρνει πλοῦτο στὴν Ἑλλάδα καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔχουν προοδέψῃ στὸ ναυτικὸ, γιατί ἀγαποῦν τὴ θάλασσα, ἡ Ἑλλάδα ἔχει πολλὰ παράλια καὶ δὲν εἶνε παρὰ πολὺ εὐφορος

Ἐνα Πρότυπον Δημ. Σχολεῖον

τόπος. Είπαμε ακόμη ότι τὰ περισσότερα πλοῖα ἔχουν οἱ Κεφαλονῆτες, οἱ Ἀνδρινοὶ καὶ οἱ Χιῶτες καὶ ὅτι τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα εἶνε νηολογημένα στὸν Πειραιᾶ. Ἐδῶ θὰ ρωτήσωμε τὸ Λιμενάρχη πόσα εἶναι καὶ σὲ ποιά λιμάνια πηγαίνουν περισσότερα ἐμπορικὰ πλοῖα.

Ἐπιθεωρ. Καλὰ τὰ εἶπες. Νὰ τὰ ἐπαναλάβῃ καὶ μιὰ μαθήτρια (τὰ ἐπαναλαμβάνει).

Ἐπιθεωρ. Τὰ ἴδια νὰ τὰ γράψετε καὶ στὸ τετράδιό σας, στὸ σπῆτι σας. Θὰ προσθέσετε κατόπιν αὐτὰ ποὺ θὰ φέρῃ ἡ Ἐπιτροπὴ ἀπὸ τὸν κ. Λιμενάρχη.

Σημείωσις. Ἄξιο παρατηρήσεως εἶνε ὅτι στὸ μάθημα αὐτὸ δὲν πῆραν πολὺ μέρος στὴ συζήτησι οἱ μαθήτριες.

ΤΕΛΟΣ

